

Programmabegroting 2020-2023

Bussum, oktober 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Voorwoord	5
Hoofdpijnen	6
1. Programma Inwoners en Bestuur	15
1.1 Participerende overheid.....	15
1.2 Inclusie	18
1.3 Klantgerichte dienstverlening	20
1.4 Samenwerken met overheden.....	22
2. Programma Veiligheid	27
2.1 Aanpak criminaliteit	27
2.2 Fysieke veiligheid/ rampenbestrijding en crisisbeheersing	29
2.3 Sociale veiligheid verbeteren	30
2.4 Handhaving	33
3. Programma Openbare Ruimte, Verkeer en Parkeren	39
3.1 Bereikbare en veilige gemeente	39
3.2 Openbaar vervoer	41
3.3 Klantvriendelijk en eenvoudig parkeren in Gooise Meren	42
3.4 Leefbaarheid	44
4. Programma Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen, Economie en Toerisme	49
4.1 Veilig en duurzaam ingerichte omgeving	49
4.2 (Duurzame) economische ontwikkeling.....	53
4.3 Goed wonen in Gooise Meren	55
4.4 Gemeentelijk vastgoed	57
5. Programma Duurzaamheid, Water en Groen	64
5.1 Duurzaamheid.....	65
5.2 Klimaatadaptatie	68
5.3 Groen, natuur en milieu	70
5.4 Begraafplaatsen	72
5.5 Goede grondstofinzameling bij huishoudens	72
5.6 Grip op water	73
6. Programma Werk en Inkomen	79
6.1 Werk	79
6.2 Inkomen.....	80
7. Programma Zorg en Welzijn, Onderwijs en Jeugd	84
7.1 Optimale dienstverlening sociaal domein	85
7.2 Opgroeien en kansen krijgen - inwoners jonger dan 18 jaar	87
7.4 Omzien naar elkaar	89
7.5 Gezonde leefomgeving en leefstijl	90
7.6 Bescherming en Opvang	91
7.7 Dierenwelzijn.....	92
8. Programma Sport, Cultuur en Recreatie	99
8.1 Kunst en Cultuur	99
8.2 Cultureel Erfgoed	100
8.3 Sport	101
8.4 Spelen en recreëren	103

9. Programma baten en lasten.....	108
9.1 Sluitende begroting.....	108
9.2 Belastingen	109
Financiële begroting.....	114
Financiële recapitulatie programma's	114
Overzicht incidentele baten en lasten	116
Balans.....	123
Financiële positie	129
Paragrafen	131
Paragraaf Lokale heffingen	132
Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing	140
Paragraaf Onderhoud.....	146
Paragraaf Kapitaalgoederen.....	146
Paragraaf Financiering	152
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	155
Paragraaf Verbonden partijen	157
Paragraaf Grondbeleid	176
Bijlagen	179
Bijlage 1 Overzicht Investerings.....	180
Bijlage 2 Taakvelden	192

Voorwoord

Aan de Raad

Met genoegen bieden wij u de Programmabegroting 2020-2023 hierbij aan. Het college is verheugd te kunnen constateren dat met deze begroting verder gewerkt kan worden aan de speerpunten uit het Coalitieakkoord Duurzaam, Sociaal, Veilig en Vitaal.

We presenteren deze begroting voor het eerst digitaal via <https://begroting.gooisemeren.nl>. Hiermee zetten we een belangrijke stap in het toegankelijker maken van onze begroting, niet alleen voor de raad, maar ook voor onze inwoners. We hopen dat zij steeds beter de weg weten te vinden naar ons beleid, alle plannen en projecten.

In 2020 ligt het accent op uitvoering en het verder werken aan belangrijke opgaven voor Gooise Meren. De implementatie van de Omgevingswet en het maken van een plan voor een energieneutrale gemeente zijn opgaven die onze gezamenlijke aandacht vragen.

Een duurzaam, sociaal, veilig en vitaal Gooise Meren waarin iedereen meetelt realiseren we alleen door samen te werken met de gemeenteraad, inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden. We kijken hiernaar uit.

College van Burgemeester en Wethouders

Hoofdpijnen

1.1 Samen werken aan een duurzaam, sociaal, veilig en vitaal Gooise Meren.

We werken aan een groene en gezonde gemeente, waar je fijn kunt wonen, werken, ondernemen en recreëren én waarin iedereen mee kan doen. Dat doen we samen met inwoners, ondernemers en andere partners uit de samenleving. We zoeken de inwoners van Gooise Meren op om samen met hen de buitenruimte te vergroenen. We ondersteunen kwetsbare inwoners en proberen hun kansen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs te vergroten. We willen dat Gooise Meren een veilige thuisbasis is. En we maken werk van het vitaal houden van de kernen voor behoud van kwaliteit en leefbaarheid. Dit draagt bij aan een duurzaam, sociaal, veilig en vitaal Gooise Meren, met name voor en met inwoners, want daar gaat het om. Samen investeren in Gooise Meren blijft het komende jaar belangrijk.

Uitvoering

Het accent in 2020 ligt op uitvoering van de ambities uit het coalitieakkoord en de vertaling daarvan in het College-uitvoeringsprogramma. De komende tijd vraagt focus van het college en de gemeenteraad. We maken af waar we mee bezig zijn, binnen de financiële mogelijkheden die er zijn.

Omgevingswet en Energietransitie

Twee majeure opgaven zullen in 2020 extra onze aandacht vragen. Een andere manier van werken bij het maken van plannen voor de fysieke leefomgeving is de essentie van de *Omgevingswet*. Daarin zet Gooise Meren volgend jaar enkele belangrijke stappen.

In 2050 moet alle energie in Gooise Meren duurzaam zijn opgewekt. Deze doelstelling bereiken we niet als we op de huidige manier doorgaan. Er moet een flinke schep bovenop de inspanningen die we nu al leveren om energie te besparen, duurzame energie te stimuleren en onze afhankelijkheid van fossiele energie te verminderen. Daarom werken we aan de *Energietransitie* - de overgang naar een volledig duurzame energiehuishouding.

Structureel sluitende begroting

De meerjarig sluitende Programmabegroting 2020-2023 biedt de financiële basis voor onze plannen. Hierin beschrijven we wat we in 2020 willen bereiken, wat dat mag kosten en hoe we dat gaan betalen. De lasten voor onze inwoners blijven gehandhaafd op het huidige niveau.

Opgaven 2020

'Duurzaam, Sociaal, Veilig en Vitaal': dit is niet alleen de titel van het coalitieakkoord 2018-2022; het is ook ons uitgangspunt voor de verdere ontwikkeling van Gooise Meren. Ze vormen de basis van het College-uitvoeringsprogramma 2018-2022, waarin onze doelen zijn geformuleerd en waarin we hebben aangegeven hoe we deze willen realiseren. De doelen en maatregelen zijn vertaald naar de Programmabegroting 2020-2023. De termen duurzaam, sociaal, veilig en vitaal staan niet los van elkaar maar vormen een elkaar versterkend geheel waarmee we de opgaven van Gooise Meren kunnen aanpakken.

1.1.1 Duurzaam

Duurzaam staat voor onze ambitie om als gemeente te handelen in lijn met de ambities die overheden tezamen hebben gesteld (Parijs, klimaatakkoord etc.). Deze ambities zijn verstrekkend en vragen niet alleen van de landelijke overheid een inspanning, maar ook van gemeenten, inwoners en ondernemers en het lokale netwerk waarin zij functioneren. We willen met inwoners en ondernemers samen werken aan duurzaamheidsdoelen. Bijvoorbeeld op het terrein van mobiliteit, inrichting van de ruimte, wonen, vastgoed en onderwijshuisvesting.

Energieneutrale gemeente. Gooise Meren wil in 2050 energieneutraal zijn. We werken samen met inwoners, ondernemers en instellingen aan een klimaatbestendig Gooise Meren. Een mooi voorbeeld van die samenwerking is het project Samen Sneller Duurzaam, een initiatief van een aantal inwoners, ondernemers en de gemeente om de krachten te bundelen. In co-creatie met de samenleving is een actieprogramma voor duurzaamheid opgesteld. Concrete doelen van ons beleid zijn onder meer: de realisatie van gasloze nieuwbouwwijken (Crailo), minder versterking, meer groen, een betere wateropvang, minder hittestress en een grote biodiversiteit in flora en fauna. Ook onze eigen organisatie lichten we door op duurzaamheid. Dan gaat het bijvoorbeeld om het verduurzamen van ons eigen vastgoed en om circulair inkopen. Daarnaast zetten we ons in voor de ontwikkeling van een regionale strategie voor de energietransitie. Ook is gewerkt aan een regionale visie voor de circulaire economie. Verder heeft Gooise Meren een revolving fund opgericht om het treffen van duurzaamheidsmaatregelen te kunnen faciliteren in financiële zin.

1.1.2 Sociaal

Sociaal duidt op de wijze waarop wij de lusten en lasten willen verdelen, kansen willen bieden aan onze inwoners en iedereen willen laten meedoen aan de samenleving.

Iedereen doet mee. Voor sommige inwoners is volop meedoen en deelnemen aan de samenleving en arbeidsmarkt niet vanzelfsprekend. Dat kan allerlei verschillende redenen hebben. Belemmeringen om mee te doen nemen we graag weg. Dat lukt niet met een paar simpele maatregelen. Daarom beschouwen wij de uitspraak "In Gooise Meren doet iedereen mee" nadrukkelijk als een opdracht aan het hele college. Om een voorbeeld te noemen: wij spannen ons extra in om in participatietrajecten iedereen te betrekken, ook inwoners die niet uit zichzelf naar het gemeentehuis komen om hun stem te laten horen.

Meedoen begint wat ons betreft in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Iedereen moet zijn of haar talenten en kwaliteiten ten volle kunnen ontwikkelen en (leren) benutten, op alle leeftijden. In Gooise Meren willen we dat alle kinderen daarvoor gelijke kansen krijgen. De basis hiervoor is een goede fysieke en mentale gezondheid en een veilige en stimulerende omgeving, zowel thuis als op school. Wij dragen hieraan bij met goede jeugdgezondheidszorg, goede voorschoolse voorzieningen, onderwijsgebouwen van deze tijd en goede samenwerking tussen alle partijen in de gemeente die hierin een rol spelen.

Zorg en ondersteuning. We spannen ons verder in om de zorg voor kwetsbare inwoners lokaal goed en zo dicht mogelijk bij huis te organiseren. De ondersteuning richten we op verbetering van iemands situatie, zodat behoefte aan hulp afneemt, iemand in het eigen inkomen kan voorzien, en kan meedoen aan de samenleving. Wanneer inwoners van Gooise Meren hulp nodig hebben, investeren we in preventie, informele zorg, algemene voorzieningen, vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Onderwijs en kansen. We willen dat alle kinderen onderwijs volgen en zich kunnen ontwikkelen. Om achterstanden te voorkomen, formuleren we maatregelen gericht op vroeg- en voorschoolse educatie, ouderbetrokkenheid, preventie en vroegsignalering. Dit doen we samen met onze partners; kinderopvang, scholen, jeugdgezondheidszorg en welzijnsorganisaties.

Goede onderwijsgebouwen, die zoveel mogelijk aansluiten bij de eisen en wensen van de gebruikers in het onderwijs, zijn van wezenlijk belang voor goed onderwijs en goede leerprestaties. Om de projecten uit het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (met name nieuwbouw en renovaties) mogelijk te maken, is er tijdelijke huisvesting nodig.

18 -

Gezonde omgeving. We nemen preventieve maatregelen tegen alcoholmisbruik (Nix 18), overgewicht en roken (rookvrije generatie). Deze maatregelen sluiten niet alleen aan bij het nationale preventieakkoord van de rijksoverheid, maar ze passen ook naadloos in ons streven naar een gezonde samenleving. Het rookvrij maken van plekken waar kinderen zijn, draagt bij aan dit streven naar een gezonde gemeente.

Goed wonen.

Als we ook in de toekomst sociaal en economisch succesvol willen zijn, dan zijn een evenwichtige en gevarieerde bevolkingssamenstelling belangrijke randvoorwaarden. Daarom zetten we ons in voor de beschikbaarheid van passende en betaalbare woonruimte voor alle inkomensgroepen en huishoudenstypen. Met name de lage- en middeninkomens hebben hier soms extra hulp bij nodig en die wordt dan ook geboden. Bijvoorbeeld door de inzet van de starterslening.

We streven naar voldoende woningen én een goede balans tussen alle segmenten (woonmilieus) van de woningvoorraad. Dat stimuleert ook dat mensen binnen de gemeente kunnen verhuizen en zo ruimte vrijmaken voor bijvoorbeeld starters. De algemene trend dat mensen langer zelfstandig blijven wonen, geldt ook voor verschillende categorieën kwetsbare inwoners. Het vinden van geschikte huisvesting voor deze mensen vraagt om maatwerk. Daartoe inventariseren we het aanbod en de behoefte aan plekken voor begeleid zelfstandig wonen. Er valt veel milieuwinst te halen op het gebied van verduurzaming van bestaande woningen. We zorgen ervoor dat toekomstige nieuwbouwwijken (Crailo) gasloos ontwikkeld kunnen worden.

1.1.3 Veilig

We vinden het belangrijk dat inwoners veilig zijn en zich ook veilig voelen. Daarbij zien we een relatie tussen leefbaarheid en veiligheid. Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een goed en prettig leefklimaat. Leefbaarheid staat voor ons voor een veilige en gezonde omgeving.

Veiligheid. Voor de gemeente Gooise Meren blijft de fysieke en sociale veiligheid een belangrijke prioriteit voor een goed en prettig leefklimaat. We hebben daarbij oog voor het belang van zowel verlaging van de criminaliteit en overlast, als de verhoging van het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Dit doen we door de sociale cohesie en betrokkenheid in de buurt te versterken, samen met de inwoners te kijken naar preventie en verbeteringen in de wijken en door samen met andere betrokken hulpdiensten, zoals de politie, te zorgen voor betere handhaving.

Leefbaarheid. Er zijn zorgen over de kwaliteit van de leefomgeving. Gooise Meren is een uitermate aantrekkelijk plek om te wonen en te leven. Ruim, groen, een hoog voorzieningenniveau en gunstige gelegen ten opzichte van Amsterdam, Utrecht, Amersfoort, Almere, waardoor werk, goede opleidingen en culturele voorzieningen binnen handbereik zijn. Toch zorgt de nabijheid en aantrekkelijkheid van deze steden voor een druk op de leefbaarheid. Verkeersdruk op lokale wegen, snelwegen, maar ook het toenemende vliegverkeer boven onze gemeente, worden in toenemende mate als aantastingen van de leefbaarheid ervaren. We willen de komende jaren stappen zetten om de overlast die inwoners ervaren van geluid van wegen, spoor en vliegtuigen aan te pakken. Dat kunnen we niet op eigen kracht en willen we samen met onze inwoners en onze partners in de regio oppakken.

1.1.4 Vitaal

Vitaal staat voor de beweging die we willen maken met onze inwoners en organisaties. We juichen initiatieven van inwoners toe, bieden ondernemers de ruimte om te ondernemen en streven naar een bruisend cultureel leven. We treden op als een faciliterende en stimulerende overheid. We maken werk van het vitaal houden van onze kernen. Cultuur, sport, natuur, evenementen, attracties, recreatie, winkelen en uitgaan en bereikbaarheid bepalen in belangrijke mate die vitaliteit. Ze zijn belangrijk voor de inwoners van Gooise Meren.

Samen werken en verbinden. Gooise Meren heeft een enorm potentieel aan inwoners bezit, die willen werken aan de vitaliteit van hun buurt of wijk. Dit gebeurt al door wijkplatforms, stads- en dorpsraden, door vrijwillige inzet, en door inwoners en ondernemers met een breed scala aan initiatieven. Hier ligt nog wel een opgave. Aan initiatieven en plannen geen gebrek, maar aan continuïteit, opvolging en verbreding ontbreekt het nogal eens. Goede communicatie, organisatiekracht, voldoende middelen en vaak een gebrek aan tijd spelen hierbij een rol, en de samenwerking tussen inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisatie en gemeente. In het Coalitieakkoord is 'samenwerken en verbinden' de rode draad. Dit nu is precies wat we ambiëren ten aanzien van leefbaarheid: verbinden van initiatieven, verbinden van gemeente, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De initiatieventafel is daar een mooi voorbeeld van.

Cultuur. Cultuur verbindt, inspireert en ontspant. Qua culturele voorzieningen zijn we in Gooise Meren goed bedeed (musea, theaters, filmhuis, toneel). De opgave is de samenwerking tussen culturele instellingen te bevorderen. Belangrijk is ook de kennismaking van kinderen met cultuur.

Cultureel erfgoed. Gooise Meren is een gemeente met zichtbare cultuurhistorische waarden, waaronder de rijksbeschermd stadsgezichten vesting Muiden en vesting Naarden en de rijksbeschermd dorpsgezichten Het Spiegel en Brediuskwartier in Bussum. Beide vestingen maken deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, die door ons land is voorgedragen voor de Werelderfgoedlijst van Unesco. Een voordracht die door de gemeente Gooise Meren van harte wordt ondersteund. De Werelderfgoed status bevestigt de internationale betekenis van dit unieke Nederlandse erfgoed. De gemeente draagt zorg voor circa 450 gebouwde beschermde monumenten. Deze zijn aangewezen door het rijk, de provincie of de gemeente zelf. Dit cultureel bezit draagt bij aan de kwaliteit van leven in Gooise Meren. Deze kwaliteiten willen we meer benutten voor educatie, recreatie, toerisme, ontmoeting en verbinding. Door het erfgoed voor meer mensen toegankelijk te maken wordt de betrokkenheid van inwoners met de gemeente bevorderd. De afgelopen jaren zijn diverse momenten opgeknapt, zoals Sint Nicolaaskerk in Muiden en het Stadhuis en de Grote Kerk in Naarden. En we gaan verder met onderhoudswerkzaamheden aan De Kazerne en Het Muizenfort in Muiden, de kerktoeren in Muiderberg en de Turfloods in Naarden.

Sport en bewegen. We willen dat sport en bewegen in onze gemeente voor al onze inwoners mogelijk is. Zo hebben we een subsidieregeling die sportverenigingen de mogelijkheid biedt subsidie aan te vragen voor het organiseren van kleinschalige sportevenementen. Met als doel inwoners kennis te laten maken met een sport en/of sportvereniging, te zorgen voor saamhorigheid en ontmoeting en toename van sportdeelname. We hechten eraan dat vooral jeugdige en ook kwetsbare inwoners kunnen sporten en bewegen. Het is verder belangrijk dat (sport)aanbieders zich (door)ontwikkelen tot betrokken en vitale organisaties, die zich bewust zijn van hun belangrijke verbindende rol.

Ruimte voor ondernemerschap. Economische ontwikkeling moet passen bij de kernwaarden van onze gemeente: monumentaal, groen en duurzaam. Het betekent dat we met onze economische keuzes inspelen op de vitaliteit en kwaliteit van Gooise Meren. We geven elkaar de ruimte om ondernemend te zijn op een manier die past bij het DNA van ons gebied en de eigenheid van de kernen. Gooise Meren ziet het als een cruciale opgave de werkgelegenheid in de gemeente tenminste op peil te houden. Op dit moment werken we aan de uitvoering van de economische visie met precies deze doelstelling: 'ruimte voor ondernemerschap'.

Mobiliteit. Verkeer en vervoer is iets waar de bewoner of bezoeker van Gooise Meren dagelijks mee te maken heeft, of het nu gaat om de verkeersveiligheid in de woonomgeving, een bezoekje per fiets, openbaar vervoer, parkeren of het veilig en snel kunnen bereiken van een bestemming buiten de gemeente. De bereikbaarheid van Gooise Meren en haar kernen is een cruciale factor voor de kwaliteit van het wonen en ondernemen in Gooise Meren.

Gooise Meren is goed ontsloten via het spoor en de rijkswegen A1 en A6. Wel zijn er knelpunten op het gebied van leefbaarheid en bereikbaarheid. Een duurzaam ontwikkelde infrastructuur en goede bereikbaarheid, waaronder een goed openbaar vervoer, zijn dan ook essentiële thema's voor onze gemeente. Deze thema's krijgen dan ook ruim aandacht in de Mobiliteitsplan Gooise Meren. Het zijn essentiële voorwaarden om de gemeente leefbaar te houden en de economie verder te laten groeien. Het houdt Gooise Meren en de regio Gooi en Vechtstreek aantrekkelijk om te wonen, te werken, te leren, te ondernemen en te bezoeken.

Tot slot

Dit zijn de opgaven waar we in 2020 aan werken. In de verschillende programma's staat beschreven en uitgewerkt hoe we hier verder invulling aan geven.

Financiën 2020-2023

1.1 Financieel beeld Programmabegroting 2020-2023

Het college presenteert een sluitende Programmabegroting 2020-2023. Het financieel beeld van de begroting 2020-2023 geven we hieronder weer. Kort voor de zomer presenteerden wij u een ander beeld met een structureel tekort van 1,3 miljoen. Enkele maanden later blijkt dit beeld gunstiger. Dat komt deels door de uitwerking van de zoekrichtingen en mutaties en bijstellingen tijdens het begrotingsproces. Verderop in dit hoofdstuk gaan we hier nader op in.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldo 2020-2023	V 1.276	V 1.430	V 485	V 336

2.1 Boodschap college meerjarenperspectief

De cijfers geven weliswaar een gunstiger beeld, maar de verwachting is dat de financiële druk op de meerjarenbegroting de komende jaren zal toenemen. Daar is de gemeente Gooise Meren niet uniek in. Denk daarbij aan een groot aantal ontwikkelingen, zoals de Jeugdzorg, de transitie in het fysiek domein, toename van kapitaallasten van huidige uitgestelde investeringen, onzekerheid over de uitkering uit het gemeentefonds, macro economische ontwikkelingen etc. De boodschap van het college blijft dus ongewijzigd. De druk op onze meerjarenbegroting zal toenemen en maatregelen zullen nodig zijn om een sluitend meerjarenbegroting te behouden. Willen we de financieel gezonde en robuuste gemeente blijven, dan blijft scherp en terughoudend begroten het uitgangspunt.

2.3 Opgave zomer 2019

Wij hebben u voor de zomer de Perspectiefnota 2020-2023 (PN20) aangeboden. Met de PN20 bent u geïnformeerd over het financieel perspectief voor de komende jaren, namelijk een structureel tekort van circa 1,3 miljoen. Omdat het college een sluitende begroting wilde presenteren, hebben we in de PN20 een vijftal zoekrichtingen¹ gepresenteerd voor de dekking van dit structurele tekort. De zoekrichtingen zouden in de aanloop naar de Programmabegroting 2020-2023 nader worden uitgewerkt. Bij de programmabegroting vindt namelijk de uiteindelijke besluitvorming over de aard (en omvang) van de zoekrichtingen plaats. In de volgende paragrafen informeren wij u over de nadere uitwerking van de zoekrichtingen en de invloed daarvan op het financieel beeld en de overige mutaties met een effect op het begrotingssaldo.

2.3.1 Financieel beeld Perspectiefnota 2020-2023

De PN20 is richtinggevend (financieel en inhoudelijk) voor de Programmabegroting 2020-2023. Met een raadsmededeling in september 2019 bent u nog geïnformeerd over de correctie in 2023 n.a.v. de Septembercirculaire 2018. Onderstaande tabel laat de ontwikkeling zien van het begrotingssaldo zoals gepresenteerd bij de PN20. Zoals de cijfers laten zien, zijn aanvullende oplossingsrichtingen nodig voor een sluitende begroting. Op basis van dit kader is deze programmabegroting opgesteld.

Financieel beeld (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Financieel beeld Perspectiefnota 2020, vóór oplossingsrichtingen	N233	N615	N1.260	N1.264
Effect Septembercirculaire 2018				V 648
Financieel beeld PN20, incl. septembercirculaire 2018	N233	N615	N1.260	N616

¹ Perspectiefnota 2020 en zoekrichtingen: 1. Kapitaallastenplafond, 2. Maatregelen ambities en voorzieningenniveau, 3. Verhogen parkeertarieven, 4. Extra verhoging leges/tarieven, 5. Beperkte doorvoering prijsstijging.

2.4 Financieel beeld na Perspectiefnota 2020-2023

Bepaalde zoekrichtingen uit de PN20 zijn in de aanloop naar de Programmabegroting 2020-2023 nader uitgewerkt. Daarnaast zijn er enkele meevallers geconstateerd, die een positief effect hebben op het begrotingssaldo. Hieronder volgt het geactualiseerde financieel beeld; een meerjarig sluitende begroting met positieve saldi.

Financieel beeld

Regelnr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
<i>bedragen in € x 1.000</i>					
Begrotingssaldo na Perspectiefnota 2020, incl. septembercirculaire		N 233	N 615	N 1.260	N 616
Mutaties tijdens begrotingsproces					
1	Leges omgevingsvergunningen	V 250	V 250	V 250	V 250
2	Kostendekkendheid afval en riool	V 446	V 398	V 386	V 391
3	Correcties n.a.v. begrotingsproces	V 473	V 1.000	V 308	V 191
Effecten uitwerking zoekrichting en motie					
4	Herprioritering en verlagen investeringen	V 673	V 700	V 538	N 38
5	Uitvoeren motie areaaluitbreiding	V 13	V 90	V 199	V 311
Begrotingssaldo 2020-2023		V 1.622	V 1.823	V 421	V 489

2.4.1 Mutaties tijdens het begrotingsproces

1. Hogere legesinkomsten, gerelateerd aan hogere bouwsommen, bij de areaaluitbreiding

De gemiddelde bouwsom van de in 2017 en 2018 gerealiseerde woningen ligt hoger dan begroot. Verondersteld wordt dat deze hogere bouwsommen ook voor de komende jaren, waarin jaarlijks sprake is van oplevering van ca. 200 woningen, blijven gelden.

2. Kostendekkendheid afval en riool

Bij de berekeningen om de kostendekkendheid te bepalen mag de BTW op de exploitatie alsook op de investeringen als 'kostenpost' worden meegenomen. Voor de riolering wordt hierbij uitgegaan van de gegevens uit het vastgestelde verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP). Bij afval is de bijdrage aan de regio, waaronder de verhoging als gevolg van de verbrandingsbelasting, onderdeel van deze berekening. De huidige tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn geïndexeerd met de in de perspectiefnota genoemde 2,5%. Om te komen tot 100% kostendekking is een extra onttrekking nodig aan de egalisatievoorzieningen riool en afval. Dit levert per saldo een voordeel op voor de exploitatie.

3. Correcties n.a.v. het begrotingsproces

Door de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 en de tijd die nodig was voor het vormen van een coalitie en een coalitieakkoord, is er vorig jaar voor gekozen om geen Perspectiefnota 2019 aan de gemeenteraad aan te bieden. De totstandkoming van de Programmabegroting 2019, waarin ook de ambities uit het College-uitvoeringsprogramma moesten landen, bleek daardoor een extra uitdaging. Er zijn incorrecte inschattingen gemaakt in het tegelijk opstellen van het College-uitvoeringsprogramma en de Programmabegroting 2019 (o.a. de kapitaallasten Integraal Huisvestingsplan Onderwijs). Dit is met het opstellen van deze begroting gecorrigeerd.

Bij de huidige begrotingsvoorbereiding zijn de mutaties uit de PN20 verwerkt. De verwerking van de salarisbegroting en de prijsindexatie in de begroting hebben geleid tot enige financiële verschillen. In de perspectiefnota was de dekking van de precario door bezuinigingen in het Sociaal Domein teruggedraaid vanaf 2020. Dit had vanaf 2022 (het jaar waarin de precario vervalt) moeten zijn. De cijfers 2020 en 2021

worden daarmee gunstiger. Deze effecten zijn, naast het herstel van enkele kleine administratieve foutjes, eveneens verwerkt in voorliggende begroting.

2.4.2 Effecten uitwerking aanvullende zoekrichtingen en motie

De uitwerking van een van de oplossingsrichtingen alsmede de bij de Perspectiefnota 2020-2023 door de raad aangenomen motie 'areaaluitbreiding' leiden tot verdere bijstellingen van het financieel beeld. Hieronder lichten we dit toe. Zie voor de overige zoekrichtingen uit de PN20 paragraaf 1.4.3.

4. *Herprioritering en verlagen investeringen*

Gevolgen kapitaallasten

In het kader van duurzaam financieel beleid beoordeelt het college periodiek de investeringen en actualiseert de investeringsprognoses. Enkele voorgenomen investeringen van de jaren 2020-2023 zijn naar aanleiding van onze analyse verlaagd of uitgesteld. Dit leidt tot een vermindering van de kapitaallasten.

Gevolgen financieringsbehoefte

De acties, die we sinds Programmabegroting 2019 uitvoeren om investeringsbedragen te verlagen of te temporiseren, leiden tot een lagere financieringsbehoefte (minder/lagere leningen). Doordat in de vorige begroting nog rekening werd gehouden met hogere investeringsbedragen, is nu sprake van extra bespaarde rente.

Kapitaallastenplafond

Zoals aangegeven in de PN20 is een van de zoekrichtingen het instellen van een kapitaallasten plafond, met als doel de uitgaven verantwoord en evenwichtig te houden. Hierbij zouden de kapitaallasten worden gemaximeerd op een (nader te bepalen) percentage van de gemeentelijke begroting, door het instellen van een investeringsplafond. In de praktijk betekent dit het temporiseren van investeringen. Echter, op termijn - als de investeringen uiteindelijk worden uitgevoerd - leidt dit tot toename van de kapitaallasten boven genoemd percentage. Gelet op bovengenoemde beoordeling van de investeringsprognoses en het huidige positieve financieel beeld is de instelling van een kapitaallasten- of investeringsplafond minder urgent. De nadere uitwerking van de effectiviteit van deze maatregel wordt daarom doorgeschoven in aanloop naar de volgende begroting.

5. *Uitvoeren motie areaaluitbreiding*

Conform de bij de PN20 door de raad aangenomen motie wordt rekening gehouden met extra inkomsten en uitgaven als resultante van de verwachte areaaluitbreiding door de projecten Krijgsman, Bredius en Bendsdorp. Op basis van de belastingadministratie en de aannamen t.a.v. verdere groei in 2020 tot 2023 (toename ca. 730 woningen) is een inschatting gemaakt van de toekomstige stijging van de totale WOZ-waarde van de gemeente. Deze WOZ-waarde is de basis voor de gemeentelijke belastingopbrengsten. Tegenover deze opbrengsten is ook rekening gehouden met extra druk op de gemeente. Immers diverse taken zullen toenemen, zoals vergunningverlening, uitgifte van documenten e.d. Hiervoor is een aanname gedaan. Het beheer van de buitenruimte was reeds verwerkt in de onderhoudsplannen.

2.4.3 Overige zoekrichtingen Perspectiefnota 2020-2023

We hebben ervoor gekozen om de overige zoekrichtingen uit de PN20 nu niet verder uit te werken en wel om de volgende redenen:

1. Maatregelen ambities en voorzieningenniveau: Het aangepaste financiële beeld geeft ons meer tijd voor de verdere uitwerking van deze zoekrichting naar de Perspectiefnota 2021-2024.
2. Verhogen parkeertarieven: Het verhogen van de parkeertarieven werd niet door de gemeenteraad gesteund.
3. Extra verhoging leges/tarieven: Er zijn geen kaders door de gemeenteraad hiervoor aangeleverd.
4. Beperkte doorvoering prijsstijging: Deze zoekrichting is niet realistisch gelet op de feitelijke inflatie.

2.5 Volledig financieel beeld

Gelijktijdig met deze begroting wordt het tweede Voortgangsverslag 2019 ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd. Inmiddels is ook de Septembercirculaire 2019 bekend. De raad wordt in eind 2019 geïnformeerd over de verdeling hiervan naar taken. De gegevens uit het tweede Voortgangsverslag en de Septembercirculaire zijn niet verwerkt in de programmabegroting. Voor een volledig financieel beeld 2020 e.v. worden de structurele effecten wel meegenomen bij de presentatie van het begrotingssaldo.

Regelnr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
<i>bedragen in € x 1.000</i>					
Begrotingssaldo 2020-2023		V 1.622	V 1.823	V 421	V 489
6	Structureel effect 2e Voortgangsverslag 2019	N 483	N 142	N 166	N 251
7	Meicirculaire 2019	V 268	N 509	N 117	V 48
8	Septembercirculaire 2019	N 131	V 258	V 347	V 50
Begrotingssaldo 2020-2023, incl. VV 2019-2 en sept. circ. 2019		V 1.276	V 1.430	V 485	V 336

6. Tweede Voortgangsverslag 2019

Diverse mutaties uit het tweede Voortgangsverslag 2019 leiden tot een structureel nadelig effect op de meerjarenbegroting. Voor de inhoud van betreffende mutaties wordt verwezen naar het tweede Voortgangsverslag 2019. De hier gepresenteerde cijfers van het 2^e Voortgangsverslag zijn exclusief de meicirculaire.

7. Meicirculaire 2019

In de Meicirculaire 2019 is te lezen dat vanaf 2019 sprake is van een neerwaartse bijstelling van het accres ten opzichte van de vorige circulaire (Septembercirculaire 2018). Dit is met name als gevolg van lagere ramingen door het Centraal Planbureau inzake de ontwikkelingen van lonen en prijzen. Wel stijgt de uitkering uit het Gemeentefonds voor o.a. Jeugd en WMO. Uitgangspunt is dat deze stijging volledig ten goede komt aan de uitgaven van Jeugd en WMO (bestemde middelen). Het resterende, vrij besteedbare, deel van de uitkering wordt toegevoegd aan het begrotingssaldo. In de PN20 was al rekening gehouden met een compensatie voor de loon en prijsstijgingen van € 1.425.000. De uitwerking van de meicirculaire heeft per saldo nadelige gevolgen voor het vrij besteedbare deel voor de jaren 2021 en 2022. U bent hierover eerder geïnformeerd met een raadsmededeling.

8. Septembercirculaire 2019

De Septembercirculaire 2019 wordt met name gekenmerkt door een toename van het accres vanaf 2021 door het verwacht hogere investeringsritme bij het Rijk. Deze toename wordt deels aangewend ter dekking van de nog niet verwerkte uitwerking van het onlangs gesloten Cao-akkoord gemeenteamtbanen. Dit akkoord betekent een structurele toename van 6,25% in 2021 ten opzichte van 2019, terwijl in de begroting 2019 en 2020 samen rekening is gehouden met 5%.

Ook na verwerking van het nog vast te stellen tweede Voortgangsverslag 2019, waaronder de Meicirculaire 2019 en de Septembercirculaire 2019, is sprake van een positief financieel meerjarenbeeld, met name in 2020 en 2021.

2.6 Leeswijzer

In de programma's vindt u antwoord op de zogenaamde drie W-vragen. Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? En wat mag het kosten? Met behulp van verbinding tussen doelen en maatregelen is een en ander inzichtelijk gemaakt.

De nieuwe BBV-regeling verplicht gemeenten een lijst met beleidsindicatoren in hun begroting en jaarrekening op te nemen. Deze indicatoren zijn onderdeel van de verschillende programma's. De meest actuele gegevens zijn beschikbaar via www.waarstaatjegemeente.nl.

Financiële toelichting per programma

Aan het einde van elk programma vindt u een tabel met de toelichting op de belangrijkste financiële verschillen tussen de Programmabegroting 2019 en 2020, zoals wettelijk vastgelegd in het BBV ². De toelichting op deze verschillen kan ook betrekking hebben op (incidentele) uitgaven en inkomsten in 2019 die in 2020 niet meer voorkomen, zoals de uitwerking van de nota Reserves & Voorzieningen.

Financiële begroting

Na programma 9 wordt de financiële begroting gepresenteerd, waaronder de financiële recapitulatie, het overzicht van incidentele baten en lasten inclusief het structurele begrotingssaldo, de financiële positie en de balansontwikkeling, waaronder het overzicht met het EMU-saldo³ en de staat van Reserves en Voorzieningen. Deze laatste is een belangrijk onderdeel voor de paragraaf Weerstandsvermogen.

Paragrafen

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting, gezien vanuit een specifieke invalshoek. U vindt hier de informatie over lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid.

Meerjareninvesteringsplan en verplichte taakvelden

In de begroting is het meerjaren investeringsplan opgenomen. In de toelichtingen bij de programma's is aangegeven voor welke investeringen direct bij vaststelling van deze begroting goedkeuring door de raad wordt gevraagd. De grens hiervoor ligt, conform de financiële verordening, bij € 250.000. Voor investeringen in de bedrijfsvoering (tractie en automatisering) alsmede voorbereidingskredieten ligt die grens bij € 500.000. Ook zijn de verplichte taakvelden opgenomen die de nieuwe BBV-regeling voorschrijft, om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten onderling te versterken.

Technische uitgangspunten bij Programmabegroting 2020-2023

1. De raming van de uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2019. De cijfers zijn gebaseerd op constante prijzen.
2. Voor het jaar 2020 is, zoals opgenomen in de PN20, uitgegaan van onderstaande verwachte indexaties:
  - een loonstijging van 3,5% (waarvan 1% pensioenpremie).
  - voor goederen en diensten een inflatie van 2,5%;
  - inflatie van de tarieven en belastingen van 2,5%;Voor de jaren na 2020 zijn alle baten en lasten (incl. loon en prijzen) gebaseerd op het basisjaar 2020 en is geen meerjarige indexatie verwerkt.
3. Een interne rekenrente van 2%.

---

² Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

³ Economische en Monetaire Unie (EMU)

1. Programma Inwoners en Bestuur

Ambitie

Samen met inwoners en (netwerk)partners werken aan onze opgaven is en blijft het vertrekpunt. Binnen die samenwerking zijn we op zoek naar (nieuwe) vormen van samen doen. Tegelijkertijd zal de ontmoeting en het gesprek ook altijd centraal blijven staan. Vernieuwing van de democratie is één van de ambities van dit programma. Als het gaat om samenwerking met inwoners heeft Gooise Meren participatie hoog in 't vaandel staan. De Visie op Burgerparticipatie is daarbij onze leidraad. Qua trede op de ladder willen we boven het niveau van adviseren uitstijgen. We nodigen inwoners uit om mee te denken, mee te doen en mee te beslissen. Kortom: Naar een participerende overheid. Daarvoor bieden we goede informatie en stimuleren we zelforganisatie van inwoners. Dit heeft een positief effect op wijken. Vitale wijken kenmerken zich door sociale cohesie.

In onze dienstverlening kijken we naar de behoefte van onze inwoners. We zijn klantgericht en ondersteunend en streven naar efficiëntie. We willen meer doen met digitale mogelijkheden. We streven naar een krachtige doeltreffende samenwerking met medeoverheden, waarbij we zelfbewust en kritisch zijn op doelen en middelen.

We willen dat alle inwoners kunnen deelnemen aan de samenleving. Elk mens moet kunnen leren, wonen, werken, sporten, deelnemen aan activiteiten, vrienden maken en houden. De gemeente kan de inclusieve samenleving niet alleen realiseren. Dat lukt alleen sámen met alle inwoners, ondernemers en maatschappelijk partners. Daarom voeren we een programma Inclusie uit. Dit heeft een relatie met programma's 6 en 7 (inclusieve arbeidsmarkt, en met het voorkomen en bestrijden van eenzaamheid).

1.1 Participerende overheid

Wat willen we bereiken?

1.1.1 Stimuleren burgerparticipatie

De gemeente wil samen met bewoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties de gemeente maken. 'De kracht van iedereen' is daarbij een belangrijk thema. We beseffen dat we elkaar nodig hebben. Zonder ieders creativiteit, kennis en energie missen we kansen. De gedachte van waaruit we werken is "alleen ga je sneller, maar samen kom je verder". We willen inwoners de gelegenheid bieden mee te denken, mee te doen en mee te beslissen, in een zo divers mogelijke samenstelling. Daarom zoeken we verschillende vormen, ook online, om mensen te betrekken. Tegelijkertijd staat de ontmoeting en het gesprek ook altijd centraal. Participatie is een belangrijke pijler van de Omgevingswet. Participatie is maatwerk en daarom schrijft de wet niet voor hoe participatie moet plaatsvinden, maar wel dát het moet plaatsvinden. Participatie is onder andere met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2021 steeds vaker in handen van andere partijen dan de gemeente. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor het participatieproces en het betrekken van de omgeving en belanghebbenden. Als gemeente geven wij aan welke principes en uitgangspunten we hanteren bij participatieprocessen en wat we van anderen verwachten. In 2019 is een kader opgesteld voor vroegtijdige participatie bij bouwinitiatieven, passend bij de situatie in Gooise Meren. In 2020 geven we hier uitvoering aan. Wij kiezen voor een nauwe samenwerking tussen de programma's Omgevingswet en Doe-democratie. We bouwen voort op wat we al doen, leren van elkaar en van anderen.

Maatregelen

Ervaringen opdoen met participatietraject

Participatietrajecten evalueren we samen met de raad en betrokkenen. Met uw raad maken we - via de klankbordgroep Burgerparticipatie - de keuze voor het (de) traject(en). De ervaringen die we gezamenlijk hebben met betrekking tot het participatietraject staan centraal, we nemen de praktijk de maat. Doel is te leren van die ervaringen en op basis van die ervaringen steeds te verbeteren.

In gesprek met de samenleving

De gemeente is voortdurend in gesprek met inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties. Weten wat er speelt is belangrijk, maar ook om kennis en kunde te betrekken bij (beleids)ontwikkelingen. Wij zoeken naar manieren om de gesprekken op een gemakkelijke manier aan te laten sluiten bij de belevingswereld van onze partners, zoals gesprekken op straat, peilingen of een festivalachtige opzet (leefbaarheid). Het streven is altijd om een gemêleerde groep inwoners te bereiken, waarbij ook de inwoners die minder goed bereikbaar of zichtbaar zijn of die niet makkelijk participeren. Die worden opgezocht op plekken waar ze al komen en op een laagdrempelige manier uitgenodigd hun mening te geven of mee te doen.

Continueren Inwonerpanel Gooise Meren Spreekt!

De mening van inwoners is belangrijk. Om die mening periodiek en digitaal te peilen gaan we verder met het inwonerspanel Gooise meren spreekt. Het panel heeft een groot aantal deelnemers (circa 2.500) en is goed in te zetten voor belangrijke onderwerpen. Er is een goede verdeling in de verhouding man/vrouw (52%/48%) en verdeling over de verschillende kernen. Per jaar vinden twee onderzoeken plaats onder de leden van het inwonerspanel. Qua leeftijd is het aandeel < 35 jaar 7%, < 44 jaar 12%, < 54 jaar 19%, < 64 jaar 25%, < 74 jaar 26% en > 74 jaar 12%.

Stimuleren jongerenparticipatie

De gemeente Gooise Meren neemt jongeren serieus en wil weten wat hen bezighoudt, hoe zij tegen zaken aankijken en wat zij belangrijk vinden. Jongerenparticipatie betekent dat jongeren leren mee te denken en te beslissen over hun omgeving en verantwoordelijkheid leren te nemen voor hun keuzes en inbreng. Dit betekent dat we jongeren actief betrekken bij hun omgeving en hier mogelijkheden voor scheppen. Vandaar dat we in het schooljaar 2019-2020 starten met het interactieve spel Democracy. Met dit spel maken kinderen uit groep 7 of 8 uit het basisonderwijs voor het eerst kennis met hoe democratie werkt. Ze brengen een bezoek aan het gemeentehuis en bouwen samen een stad. De kinderen mogen als fictieve gemeenteraad van hun stad bepalen welke gebouwen en voorzieningen er in de stad moeten komen. Maar het budget is niet eindeloos en elke partij wil natuurlijk iets anders. Leerlingen ervaren tijdens het spel dat overleg, argumentatie, meerderheid en consensus nodig zijn in een democratische samenleving. Met de energie die ontstaat hopen we te bereiken dat het initiatief wordt genomen tot het oprichten van een jeugdraad.

Naar een Vernieuwingsagenda Lokale Democratie

De verhouding tussen overheid en burger is de afgelopen jaren veranderd. Veel inwoners willen en kunnen veel meer dan eens in de 4 jaar stemmen. Ze nemen zelf initiatieven op lokaal niveau. Daarnaast krijgen gemeenten steeds meer taken van de Rijksoverheid. Met de Vernieuwingsagenda Lokale Democratie werken we aan het nog beter laten functioneren van de lokale democratie. Dit is een proces van oefenen, leren, uitwisselen, evalueren en kennis ontwikkelen. Zowel voor bewoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties als voor de raad, college en de ambtelijke organisatie. De klankbordgroep Burgerparticipatie van de raad is dit leerproces aangegaan middels de pilot 'democratische vernieuwing' aan de hand van de acht bouwstenen van 'Democratic Challenge' (BZK/VNG). In 2020 gaan we door met deze pilot. Ook de ambtelijke organisatie ontplooit initiatieven om de lokale democratie te versterken en blijft dit in 2020 ontwikkelen. We zetten verdere stappen in het realiseren van een passende vorm voor het uitwisselen van initiatieven en ervaringen van initiatiefnemers om de kracht van initiatieven te versterken en meer mensen te bereiken. We gaan verder vernieuwde samenwerkingsvormen aan met wijkplatforms die passen bij de tijd om zo een diverser publiek te bereiken.

1.1.2 Werken aan de opgaven

De gemeente wil op de hoogte zijn van wat er speelt in de straat, buurt of wijk. Daarom zijn we voortdurend in gesprek met inwoners, ondernemers, (maatschappelijke) organisaties, platforms en verenigingen. De gemeente als geheel staat open voor samenwerking met bewoners en maatschappelijke partners. Er worden geen ontwikkelingen van bovenaf opgelegd, maar er wordt gekeken naar de behoeften van de bewoners en verschillende professionals die actief zijn in de wijk. De gemeente pakt haar rol als verbinder tussen de partijen en kan op die manier de bestaande netwerken versterken. Onze wijkadviseurs zijn het aanspreekpunt voor integrale vraagstukken met betrekking tot leefbaarheid die in wijken spelen, ook als er geen georganiseerd platform in de wijk aanwezig is.

Maatregelen

Beter samenwerken via lokaal overleg

Voor elk gebied in Gooise Meren is het lokaal integraal overleg ingericht. Hierbij zijn de politie, sociale partners, wijkbrandweer en gemeente (Boa, wijkadviseur en team openbare orde en veiligheid) betrokken. Daarnaast bestaat er een flexibele schil van allerlei partners die ook periodiek kunnen aansluiten bij het overleg. In het lokale overleg worden actuele ontwikkelingen uit de wijk besproken en afgestemd, waardoor een integraal beeld ontstaat op wat speelt in de wijken/kernen. Zo is het mogelijk om sneller in te spelen op situaties die zich voordoen op zowel sociaal als fysiek gebied.

Continueren pilot Wijkvisie

In 2020 werken we samen met bewoners verder aan een wijkvisie met bijbehorende wijkagenda op basis van de Proeftuin Oostereng, de pilot 'Vitale wijken' in de Keverdijk en de pilot 'Thuis in de Westering'. Aan de hand van deze drie pilots worden verdere plannen uitgezet hoe de wijken in de toekomst sociaal, economische en fysiek zich gaan ontwikkelen.

Naar een Sterke Sociale Basis in Gooise Meren

We werken aan een Sterke Sociale Basis: we willen in elke kern een ontmoetingsplek creëren waar inwoners terecht kunnen voor activiteiten, sociaal contact, informatie en advies en preventieve ondersteuning. Het buurthuis is een ontmoetingsplek die verbindt en deel uitmaakt van de identiteit van de buurt.

Meer vitale wijken

We streven naar vitale wijken en hanteren hierbij een positieve benadering: focus op de belangen van groepen en wat inwoners zelf willen bereiken. Uitgangspunt is onderzoekend te bouwen aan de vitaliteit van wijken. De pilot 'Vitale wijken' in de Keverdijk en de pilot 'Oostereng' hebben ons inzichten gegeven over het bevorderen van betrokkenheid van bewoners en ondernemers bij gezamenlijke maatschappelijke opgaven in een wijk. In 2020 bouwen we voort op de contacten die er zijn gelegd en de kennis die we hebben opgedaan. Dit doen we op basis van een methodiek die we hebben ontwikkeld in de pilots en die wordt gekenmerkt door analyse van de wijken en versterking van de netwerken.

Zichtbaarheid vergroten wijkwethouder

De wijkwethouder is het bestuurlijke 'oog en oor' in de wijk en stimuleert het ontplooiën van initiatieven. De wijkwethouder trekt actief de wijk in en is aanwezig bij evenementen. Het is (vooraf) inzichtelijk waar en wanneer de wijkwethouder aanwezig is in de wijk. Daarover wordt ook verantwoording afgelegd.

Continueren gezamenlijke wijkagenda

Plannen voor de wijk en buurt maken we samen met bewoners en ondernemers. Het zo vroeg mogelijk betrekken van inwoners en samen met hen de opgave en het speelveld bepalen is het vertrekpunt. Dit leidt tot een gezamenlijke wijkagenda. Met de ervaringen van de pilots 'Vitale wijken' in de Keverdijk en 'Oostereng' werken we aan wijkagenda's voor alle wijken gebaseerd op wijkvisies. De wijkagenda is een meer concrete uitwerking met een overzicht van acties en initiatieven van bewoners en gemeentelijke projecten.

1.1.3 Stimuleren bewonersinitiatieven

Wat willen we bereiken?

Wat bewoners – met hun burens en andere netwerken – investeren in hun buurt vinden wij van onschatbare waarde. Deze krachten willen wij ook in 2020 versterken en ondersteunen. De Omgevingswet beoogt meer ruimte te geven voor ideeën van initiatiefnemers. Samenwerking is het uitgangspunt, waarbij het van belang is dat ieders rol in die samenwerking helder is. Dat stelt eisen aan een ieder binnen die samenwerking. Het maakt niet uit of de gemeente, een bewoner, een ondernemer, een projectontwikkelaar of een maatschappelijke organisatie het initiatief neemt.

Maatregelen

Zichtbaarheid initiatieventafel vergroten

Het stimuleren van initiatieven loopt onder andere via de initiatieventafel. Aan de initiatieventafel leggen we de juiste verbindingen tussen en met initiatiefnemers. We delen daar kennis en ondersteunen initiatieven door aan te geven wat nodig is om het initiatief verder te brengen. In 2020 gaan we verder met het vergroten van de zichtbaarheid en vindbaarheid van de initiatieventafel voor inwoners door bijvoorbeeld aanwezig te zijn bij evenementen.

Realiseren initiatieven platform

De verkenning voor een online platform voor initiatieven heeft inzicht gebracht in voorwaarden voor succesvol gebruik. Op basis van deze inzichten wordt in 2020 een passende vorm gerealiseerd voor het uitwisselen van ervaringen van initiatiefnemers.

Aanpak ontwikkelen Right to Challenge en Right to Bid

Het Right to Challenge - een bijzonder inwonersinitiatief waarbij een gemeentelijke taak wordt overgenomen door inwoners omdat zijn het beter kunnen - wordt verder geconcretiseerd. Die concretisering bestaat uit het formuleren van een aanpak voor Gooise Meren voor de komende jaren. Die aanpak zullen we gezamenlijk formuleren (gemeente, initiatiefnemers, partners). Daarbij betrekken we het Right to bid: het recht van burgerinitiatieven om maatschappelijk vastgoed te kopen.

1.1.4 Inwonersorganisatie

Samenwerking met partners wordt belangrijker in een steeds complexer wordende samenleving. Een vaste gesprekspartner hebben biedt kansen en mogelijkheden, zoals het tijdig signaleren van kansen en knelpunten, structuur en continuïteit. Inwonersorganisaties als gesprekspartner voorzien hierin. Wij zien een groei van platforms dan ook als een positieve ontwikkeling, maar laten initiatieven daartoe aan inwoners zelf.

Maatregelen

Doorontwikkeling inwonersorganisaties

De dynamiek in de samenleving vraagt om een doorontwikkeling van de wijkplatforms. Wijk- en buurtplatforms zijn belangrijke wijkorganisaties, maar voor inwoners zijn er nog veel andere manieren om zich te organiseren.

De hedendaagse tendens van democratische vernieuwing geeft uitdagingen aan de representativiteit en vraagt om originaliteit en vernieuwing, bijvoorbeeld in de wijze van organiseren en het ophalen van de wensen en kansen in een wijk of buurt. In 2020 werken we hier verder aan samen met de platforms.

Opstellen beleidskader voor wijkplatforms

De dynamiek in de samenleving vraagt om meer duidelijkheid van hoe de gemeente wil omgaan met wijk- en buurtplatforms. Hiervoor wordt een beleidskader opgesteld dat de basis is voor de omgang met elkaar.

1.2 Inclusie

Wat willen we bereiken?

1.2.1 Vergroten bewustwording binnen en buiten de gemeentelijke organisatie

We willen de bewustwording binnen en buiten de organisatie verder vergroten, zodat iedereen in onze gemeente op termijn denkt en handelt vanuit toegankelijkheid en inclusie.

Maatregelen

Uitvoeren van lokale activiteiten/evenementen

We organiseren campagnes gericht op inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, zoals Houd de lijn vrij, de Week van de Toegankelijkheid, en de Week tegen Eenzaamheid. We organiseren thema-avonden,

filmvertoningen en schouwen toegankelijkheid in samenwerking met maatschappelijke partners. We publiceren de ervaringen en resultaten in de externe gemeentelijke kanalen zoals website, nieuwsbrief, huis-aan-huisblad, sociale media en de interne media.

Deelname aan het VNG Koplopersprogramma VN-Verdrag Handicap verlengen

We delen kennis en wisselen ervaringen uit met andere koplopergemeenten tijdens bijeenkomsten. We leveren input op het digitale VNG-platform Toegankelijkheid en werken samen aan landelijke campagnes.

Onderhouden van het interne, gemeentelijke netwerk inclusie

We organiseren een halfjaarlijkse inspiratiebijeenkomst met medewerkers en management om kennis en ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren.

1.2.2 Versterken inzet ervaringsdeskundigheid

Een van de uitgangspunten van het VN-verdrag Handicap is 'Niets over ons zonder ons'. We betrekken ervaringsdeskundigen bij de ontwikkeling en uitvoering van onze initiatieven en activiteiten, als campagnes, schouwen en nieuwe projecten. We stimuleren onze externe partners om ook ervaringsdeskundigen in te zetten.

Maatregelen

Samenwerking met convenantpartners

We hebben elk half jaar een bijeenkomst met convenantpartners over ruimtelijke projecten en sociaal beleid. Convenantpartners zijn onder andere het Platform Wmo, Seniorenraad, Fietzersbond en de Woonadviescommissie.

Continuering samenwerking Platform Gooise Meren Toegankelijk

Iedere maand is er een bijeenkomst met het Platform Gooise Meren Toegankelijk. Ook organiseren we participatie in diverse projecten en werken we samen in campagnes (o.a. Houd de lijn vrij en de Week van de Toegankelijkheid).

Inzet ervaringsdeskundigen bij de gemeente

We onderzoeken de mogelijkheden om ervaringsdeskundigen in te zetten in de gemeentelijke organisatie. Dat doen we in samenwerking met de GGZ-werkgroep, LFB-werkgroep en het Platform Toegankelijkheid.

1.2.3 Vergroten toegankelijkheid gemeentelijke organisatie

We willen als gemeente toegankelijk zijn voor iedereen. Daarbij gaat het om onze online en fysieke dienstverlening, maar ook om onze communicatie en om inclusief werkgeverschap.

Maatregelen

Verbeteren toegankelijkheid van de gemeentelijke organisatie

In het plan voor de herinrichting van de buitenruimte van het gemeentehuis is toegankelijkheid een uitgangspunt. Alle bezoekers, inclusief mensen met een beperking, moeten op een veilige manier het gemeentehuis kunnen bereiken. Het aantal mindervaliden parkeerplaatsen blijft gehandhaafd. De ervaringsdeskundigen van het Platform Wmo zijn actief betrokken in de ontwerpfase. In 2020 gaan we aan de slag met de aanbevelingen die volgen uit een onderzoek naar de toegankelijkheid van de dienstverlening door de front-office en Burgerzaken. De aanbevelingen voeren we in 2020 uit indien mogelijk en uitvoerbaar. Voor de aanbevelingen die niet of niet op korte termijn uitvoerbaar zijn onderzoeken we alternatieven.

Inzet van gebarentolk

We doen in 2020 een proef met de inzet van een gebarentolk bij de Nieuwjaarsreceptie van de gemeente en tijdens Dodenherdenking. Deze inzet gaan we evalueren en op basis daarvan bepalen we wanneer inzet van een gebarentolk zinvol is. Ook wordt onderzocht of en hoe een gebarentolk kan worden ingezet bij crisiscommunicatie.

1.2.4 Aandacht voor inclusief Bouwen en Wonen

We willen dat de openbare ruimte voor iedereen toegankelijkheid is. De twee speerpunten zijn een toegankelijk centrum van Bussum en een toegankelijk ingerichte buitenruimte van het gemeentehuis.

Maatregelen

Uitvoering resultaten pilot toegankelijk centrum Bussum

De pilot toegankelijkheid in het centrum van Bussum wordt uitgevoerd door MKB Nederland. Aanbevelingen gaan we oppakken in 2020 (in samenwerking met Ondernemersvereniging en Pro Bussum)

Uitvoering aanbevelingen inventarisaties toegankelijke wegen

In 2019 zijn inventarisaties uitgevoerd naar de routegeleiding, verkeersregelininstallaties en rustpunten/zitmeubilair in onze gemeente. De aanbevelingen worden vanaf 2020 opgepakt.

Vervolg uitvoering inclusieve speelplekken

Bij renovatie en onderhoud van speelplekken wordt toegankelijkheid en inclusief spelen als uitgangspunt in uitvoering gebracht. Bij de ontwikkeling van nieuwe speelplekken worden inwoners (kinderen) met een beperking betrokken.

1.2.5 Bevorderen inclusief werkgeverschap

We willen dat iedereen mee kan doen, ook als het gaat om het hebben van een baan. We willen in onze gemeente een inclusieve arbeidsmarkt. Zie maatregelen Programma Inclusieve Arbeidsmarkt (programma 6).

1.2.6 Aandacht voor beschikbaarheid en toegankelijkheid Vrije Tijd voorzieningen

We willen dat inwoners met een beperking een ruime keuze hebben voor het invullen van hun vrije tijd.

Maatregelen

Ontwikkeling inclusief sportaanbod

In 2019 is een subsidieregeling gestart om een inclusief sportaanbod in Gooise Meren te bevorderen. We continueren deze regeling in 2020. Daarnaast ontvangen verenigingen bij het ontwikkelen van inclusief sportaanbod ondersteuning van de verenigingsondersteuner (buurtsportcoach) en wordt in 2020 met de verenigingsondersteuner een thema-avond over inclusief sporten georganiseerd.

Ontwikkeling toegankelijke wandelroutes

In 2019 zijn toegankelijke routes getest en geïnventariseerd. Deze worden in 2020 beschreven en gepubliceerd. Het Platform Toegankelijkheid is actief betrokken.

Inventarisatie behoeften activiteiten

We spreken met inwoners, cliënten en belangengroepen om na te gaan of er aanvullende activiteiten of aanbod ontwikkeld moeten worden. Tijdens de jaarlijkse Week van de Toegankelijkheid organiseren we samen met mensen met een beperking activiteiten.

1.3 Klantgerichte dienstverlening

Wat willen we bereiken?

1.3.1 Dienstverlening digitaal

De ontwikkeling van dienstverlening, ook digitaal, staat niet stil. De eisen en wensen die inwoners en bedrijven stellen aan de overheid en de toenemende mogelijkheden van ICT hebben gevolgen voor de dienstverlening van onze gemeente. Door in te zetten op online dienstverlening kan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verder verbeterd worden. Hierbij wordt uiteraard rekening gehouden met de minder digivaardige inwoners en met ruimte om maatwerk te bieden waar dat nodig is.

Maatregelen

Meer digitale producten

Alle burgerzaken producten die we online kunnen aanbieden gaan we via de website aanbieden. We proberen daarbij de e-formulieren zo gebruiksvriendelijk mogelijk in te richten. Hierdoor zijn we kostenbesparend, tijdsbesparend en milieubesparend. En we stellen de inwoner in staat om producten en diensten af te nemen op het moment en de locatie dat hen het beste schikt. Het door ontwikkelen van e-formulieren is een continu proces.

Fraudebestrijding (valse identiteit) speelt een steeds belangrijkere rol bij de producten die worden aangevraagd bij de loketten. Fraude kost de samenleving miljoenen op jaarbasis. Het vaststellen van de juiste identiteit bij de aanvraag van identiteitsdocumenten of andere producten waarbij identiteit vaststelling vereist is kan met ondersteuning van apparatuur worden vereenvoudigd. Met deze investering worden processen nog meer geautomatiseerd waardoor de klant sneller geholpen wordt en de kwaliteit van de persoonsgegevens in de Basisregistratie Personen (BRP) goed blijft.

Digitalisering papieren archieven burgerzaken

Voor Burgerzaken worden de papieren archieven gedigitaliseerd en gekoppeld aan de persoonsgegevens van de burger. Digitale archivering is de sleutel tot optimale dienstverlening. Digitalisering van producten zorgt voor snellere service aan het loket voor inwoners en bedrijven. Daarnaast kunnen verzoeken van inwoners en ondernemers sneller worden afgehandeld in de backoffice.

1.3.2 Archief bij de tijd

Fusie Archiefdienst

In het Gooi en de Vechtstreek zijn in de loop der jaren twee archiefdiensten ontstaan.

- Het Streekarchief Gooi en Vechtstreek in Hilversum; voor de archieven van de gemeente Hilversum en die van Blaricum, Laren, Wijdmeren en van de regionale overheden.
- Het Gemeentearchief Gooise Meren en Huizen in Naarden; voor archieven van de gemeente Gooise Meren en Huizen.

De colleges van burgemeester en wethouders van Gooise Meren en Hilversum hebben in 2017 besloten onderzoek te doen naar een voorgenomen fusie van de Archiefdiensten van Gooise Meren en Huizen en Hilversum. De verwachting is dat er eind 2019 / begin 2020 definitieve besluitvorming plaatsvindt over de fusie van de archiefdiensten. Waarbij het streven is dat de formele samenvoeging halverwege 2020 plaatsvindt.

Schoon door de poort

Bij de rechtsvoorgangers van Gooise Meren zijn achterstanden ontstaan in de digitalisering van de archieven. We willen de archieven toegankelijk maken voor de inwoners. Het lopende onderzoek naar de fusie van het gemeentearchief met de archiefdienst van Hilversum maakt voorstellen voor structurele aanpassingen in de archiefbegroting op dit moment niet mogelijk. Er wordt gewerkt aan de realisering van bovenstaande doelstelling, echter met beperkt beschikbare mensen en middelen.

Maatregelen

Besluitvorming fusie Archiefdienst

Eind 2019 / begin 2020 bieden we een voorstel over de fusie van de archiefdiensten ter besluitvorming aan de gemeenteraad aan. Het voorstel geeft ook inzicht in de incidentele implementatiekosten die nodig zijn voor een gezamenlijk archief.

1.3.3 Verbeteren dienstverlening

Onze dienstverlening aan inwoners, bedrijven, buurten en belanghebbenden is een breed en veelzijdig onderwerp, dat - ook landelijk - voortdurend in ontwikkeling is en alle delen van de organisatie raakt. Met het Programma Dienstverlening borgen wij een continue en consistente verbetering van de gemeentelijke dienstverlening.

Vanaf 2019 werken wij aan stapsgewijze verbreding van het klantcontactcentrum. Door verbreding van onze frontoffice willen wij meer klantcontacten sneller en in één keer kunnen afdoen. Bij deze verbreding benutten wij kansen om tegelijkertijd ook de betreffende klantprocessen en -systemen te verbeteren. In 2020 willen wij dit grotendeels gerealiseerd hebben.

Naast verbreding van de frontoffice zal er in 2020 ook organisatiebreed extra aandacht besteed worden aan verbetering van het gebruik en de toepassing van de online dienstverlening. Digitaliseren is op zich niet voldoende, de online gebruiker moet de digitale dienstverlening ook als toegankelijk en gemakkelijk ervaren.

Een derde speerpunt betreft organisatiebrede verbetering van de sturing- en monitoring op de dienstverleningsprocessen, dus ook in de backoffices. Een goed zicht op de klantstromen via de diverse kanalen is essentieel en biedt verbetermogelijkheden, die we ook in 2020 verder ter hand zullen nemen.

Voor 2019 zijn voor verbetering van de dienstverlening incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld, waarvan een deel in 2020 uitgegeven zal worden. Overheveling is daarom wenselijk. Voor zover vanuit het programma nog nadere incidentele kosten of investeringswensen ontstaan, zullen die eerst bezien worden vanuit een bredere bedrijfsinterne afweging over de inzet van de diverse ontwikkelings- en bedrijfsvoeringsbudgetten.

Maatregelen

Inrichten bredere frontoffice dienstverlening

In 2020 is er een breder frontoffice voor klantcontacten ingericht, die te standaardiseren (aan)vragen van inwoners en bedrijven snel en in één keer kan afhandelen en alle eerstelijns contacten kan verzorgen.

Verbeteren managementinformatiesystemen

We verbeteren en/of ontwikkelen van managementinformatiesystemen waardoor organisatiebreed betere sturingsinformatie ontstaat over de dienstverleningsprocessen.

Optimaliseren online dienstverlening

Onze strategie is om onze digitale c.q. online dienstverlening zo goed, zo makkelijk en zo toegankelijk te maken dat mensen onze website(s) gaan gebruiken als preferent kanaal om in contact te komen met de gemeente of hun zaken te regelen. Hiervoor worden de website(s) permanent gecontroleerd op toegankelijkheid en kwaliteit van de inhoud. Aanvullend hierop worden jaarlijks delen van de website getest door inwoners op gebruiksvriendelijkheid, waarop zowel de inhoud als de vormgeving wordt aangepast aan de bevindingen uit de onderzoeken. Dit wordt bereikt via klantreizen, maar ook door inzet van specialisten op het gebied van gebruikerstesten. Webcare wordt ingezet om actief te luisteren naar en te reageren op online uitingen van verschillende doelgroepen over onze gemeente. Het doel is om service te verlenen en klachten af te handelen. Met webcare verbeteren we onze online dienstverlening.

1.4 Samenwerken met overheden

Wat willen we bereiken?

1.4.1 Bestuurlijke samenwerking

Gooise Meren heeft bestuurlijke samenwerking hoog in het vaandel staan. Tegelijkertijd is het voor Gooise Meren van belang een scherp beeld te hebben van de resultaten die samenwerking moet opleveren. Daarbij geldt uiteraard dat samenwerking ook een (politiek) proces is van geven en nemen. Insteek voor 2020 en verder is te beschikken over een strategisch perspectief op samenwerking, op de doelen die we hierbij voorstaan en de middelen die zelf willen inzetten. We streven naar passende inzet en goede resultaten op de dossiers die we belangrijk vinden.

Maatregelen

Opstellen strategische nota verbonden partijen

We stellen in samenspraak met de gemeenteraad een strategische notitie op ten behoeve van grip op verbonden partijen. Daarbij benutten we de aanbevelingen uit het onderzoek van de rekenkamer.

Opstellen uitvoeringsprogramma Regionale samenwerkingsagenda

Op basis van de door de gemeenteraden vastgestelde speerpunten voor de Regionale Samenwerkingsagenda (2019 - 2022) wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit programma omvat - als het besluitvormingsproces naar verwachting verloopt - het bevorderen van mobiliteit, duurzaamheid, een goed woon - werk klimaat, het versterken van het sociaal domein en de ontwikkeling van een Regionale Omgevingsvisie. Gooise Meren hecht in het bijzonder aan de realisatie van een Regionale Omgevingsvisie als kader voor een passende effectieve samenwerking op het fysiek domein.

Uitvoering MRA-agenda

De MRA (Metropool Regio Amsterdam) is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 33 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam. Doel van de MRA is het versterken van de regio, opdat zij een aantrekkelijk vestigingsgebied blijft om te wonen, werken en ontspannen, zowel voor huidige als toekomstige inwoners en bedrijven. Daartoe is in 2016 de eerste MRA-Agenda opgesteld, die beschrijft welke resultaten de samenwerkende overheden willen bereiken. In februari 2020 wordt de MRA-agenda 2020 - 2024 vastgesteld. Gooise Meren levert hiervoor samen met de gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek input voor aan. Voor de gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek dient de relatie mobiliteit, economie (werkgelegenheid) en wonen centraal te staan. Werkgelegenheid vraagt daarbij om extra aandacht.

Versterking slagkracht en legitimatie regionale samenwerking

De gemeenschappelijke regeling Regio Gooi en Vechtstreek wordt aangepast, zodat de regeling een goede uitdrukking blijft van de activiteiten die in regioverband worden uitgevoerd. Dat is nodig omdat de afgelopen jaren taken bij de regio zijn ondergebracht die nog geen plek hebben in de gemeenschappelijke regeling. Daarnaast is een belangrijk thema in de samenwerking het tweeledige onderwerp: democratische legitimatie/slagkracht. De opgave is hier om de slagkracht van de samenwerking te vergroten. Uitgangspunt daarbij is tenminste behoud van de democratische legitimatie van de besluiten die in het kader van de samenwerking worden genomen. In 2019 - 2020 wordt hiertoe een proces gestart waarbij colleges en raden van de deelnemende gemeente nauw betrokken zijn en dat moet uitmonden in voorstellen die bovengenoemd doel het best realiseren. De geactualiseerde gemeenschappelijke regeling vormt hierbij het kader.

Versterken samenwerking MRA

In 2019 wordt de samenwerking in de MRA geëvalueerd. Inzet daarbij is een beeld te krijgen van de effectiviteit van de samenwerking en vervolgens om tot een plan te komen om deze effectiviteit te verbeteren. In 2020 wordt het plan gerealiseerd. Gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek trekken samen op en zetten in op meer focus van de samenwerking (met bijzondere aandacht voor werkgelegenheid) en zijn geen voorstander van een verdere formalisering. De samenwerking dient de autonomie van de deelnemers te respecteren en zal zich vooral moeten richten op draagvlak en dus een meer gelijke vertegenwoordiging van deelnemers aan alle bestuurlijke gremia.

Beleidsindicatoren

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
1.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	6,63	6,7	n.n.b.	De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari.	
2.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	6,19	6,7	n.n.b.	Het werkelijke aantal fte dat werkzaam is, incl. boventallige medewerkers op 1 januari van het vorige jaar.	
3.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	€ 853	€ 616	n.n.b.	Alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, excl. griffie en bestuur.	
4.	Externe Inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	19,21%	1,6%	n.n.b.	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever.	
5.	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	8,82%	12,2%	n.n.b.	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
601 Bestuur	3.737	2.281	2.113	2.093	2.011	2.011
602 Bestuursondersteuning	1.231	712	459	480	432	432
603 Burgerzaken	3.165	1.920	1.643	1.625	1.568	1.568
604 Raadsondersteuning	417	530	522	522	521	521
Totaal Lasten	8.549	5.443	4.737	4.719	4.532	4.532
Baten						
601 Bestuur	0	0	0	0	0	0
602 Bestuursondersteuning	-101	-98	-98	-135	-97	-97
603 Burgerzaken	-1.166	-743	-583	-623	-583	-583
Totaal Baten	-1.267	-841	-681	-758	-680	-680
Resultaat voor bestemming	7.282	4.603	4.055	3.961	3.851	3.851
Resultaat na bestemming	7.282	4.603	4.055	3.961	3.851	3.851

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 1	Verschil (x € 1.000)	V/N (V = Voordeel, N = Nadeel)
Bestuur: Oud-Valkeveen/ Naarderbos In 2017 is er bij de bestemming van het rekeningresultaat € 185.000 doorgeschoven naar 2019 aan kosten gerelateerd aan Oud-Valkeveen/ Naarderbos. In 2020 geeft dit een voordeel op de kosten van € 185.000.	185	V
Bestuursondersteuning: Organisatieontwikkeling GroeiMee! In 2018 is er bij de bestemming van het rekeningresultaat € 75.000 doorgeschoven naar 2019 aan kosten voor GroeiMee! (verwachte kosten voor trainees MRA). In 2020 geeft dit een voordeel op de kosten van € 75.000.	75	V
Bestuursondersteuning: Dienstverlening In 2019 waren er eenmalig budgetten geraamd vanuit het College-uitvoeringsprogramma voor programmatische ontwikkeling en monitoring in het kader van de Dienstverlening.	155	V
Burgerzaken: Verkiezingen In 2020 zijn geen verkiezingen gepland. Dit geeft een voordeel van € 245.000 ten opzichte van 2019.	245	V
Burgerzaken: Paspoorten In 2020 is een lagere afdracht aan het Rijk geraamd vanwege het verlengen van de geldigheidsduur van reisdocumenten in 2014 van 5 naar 10 jaar. Dit geeft een voordeel op de lasten van € 84.000. Daartegenover ontvangen we ook minder legesopbrengsten. Dit geeft een nadeel van € 160.000 op de baten. Per saldo € 76.000 nadeel op reisdocumenten.	76	N
Overige verschillen < €70.000	36	N
Totaal	548	V

2. Programma Veiligheid

Ambitie

Veiligheid blijft voor de gemeente Gooise Meren een belangrijke prioriteit voor een goed en prettig leefklimaat. Als gemeente willen we dat inwoners, ondernemers en bezoekers niet alleen veilig zijn, maar zich ook veilig voelen. We hebben daarbij oog voor het belang van zowel verlaging van de criminaliteit en overlast, als ook een verhoogd veiligheidsgevoel van onze inwoners. Dit doen we onder meer door de sociale cohesie en betrokkenheid in de buurt te versterken, en samen met de inwoners te kijken naar preventie en verbeteringen in de wijken. Eigen verantwoordelijkheid is daarbij een belangrijk aspect. Daarnaast zetten we samen met andere betrokken hulpdiensten (kerenpartners), zoals de politie in op betere handhaving.

Als het gaat om veiligheid werken we 'cyclisch'; eerst preventie, dan maatregelen, dan nazorg en evaluatie. Op basis daarvan vervolging aanpassing op preventie. Veiligheid is een continu proces, je moet eraan blijven werken.

2.1 Aanpak criminaliteit

Wat willen we bereiken?

2.1.1 Aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijning

Bijna alle gemeenten hebben te maken met ondermijnende georganiseerde criminaliteit. Daarbij maakt de onderwereld voor illegale activiteiten gebruik van diensten van 'de bovenwereld'. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om drugsgerelateerde criminaliteit, grootschalige fraude, witwaspraktijken en mensenhandel. Met de aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijning willen wij voorkomen dat de onder- en bovenwereld (verder) verweven raken, dat het lokale gezag ondermijnt wordt, dat de veiligheid en leefbaarheid verslechtert, dat er normvervaging plaatsvindt en dat ondermijnende criminaliteit bonafide ondernemers schade oplevert.

Maatregelen

Vergroten bewustwording en verbeteren informatiepositie

Doel is om bewustwording van signalen van georganiseerde criminaliteit en ondermijning te vergroten bij interne medewerkers, ondernemers en bij inwoners van de gemeente Gooise Meren. Ook willen wij de meldingsbereidheid stimuleren om onze informatiepositie te verbeteren. Wij willen tegengaan dat inwoners en dienstverleners bij ondermijnende criminaliteit betrokken raken en dat dit leidt tot normvervaging. Dit gaan wij doen door het aanbieden en verzorgen van trainingen en voorlichtingsbijeenkomsten, het structureel uitlichten en uitdragen van successen, inwoners en ondernemers informeren over risico's, acties en het herkennen van signalen om hen beter te betrekken bij de aanpak.

Vergroten zicht op criminele samenwerkingsverbanden

Wij gaan (meer) netwerkanalyses uitvoeren naar spilfiguren en er wordt meer districtelijk samengewerkt voor grensoverschrijdende casuïstiek. Hiermee wordt beoogd het zicht op criminele samenwerkingsverbanden te vergroten en deze effectief te verstoren. Dit doen wij in samenwerking met onze partners, zoals de belastingdienst, politie, het openbaar ministerie en inspectiediensten.

Een zichtbare, aanwezige overheid tegen georganiseerde criminaliteit en ondermijning

Wij brengen het bestuurlijke instrumentarium voor onze aanpak verder op orde en wij treden op als een zichtbare, aanwezige overheid tegen georganiseerde criminaliteit en ondermijning, onder andere door gerichte, structurele en integrale toezicht- en handhavingsacties.

De gezamenlijke focus van de veiligheidspartners op georganiseerde criminaliteit is een nieuwe werkwijze die nog verder vorm moet krijgen. Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) heeft ervaring met de aanpak van deze vorm van criminaliteit. De samenwerking met het RIEC wordt daarom verder geïntensiveerd en op casus niveau wordt meer gebruik gemaakt van de kracht van integraal werken.

Verruimen toepassing van de Wet Bibob

Wij gaan een verruimde toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) onderzoeken, de werkprocessen stroomlijnen en interne opleidingen voor de toepassing van de wet verzorgen. Doel is om te voorkomen dat wij ongewild criminaliteit faciliteren en meewerken aan georganiseerde criminaliteit en ondermijning. De Wet Bibob wordt nu toegepast op de Drank en Horecawet vergunningen. Het onderzoek naar de verruiming van de toepassing van de Wet Bibob zal plaatsvinden naar het verstrekken van vergunningen, het verlenen van subsidies, aanbestedingsopdrachten en vastgoedtransacties.

2.1.2 Aanpak van vermogenscriminaliteit/high impact crimes

In onze aanpak staat preventie, samen met (georganiseerde) inwoners, ondernemers, woningcorporaties en andere partners voorop. We weten wat er speelt in de wijk op het gebied van veiligheid. We stimuleren bewonersparticipatie via diverse werkvormen en instrumenten zoals buurtpreventie, Waaks!, WhatsApp-groepen en Burgernet. Wij vergroten de burgerparticipatie voor meer sociale cohesie in de gebieden die het meest vatbaar zijn voor criminaliteit en/of overlast. Inwoners en ondernemers kunnen nog meer betrokken worden bij het veiliger maken van hun eigen woonomgeving.

Maatregelen

Aanpak autokraken

We zetten ons ervoor in om autokraken tegen te gaan en een bijdrage te leveren aan de regionale aanpak van autokraken. Dit doen wij door:

- op wijkniveau te monitoren welke trends er spelen op het gebied van autokraken, zodat er in samenwerking met de politie extra aandacht besteed kan worden aan zogenaamde “hotspots”
- kennis uit te wisselen met buurgemeenten om nieuwe trends zo snel mogelijk te signaleren en samen op te trekken in de bestrijding van autokraken
- het stimuleren van inwoners om verdachte situaties te melden
- het stimuleren van preventiegedrag en het informeren van inwoners over welke maatregelen zij kunnen nemen om de kans op slachtofferschap te verkleinen
- het opleggen van de “last onder dwangsom” van 2500 euro per overtreding voor autokrakers die APV-artikel 2:44 (Inbrekerswerktuig en geprepareerde tas) overtreden om herhaling te voorkomen, derhalve een preventie en/of correctiemaatregel. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met de politie
- de controle op het digitaal opkopers register (DOR) te implementeren om zo de illegale verkoop van gestolen goederen tegen te gaan.

Aanpak woninginbraken

We zetten ons ervoor in om inbraken tegen te gaan en een bijdrage te leveren aan de regionale aanpak van inbraken. Dit doen wij door:

- kennis uit te wisselen met buurgemeenten om nieuwe trends zo snel mogelijk te signaleren en samen op te trekken in de bestrijding van inbraken
- op wijkniveau te monitoren welke trends er spelen op het gebied van inbraken, zodat er in samenwerking met de politie extra aandacht besteed kan worden aan zogenaamde “hotspots”
- het stimuleren van inwoners om verdachte situaties te melden
- het stimuleren van preventiegedrag en informeren van inwoners over welke maatregelen zij zelf kunnen nemen om de kans op slachtofferschap te verkleinen
- het opleggen van de “last onder dwangsom” van 2500 euro per overtreding voor inbrekers die APV-artikel 2:44 (Inbrekerswerktuig en geprepareerde tas) overtreden om herhaling te voorkomen. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met de politie
- de controle op het digitaal opkopers register (DOR) te implementeren om zo de illegale verkoop van gestolen goederen tegen te gaan.

Aanpak fietsendiefstal

We zetten in op het terugdringen van fietsendiefstal bij de treinstations. We nemen passende maatregelen door:

- nauw samen te werken met de NS, ProRail en de politie bij de aanpak van fietsendiefstallen
- te onderzoeken waar er kansen liggen om meer beschikbare, deugdelijke en geordende fietsenstallingen te bieden rond te treinstations
- bewoners middels folders, promotieacties, waarschuwingsborden en advertenties aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid om hun fietsen deugdelijk te stallen en op slot te doen.

Samen met inwoners buurten veiliger maken

We investeren in meer betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij de veiligheid in hun buurt. We richten ons hierbij met name op georganiseerde groepen inwoners. Dit doen we door:

- de samenwerking te versterken met bestaande burgerinitiatieven die zich inzetten voor meer veiligheid in de buurt
- inwoners en ondernemers te ondersteunen bij het opzetten van georganiseerde initiatieven voor meer veiligheid in de buurt
- actief informatie uit te wisselen met burgerinitiatieven over de veiligheid in de buurt
- informeren van inwoners op welke wijze zij zelf, eventueel in georganiseerd verband, een bijdrage kunnen leveren aan de veiligheid in hun buurt
- flyeracties, presentaties, promotieacties, wijkscouwen en andere bewustzijnsacties te organiseren omtrent diverse veiligheidsthema's.

2.2 Fysieke veiligheid/ rampenbestrijding en crisisbeheersing

Wat willen we bereiken?

2.2.1 Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Het doel is de kennis van het eigen personeel op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing verder ontwikkelen en onderhouden voor een inzet tijdens een ramp of crisis. Tevens willen we de inwoner bewust maken van participatie van eigen veiligheid.

Maatregelen

Opleiden en trainen van medewerkers

Wij trainen de sleutelfunctionarissen en medewerkers. Regionale trainingen worden aangeboden vanuit Bevolkingszorg. We bieden maatwerk aan door middel van in-company trainingen.

Samenwerken met buurgemeenten

Zowel in de voorbereidende fase als tijdens een ramp of crisis hebben we elkaar nodig. De gemeenten werken binnen de Veiligheidsregio en Bevolkingszorg al samen, maar is ook goed om met de directe buurgemeenten samenwerking te zoeken. Zo kan men elkaar ondersteunen en waar nodig vervangen wanneer er een ramp of crisis is in een gemeente.

Deelnemen aan regionale piketten

Wij stimuleren dat het eigen personeel ook deelneemt aan regionale piketten voor de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Dat doen we door tijd beschikbaar te stellen om hiervoor te trainen, te oefenen en een (regionale) piketvergoeding aan te bieden.

Vergroten bewustwording inwoners voor de eigen veiligheid

We willen inwoners bewust maken van de verantwoordelijkheid voor hun eigen veiligheid. Dit doen we door het nemen van de volgende maatregelen:

- inzet van wijkbrandweer
- informatie op de website van de gemeente
- voorlichting op (basis) scholen
- informatie in lokale bladen
- promoten van lokale en regionale initiatieven

2.2.2 Brandveilig leven

Het landelijke programma van de brandweer - brandveilig leven – heeft als doel om de activiteiten rond fysieke en sociale veiligheid van verschillende doelgroepen in hun eigen omgeving te verbeteren. Kwetsbare groepen, zoals (zelfstandige wonende) ouderen en personen met een beperking hebben in het bijzonder onze aandacht.

Maatregelen

Inzet van de wijkbrandweer

De wijkbrandweer zal brandveilig leven bevorderen door samen te werken met de partijen die de meeste invloed hebben op de risicogroepen. De kennis en expertise van de brandweer kan via organisaties die achter de voordeur van de kwetsbare groepen komen worden overgebracht.

De wijkbrandweer:

- onderhoudt de verbinding met woningcorporaties, zorgorganisaties en verzekeraars om gezamenlijk brandveilig leven onder de aandacht te blijven brengen van de inwoners
- legt in iedere dorpskern van Gooise Meren contact met inwoners
- komt op verzoek bij mensen thuis
- sluit aan bij bestaande netwerken binnen de gemeente en regio.

Verbinden van partijen

Brandveiligheid is geen exclusief aandachtsgebied voor de brandweer. Het voorkomen en beperken van brand en het voorkomen van slachtoffers vraagt ook inspanning van anderen, namelijk woningcorporaties, zorginstanties en verzekeraars.

Er zal verbinding worden gezocht en onderhouden met partners binnen en buiten de gemeente om gezamenlijk de inwoners, en in het bijzonder de senioren, bewust te maken van participatie in eigen veiligheid

2.2.3 Veiligheidsregio

Wie bieden ondersteuning aan de verregaande samenwerking en versterking van de veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek door de samenwerking met veiligheidsregio Flevoland op basis van de SOK.

Maatregelen

Opstellen en aangaan samenwerkingsovereenkomst

We bieden ondersteuning aan de samenwerking/fusie van de Veiligheidsregio Flevoland en Gooi en Vechtstreek en de GGD-en. Daarmee wordt bijgedragen aan het verminderen van de kwetsbaarheid van de Veiligheidsregio en wordt de kwaliteit verder vergroot bij de uitvoering van de taken. De samenwerking met Flevoland geschiedt op basis van het SOK

De gemeenteraad wordt op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

2.3 Sociale veiligheid verbeteren

Wat willen we bereiken?

2.3.1 Een effectieve aanpak van personen die ernstige veiligheidsproblemen en/of ernstige overlast veroorzaken

Wij gaan de aanpak van personen die ernstige veiligheidsproblemen en/of ernstige overlast verder ontwikkelen. Een personsgerichte aanpak richt zich integraal op personen die ernstige veiligheidsproblemen en/of ernstige overlast veroorzaken. Sommige personen volharden in dit gedrag of 'groeien door', vaak in combinatie met gedrags- of psychische problemen, verward gedrag, verslaving of andere problematiek. Een integraal op de persoon toegesneden (mix van) interventie(s) is een succesvolle manier om deze personen aan te pakken. Het doel van een dergelijke persoonlijke aanpak is het verminderen van de overlast en het voorkomen van (nieuwe) strafbare feiten. Per 1 januari 2020 wordt de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) ingevoerd. De Wvggz vervangt de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz).

De nieuwe wet regelt de voorwaarden en biedt handvatten om meer ambulant en preventief hulp te bieden aan mensen met geestelijke problemen die niet vrijwillig in zorg gaan.

Maatregelen

Doorontwikkelen persoonsgerichte aanpak

Wij blijven werken aan de doorontwikkeling van de persoonsgerichte aanpak voor:

- personen die in aanraking geweest zijn met de politie
- personen die overlast veroorzaken in de woonomgeving
- personen met verward gedrag.

Doel is om een goed werkende sluitende aanpak te realiseren. Hiervoor is de inzet en expertise van de beleidsterreinen zorg en veiligheid vereist. Bij de persoonsgerichte aanpak wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met de Uitvoeringsdienst Sociaal domein, de afdeling Mens en Omgeving, de politie en met zorgpartners. De nadruk wordt gelegd op de aansturing van casusregie, verdieping van kennis met betrekking tot personen met verward gedrag, een blijvende goede samenwerking met de ketenpartners.

Voorkomen en bestrijden van overlast in de woonomgeving

Wij willen de overlast in de woonomgeving voorkomen en bestrijden. De woonomgeving moet een plek zijn waar iemand zich thuis, vrij en veilig voelt. Veiligheid in de buurt heeft invloed op het woongenot van bewoners, op de veiligheidsgevoelens, en op het vertrouwen in de samenleving, en de rol van de overheid daarin. Wij doen dit door:

- bespreken van signalen van woonoverlast in het lokaal overleg, met als doel vroegsignalering van kwetsbare situaties en huishoudens
- integraal te werken aan de aanpak van woonoverlast
- met betrekking tot huiselijk geweld bewaken we de kennis en kunde van eerstelijns-professionals en passen het Tijdelijk huisverbod toe
- verder vormgeven van de Wet Aanpak Woonoverlast.

2.3.2 Optimaliseren van het Zorg- en Veiligheidshuis

Het Zorg- en Veiligheidshuis faciliteert de samenwerking bij de aanpak van plegers van ernstige overlast en criminaliteit en die kampen met complexe problematiek (Top X- aanpak). Zij wil zich regionaal verder optimaliseren en beter positioneren binnen het zorg en veiligheidsdomein.

Maatregelen

Doorontwikkelen Zorg- en Veiligheidshuis

Het Zorg- en Veiligheidshuis Gooi en Vechtstreek wil zich regionaal verder optimaliseren en beter positioneren binnen het zorg en veiligheidsdomein. De taken van het Zorg- en Veiligheidshuis worden verder uitgebreid. Zo worden de volgende overleggen bij het Zorg- en Veiligheidshuis ondergebracht:

- pilot MDA ++ (een duurzaam sluitende integrale aanpak om problematiek te voorkomen en/of op te lossen door preventie, vroegsignalering en inzet van laagdrempelig en individuele maatwerkvoorziening op casusniveau)
- (zorg) coördinatie Mensenhandel
- Regionaal Expertteam Jeugd
- overleg Veilig Verder
- overleg personen met verward gedrag zonder strafrechtcomponent
- overleg radicalisering.

Het Zorg- en Veiligheidshuis zal een professionaliseringsslag op de Top-X aanpak maken binnen de gemeenten Gooi en Vechtstreek. Er worden werkafspraken gemaakt met gemeente, politie en het Zorg- en Veiligheidshuis over de TOP-x aanpak.

2.3.3 Verbeteren integrale aanpak (kwetsbare) jongeren

Wij willen voorkomen dat (kwetsbare) jongeren overlast veroorzaken, zich misdragen of (verder) in de criminaliteit verzeild raken. Door een integrale aanpak kunnen signalen van risicojongeren vroegtijdig worden opgepakt.

Maatregelen

Verbeteren integrale aanpak van risicojongeren

Wij gaan de integrale aanpak van risicojongeren verder ontwikkelen. Doel van de integrale aanpak is om de signalen van risicojongeren vroegtijdig op te pakken. Dit doen we door de samenwerking en informatie-uitwisseling met zowel interne als externe partijen te verbeteren.

Organiseren bijeenkomst voor ouders van risicojongeren

We organiseren een bijeenkomst voor ouders van risicojongeren. Deze bijeenkomst zal gaan over organisaties die betrokken zijn bij de hulpverlening. Ouders kunnen in gesprek gaan met elkaar en/of met de organisaties die een rol vervullen bij de hulpverlening.

Verlagen van recidive van jongeren

Bij jongeren, die een verhoogd risico hebben in de toekomst overlastgevend en/of crimineel gedrag te gaan vertonen en de jongeren die zich (regelmatig) schuldig maken aan crimineel gedrag, wordt een persoonsgerichte aanpak toegepast. Vaak zijn dit jongeren die op meerdere leefgebieden, thuis of op school, achterstand hebben in de (normale) ontwikkeling. Voor deze aanpak wordt de jongerenconsulent ingezet met als doel om de moeilijk bereikbare (multiprobleem) jongeren te bereiken en te ondersteunen bij hun participatie in de maatschappij. Dit om ervoor te zorgen dat zij niet verder de criminaliteit in gaan.

Verminderen overlast jongeren

We willen voorkomen dat (kwetsbare) jongeren overlast veroorzaken, zich misdragen of (verder) in de criminaliteit verzeild raken. Wij investeren in onze jeugd door:

- actief jeugd te benaderen die mogelijk overlast veroorzaakt of zich misdraagt
- de dynamiek en personen van een jeugdgroep in kaart te brengen
- in samenwerking met jongerenwerkers de jeugd te coachen om hun gedrag positief te veranderen
- bewoners te informeren hoe zij zelfstandig met jeugdoverlast kunnen omgaan
- in samenwerking met de politie handhavend op te treden als dat nodig is, waarbij extra aandacht is voor hotspots
- het in kaart brengen van individuele problematiek van jongeren bij complexe, structurele of ernstige jeugdoverlast
- het opleggen van gebiedsontzeggingen (APV-artikel 2:78) bij structurele of ernstige jeugdoverlast.
- aanstellen van een jeugd-Buitengewoon opsporingsambtenaar (Boa)

2.3.4 Radicalisering en polarisatie

Wij willen samen met de ketenpartners inzetten op de (lokale) aanpak radicalisering en polarisatie.

Maatregelen

Inzetten op preventie, repressie en nazorg

In de lokale aanpak radicalisering en polarisatie staat een combinatie van preventie, repressie en nazorg centraal. De gemeente werkt samen met de ketenpartners uit het veiligheids- en sociale domein.

Deelnemen aan (strategisch) bondgenotenoverleg

Wij nemen deel aan verschillende (strategische bondgenoten) overleggen. Waarbij verschillende religieuze instellingen, verenigingen, scholen en andere maatschappelijke instanties bij elkaar komen om te praten over maatschappelijke aangelegenheden en om ervoor te zorgen dat we elkaar weten te vinden.

Deelnemen aan regionale ketenoverleggen

In regionale overleggen wordt informatie gedeeld en afgestemd om signalen van radicalisering en polarisatie in een vroeg stadium met alle ketenzakelijke partners te delen en voortijdig op te kunnen handelen.

Opleiden en trainen van medewerkers

In 2020 zetten wij de trainingen voort aan ketenpartners om inzicht te krijgen en te behouden in het proces van radicalisering en het herkennen en duiden van signalen.

2.4 Handhaving

Wat willen we bereiken?

2.4.1 Verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid

Het doel van de inzet van de Buitengewoon opsporingsambtenaar (Boa) is om gevraagd en ongevraagd de leefbaarheid en veiligheid in Gooise Meren te verbeteren door toezicht te houden, te handhaven en met andere afdelingen, inwoners en organisaties samen te werken.

Maatregelen

Actief en informatie-gestuurd surveilleren

Een belangrijke taak van de Boa is het actief surveilleren. Dit betekent dat de Boa niet wacht op meldingen, maar te voet, per fiets of per auto op pad gaat om te surveilleren. Tijdens de surveillance kijkt hij of zij uit naar opvallende zaken op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. De manier waarop gesurveilleerd wordt hangt af van de prioriteiten en aandachtsgebieden op dat moment. Dit noemen we informatie-gestuurd werken.

Handhaven en toezicht houden

De Boa treedt op als er zaken zijn die niet goed zijn voor de veiligheid en leefbaarheid in Gooise Meren. Doel van dit optreden is de leefbaarheid of veiligheid op een bepaalde plek te herstellen. Er kan op verschillende manieren opgetreden worden. Dit kan handhavend optreden betekenen, maar ook een andere aanpak, zoals waarschuwen, is mogelijk.

Surveillance voor aandachtsgebieden en overige gebieden

Boa's houden toezicht in de buitenruimte van Gooise Meren. Er zijn gebieden die extra aandacht krijgen. Dit betekent dat ze hier vaker komen om te surveilleren. Dit betekent ook dat zij hierover extra informatie verzamelen en nauw samenwerken met andere organisaties om het gebied aan te pakken. Gebieden kunnen aandachtsgebieden zijn voor een of meerdere vormen van criminaliteit en overlast. Per jaargetijde, deel van de week of dagdeel kan de hoeveelheid aandacht die een gebied nodig heeft veranderen.

Bij de avondsveillance legt de Boa zijn/haar focus vooral op toezicht en handhaving op overlast van hangjeugd. Daarnaast letten de Boa's overdag en in de avonduren op de volgende in het surveillanceplan geformaliseerde speerpunten:

- meldingen en incidenten
- ondermijnende criminaliteit
- toezicht bij evenementen en in de horeca
- toezicht bij parkeeroverlast.

2.4.2 Toezicht en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang

We willen in samenwerking met de GGD en de exploitanten van kinderdagverblijven een veilige omgeving creëren voor jonge kinderen die naar de kinderopvang gaan en de registratie van de kinderdagverblijven goed op orde hebben in het landelijk registratiesysteem kinderopvang (LRK).

Maatregelen

Registreren kinderopvang

Wij registreren alle nieuwe centra voor kinderopvang en verwerken de mutaties.

Toezicht en handhaving kinderopvang

De GGD voert de inspecties/ controles bij kinderdagverblijven uit in het kader van de Wet Kinderopvang. Indien er onrechtmatigheden worden geconstateerd dient de gemeente te handhaven. Hiertoe worden volgens het vastgestelde beleidskader verschillende stappen gezet. Meestal lukt het op voorhand om de onrechtmatigheden op te lossen voordat het protocol in werking moet worden gezet.

Beleidsindicatoren

Taakveld 1. Veiligheid

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
6.	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar	Stichting Halt	35	65	119	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.	Op basis van realisatie 2018. De Halt-straft is een interventie voor jongeren van 12 - 17 jaar. Zij komen na het plegen van een licht strafbaar feit onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor een Halt-straft. Jongeren komen bij Halt terecht via: -De politie (soms na expliciete toestemming door het OM). - Een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA), of bijvoorbeeld een leerplichtambtenaar.
8.	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	1,3	1,8	2,6	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	Op basis van realisatie 2018.
9.	Gewelds- en seksuele misdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,1	2,7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners.	Op basis van realisatie 2018. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
10.	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000	CBS	4,9	4,1	2,5	Diefstallen uit woning.	Op basis van realisatie 2018. Het aantal diefstallen uit

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
		inwoners						de woning dat door de politie is geregistreerd.
11.	Vernielingen en misdrijven (tegen de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	4,9	5,4	5.6	Het aantal vernielingen en misdrijven, per 1.000 inwoners.	Op basis van realisatie 2018. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte

Taakveld 6. Sociaal Domein

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
22.	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	CBS- Beleidsinformatie Jeugd	0,59	0,2	0.4	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregelen opzichte van alle jongeren (12-22 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
605 Brandweer en rampen	5.091	5.076	5.151	5.150	5.161	5.242
606 Handhaving	1.538	3.658	625	626	625	625
Totaal Lasten	6.629	8.735	5.776	5.776	5.786	5.868
Baten						
605 Brandweer en rampen	-6	0	0	0	0	0
606 Handhaving	-114	-123	-125	-125	-125	-125
Totaal Baten	-120	-123	-125	-125	-125	-125
Resultaat voor bestemming	6.509	8.611	5.651	5.651	5.661	5.742
Resultaat na bestemming	6.509	8.611	5.651	5.651	5.661	5.742

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 2	Verschil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Brandweer: De begroting is conform de begroting Veiligheidsregio opgenomen.	74	N
Handhaving: In 2019 zijn er gelden m.b.t. de bommenregeling doorbetaald. In programma 9 waren de ontvangsten geboekt.	2.991	V
Overige verschillen < € 70.000	43	V
Totaal	2.960	V

Investeringsen

De voorgenomen investering voor dit programma in 2020 bedraagt € 0,3 miljoen (Verbouwing brandweergarage Muiden). Voor deze voorgenomen investering wordt een separaat voorstel aan u voorgelegd. De bijbehorende kapitaallasten van deze voorgenomen investering zijn al in deze begroting verwerkt.

3. Programma Openbare Ruimte, Verkeer en Parkeren

Ambitie

In dit programma geven we aan wat we lokaal en in regionaal verband doen aan het verkeer, het parkeren en de openbare ruimte. We zorgen voor een goede bereikbaarheid van onze kernen met aandacht voor doorstroming van verkeer op onze hoofdwegen en voor veiligheid en leefbaarheid in de kernen. Goed en toekomstvast openbaar vervoer is een randvoorwaarde om de gemeente duurzaam in te richten en bovenal om zowel de binnenstad als belangrijke werk- en bezoekerslocaties bereikbaar en leefbaar te houden. Parkeren draagt bij aan een gemeente waar het aangenaam wonen en verblijven is en waar het goed ondernemen is, en dat op een structureel duurzame manier. Voor zowel bezoekers als bewoners van Gooise Meren willen we dat het parkeren zo eenvoudig en klantvriendelijk mogelijk wordt georganiseerd. Gooise Meren is een groene, duurzame gemeente met een rijke cultuurhistorie, ingeklemd in de drukte van de steden Utrecht, Amsterdam, Almere en Amersfoort. De kwaliteit van de leefomgeving is hoog, maar staat wel onder druk door overlast van wegen, verkeer, spoor en vliegtuigen. Het streven blijft om een kwalitatief hoogwaardig woon-, leef- en werkmilieu te realiseren waar inwoners, bedrijven en organisaties zich kunnen ontplooien en zelf (mede) vormgeven aan hun eigen leefomgeving.

3.1 Bereikbare en veilige gemeente

Wat willen we bereiken?

3.1.1 Actualiseren mobiliteitsbeleid met speciale aandacht voor de fiets

Voor Gooise Meren is op dit moment nog geen mobiliteit- en parkeerbeleid vastgesteld. Ruimtelijke- en technologische ontwikkelingen vragen om een visie op mobiliteit en parkeren. Daarnaast zijn er ambities op gebied van verkeersveiligheid, fietsen en elektrisch rijden die vragen om implementatie. Of nog concreter: vragen uit onze samenleving over knelpunten en laadpalen. Deze en andere vragen worden beantwoord in een nieuw mobiliteitsplan voor Gooise Meren

Maatregelen

Opstellen mobiliteitsvisie

Voor mobiliteit stellen wij beleid en heldere kaders op. Hiervoor is in 2019 gestart met het opstellen van een mobiliteitsplan. In 2020 wordt dit voortgezet en afgerond. In dit plan worden knelpunten benoemd, nieuwe ontwikkelingen besproken, hoofdwegenstructuren vastgesteld en wordt de basis gelegd om gebieden verkeersluw te maken. Daarnaast komt er speciale aandacht om het gebruik van de fiets te bevorderen. Ook duurzame mobiliteit (bijvoorbeeld deelfietsen, deelauto's, etc.) krijgt een belangrijke rol in het plan.

Opstellen uitvoeringsprogramma

De diverse knelpunten die volgen uit het mobiliteitsplan worden omgezet in een uitvoeringsprogramma. Hierin staat opgenomen welke knelpunten hoe en wanneer opgelost worden. Op basis van de ernst van elk knelpunt en de grootte van de benodigde ingreep worden ze geprioriteerd. Het uitvoeringsplan wordt elke 4 jaar, per raadsperiode, geactualiseerd.

Realiseren oplaadpunten strategische locaties

We gaan laadpalen plaatsen op grotere parkeerterreinen (meer dan acht parkeerplekken), op strategische locaties in de wijk en bij bestemmingslocaties (locaties waar veel mensen naar toe willen, bijvoorbeeld het Muiderslot). De bepaling van deze locaties gebeurt op basis van gedegen onderzoek en kengetallen. Hierbij houden wij rekening met verschillende ontwikkelingen, zoals snel-laden bij tankstations. Het plaatsen van deze laadpalen staat los van het plaatsen van laadpalen vanwege individuele aanvragen. De huidige afhandeling van individuele aanvragen blijft gehandhaafd.

3.1.2 Verbeteren en opwaarderen fietsnetwerk

Uit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) onderzoek oostkant Amsterdam naar mobiliteit in -onder andere- de regio Gooi en Vechtstreek bleek dat het verbeteren van fietspaden en fietsroutes op korte termijn een belangrijke bijdrage zal leveren aan de bereikbaarheid. De provincie Noord-Holland en regio Gooi en Vechtstreek hebben ambities reeds doorvertaald naar een fietsroutenetwerk met meerdere fietsroutes, ook in onze gemeente. Vanwege grensoverschrijdende routes heeft de provincie Utrecht aangegeven te willen participeren om gezamenlijk tot een volgende stap te komen.

Daartoe is een intentieverklaring "hoogwaardig fietsnetwerk Gooi en Vechtstreek" ondertekend. Deze intentieverklaring is niet juridisch bindend en raakt niet aan de autonomie van gemeenteraden. Bij de uitwerking van de fietsroutes blijft er ruimte voor maatwerk. De kosten voor de werkzaamheden voortvloeiend uit deze intentieverklaring (niet zijnde realisatie) worden opgebracht door Regio Gooi en Vechtstreek uit de middelen voor de Regionale Samenwerkingsagenda. Voor de financiering van het fietsnetwerk zelf worden nog voorstellen uitgewerkt. De projectleiding berust bij de regio.

Maatregelen

Wegnemen knelpunten bestaand fietsroutenetwerk

We gaan de belangrijkste knelpunten in het huidige fietsnetwerk wegnemen om zo het fietsgebruik te bevorderen. Daar waar dit kan met kleine ingrepen voeren wij dit uit. Op de punten waar een grote ingreep nodig is, kijken we wanneer dit uitgevoerd kan worden of kan worden meegenomen in een bestaand project.

Verbeteren en opwaarderen fietsnetwerk

De verkeersontsluitingsroute van de snelweg A1 naar de kernen Muiden en Muiderberg gaan we optimaliseren. Deze gebiedsontsluitingsweg (weg buiten de bebouwde kom, 80 km/uur) heeft rotondes en fietspaden. Ontbrekende schakels worden in beeld gebracht in het programma Verder met de Vesting Muiden en onderzocht op financiële haalbaarheid.

Vorbereiding starten voor aanleg snel/doorfietsroutes

Zowel de regio als de provincie hebben plannen voor snel-/doorfietsroutes. Wij streven er gezamenlijk naar om een netwerk van fietspaden van hoge kwaliteit te realiseren, waarvan te realiseren snelfietsroutes de ruggengraat vormen. De komende jaren worden deze routes gefaseerd ingericht om te voldoen aan de eisen voor snelfietsroutes. In 2020 start de voorbereiding voor de aanleg van deze paden. In lopende projecten starten we, waar mogelijk, met de integratie ervan.

3.1.3 Realiseren afname van het aantal verkeersongevallen

Landelijk staat de stijging van het aantal dodelijke ongevallen in het verkeer volop in de schijnwerpers. De minister wil met een nieuw risico-gestuurd beleid het aantal verkeersdoden fors terugbrengen. Voor onze gemeente begint dit met monitoring van het actuele verkeersveiligheidsbeeld en het formuleren van een aanpak van geconstateerde knelpunten. School- en 30 km zones vragen om heel concrete maatregelen waarmee de verkeersveiligheid wordt verbeterd. Veel onveiligheid wordt veroorzaakt door foutief gedrag. Opvoeden is hier het devies, te beginnen op basisscholen met het bijbrengen van de verkeersregels.

Maatregelen

Vertalen nieuw landelijk verkeersveiligheidsbeleid naar gemeentelijk beleid

Landelijk is het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 opgesteld. Doel is het aantal verkeersdoden drastisch te verlagen. Als gemeente is het zaak om dit landelijke beleid om te zetten naar gemeentelijk beleid om lokale oplossingen te kunnen realiseren. Met dit beleid kunnen we zo het aantal verkeersongevallen in de gemeente omlaag brengen.

Sturen op veilig verkeersgedrag

Actuele ongevallencijfers worden bijgehouden en gebruikt om inzicht te krijgen in verkeersveiligheidsknelpunten. Op de grootste knelpunten gaan we kijken of en hoe we de situatie met kleine aanpassingen veiliger kunnen maken. Daarnaast werken we samen met Veilig Verkeer Nederland (VVN) om acties in de wijken te ondersteunen. Ook beschikken we over een vijftal snelheidsinformatiedisplays (smiley-

borden). Deze rouleren we door de gemeente om automobilisten te wijzen op hun gereden snelheid en de geldende maximumsnelheid.

Invoeren van schoolzones

In 2019 zijn de eerste twee schoolzones aangelegd. Deze zones attenderen de weggebruiker op de aanwezigheid van een school. De verwachting is dat automobilisten hiermee hun gedrag aanpassen. Allereerst willen we het effect van de zones evalueren. Als ze effectief zijn, vergroten we in 2020 het aantal schoolzones om zo de verkeersveiligheid rond de scholen te verbeteren.

Verduidelijken toegangen 30 km zones

Om de automobilist te wijzen op de geldende maximumsnelheid in 30 km/h-zones, gaan we de toegangen verduidelijken. Dit doen we door de borden op een opvallende plaats neer te zetten en de tekst "30" op of in het wegdek aan te brengen. Hierdoor wordt het voor de weggebruiker duidelijker wat er van hem of haar verwacht wordt. Zodra er wegwerkzaamheden bij de entrepunten zijn, brengen we de benodigde markering aan. Op de andere punten gaan we gefaseerd de entrepunten verbeteren.

Organiseren verkeerseducatie

We zorgen ervoor dat alle kinderen in groep 7 van de basisscholen in Gooise Meren deel kunnen nemen aan de landelijke verkeersexamens. Hierdoor leren de kinderen de verkeersregels en hoe ze zich in het verkeer moeten gedragen.

Daarnaast hebben we een faciliterende rol in andere verkeerseducatieprojecten.

3.1.4 Waarborgen doorstroming op hoofdwegenstructuur

Verkeersdoorstroming op onze hoofdwegenstructuur (de 50 km/uur wegen) is belangrijk voor de bereikbaarheid van onze kernen en om ongewenst doorgaand verkeer door verblijfsgebieden (30 km zones) tegen te gaan.

Maatregelen

Optimaliseren verkeerskundige werking VRI's

Elke vijf jaar wordt een verkeersregelininstallatie (Vri) gecontroleerd op zijn verkeerskundige werking en prestatie. Onderdeel daarvan is het prioriteren van verkeersstromen (bijvoorbeeld overstekende fietser belangrijker dan automobilist).

3.2 Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

3.2.1 Verbeteren bereikbaarheid van de gemeente met het openbaar vervoer

Bereikbaar zijn met het openbaar vervoer betekent dat er voldoende haltes aanwezig zijn met voldoende voorzieningen. Op grotere OV knooppunten ontbreekt het soms nog aan stallingen, wachtruimtes en sanitair. Verkeersveilige routes naar bushaltes of OV knooppunten stimuleren het OV gebruik.

Maatregelen

Uitbreiden fietsparkeergelegenheid bij OV knooppunten

Om OV knooppunten aantrekkelijker te maken is het belangrijk dat voor- en natransport goed gefaciliteerd wordt. Een belangrijk onderdeel is daarvan is een goede en ruime stalling voor fietsen bij de knooppunten. Bij de belangrijkste knooppunten gaan we het aantal fietsparkeerplaatsen uitbreiden.

Wegnemen knelpunten in loop- en fietsroutes van en naar OV knooppunten

De routes van en naar de OV knooppunten gaan we inventariseren op knelpunten. Te denken valt aan oversteken, gevaarlijke punten, etc. Daar waar dit op te lossen is met simpele ingrepen doen we dat. Anders nemen we het mee in de lopende projecten.

3.2.2 Verbeteren bereikbaarheid van en binnen de regio met het openbaar vervoer

De MIRT-studie oostkant Amsterdam geeft aan dat naast het bevorderen van fietsgebruik ook het bevorderen van het openbaar vervoer (OV) gebruik grote kansen biedt voor het bereikbaar houden van onze regio en gemeente. Wij onderschrijven dit en willen daarom de bereikbaarheid middels het OV verbeteren.

Maatregelen

Leveren van bijdragen aan vervolgproces MIRT

Gooise Meren is actief deelnemer in het MIRT-onderzoek (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) naar de gewenste mobiliteitsstructuur aan de oostkant van Amsterdam. We maken ons hard voor het toekomstscenario dat verbetering van het openbaar vervoer voorop stelt (bijvoorbeeld lightrail) en niet inzet op capaciteitsuitbreiding van de A1, behalve als wordt gekozen voor ondertunneling. Samenwerking met omliggende gemeenten is van groot belang.

3.2.3 Wegnemen barrièrewerking spoorwegen

De huidige gelijkvloerse spoorwegovergangen zullen de komende jaren blijven. Tegelijkertijd wordt dagelijks overlast ervaren door wachtend verkeer voor de gesloten overwegbomen. Wij haken slim aan bij lopende projecten om deze overlast te minimaliseren.

Maatregelen

Onderzoeken knelpunten nabij spoorwegovergangen

De drukke spoorlijn door Naarden en Bussum is een probleem voor de leefbaarheid, bereikbaarheid, doorstroming en veiligheid voor beide kernen. Mensen moeten steeds langer wachten bij de spoorwegovergangen en het blijft drukker worden op de Gooilijn. Gooise Meren zet in op een duurzame en betaalbare oplossing. Zo richten we ons op het verbeteren van veiligheid rondom het spoor via het lopende project Snelheidsverbetering Naarden Bussum (ProRail).

3.3 Klantvriendelijk en eenvoudig parkeren in Gooise Meren

Wat willen we bereiken?

Parkeren draagt bij aan een gemeente waar het aangenaam wonen en verblijven is en waar het goed ondernemen is, en dat op een structureel duurzame manier. Voor zowel bezoekers als bewoners van Gooise Meren willen we dat het parkeren zo gastvrij, eenvoudig en klantvriendelijk mogelijk wordt georganiseerd.

3.3.1 Met parkeervisie de kwaliteit van wonen, werken en leven verbeteren

Met de harmonisatie van de parkeerregeling na de fusie is ervoor gekozen om enkel het bestaande beleid van de voormalige gemeenten op elkaar af te stemmen en geen nieuw beleid vast te stellen. Hierdoor ontbreekt op dit moment een bestuurlijke visie op parkeerbeleid.

Maatregelen

Opstellen parkeervisie

In de visie op het parkeren beschrijven we wat we met het beleid beogen en welke keuzes we daarin maken. Bij keuzes kan gedacht worden aan bijvoorbeeld de balans tussen parkeerinkomsten, uitgaven en investeringen.

3.3.2 Verbeteren kwaliteit parkeergarages

De huidige parkeergarages in Bussum leiden tot klachten en verminderd gebruik. Dit willen wij terugdringen door hier gericht onderzoek naar te doen.

Maatregelen

Onderzoek doen naar de kwaliteit van de parkeergarages

We gaan een onderzoek uitvoeren naar mogelijke verbetering in kwaliteit en gebruik van zowel de Olmen als Nieuwe Brink. Daarbij worden de verschillende belanghebbenden actief betrokken. Eventueel uit het onderzoek volgende maatregelen kunnen gerealiseerd worden door inzet van de reserve Parkeren centrum Bussum.

3.3.3 Parkeerbeleid met aandacht voor lokale situaties

Op een aantal plaatsen waar veel geparkeerd wordt, is de parkeerdruk hoog. Zo is dat het geval in Muiden en bij de P en R Bussum Zuid. Dit leidt tot ongewenste situaties. Met het vaststellen van parkeerbeleid met oog voor de plaatselijke situatie kan de aanleg van voldoende parkeercapaciteit worden geïnitieerd.

Maatregelen

Optimaliseren van de parkeersituatie in Muiden en rondom de NS stations

Het grote aantal bezoekers aan Muiden vraagt om een goede parkeerregulering met voldoende parkeercapaciteit. Met het oog op de gewenste autoluwe kern worden bestaande parkeerplaatsen buiten de vesting verruimd en wordt geanticipeerd op een nieuwe parkeersituatie in de vesting.

Omdat het huidige P en R-terrein van NS bij station Bussum Zuid vaak overvol staat is NS voornemens om op korte termijn hun terrein af te sluiten en specifiek te laten gebruiken door alleen de treinreiziger. Onze inzet is erop gericht om het auto-parkeren nabij Naarden-Bussum niet uit te breiden. Daarom streven wij ernaar om samen met NS een uitbreiding van de huidige capaciteit nabij Bussum Zuid, mogelijk in een meer-laagse gebouwde parkeervoorziening te realiseren.

3.3.4 Moderniseren parkeerketen en reguleringswijze

De keuze voor grote gebieden met vergunninghoudersparkeren levert in de praktijk hinder op bij parkeren door bezoekers. Het instrument wordt dan ook als relatief zwaar ervaren. Daarnaast is het mogelijk om door middel van andere reguleringsvormen, bijvoorbeeld fiscaal parkeren, de kostendekkendheid van handhaving te verhogen.

Maatregelen

Onderzoek doen naar andere reguleringsvormen

Onderzoek moet uitwijzen welke reguleringsvormen passen bij de doelstellingen van Gooise Meren. Hierbij worden ook de effecten en mogelijkheden van digitalisering meegenomen. Op die wijze worden de klantvriendelijkheid en de dienstverlening verhoogd.

3.3.5 Fietsparkeersituatie verbeteren

Met concrete maatregelen willen wij de situatie met betrekking tot fietsparkeren rondom de stations Naarden-Bussum en Bussum Zuid verder verbeteren.

Maatregelen

Uitbreiden aantal fietsparkeerplaatsen

Het is wenselijk om fietsparkeercapaciteit rondom station Naarden-Bussum en Bussum Zuid uit te breiden. Binnen de plannen voor station Naarden Bussum wordt gerekend met een uitbreiding van 3000 naar 4500 fietsparkeerplekken.

Realiseren opvanglocatie weesfietsen

Om te kunnen handhaven op fout geparkeerde- en weesfietsen rondom de stations en in de kernen van onze gemeente is een permanente opslaglocatie gewenst. Op deze locatie moeten de verwijderde fietsen gestald kunnen worden. De eigenaar kan de fiets daar dan ophalen. De huidige locatie op station Naarden-Bussum vervalt per 1 oktober 2019.

3.4 Leefbaarheid

Wat willen we bereiken?

3.4.1 Optimaliseren kwaliteit van de leefomgeving

Wij werken aan een leefbare woonomgeving die veilig voelt, beschikt over voldoende groen, naast schoon ook gezond is en die mogelijkheden biedt voor persoonlijke ontplooiing, zelfredzaamheid en ontspanning. We zorgen ervoor dat we goed zicht hebben op de opgaven van de wijk (meten is weten). We streven ernaar de inbreuken op de leefbaarheid door zaken als vliegverkeer, snelwegen, verkeer, rommel, zoveel mogelijk gezamenlijk aan te pakken. We werken aan vitale wijken waarbij we als gemeente initiatieven en actieve netwerken ondersteunen.

Maatregelen

Actieplan leefbaarheid

In 2019 is een actieplan leefbaarheid opgesteld. De uitvoering van het actieplan vindt plaats in 2020 - 2022. In 2020 ligt het accent op de gemeentebrede thema's schone leefomgeving, (lokaal) verkeer/geluid, vergroening en biodiversiteit en Schiphol. Ook maken wij een begin met de ontwikkeling van wijkactieplannen en brengen wij de kwaliteit van de woon- en leefomgeving van onze wijken en kernen in beeld.

Metten is weten

We brengen de opgave van de wijk in kaart. Daarbij benutten we open data. We kijken naar de leefbaarheidssituatie door gegevens van de wijk te koppelen aan landelijk normen en normen gebaseerd op ons beleid. Metten is weten is een spoor uit het Actieplan Leefbaarheid.

Actieplan geluid

We stellen in 2020 het Actieplan Geluid op, zoals opgenomen in het brede Actieplan leefbaarheid. Een actieplan geluid is een verplichting vanuit de Europese Unie. Het plan omvat geluidsnormen voor lokale wegen en industrie en beschrijft de plannen van de lokale overheid om aan de normen tegemoet te komen, als er niet aan voldaan zou worden. We kijken naar normen voor geluid vanuit een breder leefbaarheidsperspectief en betrekken hierbij ook andere bronnen van (geluids)overlast. We willen in een proces van co-creatie komen we tot verbeterplannen.

3.4.2 In stand houden van een veilige en toegankelijke openbare ruimte

We zorgen voor goed beheer van onze waardevolle voorzieningen zoals wegen, straatmeubilair, verlichting, verkeersvoorzieningen en bouwwerken. Alle openbare verhardingen, waarvan de gemeente wegbeheerder is, houden we schoon, heel en veilig. We voldoen aan het onderhoudsniveau voor verharding. We stellen strooizout beschikbaar voor gladheidsbestrijding door inwoners op stoepen. Ook wordt het Handboek Inrichting Openbare Ruimte naar Gooise Meren geactualiseerd en aangevuld met technologische ontwikkelingen. We doen allemaal mee. De buitenruimte nodigt ertoe uit dat ook mensen met een beperking er gebruik van kunnen en willen maken. Daarom besteden we aandacht aan routing en bewegwijzering in de buitenruimte voor inwoners, bezoekers, recreanten en toeristen. Zie ook programma 1 Inclusie.

Maatregelen

Uitvoeren regulier onderhoud wegen

Dagelijks worden er kleinschalige werkzaamheden verricht binnen het beheerareaal van de gemeente Gooise Meren. Het gaat hierbij om het herstellen van bijvoorbeeld trottoirtegels die door wortelgroei omhoog zijn gedrukt of het herstellen van oneffenheden in het straatwerk zodat er geen water meer op straat blijft staan. Veelal worden dit soort werkzaamheden uitgevoerd op basis van klachten zoals deze worden gemeld door de eigen dienst of door inwoners. Het gaat hierbij dus om het herstellen van lokale schades tot ongeveer 10 m² waarvan de omvang niet groot genoeg is om over te gaan tot grootschalig onderhoud. Het reguliere planmatige onderhoud van het areaal wegen wordt systematisch beheerd. Dit houdt in dat wij op basis van vastgestelde kwaliteitscriteria en reguliere inspecties vaststellen welke beheermaatregelen nodig zijn. Vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid is dit ook noodzakelijk. In 2020 start de uitvoering van werkzaamheden in en rondom de kernen Muiden en Muiderberg.

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
607 Wegen en straatmeubilair	9.101	5.572	5.990	6.540	6.612	6.684
608 Verkeer	932	966	982	965	915	862
609 Parkeren	1.652	1.681	1.599	1.578	1.564	1.560
Totaal Lasten	11.685	8.219	8.571	9.083	9.091	9.107
Baten						
607 Wegen en straatmeubilair	-2.383	-172	-172	-172	-172	-172
608 Verkeer	-122	-37	-37	-37	-37	-37
609 Parkeren	-2.573	-2.413	-2.540	-2.540	-2.540	-2.540
Totaal Baten	-5.078	-2.622	-2.749	-2.749	-2.749	-2.749
Resultaat voor bestemming	6.607	5.597	5.822	6.334	6.342	6.358
Stortingen						
607 Wegen en straatmeubilair	380	0	0	0	0	0
Onttrekkingen						
607 Wegen en straatmeubilair	-3.701	-219	0	0	0	0
Saldo reserves	-3.321	-219	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	3.286	5.378	5.822	6.334	6.342	6.358

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 3	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Wegen Bij het opstellen van het beheerplan wegen was het saldo op de voorziening toereikend om de storting in de voorziening stapsgewijs te verhogen. De storting is in 2020 gestegen met € 372.000 (N). De kapitaallasten van de investeringen in wegen nemen toe met circa € 223.000 (N). De uitwerking van de Nota reserves en voorzieningen en het vaststellen van het beheerplan Civieltechnische kunstwerken in 2019 resulteren in lagere lasten in 2020 van € 219.000 (V). De baten op dit product zijn € 219.000 lager (N) doordat in 2019 de laatste onttrekking aan de reserve Reconstructie wegen is gedaan. Per saldo een nadeel van € 595.000.	595	N
Parkeren Daling in 2020 van de begrote lasten omdat in 2019 een incidenteel budget van € 70.000 was opgenomen voor modernisering parkeerorganisatie. De stijging van de baten in de begroting 2020 met circa 127.000 wordt naast de indexering van de opbrengsten met 2,5%, verklaard door de in 2019 geraamde pilot gratis parkeren (€ 65.000). Per saldo een voordeel op dit product van € 197.000.	197	V
Overige verschillen < € 70.000	46	N
Totaal	444	N

Investerings

Het totaal aan voorgenomen investeringen voor dit programma in 2020 bedraagt € 5,8 miljoen (Herinrichting (cultuurhistorische) wegen, Civiel technische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Gebiedsontwikkeling, Diverse investeringen, Verkeersregelininstallaties en Parkeerautomaten). Met het vaststellen van de begroting worden voor de in de onderstaande tabel opgenomen investeringen kredieten gevoteerd. Voor de andere voorgenomen investeringen worden in 2020 separate voorstellen aan u voorgelegd. De bijbehorende kapitaallasten zijn al in deze begroting verwerkt.

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 3		
Vorbereidingskrediet herinrichting Spiegelstraat e.o.	Betreft voorbereiding vervanging van de riolering en herinrichting van wegen.	57.500
Burg. Van Wettumweg	Uitvoering in combinatie met groot onderhoud Beatrixbrug.	212.500
Laadplein 2020	Met de groei van elektrisch vervoer verschijnen er ook steeds meer laadpalen in de publieke ruimte. Om kosten en ruimte te besparen, heeft de gemeente interesse in alternatieve laadoplossingen voor elektrisch vervoer. Een mooie oplossing is het toepassen van laadpleinen. Laadpleinen zorgen voor een concentratie van laadpunten op één plek, waardoor de openbare ruimte in de rest van de wijk of bedrijventerrein ontzien wordt	75.000
Voetpad P&R richting Krijgsman (15 jaar)	In samenhang met de aanpassing van de Maxisweg wordt een voetpad aangelegd inclusief verlichting	115.000
Busbaan en brug naar Krijgsman (20 jaar)	In 2020 starten de voorbereidingen voor de aanleg van de busbaan voor de busroute.	202.070
Openbare Verlichting 2018	Investering voor de vervanging van bestaande oude verlichtingsarmaturen vervangen voor Led armaturen.	250.000
Aanpassing wegvakken overwegen	Na de vaststelling van het mobiliteitsplan wordt naar verwachting gestart met de voorbereiding voor het aanpassen van de wegvakken nabij overwegen (o.a. Comeniuslaan en C. v.d. Lindenlaan).	163.500
Meubilair afvalbakken (scheiding fracties)	We stellen een afvalbakkenplan op waarin we streven naar vermindering van het zwerfafval door een bewuste manier om te gaan met de plaatsing, vormgeving en het onderhoud van straatafvalbakken en onderzoeken de mogelijkheden van het 'oogsten van grondstoffen'. Deze middelen betreffen de benodigde investeringen voor de uitvoering van het afvalbakkenplan.	150.000
Brug Prinses Beatrixhof Anna van Buurenlaan	Deze fiets-voetgangersbrug, is in een slechte staat van onderhoud. Met name de bovenbouw, brugleuningen en landhoofden zijn aangetast door houtrot.	46.000
Vervanging OV: Keverdijk (incl. Vaartweg)	De verouderde verlichtingsarmaturen worden vervangen voor Led armaturen zodat de verbruikskosten van de energie wordt verlaagd.	141.000
Vervanging VRI Laarderweg-Prinsenstraat (Bussum)	Om de veiligheid van de weggebruiker en doorstroming verkeer te waarborgen moet deze VRI-installatie vervangen worden.	138.000
Comm.verkeersregeli.met computer prov. N-H 2018	Na overleggen met de provincie Noord-Holland is er een concept samenwerkingsovereenkomst opgesteld. Deze samenwerkingsovereenkomst regelt dat de provincie het dagelijks functioneren van onze verkeersregelininstallaties (VRI's) beziet en dat de provincie zorgt voor een melding indien een VRI in storing staat en niet meer functioneert. Alle betreffende VRI's dienen daartoe te worden	69.000

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 3		
	omgebouwd om te kunnen communiceren met de verkeerscentrale van de provincie. Het realiseren van deze aanpassingen heeft weliswaar vertraging opgelopen, maar zullen uiterlijk in 2020 alsnog worden uitgevoerd	
Comm.verkeersregeli.met computer prov. N-H 2019	Zie hierboven.	69.000
Vervanging p-automaten	Betreft vervanging en modernisering van de betaalautomaten voor betaald parkeren op straat.	88.000
Totaal		1.776.570

* Investeringsbedragen exclusief bijdragen van derden

4. Programma Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen, Economie en Toerisme

Ambitie

We streven naar een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van de leefomgeving, geënt op de behoeften van inwoners. We zetten in op groei van de werkgelegenheid, duurzaam toerisme en een voldoende en passend woonaanbod. Kernbegrippen zijn: samenwerken, participatie, verder kijken (lange termijn) en breder kijken (integraal, samenhang). We gaan voor gedifferentieerde, duurzame en betaalbare woonruimte voor alle inkomensgroepen en huishoudens die toekomstbestendig en passend is. Hierbij willen we de kansen voor starters vergroten en de doorstroming stimuleren.

4.1 Veilig en duurzaam ingerichte omgeving

Wat willen we bereiken?

4.1.1 Klaar voor de omgevingswet

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet integreert 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving. Deze betreffen bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur. Met de Omgevingswet wordt beoogd de duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving te bevorderen. De Omgevingswet zet juist sterk in op de onderlinge samenhang tussen functies en doelen. Samen met onze inwoners gaan we werken aan de ontwikkeling en het gebruik van de fysieke leefomgeving. Naast veilig, gezond en duurzaam geven we ook uitdrukking aan de wensen en behoeften van onze inwoners en ondernemers. De raad zal zich uit moeten spreken over de beoogde balans tussen het behouden en versterken van de kwaliteiten van Gooise Meren enerzijds en het bieden van ruimte aan initiatieven, innovaties en nieuwe ontwikkelingen anderzijds.

In 2020 stellen we met de regiopartners een regionale omgevingsvisie vast en hebben we de lokale Omgevingsvisie in concept klaar. In deze Omgevingsvisie is aandacht voor de grotere ontwikkelingen op ruimtelijk gebied (economie, wonen, buitenruimte etc.) maar worden ook, samen met de inwoners en ondernemers, de omgevingswensen opgehaald voor de 16 wijken en 2 buitengebieden.

In 2020 wordt gewerkt met het proces van vroegtijdige burgerparticipatie en een Omgevingstafel om inwoners meer betrokken te laten zijn bij de inrichting van hun directe leefomgeving.

Maatregelen

Instellen van een Omgevingstafel

Een proces dat ontwikkelaars en ondernemers de mogelijkheid biedt om, binnen het brede kader van een visie en het meer ingevulde Omgevingsplan, sneller in te spelen op kansen.

Opstellen routekaart

De routekaart voor de implementatie van de Omgevingswet bestaat uit de sporen: Omgevingsvisie, Omgevingsplan, Programma's en Implementatie (DSO, houding en gedrag, werkprocessen).

Werken met proces vroegtijdige burgerparticipatie

Binnen de Omgevingswet worden initiatiefnemers geacht zelf hun participatie vorm te geven. Via de tool Vroegtijdige burgerparticipatie (vast te stellen in 2019) worden handvatten gegeven aan initiatiefnemers hoe zij deze participatie zelf of samen met de gemeente inrichten.

4.1.2. Gebiedsontwikkeling met kwaliteit

Binnen Gooise Meren wordt veel ontwikkeld. Het betreft integrale gebiedsontwikkelingen met woningbouw en de herinrichting van de buitenruimte, of infrastructurele opgaven rondom wegen en spoor. Daarnaast lopen er twee grote gebiedsprogramma's die gericht zijn op het herstel van de cultuurhistorische waarden rondom de vestingen Muiden en Naarden. Naast aandacht voor de bouwopgave is het ook van belang dat de leefomgeving van de nieuwe situatie en de aansluiting op de bestaande leefomgeving duurzaam en veilig wordt ingericht. Er is daarbij aandacht voor duurzaam ontwikkelen: klimaatadaptatie, energie, biodiversiteit, circulair bouwen en een toegankelijke leef- en woonomgeving. De ontwikkelingen rondom de PAS systematiek worden op de voet gevolgd. Er zijn mogelijk projecten die geraakt kunnen worden door het wegvallen hiervan.

Maatregelen

Onderzoeken projecten op PAS regelgeving

Per project wordt bekeken of het project qua onderbouwing inzake stikstof uitsluitend op PAS regelgeving is gebaseerd of dat er al naar andere mogelijkheden is gekeken, bijvoorbeeld via de ADC toets. De ADC toets houdt in dat de gemeente onderbouwt dat er geen alternatieven zijn voor het betreffende project, dat er dwingende redenen zijn om het project uit te voeren en dat er compensatie plaatsvindt voor de schade aan de natuur.

Ontwikkelen van een Duurzaam Ontwikkelen Tool

We stellen een tool op om bewustwording te stimuleren voor inwoners, ondernemers en ontwikkelaars waarbij aandacht is voor klimaatadaptief bouwen, de energietransitie en circulair bouwen. Ook is er aandacht voor biodiversiteit en natuur-inclusief bouwen. In het duurzaamheidsprogramma nemen we een paragraaf op voor natuur-inclusieve ontwikkeling. We stimuleren bewoners en ontwikkelaars bij bouwvragen om gebouwde diersoorten mee te nemen in de planvorming (onderdeel van Duurzaam ontwikkelen).

4.1.3 Bestemmingsplannen op orde

Om een goede uitgangspositie te hebben voor de implementatie van de Omgevingswet in 2021, zorgen we dat onze basis op orde is. De vigerende bestemmingsplannen in Gooise Meren moeten hiervoor digitaal goed raadpleegbaar zijn.

Maatregelen

Bestemmingsplannen op orde

Alle bestemmingsplannen worden in 2020 omgezet om de raadpleegbaarheid via het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) te verkrijgen. Daar waar de bestemmingsplannen niet zomaar kunnen worden omgezet wordt dit hersteld.

4.1.4 Uitvoeren ruimtelijke projecten en verbeterslag projectmatig werken

We streven naar een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. Binnen de ruimtelijke projecten is daarvoor aandacht. De projecten worden in nauwe samenwerking met de belanghebbenden voorbereid. Daarnaast worden ook andere adviseurs betrokken.

We managen onze eigen projecten en die van derden met aandacht voor planning, financiën, communicatie, participatie en risico's.

Maatregelen

Stationsomgeving Naarden-Bussum

De sporen zijn verwijderd en de overwegen zijn in augustus 2019 aangepast. Ook de verbouwing van station Naarden Bussum is in uitvoering. Er is in juli 2019 een Intentie-Overeenkomst (IOK) met NS en ProRail aangegaan om de inrichting van de westzijde van het station Naarden Bussum zo spoedig mogelijk te realiseren. In 2020 realiseert NS de nieuwe Pen R-locatie, legt ProRail de nieuwe fiets-voorzieningen aan de westzijde aan en realiseert ook de Westelijke entree naar het station. Aansluitend realiseren wij als gemeente de herinrichting van de Slochterenlaan (naar verwachting medio 2021). Aan de oostzijde wordt in 2020 verder gewerkt aan de uitwerking van de plannen voor het realiseren van extra fietsparkeerplekken en de

transformatie/herontwikkeling van de voormalige KIA-garage. De planning hiervan is afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming.

Stork locatie

Beide scholen in deze ontwikkeling zijn inmiddels voltooid en in gebruik genomen. Uni-locatie Godelindeschool oktober 2018, Wellant college na de zomervakantie 2019. Eind 2019 is het oude Wellant college gesloopt en zijn de te bouwen 42 woningen in het dure segment in de verkoop gegaan. De verwachting is in maart/april met de bouw te kunnen gaan starten. De Alliantie heeft Latei aangetrokken voor de ontwikkeling van de woningen en het openbaar gebied. Wij begeleiden het proces en zien toe op de naleving van de gemaakte afspraken met externe partijen. Zodra 70% van de woningen verkocht zijn, vindt de nabetaling van de Alliantie plaats. De inrichting van het speelveld is samen met de kinderen in de buurt tot stand gekomen.

Naarden buiten de Vesting

Binnen dit gebiedsprogramma wordt overleg gevoerd met de convenantpartners over de gevolgen van het programma op de leefomgeving van de direct aanwonenden (overlast door meer boten, minder goede verkeersafwikkeling door openstaande bruggen). De convenantpartners hebben goede nota genomen van de ongerustheid binnen de gemeente Gooise Meren op dit punt. In combinatie met nieuwe informatie over de kosten van de aanleg van de nieuwe vaarverbinding, geeft dit aanleiding voor een gezamenlijke herbezinning op de doelen van het programma Naarden buiten de vesting. Deze herbezinning vindt dit najaar plaats.

Keverdijk

Begin 2020 start de bouw van het nieuwe multifunctioneel centrum (MFC) Keverdijk. Het gebouw wordt eind 2020 opgeleverd en in gebruik genomen door de partijen uit de gezondheidszorg, Versa Welzijn, wijkcentrum De Schakel en de bibliotheek Gooi- en Meer. Hierna wordt de resterende oude bebouwing gesloopt en kan in 2021 ook de woningbouw starten. Er worden 57 sociale huurwoningen gerealiseerd door Dudok Wonen. Ook de bouw van de nieuwe moskee kan van start in 2021. Aan het project is een intensief participatieproces voorafgegaan. In 2022 is het project helemaal afgerond.

BOR-gronden

Het Stedenbouwkundig Programma van Eisen wordt in het eerste kwartaal van 2020 aan de gemeenteraad ter vaststelling aangeboden. Dit vormt de basis waarop het stedenbouwkundig plan, het ontwerp bestemmingsplan, en het beeld kwaliteitsplan gebaseerd kunnen worden. Al deze drie documenten worden tegelijkertijd opgepakt zodat een compleet pakket gaat ontstaan waarmee het plan wordt vormgegeven en waarop de uitvoering gebaseerd kan worden. Het streven is eind 2020 deze documenten in samenspraak met omwonenden te voltooien. In 2020 wordt ook gestart met het opstellen van een anterieure overeenkomst, de economische onderbouwing van het bestemmingsplan. Inzet is hierin dekking te verkrijgen voor de gemeentelijke plankosten en bovenwijkse plankosten.

Gemeentehuizen

Waar nu nog de gemeentehuizen van Naarden en Muiden staan, komen woningen. In Naarden is de bouw van de woningen, 5 middelduur, 16 duur, volop aan de gang. Een zorgvuldig samen met omwonenden voorbereid bouwproces in de nauwe straten van de vesting. De uitvoering wordt dan ook nauwlettend gevolgd. Voor Muiden is de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad gepland op de scheidslijn tussen het eerste en tweede kwartaal. De omgevingsvergunning wordt dusdanig voorbereid dat na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan deze direct verleend kan worden. De verwachting is om nog voor de zomer het bestaande gebouw te slopen en te starten met de bouw van de 41 sociale huurwoningen en de huiskamer voor de buurt.

Bredius

Na een uitgebreid participatietraject is afgelopen mei 2019 de uitgewerkte stedenbouwkundige opzet van de Bredius door de raad goedgekeurd. Intussen worden de projectonderdelen verder uitgewerkt. In 2019 wordt het ontwerp van de sporthal voorbereid en worden de hockeyvelden verder uitgewerkt.

In het voorjaar van 2020 wordt een uitvraag voorbereid voor het onderdeel met de woningen. Voor de zomer van 2020 is de ontwikkelaar dan bekend. Ter voorbereiding hiervan wordt een marktconsultatie gehouden eind 2019 om met behulp van marktpartijen te komen tot een succesvolle uitvraag. Het is nog niet duidelijk welke partijen precies meedoen. Dit is onder meer afhankelijk van de breedte-vraag om andere ontwikkelaars/

beleggers-investeerdere mee te laten dingen en van de voortgang van de prestatieafspraken tussen gemeente en corporaties. Het ophogen van de Bredius met zand is afgerond (exclusief de woningstrook) evenals het graafwerk en de inplant van de groenzones eromheen.

Brandweerkazerne Muiden

In april 2019 is de visie 'Landschappelijke en stedenbouwkundige visie Muiden Zuidwest' door de raad vastgesteld. Tevens is hierbij de locatie P1 als voorkeurslocatie voor de nieuwbouw van de brandweer aangemerkt. De plannen en uitgangspunten hiervoor worden in 2019 verder uitgewerkt. Dit komt neer op het maken van afspraken met de betrokken partijen en vervolgens starten met een ontwerp bestemmingsplan en een voorlopig ontwerp. Besluitvorming door de raad vindt plaats in het kader van het bestemmingsplan en bij de votering voor de uitvoeringskosten van het plan. Het jaar 2020 staat in het teken van het bestemmingsplan en het verder uitwerken van de plannen.

De Krijgsman

In 2020 worden, volgens de huidige planning, ongeveer 200 woningen gerealiseerd. Daarnaast worden de eerste deelgebieden mogelijk over gedragen naar de gemeente. Voor de Krijgsman wordt jaarlijks een werkplan opgesteld en is een meerjarenbegroting gemaakt. Dit geeft inzicht in de kosten/opbrengsten verbonden aan de inzet van de verschillende disciplines ten behoeve van het planproces.

Buitenruimte gemeentehuis Gooise Meren

Mede op basis van wat er aan ideeën uit de participatie is aangeleverd, is er een ontwerp gemaakt voor de herinrichting van de buitenruimte van het gemeentehuis. In de tweede helft van 2019 neemt de gemeenteraad een besluit over het uiteindelijke ontwerp. Uitgaande van een positief besluit, kan de voorbereiding voor de herinrichting van de buitenruimte Gemeentehuis in voorjaar 2020 worden afgerond en kan het werk in de zomer 2020 worden gerealiseerd.

Centrumplan Bussum

De herijkte Gebiedsvisie en het Centrumplan Bussum vormen de basis voor het Gebiedsprogramma Bussum Centrum. In dit programma worden alle acties voor de korte, middellange en lange termijn opgenomen. Daarnaast werken we aan de doorontwikkeling van het Centrummanagement Bussum.

Mariënborg

Mariënborg aan de Brinklaan 82 te Bussum is al geruime tijd niet meer in gebruik als pensionaat. Het gemeentelijk monumentale pand is gedurende 2018 leeg komen te staan. Op dit moment wordt het pand anti-kraak bewoond en gebruikt, in afwachting van de definitieve transformatie van het pand naar woningen en publiek aantrekkende functies. Afhankelijk van de planning van de eigenaar van het pensionaat, Slokker Vastgoed BV, zijn de plannen voor een duurzame herontwikkeling van Mariënborg eind 2019 klaar. De plannen zijn een reactie op het door de gemeenteraad van Bussum vastgestelde ambitiesdocument voor de ontwikkellocatie uit 2013 en het beleid van de gemeente Gooise Meren sinds 2016. De raad wordt in 2020 betrokken bij de instemming met de plannen. Na instemming volgt in 2020 het sluiten van de benodigde overeenkomsten met de ontwikkelende partij en het faciliteren van de procedure om te komen tot een nieuw bestemmingsplan. Het bestemmingsplan wordt vervolgens aan de raad ter vaststelling aangeboden.

Bensdorp

Het project Bensdorp wordt in 2020 alsnog volledig opgeleverd. Als gevolg van het faillissement van de aannemer zijn onderdelen van het project vertraagd. Ondanks het faillissement is de kwaliteit van het gebied overeind gebleven. Alle woningen zijn in gebruik genomen. Nog niet alle commerciële ruimtes en ruimtes voor cultureel/maatschappelijke functies zijn ingevuld. Waar mogelijk werken wij mee aan alternatieve invullingen die passen bij de ambitie van het project.

De Veldweg

Na het zomerreces van 2019 is gestart met de opdrachtformulering voor de ontwikkeling van de Veldweg locatie. Deze locatie is eigendom van de gemeente Gooise Meren en op dit moment in gebruik als parkeerterrein in het centrum van Bussum. De ambitie is de locatie te ontwikkelen ten behoeve van woningbouw in combinatie met openbare parkeervoorzieningen. In 2020 wordt uw raad gevraagd de kaders vast te stellen voor de ontwikkeling van de Veldweg locatie, waarna een aanbestedingstraject kan worden doorlopen.

De Vonk

We kiezen in principe voor het behoud en opknappen van de Vonk, tenzij zou blijken dat dit gebouw moet wijken ten behoeve van een goede verkeersafwikkeling bij de spoorwegovergang en/of het verdiept spoor. Het gebouw blijft onderdeel van onze strategische vastgoedportefeuille.

Achterlaatlocaties Emmaschool

Na het zomerreces van 2019 is gestart met de opdrachtformulering voor de ontwikkeling van de achterlaatlocaties van de Emmaschool aan de Fortlaan en de Slochterenlaan te Bussum. Ook het naastgelegen gasfabriek terrein maakt onderdeel uit van het plangebied. Uitgangspunt is de beide locaties tegelijk als één project tot ontwikkeling te brengen en geen onderdeel te laten zijn van de op te stellen gebiedsvisie voor het stationsgebied. In 2020 zullen wij u een voorstel doen voor de kaders voor de gebiedsontwikkeling, nadat deze zijn besproken met de omgeving. De klankbordgroep burgerparticipatie van uw raad heeft bovendien aangegeven om in het kader van democratische vernieuwing nauw betrokken te willen worden bij (de totstandkoming van) het proces van deze gebiedsontwikkeling.

Crailo

Eind 2017 zijn de gronden van Crailo aangekocht door de gemeenten Hilversum, Laren en Gooise Meren. De GEM Crailo B.V. is op 1 mei 2018 opgericht om de Gebiedsontwikkeling uit te voeren. In 2019 zijn een uitgangspuntennotitie en een notitie reikwijdte en detailniveau opgesteld en ter inzage gelegd. Daarnaast is een stedenbouwkundig plan voor Crailo opgesteld dat begin 2020 zal worden voorgelegd aan de raden van Laren, Hilversum en Gooise Meren. Na vaststelling door de raden van dit stedenbouwkundig plan, zal dit door de GEM Crailo worden uitgewerkt in een ontwerp bestemmingsplan verbrede reikwijdte dat in 2020 kan worden vrijgegeven voor zienswijzen en voorgelegd aan de drie gemeenteraden. Dit gebeurt in nauw overleg met de drie betrokken gemeenten.

Verder wordt in 2020 een aantal van de bestaande opstallen van het voormalig defensie terrein circulair gesloopt.

Projectmatig werken

We managen onze eigen projecten en die van derden met aandacht voor de beheersmaatregelen. Voor de complexere projecten en programma's en de inbedding wordt in de bedrijfsvoering een verbeterslag gemaakt. Hiermee is ook invulling gegeven aan één van de aanbevelingen van uit het rekenkamerrapport 'Sturing op grote projecten'. Concreet gaat dit over de onderwerpen: 1. projectcontrol, 2. informatie, participatie en communicatie, 3. raming en doorbelasting en 4. kruisbestuiving en innovatie.

Participatie en communicatie

We zorgen dat de adviesorganen aangehaakt zijn bij alle ruimtelijke ontwikkelingen. Het convenant Adviestraject Adviesorganen is onderdeel van de processen. De tool vroegtijdige burgerparticipatie wordt ingezet bij de ruimtelijke projecten.

4.2 (Duurzame) economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Economisch vitaal duidt op de opgave die Gooise Meren zich met haar economisch beleid heeft gesteld: het stimuleren van de werkgelegenheid. Dit vraagt om een vitale economie. De kansen die economen, ondernemers en inwoners hebben waargenomen, en die we hebben vastgelegd in de economische visie 'ruimte voor ondernemerschap', gaan we de komende jaren uitwerken.

4.2.1 Vitale kernen

We streven ernaar dat alle kwaliteiten en specifieke karakter van de kernen Bussum, Naarden, Muiden en Muiderberg optimaal tot hun recht komen. Dat betekent dat er in iedere kern een passend evenwicht is tussen ruimte voor ondernemerschap, goed wonen, zorg, winkelen, recreëren en cultuur.

Maatregelen

Doorontwikkelen centrummanagement

We blijven ons doorlopend inzetten in de bestaande centrummanagement overleggen in Bussum en Muiden en streven naar het opzetten van centrummanagement overleggen in Naarden en Muiderberg. Centrummanagement is een middel om de samenwerking tussen gemeente en partijen die nauw betrokken zijn bij ontwikkelingen in met name economische centra te versterken.

Nieuw op te richten marketingorganisatie

In mei 2019 is een onderzoek gestart naar een nieuw op te richten gemeentebrede marketingorganisatie. De organisatie zet zich in voor het bedenken van nieuwe aantrekkelijke evenementenconcepten, het ondersteunen van bestaande evenementen, het opzetten en onderhouden van een groot vrijwilligersnetwerk en het economische vitaal houden van de kernen. In 2020 geven we samen met de betrokken stakeholders vorm aan zo'n nieuwe organisatie.

4.2.2 Werken aan meer werkplekken

We zetten er op in dat de werklocaties - en daarmee de werkgelegenheid - in Gooise Meren behouden blijven en waar mogelijk worden uitgebreid.

Maatregelen

Uitvoering geven aan het Werkplan Werklandschappen

We geven samen met de regio uitvoering aan het Werkplan Werklandschappen. Dit plan richt zich op het versterken van het vestigingsklimaat op zowel de formele als informele werklocaties, met als doel het mogelijke maken van economische groei en groei van werkgelegenheid.

Regionale detailhandelsvisie

Samen met de regio invulling geven aan het actualiseren van de regionale detailhandelsvisie en het geven van uitvoering aan deze visie.

Uitvoering geven aan de RSA 2019-2022

We gaan verder uitvoering geven aan 'Regionale prestatieafspraken voor wonen en werk' en starten met de uitvoering van het project 'Versterken regionale werklocaties'.

Regionale aandacht houden voor schuifruimte

Op zowel bestaande als op nieuwe ontwikkel locaties hebben we aandacht voor schuifruimte van bedrijven.

4.2.3 Dienstverlening aan ondernemers

We blijven ons doorlopend inzetten voor het verbeteren van de dienstverlening aan ondernemers, waardoor Gooise Meren een aantrekkelijke vestigingsgemeente blijft.

Maatregelen

Pro-actief accountmanagement

De accountmanager ondernemers, die sinds februari 2019 actief is, onderhoudt pro-actief contact met bedrijven, de bedrijvenfederatie en ondernemersvertegenwoordigers. Hierdoor leren wij de dynamiek die binnen ons bedrijfsleven speelt kennen. We zijn dan beter in staat de beleidsprogrammering op economie vorm te geven. De dienstverlening aan de ondernemers heeft door de inzet van de accountmanager een duidelijker gezicht gekregen. In een jaarlijks op te stellen accountmanagementplan geven we richting aan de bedrijfsbezoeken op basis van de gemeentelijke speerpunten op het gebied van economie.

In het najaar van 2019 zijn we een onderzoek gestart onder 3.000 ondernemers (ondernemerspeiling) naar de kwaliteit van onze dienstverlening. Op basis van de resultaten van dit onderzoek geven we in 2020 vorm aan de eventuele verbeterpunten, zodat we onze dienstverlening steeds beter en efficiënter kunnen inrichten. De accountmanager ondernemers stelt jaarlijks een accountmanagementplan op basis van de gemeentelijke speerpunten.

Ondernemersbeleid

We stellen samen met de ondernemersvertegenwoordigers een ondernemersbeleid op. We waarderen in het bijzonder lokale initiatieven (rode loper) die bijdragen aan meer werkgelegenheid op het vlak van (sociale) duurzaamheid en initiatieven die het gebruik van lokale duurzame producten en diensten stimuleren. Onze houding is hierin uitnodigend voor ondernemers die in onze gemeente willen investeren. Naast het rode loper beleid, bepalen wij bijvoorbeeld het aantal bezoeken dat ons college aan bedrijven aflegt en hoe wij omgaan met jubilerende bedrijven.

4.2.4 Waterfront

In 2019 hebben we de ideeën, dromen en wensen van bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden voor de kust van Gooise Meren geïnventariseerd. Op basis van deze inventarisatie maken we de visie "Aan de Gooise Kust" opgesteld. Hierdoor zijn we in staat de lokale kwaliteiten op het gebied van water, natuur en erfgoed te benutten voor ontwikkelingen op het gebied van watersport en watertoerisme. Bij het opstellen van deze visie trekken we nauw op met buurgemeenten, de regio Gooi en Vechtstreek, de Stichting Gastvrije Randmeren en andere stakeholders.

Maatregelen

Opstellen visie aan de Gooise Kust

De visie "Aan de Gooise Kust" benoemt de identiteit en het onderscheidend vermogen van de kust van Gooise Meren. Deze visie is richtinggevend in de beoordeling van initiatieven in het kustgebied. We verwachten de visie zomer 2020 aan u de voor te kunnen leggen.

Ligplaatsverordening

Op basis van de visie "Aan de Gooise Kust" stellen we voor Gooise Meren een ligplaatsenverordening op. Deze verordening biedt een toetsingskader voor de uitgifte van ligplaatsvergunningen.

4.2.5 Toerisme

We zorgen er voor dat we een aantrekkelijke bestemming zijn en dat meer bezoekers, recreanten en toeristen onze natuur en historie beleven. Dit doen we in samenspraak met bewoners en ondernemers en we streven daarbij naar het behouden en versterken van onze kwaliteiten op onder andere het gebied van natuur en erfgoed.

Maatregelen

Samen met de regio toerisme en recreatie bevorderen

Vanuit het regionale programma CERT (Cultuur, Erfgoed, Recreatie, Toerisme) wordt vanuit de regionale culturele identiteit gewerkt aan de bevordering van toerisme en recreatie.

Werken aan het verbeteren van de bereikbaarheid

We werken mee aan het verbeteren van de parkeervoorzieningen buiten de vesting Muiden en werken samen met de Regio, provincie en de vervoerspartners aan de OV bereikbaarheid van Muiden. Zie ook programma 3 Openbare Ruimte, Verkeer, Parkeren.

4.3 Goed wonen in Gooise Meren

Wat willen we bereiken?

4.3.1 Passend (meer en beter) woningaanbod

Gooise Meren is een gemeente die een aantrekkelijke plek is om te wonen en te leven. We willen dit ook graag voor toekomstige generaties behouden met aandacht voor de huisvesting van bijzondere doelgroepen en duurzaamheid als uitgangspunt. Dit vraagt van ons dat we continue werken aan de beschikbaarheid van passende en betaalbare woonruimte voor alle inkomensgroepen en huishoudentypen in Gooise Meren.

Samen met onze inwoners, woningcorporaties, huurders, zorgaanbieders, marktpartijen en vele andere stakeholders, geven we dagelijks uitvoering aan ons regionale en lokale woonbeleid.

Maatregelen

1. Voldoende en gedifferentieerd woonaanbod en een toekomstbestendige woonvoorraad

Dit doen we door:

- Een verdeling van minimaal 1/3 betaalbare en 1/3 middensegment in nieuwbouwprojecten.
- Prestatieafspraken met corporaties maken over onder andere aantal sociale huurwoningen en ontwikkeling woningvoorraad.
- Inzet voor meer sociale en middeldure huurwoningen.
- Introductie van een lening voor woningbezitters die hun woning willen aanpassen met het oog op langer zelfstandig thuis wonen.

2. Doorstroming, minder druk op de (sociale) woningmarkt en vergroten kansen voor starters

Dit doen we door:

- Betreffende inwoners van Gooise Meren een starterslening aanbieden voor de aankoop van de eerste woning in de gemeente.
- Afspraken maken met corporaties over 1^e toewijzing bij nieuwbouw van sociale huur om doorstroming te stimuleren.
- Prestatieafspraken maken met corporaties over liberalisatie t.b.v. middenhuur en toewijzing sociale koopproducten.

3. Bijdragen aan de verduurzaming van ons woningvoorraad

Dit doen we door:

- Het aardgasloos bouwen van alle nieuwbouw sociale huurwoningen.
- Het realiseren van aardgasvrije wijken in samenwerking met onze regionale partners vanuit de Regionale Energie Strategie.
- Continueren en intensiveren van de ondersteuning van de buurtgerichte aanpak voor het verduurzamen van particuliere woningen. Hierbij werken we samen met onze partners binnen Samen Sneller Duurzaam zoals WattNu en georganiseerde bewonersnetwerken in de wijken.
- Duurzaamheidsleningen verstrekken die particuliere woningeigenaren kunnen gebruiken om hun woning te verduurzamen.

4.3.2 Wonen met zorg

We brengen wonen en zorg dichterbij elkaar. De vraag naar passende woonruimte, met allerlei varianten van ambulante zorg en ondersteuning, is toegenomen en dreigt er een tekort. Inwoners blijven, als ze ouder worden, langer zelfstandig thuis wonen dan vroeger. Ook zijn er meer kwetsbare inwoners die na een begeleidingstraject, in bijvoorbeeld een instelling voor beschermd wonen of een pleeggezin, zelfstandig willen en kunnen wonen. Zie ook programma 7 Zorg en Welzijn.

Maatregelen

Ontwikkelen visie op het gebied van wonen en zorg

In 2020 en 2021 ontwikkelen we een visie op het gebied van wonen en zorg. Hiervoor voeren we een haalbaarheidsstudie innovatie woonzorg-initiatieven uit voor inzicht in woon- en begeleidingsbehoeften van mensen die langer zelfstandig willen wonen en van kwetsbare groepen. De inzet van de visie wonen en zorg is meer geschikte woonvormen in combinatie met passende ondersteuning.

Samenwerking vierhoek corporaties - gemeente - inwoners - zorgaanbieders

We werken samen met de regio aan een optimale samenwerking in de vierhoek corporaties – gemeente – inwoners – zorgaanbieders.

4.3.3 Huisvesting statushouders

Asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben gekregen (vergunninghouders) verhuizen vanuit een asielzoekerscentrum (AZC) naar eigen geschikte woonruimte. De taak om deze vergunninghouders te

huisvesten ligt bij de gemeenten, de zogenaamde taakstelling huisvesting vergunninghouders. De gemeente Gooise Meren heeft met vijf woningbouwcorporaties afspraken gemaakt om woonruimte beschikbaar te stellen. Het Rijk verdeelt de vergunninghouders over alle gemeenten per provincie naar rato inwoneraantal. Het COA koppelt de vergunninghouders aan de gemeente Gooise Meren.

Maatregelen

Uitvoeren taakstelling

In 2019 had Gooise Meren een taakstelling om 42 personen te huisvesten, aan het eind van 2019 is deze groep voorzien van huisvesting. Zoals het er nu uit ziet zal de taakstelling in 2020 licht hoger zijn dan in 2019. Wij verwachten dat de woningcorporaties ook in 2020 weer in staat zijn om voldoende woningen beschikbaar te stellen.

4.3.4 Bieden compensatieregeling

De gemeente streeft naar een goede spreiding van de betaalbare woningvoorraad over wijken en buurten. Bij de nieuwbouw willen we meer regie voeren op de realisatie van betaalbare woningen.

Maatregelen

Invoeren compensatieregeling

Invoering van een compensatieregeling voor de realisatie van sociale woningbouw, waarbij wordt uitgegaan van een verdeling van 1/3 betaalbaar, 1/3 middelduur en 1/3 duur.

4.4 Gemeentelijk vastgoed

Wat willen we bereiken?

4.4.1 Doelmatige inzet maatschappelijk vastgoed

In het strategisch accommodatiebeleidsplan is vastgelegd, op basis van vastgesteld beleid zoals het Integraal Huisvestingsplan onderwijs (IHP), eigen gebruik en dienstverlening, welk maatschappelijk vastgoed relevant is. Voor sommige beleidsterreinen is het beleid nog in ontwikkeling. Op basis van deze uitgangspunten wordt de portefeuille aangepast. Door middel van vervangende nieuwbouw worden oude schoolgebouwen rendabeler en duurzamer in gebruik gemaakt. Het gebruik van het bestaande vastgoed wordt geoptimaliseerd. Leegstaande panden worden aangepast voor hergebruik of afgestoten. Het vastgoed registratie en managementsysteem wordt ontwikkeld vanuit een integrale visie op het gebruik door de hele organisatie. Het vastgoed wordt op verschillende manieren de komende jaren steeds duurzamer gemaakt. Zie paragraaf 4.4.3 'Duurzame inzet van vastgoed'

Maatregelen

Panden en gronden afgestoten

Conform het in de strategische accommodatiebeleidsplan vastgestelde en op basis van te ontwikkelen en nog vast te stellen beleid, o.a. de kunst en cultuurvisie en de visie historisch erfgoed, wordt afgeleid welke panden en gronden relevant zijn om in eigendom te hebben. Panden die niet relevant zijn en geen bijdrage leveren aan de beleidsdoelen of maatschappelijk relevant zijn, zullen worden afgestoten

Toepassen tijdelijke huisvesting onderwijslocaties

Het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijs Gooise Meren (IHP) noodzaakt tot tijdelijke huisvesting. Onderzocht wordt hoe de tijdelijke huisvesting het beste vormgegeven kan worden.

Onderzoek naar bezettingsgraad

Het onderzoek naar (partitiële) leegstand en bundeling van functies wordt voortgezet. Het makelen van huisvestingsvragen en -aanbod wordt een continu proces

Ontwikkelen vastgoedregistratie en -managementsysteem

Bij de aanschaf van het vastgoedregistratie en -managementsysteem wordt gezocht naar software die door meerdere afdelingen gebruikt kan worden, om zo te komen tot integrale managementinformatie over onze portefeuille.

4.4.2 Helderheid, gelijkheid en compliance bij inzet van vastgoed

De bestaande vastgoedportefeuille is een samenvoeging van het bezit van de 3 voorgaande gemeentes. Het beleid was verschillend, de werkwijzen waren anders en de bestaande overeenkomsten zijn daardoor zeer gevarieerd. Het streven is om te komen tot gelijke afspraken bij gelijke prestaties. Daarnaast moeten de voorschriften uit de wet 'Markt en Overheid', die minimaal kostprijs dekkende, of commerciële huur voorschrijft, verwerkt worden.

Maatregelen

Huur- en erfpachtovereenkomsten onderzoek

De huur- en erfpachtovereenkomsten worden getoetst aan de vigerende wetgeving, met name de wet Markt en Overheid. Niet correcte huren zullen waar mogelijk worden gecorrigeerd.

Gebruikskosten van gemeentelijk vastgoed doorbelasten naar gebruiker

Voor een aantal gemeentelijke panden zullen een deel van de exploitatielasten, die toe te rekenen zijn aan gebruikers worden doorbelast aan de gebruikers.

Uitvoeren harmonisatiebeleid voor buitensport accommodaties

Bij de buitensportaccommodaties wordt in 2020 uitvoering gegeven aan het harmoniseren gebruiks- en verhuurcondities. Dit zal gevolgen hebben voor de omvang van de vastgoedportefeuille en de exploitatiekosten, vanwege de overname van sportfaciliteiten zoals kleedkamers, velden en/of installaties.

4.4.3 Duurzame inzet van vastgoed

Met het oog gericht op de toekomst is het doel om de vastgoedportefeuille in 2030 energie neutraal te krijgen. Dit geldt ook voor het vastgoed dat we niet in eigendom hebben, maar waar we wel verantwoordelijk voor zijn, zoals de onderwijshuisvesting. Daarnaast wordt, waar mogelijk, klimaatadaptieve maatregelen genomen. En we willen als gemeente toegankelijk zijn voor iedereen. Dat geldt ook voor ons vastgoed. Zie ook programma 1 Inclusie.

Maatregelen

Verduurzamen eigen vastgoed

De ESCo-pilot (Energy Service Company) zal in 2020 geïmplementeerd worden. Door de ervaring die hier wordt opgedaan zullen we ons eigen vastgoed ook verder verduurzamen. Het onderzoek naar samenwerking met zonnecoöperaties naar mogelijkheden voor zonnepanelen op de daken van gemeentelijk vastgoed wordt uitgewerkt naar concrete voorstellen.

Duurzaam Meer Jaren Onderhouds Plan (DMJOP)

In het meerjaren onderhoud zullen de maatregelen uit het Duurzame Meerjaren onderhoudsplan (DMJOP) worden verwerkt. Zo kunnen we stapje voor stapje en met de opgedane kennis en ervaring uit de ESCo ons vastgoed te verduurzamen. On streven is om in 2030 het gemeentelijk vastgoed energieneutraal en vergroend te hebben.

Duurzaamheidslening

We voeren een duurzaamheidslening uit voor maatschappelijk vastgoed. Hiermee worden onder andere scholen, maar ook andere gebruikers, gestimuleerd en gefaciliteerd om een verduurzamingslag te realiseren.

Toegankelijkheid voor iedereen

We implementeren het beleid Toegankelijk Vastgoed Gooise Meren door eisen vast te leggen in het Programma van Eisen voor ons eigen nieuw vastgoed. En we willen afspraken over toegankelijkheid maken met projectontwikkelaars en woningcoöperaties, die grond of locaties van ons verwerven.

Beleidsindicatoren

Taakveld 3. Economie

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
14.	Functie-menging	%	LISA	44,2	44,8	51,8	De functiemengings-index (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen	Op basis van realisatie 2018. De verwachting is dat er iets meer woningen (nieuwbouwprojecten) dan arbeidsplaatsen worden gerealiseerd.
16.	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	177,8	155	113,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	Op basis van realisatie 2018. Het streven is om het aantal vestigingen gelijkblijvend te houden. Landelijk ligt dit aantal op 125.

Taakveld 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
35.	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	368	440	224	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.	Op basis van realisatie 2018.
36.	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	ABF - Systeem Woningvoorraad	4,2	7	6,7.	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	Op basis van realisatie 2016.
37.	Demografische druk	%	CBS	88	89	74,2	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en	Op basis van 2019.

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
							65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.	
38.	Gemeentelijke woonlasten eenpersoons-huishouden	In Euro's	COELO	859	709	687	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuis-houden betaalt aan woonlasten.	Op basis van 2019.
39.	Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden	In Euro's	COELO	957	815	748	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuis-houden betaalt aan woonlasten.	Op basis van 2019.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
610 Economie	1.189	1.343	1.322	1.317	1.316	1.316
611 Bestemmingsplannen	558	1.156	742	689	637	637
612 Beheer gemeentelijke gebouwen	4.735	5.842	5.235	7.262	5.160	5.095
613 Ruimtelijke ontwikkeling	3.085	2.192	2.507	1.100	1.100	1.100
614 Projecten	1.218	3.890	828	828	828	828
615 Bouwen	1.327	1.263	1.080	1.077	1.077	1.077
Totaal Lasten	12.112	15.686	11.715	12.274	10.117	10.052
Baten						
610 Economie	-1.074	-745	-666	-666	-666	-666
611 Bestemmingsplannen	-18	-57	-58	-58	-58	-58
612 Beheer gemeentelijke gebouwen	-6.007	-3.015	-2.409	-2.404	-2.404	-2.404
613 Ruimtelijke ontwikkeling	-1.156	-596	-1.744	-411	-411	-411
614 Projecten	-1.337	-950	-846	-846	-846	-846
615 Bouwen	-1.439	-1.134	-1.412	-1.412	-1.412	-1.412
Totaal Baten	-11.032	-6.498	-7.135	-5.797	-5.797	-5.797
Resultaat voor bestemming	1.080	9.188	4.580	6.478	4.320	4.255
Stortingen						
612 Beheer gemeentelijke gebouwen	1.042	5.723	0	0	0	0
613 Ruimtelijke ontwikkeling	516	0	0	0	0	0
614 Projecten	817	125	0	0	0	0
Totaal Stortingen	2.375	5.848	0	0	0	0
Onttrekkingen						
610 Economie	-5	-41	0	0	0	0
612 Beheer gemeentelijke gebouwen	-964	-3.723	0	-2.000	0	0
613 Ruimtelijke ontwikkeling	-152	-3.990	-96	0	0	0
614 Projecten	-645	-3.050	0	0	0	0
615 Bouwen	0	-63	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	-1.767	-10.866	-96	-2.000	0	0
Saldo reserves	608	-5.018	-96	-2.000	0	0
Resultaat na bestemming	1.688	4.170	4.484	4.478	4.320	4.255

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 4	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Economie Lagere erfpachtopbrengsten na gewijzigd beleid	80	N
Bestemmingsplannen In 2019 zijn extra initiële uitgaven geraamd in het kader van de Omgevingswet.	410	V
Beheer gemeentelijke gebouwen Herijking onderhoudsplan Zandzee zoals genoemd in Perspectiefnota 2020 € 770.000 nadeel. Uitwerking in 2019 van de nota reserves en voorzieningen (voordeel € 897.000 doordat de reserve exploitatie gebouwen en de voorzieningen onderhoud sportaccommodaties en gymlokalen (Programma 8) zijn omgezet naar één voorziening onderhoud gebouwen). Aanvulling op de meerjaren onderhoudsplannen Gebouwen en De Lunet i.v.m. verwacht aanbestedingseffect € 100.000 nadeel. Per saldo € 27.000 voordeel	27	V
Ruimtelijke ontwikkeling Effecten uit 2019 inzake grondwaterdeal Jan Tergouwweg, WRO procedures en bommenregeling Crailo	800	V
Projecten In 2019 was sprake van uitgaven voor de ontsluitingsbruggen Krijgsman met een dekking uit de Reserve Grote Projecten (zie hieronder).	2.945	V
Bouwen Betreft een jaarlijkse herschikking van toegerekende uren. Dit leidt voor dit product tot een voordeel van € 180.000. Daarnaast hogere legesinkomsten door indexatie met 2,5% en areaaluitbreiding De Krijgsman door hogere bouwsommen (voordeel € 250.000)	430	V
Reserves		

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019

Onderdeel programma 4	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Beheer gemeentelijke gebouwen Uitwerking van de nota reserves en voorzieningen in 2019 zijnde splitsing Reserve Godelindeschool /MFC Keverdijk (onder Programma 7) naar reserve MFA Keverdijk (€ 5.722.871) en besluit om hiervan € 3.722.871 te laten vrijvallen ten gunste van de algemene reserve.	2.000	V
Ruimtelijke ontwikkelingen Uitwerking van de nota reserves en voorzieningen in 2019 waarbij de Algemene Reserve Grondexploitaties is gemaximeerd op € 2 mln. en het restant (€ 3.810.000) is vrijgevallen ten gunste van de Algemene Reserve. Daarnaast een onttrekking in 2019 ter dekking van de verliesvoorziening grondexploitatie Landgoed Nieuw Cruysbergen (€ 180.000).	3.890	N
Projecten Dekking in 2019 van de ontsluitingsbruggen Krijgsman uit Reserve Grote Projecten (N € 3.050.000) en reguliere storting 2019 saldo grote projecten (V € 125.000)	2.925	N
Overige verschillen Diverse posten < € 70.000	31	N
Totaal	314	N

5. Programma Duurzaamheid, Water en Groen

Ambitie

Met dit programma willen we Duurzaamheid in brede zin bevorderen; werken aan brede generieke doelen op het vlak van energie, klimaat, voedsel, samen voor(t)leven e.d. Samen met diverse betrokkenen van de beweging Samen Sneller Duurzaam bevorderen we de circulaire economie, ontwikkelen we duurzaamheidsstrategieën, stellen we een eigen duurzaamheidsagenda op en realiseren we gemeentelijke activiteiten.

We gaan voor een duurzame, veerkrachtige en toegankelijke buitenruimte. Een openbare ruimte die met aandacht en samen met de gebruikers is ingericht, onderhouden en beheerd. Met meer groen en accent op biodiversiteit, omdat deze bijdraagt aan een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving.

We willen een betrouwbare en (kosten)efficiënte (afval)waterketen waarmee de volksgezondheid, de bodem en het grond- en oppervlaktewater worden beschermd. En waarmee we een bijdrage leveren aan een hoogwaardige, klimaatbestendige woon- en leefomgeving met mogelijkheden tot recreatie op en langs het water.

Daarnaast focust dit programma op de (duurzame) uitvoering van taken op het vlak van milieu, natuur en afval. Ook t.a.v. deze onderwerpen zetten we in op de ontwikkeling naar duurzaamheid.

De gemeente draagt zorg voor een passende laatste rustplaats voor inwoners. Iedere kern heeft een eigen unieke begraafplaats met diverse uitvaartmogelijkheden, die een rustige groene oase vormen. We zetten daarbij steeds meer in op duurzaamheid.

Wat is duurzaamheid?

Duurzaamheid is een breed begrip en hiervoor zijn verschillende definities en benaderingen opgesteld. John Elkington, een adviseur op duurzame ontwikkeling, bedacht in 1994 een benadering van duurzaamheid waarbij drie dimensies, namelijk een sociale (People), ecologische (Planet) en economische (Profit) dimensie in een duurzame samenleving met elkaar in balans moeten zijn. In het verlengde hiervan hanteren we de volgende definitie van duurzaamheid: *“Duurzaamheid is een zodanig gebruik van de aarde en de bewoners van deze aarde dat er geen sprake is van uitputting en toekomstige generaties er ook plezier van kunnen hebben”*

5.1 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

5.1.1 Samenwerken aan een duurzame en gezonde manier van leven en werken

Samen Sneller Duurzaam (SSD) is een lokale dynamische beweging die bestaat uit betrokken inwoners, ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en de overheid. Deze beweging streeft in co-creatie met elkaar diverse duurzaamheidsdoelen na die voortvloeien uit internationale doelen en nationale doelen als het Nationaal Klimaatakkoord, Nederland Circulair 2050, Klimaatakkoord van Parijs en de Sustainable Development Goals van de VN. In het Actieplan Samen Sneller Duurzaam 2017 – 2022 en in de Visie Samen Sneller Duurzaam 2.0 wordt hier een lokale invulling aan gegeven door de werkgroepen die binnen SSD actief zijn. Met lokale projecten en activiteiten dragen zij bij aan de maatschappelijke verduurzamingsopgaaf rond bijvoorbeeld biodiversiteit, energietransitie en circulaire economie.

Maatregelen

We werken samen met onze partners binnen Samen Sneller Duurzaam

We werken samen met onze partners rond thema's die binnen SSD spelen: fossiel vrije energie, afvalloos circulair, biodiversiteit, samen duurzaam voortleven, lokaal voedsel, duurzaam onderwijs, klimaatadaptatie, slimme en groene mobiliteit, tiny housing en innovatie. Rond deze thema's zijn diverse werkgroepen actief. Daarnaast nemen we actief deel aan de ondersteuningsstructuur van Samen Sneller Duurzaam die inzet op het stimuleren van bewustzijn rond duurzaamheid, het versterken en verbreden van de beweging en het realiseren van concrete projecten en activiteiten die Gooise Meren duurzamer maken. Een centrale projectbegeleider is aangesteld die de benodigde ondersteuning organiseert en faciliteert. In co-creatie met partners uit de samenleving werken aan concrete duurzaamheidsdoelen betekent ook leren van- en met elkaar hoe deze samenwerking het best werkt om een duurzamer Gooise Meren te bereiken. Daarom blijven wij binnen Samen Sneller Duurzaam oog houden voor de gemeentelijke rol die nodig is om de beoogde duurzame impact te realiseren. Deze rol heeft twee kanten:

- In de eigen organisatie aandacht vragen voor duurzaamheid en vanuit de inhoud tijdig de verbinding zoeken met de werkgroepen binnen SSD, maar ook in de eigen organisatie de verbinding zoeken met andere programma's als Doe-Democratie en Leefbaarheid.
- De werkgroepen binnen SSD met bijbehorende doelstellingen en activiteiten op een goede manier verbinden met de juiste onderdelen van de gemeentelijke organisatie.

We faciliteren projecten en activiteiten

We faciliteren projecten en activiteiten die bijdragen aan de doelen van Samen Sneller Duurzaam middels advies en/of financiële bijdrage. Hiervoor wordt het Initiatievenfonds Duurzaam Gooise Meren gecontinueerd.

We geven zelf het goede voorbeeld

Gooise Meren wil een organisatie zijn die zorgvuldig omgaat met energie en grondstoffen. Er gebeurt momenteel heel veel op dit gebied. We nemen duurzaamheid steeds beter op in ons werk. Bijvoorbeeld door duurzaam circulair en inclusief in te kopen, door ons eigen vastgoed verder te verduurzamen, door te kiezen voor duurzame boeketten en door de verkoop van Fairtrade producten in de kantine.

5.1.2 Stimuleren van duurzame keuzes bij (ver)bouw

Wij helpen inwoners, ondernemers en ontwikkelaars om bij (ver)bouw en ontwikkellocaties duurzame keuzes te maken. Dit betekent dat zij kiezen voor maatregelen die energieneutraliteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit bevorderen.

Maatregelen

We voorzien in een website over duurzaam bouwen en duurzaam verbouwen

Een speciale website helpt inwoners, bedrijven en projectontwikkelaars bij het maken van duurzame keuzes bij (ver)bouw. De website laat inspirerende voorbeelden zien en geeft specifiek aan welke duurzame maatregelen op locatie toe te passen zijn. Voor projectontwikkelaars is een speciaal onderdeel beschikbaar

om hen te helpen bij de toepassing van duurzame keuzes die wij graag minimaal zien. Vanzelfsprekend worden de ontwikkelaars uitgedaagd om de meest duurzame keuzes te maken.

We stellen een tool op om bewustwording te stimuleren voor inwoners, ondernemers en ontwikkelaars waarbij aandacht is voor klimaatadaptief bouwen, de energietransitie en circulair bouwen. Ook is er aandacht voor biodiversiteit en natuur-inclusief bouwen.

In het duurzaamheidsprogramma nemen we een paragraaf op voor natuur-inclusieve ontwikkeling. We stimuleren bewoners en ontwikkelaars bij bouw aanvragen om gebouw bewonende diersoorten mee te nemen in de planvorming (onderdeel van Duurzaam ontwikkelen).

We verwijzen actief naar de website over duurzaam bouwen en duurzaam verbouwen

Inwoners en bedrijven die een (bouw)vergunning aanvragen worden actief verwezen naar de speciale website over duurzaam bouwen en duurzaam verbouwen. Via de lokale media zal over de website gecommuniceerd worden om zo de bekendheid te vergroten.

5.1.3 Circulaire economie

De gemeente Gooise Meren werkt samen met de andere gemeenten, de regio Gooi- en Vechtstreek en de GAD om de circulaire transitie te realiseren. Er wordt gewerkt aan plannen om de inzameling en verwerking van plastics, luiers en textiel meer circulair te maken. In 2030 wordt 50% minder primaire grondstoffen gebruikt is één van de circulaire doelstellingen uit het Klimaatakkoord. De gemeente wil hier met zijn inkoop een ambitieuze bijdrage aan leveren. In 2022 willen we 10% circulair inkopen en in 2025 al 50%. Om dit op te starten zijn tien stappen opgenomen in de Roadmap Circulair Inkopen & Opdrachtgeverschap van de MRA (juni 2019). Gooise Meren bevindt zich nu al bij stap 6 en is voornemens de resterende stappen begin 2020 af te ronden. Ondertussen is al met een aantal inkooptrajecten ervaring opgedaan met circulair inkopen. Dit leerde ons dat samenwerking met andere opdrachtgevers of materiedeskundigen noodzakelijk is voor een grotere impact op de circulaire ladder en er dus tijdig onderzoek naar de circulaire mogelijkheden nodig is. Deze ervaringen gaan we inzetten in nieuwe inkooptrajecten en daarnaast gaan we borgen dat gemaakte afspraken gerealiseerd worden. In 2020 geven we in samenwerking met de accountmanager ondernemers voorlichting over circulair inkopen aan lokale ondernemers.

De gemeente wil de lokale ondernemers stimuleren om ook een bijdrage te leveren aan de circulaire economie. Hiervoor werken we samen met de Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek. Daarnaast organiseert de regio Gooi & Vechtstreek jaarlijks een ontbijtsessie met lokale ondernemers, als vervolg op de kick-off in 2019.

Maatregelen

Uitwerken Roadmap Circulaire Economie

We ronden in 2020 de stappen uit de Roadmap Circulair Inkopen af. Dit leidt tot een concreet actie- en communicatieplan. Het actie- en communicatieplan is erop gericht om het begrip circulaire inkoop en de voordelen daarvan voor mens en maatschappij zodanig breed uit te dragen binnen de ambtelijke organisatie dat dit de manier van werken wordt voor een ieder die bij inkoop betrokken is. Om circulaire inkoop bij de mensen in de genen te krijgen wordt een bewustwordingscampagne ingezet. Daarbij wordt gedacht aan de inzet van de volgende elementen/instrumenten: 1. Een startbijeenkomst voor het personeel 2. Structureel Informatie/voorlichting/best practices (plus enquête of quiz-je) via het Intranet, 3. De inzet van een selecte groep interne ambassadeurs, die de boodschap uitdraagt (successtory). 4. Gebruik van (opmaak) posters, banners en foldermateriaal.

Kennis delen met Samenwerkingspartners

Er wordt binnen de Metropool Regio Amsterdam een expertpool opgericht. Deze wordt bemenst door 1 of meerdere externe experts, in combinatie met de inzet van experts vanuit de gemeenten. Zo hoeft niet iedereen het wiel (opnieuw) uit te vinden.

5.1.4 Samenwerken aan de overgang naar een duurzame energie- en warmtevraag

In het najaar van 2019 is het nationaal Klimaatakkoord gesloten. Dit akkoord kent één groot doel: om klimaatverandering tegen te gaan willen we in 2030 49% minder CO₂ uitstoten. Een van de onderdelen van het Klimaatakkoord is de Energietransitie in de gebouwde omgeving. Deze transitie is de overgang naar een

energiesysteem waarbij duurzame energiebronnen uiteindelijk volledig voorzien in de energie- en warmtevraag, waarbij alle wijken in 2050 aardgasvrij zijn. Het Rijk legt de regie van deze transitie bij gemeenten. Dit betekent dat wij voor Gooise Meren de verantwoordelijkheid en bevoegdheid hebben om besluiten te nemen over de lokale energievoorziening.

Maatregelen

We stimuleren energiebesparing

Door in te zetten op energie besparen en verduurzaming van de gebouwde omgeving wordt direct bijgedragen aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. In samenwerking met de andere gemeenten in onze regio werken we aan een Regionaal Energieloket waar inwoners en ondernemers voor vragen en advies over energie besparen en verduurzaming terecht kunnen. De bestaande duurzaamheidslening (revolverendfonds) voor particuliere huiseigenaren wordt gecontinueerd.

We stellen een concept Regionale Energie Strategie (RES) op

De RES draagt bij aan de doelstelling om een reductie van de CO₂-uitstoot te bereiken van 49% in 2030. Gooise Meren maakt onderdeel uit van de RES regio Noord-Holland Zuid (NHZ). En Gooi en Vechtstreek vormt een deelregio binnen deze RES NHZ. In de concept RES wordt uitgewerkt waar gebieden zijn voor de opwek van hernieuwbare energie en welke warmtebronnen beschikbaar zijn voor de overstap naar aardgasvrij. Met deze concept RES geeft de regio Noord-Holland Zuid aan welke bijdrage geleverd wordt aan de landelijke opwek van 35 TWh aan duurzame energie in 2030. In maart 2020 wordt de concept RES aan de gemeenteraad voorgelegd. Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. Vanaf 2021 wordt de RES elke twee jaar gemonitord, geactualiseerd en opnieuw vastgesteld door de raad.

We starten met het opstellen van een Transitievisie Warmte

We gaan aan de slag met de Transitievisie Warmte, waarin staat wanneer welke wijk van het gas kan worden afgekoppeld en voor welke warmtebronnen we kiezen. De Transitievisie Warmte dient uiterlijk eind 2021 vastgesteld te zijn door de gemeenteraad. De Transitievisie Warmte wordt elke 5 jaar geactualiseerd. We trekken zoveel mogelijk samen op met inwoners van elke wijk omdat hun stem in dit proces zeer van belang is. We willen graag dat inwoners en ondernemers zich betrokken voelen bij dit onderwerp. In de transitievisie warmte zal in elk geval voldoende aandacht zijn voor de randvoorwaarden en kosten van de verschillende opties, zowel voor de gemeente als inwoners. We krijgen hierin als gemeente ondersteuning vanuit de RES-regio.

We gaan in de wijken aan de slag

Lokaal blijven we in de wijken aandacht vragen voor energiebewustzijn, energiebesparing, de opwek van duurzame energie en de energietransitie. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met onze partners binnen Samen Sneller Duurzaam zoals WattNu, de lokale energiecoöperatie in Gooise Meren. In de wijken RemCom, Parkwijk en Keverdijk en in Muiden en Muiderberg lopen of starten activiteiten op die richting inwoners aandacht vragen voor energie besparen en opwek van duurzame energie.

We blijven samenwerken met onze regionale partners

We zetten de regionale samenwerking in het kader van de regionale energiestrategie onder het motto 'Samen op pad' voort. Hierbij wordt samengewerkt met andere overheden, energiecoöperaties, waterschap, water- en elektriciteitsnetbeheerders, huurdersverenigingen en woningcorporaties.

5.1.5 CO₂- reductie

We willen de CO₂-uitstoot verminderen. De CO₂-uitstoot van de gemeentelijke organisatie wordt veroorzaakt door energieverbruik in de gemeentelijke gebouwen en door brandstofverbruik van het gemeentelijke wagenpark. Het elektriciteitsverbruik van de gemeentelijke gebouwen, de openbare verlichting, de pompen en gemalen en de verkeersregelininstallaties zijn reeds klimaatneutraal. Hiervoor wordt regionaal duurzame stroom ingekocht. Blijft over het gas- en brandstofverbruik dat niet CO₂-neutraal is.

Maatregelen

Acties voor CO₂-reductie

In de eigen organisatie wordt de milieubarometer als instrument gebruikt om de CO₂-uitstoot in beeld te brengen van bijvoorbeeld ons energieverbruik, waterverbruik, papierverbruik, circulair inkopen en afval. Door

de CO₂-uitstoot te monitoren en af te zetten tegenover vergelijkbare organisaties wordt bepaald welke maatregelen het meest effect hebben om de CO₂-uitstoot terug te dringen. Inwoners en bedrijven in Gooise Meren worden gestimuleerd om energie te besparen en duurzame energie op te wekken. Om dit te bereiken wordt een Regionaal Energieloket opgezet en worden diverse bewonersbijeenkomsten in wijken over energiebesparing en verduurzaming georganiseerd.

5.1.6 Inwoners en organisaties bewust maken van het belang van Fairtrade

Samen met de Werkgroep Fairtrade Gooise Meren stimuleren we inwoners en organisaties van Gooise Meren tot het maken van een bewuste keus voor Fairtrade producten. Door het maken van een bewuste keus voor Fairtrade wordt bijgedragen aan een betere wereld.

Maatregelen

We ondersteunen diverse projecten en activiteiten

We maken het mogelijk dat de Werkgroep Fairtrade Gooise Meren richting het onderwijs aandacht vraagt voor educatieve projecten rond fairtrade en eerlijke handel. En dat de werkgroep publieksacties, bijvoorbeeld in de jaarlijkse Fairtrade Week, over het belang van fairtrade en fairtrade producten organiseert.

We herbevestigen de titel Fairtrade gemeente

In 2020 wordt de titel Fairtrade gemeente opnieuw aangevraagd voor de jaren 2020-2022. Hiervoor wordt een speciaal projectplan ingediend dat binnen het onderwijs extra aandacht vraagt voor fairtrade.

5.2 Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

5.2.1 Het klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte voor 2050

Omdat het klimaat verandert en de kans op wateroverlast door hevige regenbuien toeneemt, is een focus op klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte noodzakelijk. Vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie ligt er een gemeentelijke opgave waarmee klimaatbestendig en waterrobuust inrichten een vanzelfsprekend onderdeel van ruimtelijke (her)ontwikkelingen wordt.

In 2020 besteden we daarom aandacht aan de invulling van deze klimaatopgave om de buitenruimte voor 2050 klimaatbestendig in te richten. Dit doen we door het klimaatadaptief handelen te verankeren in het gemeentelijk beleid, het goede voorbeeld te geven door het openbaar gebied en openbare gebouwen te vergroenen en daarnaast in de openbare ruimte kwetsbare locaties voor wateroverlast, verdroging en hittestress aan te pakken.

Maatregelen

Afkoppelen verhard oppervlak openbaar gebied

Een van de belangrijkste maatregelen om tot een duurzame afvalwaterketen te komen is het hemelwater afkoppelen van de gemeente riolering. In de afgelopen periode hebben we ingezet op het afkoppelen van verharde oppervlakken (bestrating en daken) onder het motto: 'ja, tenzij'. Dit beleid wordt versterkt doorgezet. Afkoppelen in bestaand gebied vergt substantiële investeringen. De strategie is om afkoppelen te combineren met andere werken. Alle kansen die zich voordoen, gebruiken we om hemelwater af te koppelen van gemengde riolering.

Opstellen maatregelenplan klimaatbestendige inrichting

Door uitvoering van de klimaatstresstest hebben wij in beeld op welke locaties in onze gemeente er nadelige effecten van de klimaatsverandering kunnen optreden. Door in gesprek te gaan met belanghebbenden (woningbouwcoöperaties, inwoners, bedrijven) kan worden bepaald welke maatregelen noodzakelijk, wenselijk en effectief kunnen zijn. Op basis van deze risicodialogen wordt een maatregelenplan opgesteld dat in de periode 2020-2050 uitgevoerd zal worden.

Waterbestendig (her)inrichten en (ver)bouwen

Gevolgen van 'water-op-straat' gaat de gemeente beperken door de openbare ruimte in te zetten voor waterberging of 'transportleiding' bij extreme neerslag. De gemeente richt de openbare ruimte waterbestendig in door ervoor te zorgen dat op laaggelegen locaties het schone water over het maaiveld kan wegstromen naar een plek waar het geen kwaad kan (bijvoorbeeld naar oppervlaktewater, wadi, berm, plantsoen of speelplek), en/ of door te zorgen dat de straat het water tijdelijk vasthoudt (tussen de trottoirbanden) en niet de tuinen en/ of gebouwen instroomt. De gemeente zet in op het klimaatbestendig inrichten van openbare gebouwen. Daarmee wil de gemeente ook het goede voorbeeld geven.

5.2.2 Stimuleren inwoners klimaatbestendige inrichting particuliere gronden

In stedelijk gebied valt veel water op daken en verhardingen. Wanneer neerslag op een weiland valt, dringt daarvan ongeveer 50% in de ondergrond. In stedelijk gebied dringt ongeveer 15% in de ondergrond. Meer dan de helft van alle neerslag stroomt de riolering in. Als de riolering vol zit, kan het water op straat of in de huizen terecht komen. De riolering kan het vele water van hevige buien niet aan. Met maatregelen wil de gemeente hevige neerslag gecontroleerd bovengronds opvangen en lokaal verwerken. Een groot deel van de gemeente is particulier terrein. Mede daarom is hulp van bewoners nodig.

Maatregelen

Mee-afkoppelen particulieren

Wanneer wij regenwaterriolering aanleggen in openbaar gebied, vragen wij bewoners om de dakoppervlakken, die afvoeren naar de straatzijde, af te koppelen van de riolering. Bewoners die mee willen werken, kunnen de werkzaamheden tijdens de looptijd van het project door (en op kosten van) de gemeente laten uitvoeren. Wij gaan daarbij gebruik maken van een afkoppelassistent, een persoon die inwoners helpt met het afkoppelen van dakoppervlakken en die ook breder ingezet kan worden voor verduurzaming van het particulier terrein. Het streven is om het afvalwater van alle bewoners in afgekoppeld gebied gescheiden aan te laten leveren voor 2050.

Financiële stimulans klimaatadaptatie

We stimuleren bewoners om tuinen te ontharden, groene daken aan te leggen, een regenton te plaatsen en/of af te koppelen. Dit doen we met behulp van financiële bijdragen voor groene daken, regentonnen en voor afkoppelen en door in te zetten op Operatie Steenbreek.

Invoeren waterlabel

Het Waterlabel laat inwoners, bedrijven en gemeentes samenwerken aan een klimaatbestendige stad. Om de bewoners bewuster te maken is het regenwaterlabel, kortweg waterlabel, voor woningen ontwikkeld. Het waterlabel geeft informatie over de capaciteit van een huis / tuin om water vast te houden. Een huis met een G label, voert regenwater direct af naar de omgeving en kan daardoor wateroverlast in de buurt veroorzaken of verergeren. Een huis met een A label, houdt het regenwater langer vast. Daarmee ontlast het de buurt en draagt bij aan een klimaatbestendige stad.

Bewoners informeren over klimaatadaptatie

We informeren bewoners over particuliere verantwoordelijkheden, klimaatverandering, klimaat/waterbestendig bouwen en inrichten, subsidieregelingen en dergelijke. Dat doen we via gemeentelijke (sociale) media zoals de website, facebook, twitter, flyers, folders etc. Het doel van deze informatie: het moet voor bewoners en bedrijven duidelijk zijn wat de gemeente doet en waarvoor zij zelf verantwoordelijk zijn.

Het stimuleren van inwoners om hun tuin te vergroenen

Wij zijn lid van Operatie Steenbreek. We communiceren breed over het belang van vergroening. We stimuleren inwoners om tuinen te ontharden, groene daken aan te leggen, een regenton te plaatsen en/of af te koppelen. Te veel bestrating in de tuinen zorgt namelijk voor problemen tijdens hoosbuien en aanhoudende droogte, vermindert de biodiversiteit en zorgt voor opwarming van de kernen. In 2020 proberen we daarom meer inwoners te bereiken dan afgelopen jaren. De uitrol van de Toolkit voor duurzaam ontwikkelen en het aantal herinrichtingsprojecten dat uitgevoerd gaat worden, biedt kansen om veel inwoners te bereiken. De gemeente zet daarom extra in om de vergroening van particulieren te stimuleren.

5.3 Groen, natuur en milieu

Wat willen we bereiken?

5.3.1 Benutten van kansen op het gebied van biodiversiteit

We benutten de kansen die er zijn voor biodiversiteit. Bij beplantingskeuzes kijken we naar de waarde voor vogels, insecten en kleine zoogdieren. Alle plantensoorten zijn belangrijk voor de biodiversiteit. Daarom bestrijden we alleen wat direct de gezondheid schaadt (zoals de Eikenprocessierups en de Reuzenberenklauw) of andere soorten verdringt (zoals de Japanse duizendknoop). We nemen extra maatregelen om de overlast van deze soorten te bestrijden.

Maatregelen

We willen een bij- en insectenvriendelijke gemeente worden

We vergroten de biodiversiteit onder andere extra bloembollen te planten. Met het vergroten van de biodiversiteit stimuleren we dat vogels, vlinders en kleine insecten zich steeds meer thuis voelen.

We onderzoeken alternatieve maatregelen voor beheersing eikenprocessierups

Het verhogen van de soortenrijkdom en het faciliteren van nestgelegenheid voor vogels en vleermuizen kunnen bijdragen aan de bestrijding van plaaginsecten als eikenprocessierups. We onderzoeken natuurvriendelijke maatregelen voor de beheersing van invasieve soorten als Japanse duizendknoop, Reuzenberenklauw en Eikenprocessierups. Daarbij werken we samen en delen we kennis met de regio gemeenten en Goois Natuurreservaat.

5.3.2 Versterken van de groene uitstraling van de gemeente

Groen is een kernkwaliteit van onze gemeente die we willen houden en het liefst willen versterken. Want een groene leefomgeving is essentieel voor de kwaliteit van gezondheid, het welbevinden van onze inwoners en de uitstraling van de kernen, de buitenwijken en de buitengebieden. Dat doen we onder andere door uitvoering te geven aan de Visie Buitenruimte Gooise Meren.

Maatregelen

Opstellen van het plan 'Buitenruimte in Beeld'

We stellen een integraal plan op waarin we waardevolle groenstructuren en ecologische verbindingzones vastleggen en de kansen voor versterking vergroening en biodiversiteit benoemen. We brengen de waardevolle elementen in kaart zodat we nog meer kunnen sturen op behoud en versterken van deze structuren. We onderzoeken kansen om de ecologische verbindingzones met het buitengebied en omliggende natuurgebieden te verbeteren. Daarbij wordt samengewerkt met gebied behorende instanties als Goois Natuurreservaat, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Deze kaart zal onderdeel uit gaan maken van het omgevingsplan in het kader van de Omgevingswet.

Uitdagen van bewoners om middels zelfbeheer de openbare ruimte op te plussen

We dagen bewoners uit om het beheerniveau 'op te plussen' door zelfbeheer, zoals het adopteren van boomspiegel. En we communiceren over de mogelijkheid om bepaalde gemeentelijk (groen) taken zelf uit te voeren: Right to Challenge.

Zorgdragen voor een gevarieerd, duurzaam bomenbestand

Wij controleren onze bomen door ze eens in de vier jaar te laten onderzoeken. Daarnaast houden wij de lijst met waardevolle bomen actueel. We zetten ons samen met inwoners in voor een gevarieerd, gezond, duurzaam en veilig boom/groenbestand. Het belang van bomen wordt steeds duidelijker. Bomen leveren een belangrijke rol bij het opvangen van hittestress en wateroverlast als gevolg van klimaatverandering. Veel diersoorten zijn afhankelijk van bomen als voedselbron maar ook als nest- en schuilgelegenheid. In dit licht is het belangrijk het huidige bomenbestand op pijl te houden. Het toetsingskader voor kapvergunningen willen wij beter laten aansluiten bij de huidige tijdgeest en de klimaatveranderingen die wij ondervinden.

Onderzoeken van de waarde van groen cultuurhistorisch erfgoed

We hebben oog voor het groen cultuurhistorisch erfgoed en starten een pilot in het park 't Mouwtje in Bussum. We willen met inwoners onderzoeken wat nodig is om deze bijzondere plek te beheren zodat recht wordt gedaan aan historische waarde.

Vervangen van de bomenrij langs bedrijvenpark Gooimeer Zuid

Aan de noordzijde van het bedrijvenpark Gooimeer Zuid bevindt zich een bomenrij die de overgang vormt van het bedrijvenpark naar het buitengebied. De conditie van de populieren is aan het verslechteren (einde levensduur) en de bomen moeten om die reden vervangen worden. De bomen hebben veel waarde voor de biodiversiteit en zijn visueel gezien belangrijk. Vervanging is niet eenvoudig gezien de functie en waarde die de bomen hebben en de locatie waar de bomen staan. Het verwijderen van de bomen heeft effecten op o.a. vleermuizen die hier voorkomen, daarnaast hebben de bomen een grote omvang en verwachten veel weerstand als deze gekapt worden. De uitvoering van dit project vraagt om een zorgvuldige voorbereiding en een mogelijk gefaseerde uitvoering.

5.3.3 Samenwerken aan het behoud en beheer van waardevolle natuurgebieden

Samen met onze partners werken wij aan behoud en beheer van waardevolle natuurgebieden. Hierin hebben Goois Natuurreservaat, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten een grote rol. Veel natuurgebieden rondom Gooise Meren zijn in bezit en beheer van deze organisaties. Deze natuurgebieden zijn nationaal en internationaal van belang en zijn op rijksniveau (Natura 2000-gebieden) en provinciaal (Natuurnetwerk Nederland) beschermd.

Maatregelen

Duurzame ondersteuning voor behoud en beheer van waardevolle natuurgebieden

Gooise Meren draagt samen met de regiogemeenten financieel bij aan het natuurbeheer uitgevoerd door Goois Natuurreservaat.

Naleving wet en regelgeving met betrekking tot behoud natuurwaarden

Wij bewaken de provinciale verordening, de wet Natuurbescherming en de soortenbescherming bij ruimtelijke plannen en bouwaanvragen.

5.3.4 Milieubeheer

Gooise Meren heeft al haar milieutaken ondergebracht bij de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV). Op grond van de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) zijn gemeenten verplicht om een groot aantal milieutaken bij een uitvoeringsdienst onder te brengen, in dit geval de OFGV. Dit zijn de zogenaamde basistaken. Daarnaast staat het gemeenten vrij om ook andere taken bij deze dienst onder te brengen. Dit zijn de zogenaamde plustaken. Zoals gezegd heeft Gooise Meren zowel basistaken als plustaken op milieugebied bij de OFGV ondergebracht. Het takenpakket beslaat een groot aantal taken op milieugebied: (milieu)vergunningverlening, controles op de naleving van milieuwetgeving, handhaving, klachten en meldingen op milieugebied, beoordeling van asbestrapportages en toezicht op slopen met asbest, advisering bij diverse milieuaspecten bij ruimtelijke plannen en bouwaanvragen, etc.

Maatregelen

Opstellen Bodemkwaliteitskaart

Voor het grondverzet binnen de gemeente Gooise Meren is momenteel geen geldige bodemkwaliteitskaart beschikbaar. In de praktijk betekent dit dat bij grondverzet de grond gekeurd moet worden. Dit is onnodig complex en kostbaar. Een bodemkwaliteitskaart draagt bij aan het vereenvoudigen van het grondverzet binnen de gemeente en heeft een kostenbesparend effect.

Naast het opstellen van een bodemkwaliteitskaart worden ook de nota bodembeheer en de digitale website voor bodemgegevens geactualiseerd.

5.4 Begraafplaatsen

Wat willen we bereiken?

5.4.1 Instandhouden en zorgvuldig beheren van de gemeentelijke begraafplaatsen

Begraafplaatsen zijn meer dan een plek waar geliefden een laatste rustplaats hebben gevonden. Het zijn ook groene oases, plekken voor rust, bezinning en natuurbeleving. Waar bomen, bijzondere planten, mossen, kleine dieren en vogels goed gedijen. Het beheren, onderhouden en verzorgen doen we dan ook heel zorgvuldig.

Maatregelen

Realiseren van een uitbreiding voor natuurlijk begraven op begraafplaats Nieuw Valkeveen

In 2020 gaan we de begraafplaats Nieuw Valkeveen uitbreiden. Uitbreiding is nodig om voldoende begraafruimte te houden. Bij de uitbreiding zal het ontwerp van Tersteeg verder worden aangelegd. Daarnaast willen wij nieuwe uitvaartmogelijkheden realiseren zoals natuurbegraven om nog beter aan te sluiten op de wensen van de gebruikers.

Realiseren van digitale plattegronden voor de begraafplaatsen

We gaan voor alle begraafplaatsen een plattegrond maken die voldoet aan de Basisregistratie Grootschalige Topografie, en de gegevens uit het beheersysteem Greenpoint bevat. De plattegrond moet voldoende informatie geven voor de dagelijks beheerpraktijk en voor de bezoekers van de begraafplaatsen zodat zij makkelijker de weg op de begraafplaats kunnen vinden. Op alle begraafplaatsen hangt een plattegrond in het informatiebord nabij de ingang van de begraafplaats.

5.5 Goede grondstofinzameling bij huishoudens

Wat willen we bereiken?

5.5.1 Regionaal uitvoeringsprogramma VANG

Gooise Meren participeert in het regionale uitvoeringsplan huishoudelijk afval in Gooise Meren. De inzameling van huishoudelijk afval is een gemeentelijke taak die in onze regio is overgedragen aan de Grondstoffen- en Afvalstoffendienst (GAD), een uitvoeringsorganisatie van de Regio Gooi en Vechtstreek. De regiogemeenten en GAD hebben zich als doel gesteld om de gescheiden inzameling van afval te verbeteren en de hoeveelheid restafval terug te dringen (Van Afval Naar Grondstof, VANG-programma). Zo willen gemeenten en GAD bijdragen aan het hergebruik van grondstoffen en aan de ontwikkeling van circulaire economie. De verbetering van de afvalinzameling moet hand in hand gaan met gelijkblijvende service, klanttevredenheid en kosten. Een voorbeeld is het optimaliseren van de inzameling, lokale sortering, verwerking en vermarkting van enkele grondstoffen in samenwerking met derde partijen, met de inzet om de lokale arbeidsmarkt (inclusief mensen met afstand arbeidsmarkt, arbeidsparticipatie) te verhogen.

Maatregelen

Verder met VANG

De GAD zit in de laatste fase van de transitie Van Afval naar Grondstof (VANG). Op basis van de afgeronde evaluatie VANG 2015-2020 is gestart met de totstandkoming van de regionale visie richting 2025 met een doorkijk richting naar 2030 (Circulaire economie). De circulaire economie is een landelijk programma en is één van de regionale speerpunten op het gebied van duurzaamheid.

Optimalisatie scheidingsstations

Het scheidingsstation in Bussum voldoet niet meer aan de eisen en normen van deze tijd. Het is niet klantvriendelijk en logistiek is er te weinig ruimte. In 2020 wordt gezocht naar een nieuwe locatie in de directe omgeving.

5.6 Grip op water

Wat willen we bereiken?

5.6.1 Zorg dragen voor de afvoer van stedelijk water

Het belangrijkste doel van de afvalwaterzorg is de bescherming van de volksgezondheid. Met de komst van de riolering is de levensverwachting van Nederlanders sterk verhoogd. De aanleg en het beheer van voorzieningen voor de inzameling en het transport van afval- en hemelwater zorgen ervoor dat verontreinigd water uit de directe leefomgeving wordt verwijderd.

Dit moet gewaarborgd blijven.

Maatregelen

Beheer en onderhoud van riolering en gemalen

Voor het borgen van de afvoer van stedelijk water (huishoudelijk afvalwater, grondwater en hemelwater) moet dagelijks onderhoud worden gepleegd. Daarnaast dienen riolering en gemalen na het verlopen van hun levensduur te worden vervangen.

Beperken nadelige gevolgen voor het milieu

We beperken nadelige gevolgen voor het milieu. Dit doen we door de regenwaterafvoer af te koppelen van het vuilwaterriool en woonboten aan te sluiten op het openbare rioolstelsel. Zo beperken we de verontreiniging van oppervlaktewater door overstortingen en lozing van afvalwater.

5.6.2 Onderhoud van watergangen, oevers en waterbouwkundige objecten

In de uitvoering van het waterbeheer worden waterbouwkundige objecten als: kanalen, sloten, stranden, oevers, dijken, sluizen, gemalen en jachthavens onderhouden. Voor de ontwatering van zowel het stedelijk als het landelijk gebied is het van belang dat watergangen worden geschoond en waar nodig gebaggerd.

Maatregelen

Schoonmaken van stranden en watergangen

We garanderen de doorstroming van watergangen door waterplanten, drijfvuil, dode vissen en kadavers te verwijderen. Ook de stranden van Gooise Meren maken we meerdere malen per jaar schoon door drijfvuil en achtergelaten afval op te ruimen.

Vervangen van oeverbescherming

We onderhouden de oeverbescherming en houden daarmee de oevers in stand.

5.6.3 Versterken waterrecreatief potentieel

Door samen te werken met gemeenten binnen het randmerengebied (Coöperatie Gastvrije Randmeren) en IJmeergebied versterken we de recreatiemogelijkheden. De hiervoor opgestelde Integrale Uitvoeringsagenda Randmerengebied draagt bij aan het verbinden van belangrijke water-recreatieve assets zoals het water, de vaargeul, havens, eilanden, kusten, fietspaden en overnachtingsmogelijkheden langs het water. Door in te zetten op realiseerbare fysieke maatregelen wordt getracht een impuls te geven aan de vrijetijdseconomie en versterking van recreatieve mogelijkheden. Vanuit programma 4.2 (Duurzame) Economische ontwikkelingen worden onder de noemer 'Waterfront' op basis van de lokale kwaliteiten water, natuur en erfgoed de kansen verzilverd op het gebied van watersport en watertoerisme.

Maatregelen

Maaien waterplanten Randmeren en IJmeer

Voor de versterking van de recreatieve mogelijkheden moeten ook de recreatie-belemmerende factoren worden opgelost. Een belangrijke factor hierin is de aanwezigheid van fonteinkruid waarvan de recreatiesector in het IJmeer- en Randmerengebied ernstige hinder ondervindt. In de periode 2019-2021 wordt daarom geïnvesteerd om deze gebieden extra te maaien.

Opstellen visie Aan de Gooise Kust

In nauwe samenwerking met belanghebbenden wordt een visie voor het waterfront opgesteld: Aan de Gooise Kust. Zie programma 4.

Beleidsindicatoren

Taakveld 7. Volksgezondheid en Milieu

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
33.	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	190	140	168	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)	Op basis van realisatie 2017. Voor 2019 is de hoeveelheid restafval begroot op 164 kg/inw (Bron GAD). Voor 2020 is dit 140 kg/inw. maar nog niet vastgesteld door de GAD.
34.	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	1,0	1,3	9,7	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Hernieuwbare elektriciteit komt uit bronnen die steeds opnieuw worden aangevuld.	Op basis van realisatie 2017. De gebruikte hernieuwbare elektriciteit in 2017 is 1,3% (10TJ) van het totale energieverbruik. In 2016 was dit 1%. De berekening van het totaal aan hernieuwbare elektriciteit is voor een deel gebaseerd op modelmatige interpretaties. De cijfers uit 2017 zijn het meest recent. Het percentage voor hernieuwbare elektriciteit in 2020 is gelijk gehouden aan het gemonitorde getal over 2017.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
616 Afval en afvalstoffenheffing	5.199	5.359	5.606	5.605	5.645	5.645
617 Riolering en rioolheffing	4.532	4.338	4.409	4.554	4.488	4.596
618 Begraven	1.095	1.216	1.154	1.148	1.137	1.137
619 Water	540	533	506	509	487	491
620 Groen	3.689	4.247	4.552	4.580	4.462	4.486
621 Natuur en milieu	1.999	2.036	1.837	1.852	1.829	1.679
643 Ongediertebestrijding	37	52	47	47	47	43
645 Duurzaamheid	209	464	736	580	477	477
Totaal Lasten	17.300	18.246	18.847	18.875	18.572	18.553
Baten						
616 Afval en afvalstoffenheffing	-6.441	-6.617	-6.934	-6.934	-6.975	-6.975
617 Riolering en rioolheffing	-5.512	-5.882	-6.161	-6.175	-6.238	-6.267
618 Begraven	-829	-886	-808	-808	-808	-808
619 Water	-79	-27	-27	-27	-27	-27
620 Groen	-227	-316	-316	-321	-321	-321
621 Natuur en milieu	-349	-1	-1	-1	-1	-1
643 Ongediertebestrijding	-2	0	0	0	0	0
645 Duurzaamheid	-19	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-13.458	-13.729	-14.246	-14.266	-14.369	-14.399
Resultaat voor bestemming	3.842	4.517	4.601	4.609	4.202	4.155
Stortingen						
618 Begraven	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen						
618 Begraven	0	-159	0	0	0	0
620 Groen	0	-130	0	0	0	0
621 Natuur en milieu	-21	-21	-21	-21	0	0
Totaal Onttrekkingen	-21	-310	-21	-21	0	0
Saldo reserves	-21	-310	-21	-21	0	0
Resultaat na bestemming	3.821	4.207	4.580	4.588	4.202	4.155

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 5	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
<p><i>Afval en afvalstoffenheffing</i></p> <p>Voor de begroting 2020 zijn lasten met name door een hogere bijdrage aan de GAD gestegen met circa € 247.000. In de begroting 2020 van de GAD is de verhoging van de afvalstoffenbelasting vanuit de belastingplannen van het Rijk meegenomen. De baten stijgen met circa € 318.000. Naast de indexering met 2,5% stijgt het tarief met 2% door de afvalstoffenbelasting. Daarnaast wordt om 100% kostendekkendheid te realiseren € 49.000 meer onttrokken aan de voorziening. In de Paragraaf lokale heffingen is een onderbouwing van de kostendekking opgenomen. Per saldo een voordeel van € 71.000.</p>	71	V
<p><i>Riolering en rioolheffing</i></p> <p>Met het vaststellen van het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2022 is besloten tot het instellen van een vervangingsvoorziening met name hierdoor zijn de lasten in 2020 € 70.000 hoger. De baten zijn € 279.000 hoger. Omdat het product Riolerling 100% kostendekkend moet zijn en de indexering van 2,5% van de tarieven niet toereikend is wordt er meer onttrokken aan de voorziening. Per saldo een voordeel van € 209.000.</p>	209	V
<p><i>Begraven</i></p> <p>In 2019 incidenteel € 89.000 baten op het product begraven door verwerking van de effecten van de Nota reserves en voorzieningen. Per saldo voor begroting 2019 neutraal door tegengestelde mutatie op programma vier.</p> <p>Ten opzichte van 2019 zijn de lasten in 2020 lager onder meer omdat In 2019 € 50.000 incidenteel is begroot voor kleine servicepunten en verbetering informatievoorziening. In 2019 is laatste onttrekking ad € 159.000 aan de reserve egalisatie begraafrechten gedaan. Per saldo een nadeel van € 198.000..</p>	198	N
<p><i>Groen</i></p> <p>In 2019 is incidenteel budget geraamd voor groen Maria Hoeve (€ 130.000) en voor een groenstructuurplan en een biodiversiteitskaart.(€ 60.000)</p> <p>Vanaf 2020 wordt rekening gehouden met onderhoud KNSF-terrein (€ 324.000). De diverse doorbelastingen op dit product nemen toe met € 128.000.</p>	392	N

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 5	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
In 2019 is voor groen Maria Hoeve € 130.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve Groen. Per saldo een nadeel van € 392.000.		
<i>Natuur en milieu</i> In 2019 is incidenteel € 200.000 begroot voor een pilot energiebesparing Gooimeer Zuid	200	V
<i>Duurzaamheid</i> In 2020 is sprake van een stijging van het budget voor energietransitie en opvoering budget voor capaciteit behandelen aanvragen duurzaamheidslening en advisering rond duurzaam (ver)bouwen (€ 200.000). De doorbelastingen zijn gestegen met € 57.000.	257	N
Overige verschillen < € 70.000	6	N
Totaal	373	N

Investerings

Het totaal aan voorgenomen investeringen voor dit programma in 2020 bedraagt € 5,5 miljoen (Riolering, Begraafplaatsen, Beschoeiingen en Groen). Met het vaststellen van de begroting worden voor de in de onderstaande tabel opgenomen investeringen kredieten gevoteerd. Voor de andere voorgenomen investeringen worden in 2020 separate voorstellen aan u voorgelegd. De bijbehorende kapitaallasten zijn al in deze begroting verwerkt.

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 5		
Uitvoering maatregelen kwetsbare locaties wateroverlast	De aanleg van wadi's, drempels, infiltratie en andere waterbergingen in de openbare ruimte om wateroverlast tegen te gaan. De uitvoering wordt gekoppeld aan reeds geplande projecten in de openbare ruimte.	230.000
Afkoppelen particuliere bij projecten openbare ruimte	Als de gemeente hemelwatervoorzieningen aanlegt in openbaar gebied, vraagt zij bewoners om de dakoppervlakten die afvoeren naar de straatzijde, op kosten van de gemeente af te koppelen.	230.000
Waterbestendig herinrichten en (ver)bouwen	Het benutten van kansen om bestaand openbaar gebied en openbare gebouwen waterbestendig en klimaatbestendig in te richten.	46.000
Duurzaam ruimtelijk ontwikkelen (klimaatadaptatie)	Integrale inrichting van klimaatbestendig (nieuw) openbaar gebied, waarbij de samenwerking wordt gezocht met diverse gemeentelijke taakvelden als ruimtelijke ordening, stedenbouw, groen, wegen	115.000

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 5		
	en riolering.	
Vergroenen openbaar gebied en gebouwen	'Groen' kan water vasthouden, bergen en biedt verkoeling. De gemeente zet in op het vergroenen van het openbaar gebied en het toepassen van groen op (daken) en rond openbare gebouwen.	57.500
Beschoeiingen 2020	In 2020 worden de houten beschoeiingen vervangen voor duurzame beschoeiingen. Het gaat dan om de locaties Beethovenlaan, Stadhouders Willem 2 laan, Anna Van Burenlaan-Koningin Wilhelminalaan gelegen in Naarden en het Echobos in Muidenberg	95.000
Upgraden begraafplaatsen	Eenmaal per vijf jaar vindt het upgraden van de begraafplaatsen plaats. Dit betreft het vervangen van meubilair, verbeteren bewegwijzering, voorzieningen in de aula, etc. Ook het aanpassen en uitbreiden van de uitvaartmogelijkheden wordt hierbij indien nodig meegenomen.	95.000
Uitbreiden Nieuw Valkeveen	De uitbreiding is nodig om voldoende begraafruimte te houden op Nieuw Valkeveen, waarbij het ontwerp van Tersteeg verder wordt aangelegd. Daarnaast willen wij nieuwe uitvaartmogelijkheden realiseren zoals natuurbegraven om nog beter aan te sluiten op de wensen van de gebruikers	250.000
Losloopgebieden	In de visie buitenruimte is opgenomen dat ook honden zijn gebruikers van de buitenruimte. Er zijn losloopgebieden nodig, plekken waar honden zonder riem kunnen draven. Met bewoners bepalen we de gebieden die hiervoor worden aangewezen.	50.000
Vervangingsinvesteringen groen 2020	Jaarlijkse wordt de beplanting in een deel van de plantvakken vervangen. Het vervangen van plantvakken met een beperkte levensduur, schade door droogte is noodzakelijk om te zorgen dat het beeld aan het gewenste kwaliteitsniveau blijft voldoen. We stemmen nieuwe beplanting zoveel mogelijk af op wat aantrekkelijk is voor de natuur.	26.000
Aanleg Tiny Forest (30 jr.)	Met de aanplant van een minibos van minimaal 200m ² , waarbij de planten vele malen dichter op elkaar staan versnelt de ontwikkeling van het bos en levert het snel meer biodiversiteit op. Een belangrijke component bij de realisatie is dat schoolkinderen mee helpen bij het ontwerpen en beheren van een Tiny Forest	30.000
Totaal		1.224.500

* Investeringsbedragen exclusief bijdragen van derden

6. Programma Werk en Inkomen

Ambitie

Het beleid van Gooise Meren is er op gericht dat alle inwoners kunnen meedoen. Daartoe zetten we ook de voorzieningen uit programma 6 in.

Arbeidsmarkt

Wij streven naar een inclusieve arbeidsmarkt en willen dat meer inwoners participeren op de arbeidsmarkt, hun talenten benutten en economische zelfstandigheid bereiken. De gemeente ondersteunt ze daarbij. Samen met ondernemers, het onderwijs en het UWV werken we aan de inclusieve arbeidsmarkt. Wij hebben aandacht voor de samenhang tussen economie, duurzaam ondernemen en de arbeidsmarkt.

Inkomensondersteuning

Wij ondersteunen inwoners die (tijdelijk) niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Daarbij staan eigen kracht en deelname aan de samenleving voorop. Het vinden van betaald werk is het eerste doel. Is dat (nog) niet haalbaar dan worden inwoners gesteund met een wettelijke inkomensvoorziening zoals een bijstanduitkering. Aan deze inkomensvoorzieningen zitten rechten en verplichtingen. Wij streven naar 100% rechtmatige verstrekkingen, waarbij inwoners precies krijgen waar ze recht op hebben.

Armoedebestrijding

De gemeente ondersteunt inwoners met een laag inkomen met minimaregelingen waardoor armoede bestreden wordt en minimahuishoudens, inclusief kinderen, beter kunnen participeren. De landelijk beschikbaar gestelde middelen voor armoedebestrijding worden hier naast eigen middelen, voor benut.

Schuldhulpverlening

De gemeente stuurt aan op een effectieve keten van schuldhulpverlening. We willen met een preventieve aanpak en integrale hulpverlening schuldenproblematiek voorkomen en bestrijden.

6.1 Werk

Wat willen we bereiken?

6.1.1 Stimuleren inclusieve arbeidsmarkt

We ondersteunen inwoners die niet op eigen kracht kunnen participeren op de arbeidsmarkt. Wij werken langs drie sporen: van werk naar werk, van school naar werk en van uitkering naar werk. Er is extra aandacht voor de groep van statushouders. We volgen de aanpak uit het Programmaplan Inclusieve Arbeidsmarkt en het Regionaal arbeidsmarktbe werkingsplan Werken aan Werk. Voor 2020 zijn vijf maatregelen geformuleerd.

Maatregelen

Dienstverlening aan ondernemers

In regionaal verband versterken wij de samenwerking met het Werkgeversservicepunt (WSP). Het regionale WSP werkt nauw samen met het lokale ondernemersloket, zodat ondernemers integraal geadviseerd kunnen worden op het gebied van economie, werkgelegenheid en duurzaam ondernemen.

Verkennen opleidingsaanbod

Wij verkennen met de regiogemeenten en onderwijsinstellingen of het opleidingsaanbod past bij de huidige en toekomstige vraag vanuit de arbeidsmarkt. Dat doen wij door overleg met werkgevers, door personeelsontwikkelingen te volgen en door de arbeidsmarkt voortdurend te analyseren.

Aandacht voor kwetsbare jongeren

Wij hebben kwetsbare jongeren in beeld. Wij bieden hen een sluitende aanpak naar de arbeidsmarkt met een traject dat gericht is op scholing, werk en -wanneer nodig- hulpverlening.

Trajecten voor statushouders

Wij hebben de statushouders met een bijstandsuitkering in beeld. Wij bieden hen een traject aan gericht op ontwikkelen van taalvaardigheden, participatie en/of begeleiding naar de arbeidsmarkt.

Voorbereiden nieuwe Wet Inburgering

De nieuwe wetgeving voor inburgering gaat in per 2021. In de aanloop hiernaartoe treffen we in 2020 voorbereidingen om statushouders passende begeleiding en scholing te bieden. Wij realiseren de 'brede intake' en bevorderen participatie en begeleiden naar werk.

6.2 Inkomen

Wat willen we bereiken?

6.2.1 Bieden van inkomensondersteuning

Wij bieden inwoners die (tijdelijk) niet in hun eigen onderhoud kunnen voorzien een passende inkomensvoorziening.

Maatregelen

Bieden van passende inkomensvoorziening

Wij bieden inwoners die (tijdelijk) niet in hun eigen onderhoud kunnen voorzien een vangnet door hen een passende inkomensvoorziening te geven. Wij streven ernaar deze inwoners te geven waar ze recht op hebben en hierover, tijdig, juist en in begrijpelijke taal te informeren. Dat doen wij door (1) het geven van voorlichting op de website, in de spreekkamers, tijdens informatiebijeenkomsten en jaarlijkse dienstverleningsgesprekken (2) elke aanvraag te laten screenen door handhaving (3) fraude alert te zijn en (4) adequaat terug- en in te vorderen.

Individuele studietoelage

In de verordening Werk en Participatie 2018 is de individuele toeslag opgenomen. Studenten die vanwege medische beperkingen geen bijbaan hebben, kunnen voor deze toeslag in aanmerking komen. De regering heeft aangekondigd dat in 2020 de hoogte van de studietoelage wordt geüniformeerd en dat de criteria wijzigen. Wij nemen deze wijzigingen adequaat over in ons beleid en de uitvoering daarvan.

6.2.2 Tegengaan van armoede

De gemeente zet structureel in op armoedebestrijding door verschillende minimaregelingen in te zetten. In 2020 wordt extra aandacht besteed aan armoede onder kinderen. De gemeente ontvangt hiervoor structurele middelen. Deze middelen worden enerzijds ingezet via het kinder- en jeugdbudget en anderzijds via het jeugd- sport- en cultuurfonds. Armoede kan een oorzaak en/of een gevolg zijn van sociaal isolement. In de aanpak tegen eenzaamheid (zie programma 7) wordt hier aandacht aan besteed.

Maatregelen

Informatie verstrekken over minimaregelingen

Wij bieden goede informatie en voorlichting aan inwoners over inkomensondersteuning en minimaregelingen. Wij geven in 2020 extra aandacht aan het vergroten van het gebruik van de regelingen door gezinnen met kinderen. Daarbij betrekken wij ook de intermediairs, zoals huisartsen en leerkrachten, die een belangrijke rol hebben in de signalering van kinderarmoede.

Samenwerken met Jeugdfonds Sport en Cultuur

Wij werken samen met het Jeugdfonds Sport & Cultuur (JSC) waardoor kinderen die opgroeien in armoede kunnen deelnemen aan sport en/of culturele activiteiten. Het JSC vormt een aanvulling op de gemeentelijke minimaregelingen, waaronder het Kinder- en jeugdbudget. Onze samenwerkingsovereenkomst loopt tot en met 2020. In komend jaar onderzoeken wij - op basis van het bereik, de resultaten en ervaringen- of het contract met JSC wordt verlengd met ingang van 2021.

6.2.3 Dienstverlening bij schulden

Wij helpen inwoners bij het voorkomen en aanpakken van schulden. Schuldhulpverlening draagt bij aan de bestrijding van armoede en geeft inwoners meer mogelijkheden om te participeren in het sociale en maatschappelijke leven. Wij zorgen voor laagdrempelige toegang tot dienstverlening en samen met de uitvoerende organisaties zetten wij in op preventie en 'vroeg er bij zijn'. In 2020 werken wij op basis van het beleidsplan Hulp bij schulden 2019-2022 aan de volgende maatregelen.

Maatregelen

Beginnende schulden snel aanpakken

We pakken beginnende schulden aan. We maken voor signalering, hulpverlening en doorverwijzing (samenwerkings)afspraken met organisaties zoals Versa Welzijn en de Kredietbank Nederland. Wij organiseren toegankelijke hulpverlening in de wijken.

Intensivering van de samenwerking

Wij zetten in op een intensieve samenwerking van en met de hulpverlenende organisaties. Wij organiseren netwerk- en kennisbijeenkomsten. Wij agenderen (het belang van) schuldhulpverlening in interdisciplinair overleg o.a. binnen de netwerken van jeugd- en gezinszorg.

Bieden van voorlichting en financiële educatie

Wij zetten in op goede voorlichting over dienstverlening bij het voorkomen en oplossen van schulden. Wij stemmen met scholen af hoe financiële educatie een structurele plek kan krijgen binnen het onderwijsprogramma. Wij geven lokale bekendheid en invulling aan de (landelijke) campagne voor de Week van het geld.

Beleidsindicatoren

Taakveld 6. Sociaal Domein

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
21.	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 75 jaar	LISA	611,7	527	642,6	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-75 jaar.	Op basis van gerealiseerde cijfers 2018.
23.	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut Kinderen in Tel	2,8	2,8	5,96	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Op basis van gerealiseerde cijfers 2015.
24.	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	67,5	68,5	67,6	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Op basis van gerealiseerde cijfers 2018

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
26.	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut Kinderen in Tel	1,04	1,04	1,47	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).	Op basis van gerealiseerde cijfers 2015. Op de bronsite staat aangegeven dat de cijfers medio september zouden worden geactualiseerd.
27.	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	CBS	25,4	20,0	35,0	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.	Op basis van gerealiseerde cijfers 2018.
28.	Lopende re-integratie voorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	2,5	2,0	28,1	Het aantal lopende re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	Op basis van gerealiseerde cijfers 2018.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
622 BUIG	14.093	14.510	14.554	14.473	14.473	14.473
623 Werkvoorziening	3.343	3.694	3.748	3.577	3.473	3.473
624 Minimabeleid	2.530	2.042	2.036	2.028	2.028	2.028
625 Sociale recherche	636	554	514	508	507	507
Totaal Lasten	20.603	20.801	20.852	20.587	20.481	20.481
Baten						
622 BUIG	-14.429	-12.491	-12.491	-12.491	-12.491	-12.491
623 Werkvoorziening	-83	-120	-120	0	0	0
624 Minimabeleid	-85	-28	-28	-28	-28	-28
625 Sociale recherche	-465	-402	-402	-402	-402	-402
Totaal Baten	-15.062	-13.040	-13.040	-12.920	-12.920	-12.920
Resultaat voor bestemming	5.540	7.761	7.812	7.667	7.561	7.561
Stortingen						
622 BUIG	1.440	0	0	0	0	0
Onttrekkingen						
622 BUIG	-501	-200	-215	-180	0	0
Saldo reserves	939	-200	-215	-180	0	0
Resultaat na bestemming	6.479	7.561	7.597	7.487	7.561	7.561

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 6	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Werkvoorziening: Hogere kosten re-integratie en hogere bijdrage Tomingroep	54	N
Overige verschillen < € 70.000	18	V
Totaal	36	N

7. Programma Zorg en Welzijn, Onderwijs en Jeugd

Ambitie

Iedereen doet naar vermogen mee

Meedoen aan het maatschappelijke leven, betekenisvolle contacten en zinvol bezig zijn. Deze factoren hebben een positief effect op de ervaren gezondheid en welzijn van onze inwoners. Zij dragen bij aan een gezonde en vitale samenleving waarin iedereen talenten kan ontwikkelen, waar kinderen veilig en gezond kunnen opgroeien, waar inwoners in verbinding staan met elkaar en mee kunnen doen aan het 'gewone' leven. Alle inwoners doen zo lang mogelijk zelfstandig, volwaardig en met een aanvaardbare kwaliteit mee aan de samenleving en worden ondersteund waar nodig. Om dit mogelijk te maken zorgen wij voor een stevige sociale basis en een vangnet voor diegene die het zelf (niet meer) redden. We bieden vormen van bescherming en opvang voor de meest kwetsbaren als (ook) maatwerk onvoldoende is. Met onze voorzieningen op het vlak van bescherming en opvang willen we de meest kwetsbare inwoners een passende beschermde situatie bieden die hen tevens de handvatten geeft om maatschappelijk zoveel mogelijk (weer) mee te doen.

Wanneer we inwoners ondersteunen investeren we eerst in preventie, informele zorg, algemene voorzieningen, vrijwilligerswerk en mantelzorg. Met een sterke sociale basis willen we kwetsbare bewoners eerder ondersteunen en versterken en voorkomen dat problemen verergeren of zwaardere maatwerkvoorzieningen nodig zijn. Positieve gezondheid is het kompas voor de integrale manier waarop we hieraan werken. We stellen inwoners in staat om zich tijdens elke fase van het leven te ontwikkelen of aan te passen aan de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. We bevorderen gezondheid en veerkracht door aan te sluiten bij wat mensen zelf belangrijk en prettig vinden. We zoeken daarbij naar een verschuiving van dure maatwerkvoorzieningen naar goedkopere vrij toegankelijke, collectieve voorzieningen. Maatwerk bieden we wanneer de sociale basis te kort schiet, of inwoners gespecialiseerde ondersteuning nodig hebben. In de komende periode zoeken we naar nieuwe collectieve oplossingen in de wijk en werken aan de noodzakelijke ontschotting van budgetten om integrale ondersteuning mogelijk te maken. We continueren de ingezette koers en bouwen verder aan de basis die in de afgelopen jaren is neergezet.

Om mee te kunnen doen aan de samenleving hebben inwoners behoefte aan een stevige basis. Onze samenleving wordt steeds veeleisender en verandert steeds sneller. Dan is het fijn als inwoners terug kunnen vallen op een goede ontwikkeling van hun basisvaardigheden en hun talenten. Met die kansrijke ontwikkeling kunnen we niet vroeg genoeg beginnen. Onderwijs speelt hier een belangrijke rol in. Enerzijds door jeugdigen structuur te bieden, zodat zij met de dagelijkse hectiek om kunnen gaan. Anderzijds door jeugdigen een uitdagende omgeving te bieden die hen helpt zichzelf te ontplooien en hen zodoende voorbereidt op zelfstandigheid in onze samenleving. Veel staat of valt met de aanwezigheid van leerkrachten en leraren. Een actueel maatschappelijk vraagstuk is het lerarentekort dat ook in de regio Gooi en Vechtstreek speelt. We gaan de komende tijd met de scholen in gesprek om dit vraagstuk op te pakken.

Om zelfstandig in onze samenleving te kunnen functioneren is het van belang dat kinderen en jongeren onderwijs volgen en hun opleiding afronden. Dit is relevant, aangezien dit één van de voorwaarden is om een goede plek op de arbeidsmarkt te verwerven en jongeren zelfredzaam te laten zijn in de maatschappij. Het is onze ambitie om alle kinderen en jongeren onderwijs te laten volgen. Daarvoor is samenwerking met het primair en voortgezet onderwijs, het Regionaal Bureau Leerlingzaken en de samenwerkingsverbanden onderwijs Unita en Qinas cruciaal.

Maar vergeet ook de voorschoolse voorzieningen niet: hier wordt vaak de basis gelegd voor een latere succesvolle schoolcarrière. Eventuele barrières kunnen in deze voorschoolse periode worden ontdekt en aangepakt. Voor scholen is het van belang om te weten waar de sterktes en de zwaktes van kinderen zitten; vandaar dat wij inzetten op een warme overdracht tussen voorschoolse en schoolse voorzieningen.

Gelukkig gaat het met de meeste kinderen en jongeren in onze gemeente goed. Waar eventueel extra ondersteuning nodig is, zal dit naar onze mening plaats dienen te vinden binnen de setting van de klas en de school zelf, zodat leerlingen zo min mogelijk onderwijs missen. Hiervoor maken wij afspraken met ondersteunende instellingen, zoals jeugdhulp, zodat kinderen en jeugdigen niet uit de onderwijssetting worden weggehaald.

Daarnaast zetten we binnen de jeugdhulp in op verdere normalisering en demedicalisering, waardoor het gedrag van jeugdigen als minder problematisch wordt gelabeld en ervaren. We versterken de sociale basis (voorzieningen in de wijk), door outreachend te werken en gericht op preventie en vroegsignalering. Ook willen we zwaardere en specialistische ondersteuning ombuigen naar eerdere en lichtere ondersteuning. Dit nemen we op in een integraal jeugdbeleid, dat we samen met jongeren en onze ketenpartners ontwikkelen. We voeren regie op de ketensamenwerking.

Beleidsontwikkeling

De visie in het strategisch beleidsplan Sociaal Domein is 'Iedereen doet Mee'. Het strategisch kader en de beleidstheorie geven nog steeds richting. Wel zien we dat op een aantal onderdelen actualisatie van beleid op tactisch en operationeel niveau nodig is. Op basis van de evaluatie van het beleidsplan Sociaal Domein 2015-2018 maken we het stappenplan dat leidt tot het nieuwe meerjarige beleidsplan Sociaal Domein. Extra aandacht zal er o.a. zijn voor monitoring en sturing op ons beleid zoals het ontwikkelen van prestatie-indicatoren.

Innovatie

We bouwen verder aan een stevige sociale basis in het sociaal domein om op langere termijn de ondersteuning te kunnen blijven verlenen die nodig is én om als gemeente financieel gezond te blijven. Daarvoor zetten we een innovatiebudget in om nieuwe uitvoeringspraktijken te stimuleren die de kanteling naar inwoners en ondersteuning in buurten en wijken kunnen versterken. We realiseren een substantiële verschuiving van dure individuele specialistische inzet naar de goedkopere algemene voorzieningen in de wijk, die een breed pakket op het gebied van leefbaarheid, zorg en ondersteuning bieden met op afzienbare termijn lagere kosten. Eigen kracht, zelfoplossend vermogen en vermindering van het beroep op specialistische voorzieningen staan voorop. Oplossingen moeten zoveel mogelijk worden gezocht in de reguliere omgeving van kwetsbare mensen. Activiteiten en pilots die bijdragen aan deze beweging komen in aanmerking voor bekostiging uit het innovatiebudget.

7.1 Optimale dienstverlening sociaal domein

Wat willen we bereiken?

7.1.1 Doelmatige inzet maatwerkvoorzieningen - inwoners jonger dan 18 jaar

We bevorderen de veerkracht van onze jongeren door aan te sluiten bij wat zij zelf belangrijk en prettig vinden. We zoeken daarbij naar een evenwicht tussen vrij toegankelijke collectieve voorzieningen en maatwerkvoorzieningen. Maatwerk bieden we wanneer de sociale basis tekort schiet.

De betaalbaarheid en houdbaarheid van de jeugdhulp staan onder druk. We zien niet alleen een toename in het aantal jeugdigen dat hulp nodig heeft, maar ook een stijging in de kosten per jeugdige. Dit is een landelijk beeld. Samen met de Regio Gooi en Vechtstreek monitoren we de uitgaven voor jeugdhulp en analyseren we de kosten. Zodra we inzicht hebben in de uitgaven, zal er meer duidelijkheid komen over maatregelen om de kosten te beheersen.

Maatregelen

Uitvoeren Plan 18 (soepele overgang naar de volwassenheid)

Wij ondersteunen jongeren op maat bij de overgang naar volwassenheid indien zij daar niet op eigen kracht of met steun van hun eigen ouders toe in staat zijn. We hebben hiervoor informatie en een checklist op de website beschikbaar gemaakt. We participeren in het regionale project Soepele overgang naar 18 jaar.

Zwaardere vormen van ondersteuning ombuigen naar lichtere ondersteuning

We ondersteunen ouders die tijdelijk in een kwetsbare positie verkeren door de inzet van steunouders in de buurt. Hiermee voorkomen we dat kinderen zwaardere jeugdhulp nodig hebben.

We zetten jeugdhulp in op speciaal onderwijs, zodat ook jeugdigen in een kwetsbare positie onderwijs kunnen volgen. Ook worden er actief meer pleegouders geworven en werken aanbieders hierin beter samen.

7.1.2 Doelmatige inzet maatwerkvoorzieningen - inwoners 18 jaar en ouder

De hulpvraag van onze inwoner is het uitgangspunt. Als de inwoner zich met hulp van familie, vrienden en bekenden niet (meer) zelf kan redden geven we ondersteuning. De hulp en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) sluit zoveel mogelijk aan bij de identiteit en de levenswijze van de hulpvrager en kent verschillende vormen. Centraal staat het meer (of weer) regie krijgen op het eigen leven, het behoud van autonomie en het versterken van de eigen kracht. Voorbeelden zijn: het tijdelijk of langdurig verstrekken van een hulpmiddel dat bijdraagt aan de zelfstandigheid, individuele begeleiding gericht op herstel of bestendiging en algemene voorzieningen gericht op ontmoeten en structuur. Vaak gaat het om een combinatie van verschillende voorzieningen. We leveren individueel maatwerk wanneer dat moet, en zetten voorliggende algemeen toegankelijke voorzieningen in waar het kan. Met het oog op normaliseren en demedicaliseren investeren we bij een hulpvraag eerst in preventie, informele zorg, algemene voorzieningen, vrijwilligerswerk en mantelzorg. De betaalbaarheid en houdbaarheid van het Wmo-stelsel staat onder druk. De uitgaven aan individueel maatwerk nemen jaarlijks toe, zowel lokaal, in de regio als landelijk. De recente invoering van het inkomensonafhankelijke abonnementstarief (vaste lage eigen bijdrage per huishouden) draagt hier negatief aan bij zoals de toename van huishoudelijke hulp laat zien. Daarom maken we samen met de regio een verbeterslag in monitoring van onze zorguitgaven en in de analyse van data. Zo nodig nemen we lokale (en regionale) maatregelen die bijdragen aan de beheersing van onze zorguitgaven, met als doel dat we in de toekomst aan wie dat echt nodig heeft maatwerk kunnen blijven leveren.

Maatregelen

We stimuleren in de regio de samenwerking en afstemming tussen gemeenten (Jeugd, Wmo en Participatiewet), zorgkantoor (Wlz) en zorgverzekeraars (Zvw)

In elke regio moet er meer samenwerking komen tussen zorg en ondersteuning. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) hebben afgesproken werk te maken van een sluitend samenwerkingsnetwerk, waardoor inwoners in elke regio verzekerd zijn van een goede samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars op zorg en ondersteuning. Deze landelijke afspraak geldt ook voor de regio Gooi- en Vechtstreek.

We voeren jaarlijkse een cliëntervaringsonderzoek Wmo uit (Ceo Wmo) en monitoren de zorguitgaven van individueel maatwerk Wmo.

De Regio Gooi en Vechtstreek voert het jaarlijks verplichte cliëntervaringsonderzoek Wmo uit. Gemeenten ontvangen lokale rapporten over de uitkomsten zodat regionaal onderling vergeleken kan worden. Daarnaast monitoren we lokaal maandelijks de zorguitgaven door data te analyseren en te duiden. Zo nodig sturen we bij met nieuwe maatregelen.

Zwaardere en specialistische ondersteuning ombuigen tot eerdere en lichtere ondersteuning

Als alternatief voor zwaardere en specialistische zorg zetten we het innovatiebudget in voor nieuwe en innovatieve pilots, die een alternatief aanbod opleveren in de vorm van lichtere ondersteuning.

7.1.3 Optimale toegang

Inwoners weten waar zij terecht kunnen met hun hulpvraag. Onze dienstverlening bij het oppakken van een hulpvraag verloopt vanuit een integrale benadering van Jeugd, Wmo en Werk en Inkomen. De leidende kwaliteitsprincipes geven richting aan ons denken en doen bij de uitvoering van onze taken.

Maatregelen

Het leveren van publieksvriendelijke en laagdrempelige dienstverlening

We zorgen voor snelle hulp en ondersteuning volgens bestaande richtlijnen. Wachtlijden voorkomen we zoveel mogelijk, door de caseload wekelijks te monitoren en te bewaken.

Informatievoorziening aan inwoners

We sturen periodiek een nieuwsbrief aan inwoners over wetenswaardigheden van het sociaal domein, zoals nieuwe regelgeving. Daarnaast hebben we een actueel pakket aan brochures en folders die op diverse plaatsen te vinden zijn. We actualiseren de website door de zogenaamde klantreis te maken.

7.1.4 Stimuleren inzet onafhankelijke cliëntondersteuning

Onafhankelijke cliëntondersteuning is een verplichting vanuit de Wmo. Een inwoner met een hulpvraag kan zich laten bijstaan, zoals bijvoorbeeld bij de voorbereiding op en tijdens het huisbezoek van de gemeente.

Maatregelen

Subsidie aan St. MEE voor inzet onafhankelijke cliëntondersteuning actualiseren

Door in de subsidiebeschikking prestatie-indicatoren op te nemen over cliëntondersteuning verwachten we dat hier door inwoners meer gebruik van gemaakt gaat worden. Uit het Cliëntervaringsonderzoek Wmo blijkt namelijk dat veel respondenten geen weet hebben van de mogelijkheid om onafhankelijke cliëntondersteuning in te zetten.

Subsidie aan Versa voor onafhankelijke cliëntondersteuning actualiseren.

Door in de subsidiebeschikking prestatie-indicatoren op te nemen over cliëntondersteuning verwachten we dat door inwoners hier meer gebruik van gemaakt gaat worden. Uit het Cliëntervaringsonderzoek Wmo blijkt namelijk dat veel respondenten geen weet hebben van de mogelijkheid om onafhankelijke cliëntondersteuning in te zetten.

7.1.5 Informatievoorziening optimaliseren

De informatie vanuit de gemeente naar inwoners is publieksvriendelijk en begrijpelijk. Dit vraagt doorlopend onze aandacht.

Maatregelen

Sociale kaart implementeren en bekend maken

De sociale kaart maakt de inwoner wegwijs naar laagdrempelige voorzieningen en zorgaanbieders en is ook voor laaggeletterden toegankelijk.

7.2 Opgroeien en kansen krijgen - inwoners jonger dan 18 jaar

Wat willen we bereiken?

7.2.1 Preventie en vroegsignalering inzetten

Kinderen van -9 maanden tot jongeren van 27 jaar hebben en houden we in beeld. We hebben met de ketenpartners die de kinderen zien, afspraken over vroegsignalering en preventieve maatregelen.

Maatregelen

Samenwerking tussen ketenpartners

Samenwerking tussen Jeugd & Gezin (JG) en verloskundigen voor zwangere vrouwen: hulp en ondersteuning voor (kwetsbare) zwangere vrouwen. Samenwerking tussen JG, Versa Welzijn en gemeentelijke Uitvoeringsdienst Sociaal Domein (USD): opvoedondersteuning voor jeugdigen en hun ouders. Samenwerking tussen onderwijs, Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) en USD: afstemming over inzet van maatregelen voor kinderen in een kwetsbare positie.

Zwaardere en specialistische ondersteuning ombuigen naar eerdere en lichtere ondersteuning

We ondersteunen ouders die tijdelijk in een kwetsbare positie verkeren door de inzet van steunouders in de buurt. Hiermee voorkomen we dat kinderen zwaardere jeugdhulp nodig hebben.

We zetten jeugdhulp in op speciaal onderwijs, zodat ook jeugdigen in een kwetsbare positie onderwijs kunnen volgen. Daarnaast buigen we zwaardere vormen van voorzieningen om naar lichtere collectieve voorzieningen en zetten hiervoor het innovatiebudget in.

7.2.2 Onderwijsachterstand voorkomen

We willen dat alle kinderen onderwijs volgen en zich kunnen ontwikkelen. Om onderwijsachterstand te voorkomen, hebben we gerichte aandacht voor onderwijsachterstanden en het vergroten van kansen voor leerlingen. De komende jaren staan we voor de opgave ons onderwijsachterstandenbeleid te vernieuwen met beduidend minder middelen vanuit de Rijksoverheid.

Maatregelen

Aanbieden en implementatie nota onderwijsachterstandenbeleid

In de nota onderwijsachterstandenbeleid formuleren we maatregelen gericht op de volgende aandachtsgebieden: vroeg- en voorschoolse educatie, ouderbetrokkenheid en preventie en vroegsignalering. Deze nota stellen we samen op met onder andere kinderopvangorganisaties, scholen, Jeugd en Gezin en Versa Welzijn.

Een succesvolle schoolloopbaan

In samenwerking met de regiogemeenten en het onderwijs zetten we in op zo min mogelijk verzuim en voortijdig schoolverlaten. Zodat zoveel mogelijk jeugdigen een startkwalificatie behalen.

7.2.3 Jeugdwerkloosheid aanpakken

We willen dat jeugdigen na hun schoolloopbaan duurzaam aan het werk gaan. Voorwaarde is het behalen van een startkwalificatie. Verder willen we samen met de samenwerkingspartners in het bedrijfsleven arbeidsplekken voor jongeren creëren. Dit is het spoor van school naar werk uit het Programma Inclusieve Arbeidsmarkt, zie programma 6.

Maatregelen

Inzet op kwetsbare jongeren

We gaan met ondernemers en belangenorganisaties in gesprek om de inclusieve arbeidsmarkt te versterken. Zo realiseren we het quotum voor de Banenafpraak binnen onze organisatie. Verder zetten we in op het behalen van een startkwalificatie door zoveel mogelijk jongeren.

7.2.4 Onderwijshuisvesting

We geven uitvoering aan het Integraal Huisvestingsplan (IHP) dat in januari 2018 is vastgesteld door de gemeenteraad. Dit biedt voor gemeente en schoolbesturen een meerjarenperspectief waarop het eigen (investerings)beleid op transparante wijze kan worden afgestemd. De scholen worden de komende jaren vervangen, in stand gehouden en/of duurzaam gerenoveerd. Inmiddels is gestart met de voorbereidingen van deze ontwikkelingen met als doel het realiseren van een stelsel van huisvestingsvoorzieningen van goede kwaliteit dat zoveel mogelijk aansluit bij de eisen en wensen van de gebruikers in het onderwijs.

Tevens hebben we als gemeente de ambitie de mogelijkheden tot de ontwikkeling van een Integraal Kind Centrum (IKC) bij nieuwbouwopgaven te onderzoeken. De gemeente ondersteunt dergelijke IKC-vorming opgaven en brengt de consequenties in beeld voor een school. Over het algemeen is er behoefte de voor- en naschoolse opvang binnen de muren van het primair onderwijs een plek te geven. Echter, binnen de huidige onderwijsgebouwen is veelal geen mogelijkheid deze faciliteiten te organiseren.

Om de projecten uit het IHP (met name renovaties) mogelijk te maken, is er tijdelijke huisvesting nodig. De kosten ten behoeve van de tijdelijke huisvesting waren op het moment van het vaststellen van het IHP nog niet inzichtelijk en afhankelijk van de wijze van uitvoering. Met de Perspectiefnota 2020 is voorgesteld een bestemmingsreserve hiervoor in te stellen en €13 miljoen (uit de Algemene Reserve) beschikbaar te stellen. Raadsbreed zijn er vragen gesteld over onder meer noodzaak en hoogte van deze reservering en mogelijke alternatieven. De gemeente heeft naar aanleiding hiervan gevraagd om een second opinion. Een externe partij is verzocht het IHP te analyseren en onderzoek te doen naar alternatieve huisvestingsscenario's (permanent

en tijdelijk) voor de PO- en VO-scholen, waarbij globaal de gevolgen in tijd, geld, locatie en overlast inzichtelijk worden gemaakt.

Maatregelen

Onderwijshuisvestingsplan uitvoeren

We zetten in op nieuwbouw, renovatie en verduurzaming van schoolgebouwen

7.3.6 Volwasseneducatie stimuleren

Laaggeletterdheid kan grote gevolgen hebben op het gebied van geld, werk, gezondheid en gezinsleven. Gemeente Gooise Meren vindt het belangrijk dat laaggeletterde inwoners kunnen rekenen op ondersteuning, zodat zij niet belemmerd worden in het dagelijks functioneren. Het is namelijk belangrijk dat ook deze inwoners economisch en maatschappelijk meedoen in de samenleving

Maatregelen

Het bieden van een uitgebreid aanbod voor laaggeletterde inwoners

7.4 Omzien naar elkaar

Wat willen we bereiken?

7.4.1 Inclusie bevorderen

Inclusie is opgenomen in programma 1.

7.4.2 Eenzaamheid voorkomen en bestrijden

Eenzaamheid is een steeds groter maatschappelijk vraagstuk. Individuele ervaringen hebben invloed op het ontstaan van eenzaamheid, maar ook de veranderende samenleving is van invloed, o.a. individualisering en vergrijzing. Verminderde solidariteit, vertrouwen en cohesie in de samenleving kan leiden tot een toename van eenzaamheid. In 2019 is een pilot uitgevoerd gericht op het vergroten van sociale cohesie en creëren van eigenaarschap op wijkniveau, waarbij inwoners zich gezamenlijk verantwoordelijk weten voor het aanzien van de wijk, goede contacten en gezamenlijke activiteiten. De pilot was gericht op het identificeren van groepen van actieve inwoners en organisaties en het versterken van de verbindingen tussen de verschillende groepen met oog op het initiëren van een alliantie tegen eenzaamheid op wijkniveau. Het leggen van nieuwe verbindingen tussen mensen, organisaties en ondernemers zorgt voor een vruchtbare voedingsbodem voor het ontplooiën van nieuwe activiteiten en nieuwe vormen van ontmoeting. Maatschappelijke organisaties, ondernemers en gemeente kunnen hun steentje bijdragen door faciliteiten en ondersteuning te bieden. Door het (sociaal) netwerk in de wijk te versterken, is de kans op (sociale) eenzaamheid van inwoners in die wijk navenant lager. Inwoners en betrokken buurtgenoten zorgen zelf voor verbondenheid en aandacht voor elkaar. In 2020 werken we verder vanuit deze benadering.

Naast de pilot zijn we aangesloten bij het Landelijke programma 'Één tegen eenzaamheid'. Met het programma wil de overheid eenzaamheid onder ouderen eerder signaleren en doorbreken. Gooise Meren is aangesloten bij de landelijke coalitie, maar richt zich in de aanpak niet alleen op ouderen. Eenzaamheid komt onder alle leeftijden voor.

Maatregelen

Ontwikkelen van een lokale aanpak eenzaamheid

Samen met maatschappelijke partners ontwikkelen we een samenhangende regionale/lokale aanpak tegen eenzaamheid. Daarbij gebruiken we de uitkomsten van het experiment en inzichten uit andere experimenten (best practices). De inzet en problematiek verschillen per wijk en per buurt. Het tegengaan van eenzaamheid vraagt om maatwerk.

7.5 Gezonde leefomgeving & leefstijl

Wat willen we bereiken?

7.5.1 Gezond leven bevorderen

Wij stimuleren een gezonde leefstijl van al onze inwoners. Wij zetten hierbij in op bewustwording. Onze ketenpartner is de GGD Gooi en Vechtstreek. Zij voert voor ons ook de taken van de Wet publieke gezondheidszorg uit zodat iedereen een gelijke kans heeft op een optimale gezondheid. De GGD adviseert ons verder bij vraagstukken en beleidsontwikkeling waar de volksgezondheid een rol speelt. Jeugd en Gezin Gooi en Vechtstreek voert de jeugdgezondheidszorg uit, waarbij alle kinderen tot 18 jaar periodiek gescreend worden ten behoeve van een gezonde ontwikkeling.

Maatregelen

Gezondheidsmonitor uitvoeren

Halverwege 2020 worden de resultaten van de Gezondheidsmonitor Jeugd 2019 bekend. Deze resultaten nemen wij mee in de ontwikkeling van ons gezondheidsbeleid.

Inzet uitbreiding rookvrije omgeving

In 2020 blijven we er samen met de GGD voor zorgen dat kinderen rookvrij opgroeien. Dit betekent dat er niet wordt gerookt op plekken waar kinderen zijn en dat opvoeders (ouders en professionals) in deze omgevingen het goede voorbeeld geven. Een groot aantal sportverenigingen heeft in 2019 zelf al gekozen om hun vereniging rookvrij te maken. Ook de sportverenigingen die nog niet zover zijn worden gestimuleerd om rookvrij te worden. In 2019 is gestart met het rookvrij maken van speeltuinen. Na nominatie door omwonenden, is een speeltuin rookvrij gemaakt. Om onze inwoners bewust te maken van wat de gevolgen zijn van roken in de omgeving van kinderen, wordt hierover het gesprek met hen aangegaan. Communicatie loopt via de plaatselijke kranten en de wijk- en buurtplatforms, maar wanneer blijkt dat inwoners toch behoefte hebben aan het plaatsen van borden of tegels, is dat zeker mogelijk.

Alcoholgebruik jeugd bespreekbaar maken

Het in 2018 en 2019 ontwikkelde beleid om kinderen onder de 18 niet te laten drinken, krijgt een vervolg. Bewustwording onder jongeren, ouders, onderwijs, (sport)verenigingen en horeca krijgt in een regionale aanpak veel aandacht. Na de actie NIX18 volgt de actie 'Hier fix je nix'.

Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG)

JOGG bevordert het gezond gewicht onder jongeren door te stimuleren dat kinderen opgroeien in een gezonde omgeving: de gezonde keuze wordt de eerste keuze. Hiervoor werken we samen met lokale private en publieke partijen, zoals onderwijs, sportverenigingen en supermarkten. De prestaties van JOGG worden jaarlijks geëvalueerd. Najaar 2020 vindt een eindevaluatie plaats op basis waarvan het programma al dan niet wordt gecontinueerd.

Inzet op dekkend AED-netwerk

We zetten in op samenwerking met andere partijen voor een dekkend AED-netwerk in alle kernen. Hiervoor maken we afspraken met belangenorganisaties over reanimatietrainingen en beschikbaarheid van openbare AED's.

Ontwikkelen gezondheidsbeleid

Samen met onze ketenpartners ontwikkelen wij gezondheidsbeleid voor onze inwoners, waarbij wij gebruik maken van de kennis en kunde van de GGD Gooi en Vechtstreek.

7.5.2 Medische voorzieningen zoveel mogelijk in stand houden

Onze inwoners moeten gebruik kunnen blijven maken van goed bereikbare eerstelijns en tweedelijns voorzieningen in de gezondheidszorg. Dit past binnen het streven om hen langer zelfstandig thuis te kunnen laten wonen.

Maatregelen

Zorg dichtbij

We blijven in gesprek met aanbieders van eerstelijns en tweedelijns voorzieningen, zoals huisartsen, paramedici en ziekenhuis Tergooi, om hun dienstverlening dichtbij onze inwoners aan te (blijven) bieden.

7.6 Bescherming en Opvang

Wat willen we bereiken?

7.6.1 Ondersteuning aan inwoners die (dreigen) maatschappelijk uit te vallen

De meest kwetsbaren in de samenleving krijgen de bescherming, hulp, ondersteuning en opvang die zij nodig hebben, zodat zij niet maatschappelijk uitvallen en/of weer mee kunnen doen aan de samenleving.

Maatregelen

Evalueren van het regionale Beleidsplan Bescherming en Opvang 2017-2020

We evalueren begin 2020 de uitvoering van het beleidsplan Bescherming en Opvang 2017-2020 in samenwerking met de maatschappelijke partners en (vertegenwoordigers van) direct betrokkenen en hun naasten. Deze evaluatie dient ook als voorbereiding op de vaststelling van een nieuw beleidsplan eind 2020.

Vaststellen van het regionaal Beleidsplan Bescherming en Opvang 2021-2024

In dit beleidsplan werken we de verdere ambulantisering van het beschermd wonen uit. Deze opgave impliceert een verschuiving van de regionale taak om gezamenlijk te voorzien in 24-uurs voorzieningen, naar de lokale taak om zeer kwetsbare inwoners die zelfstandig gaan wonen te ondersteunen. De aanpak 'personen met verward gedrag', de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en de doorontwikkeling van het Zorg- en Veiligheidshuis zijn integraal onderdeel van dit beleidsplan. (Zie ook de doelen uit programma 2 'Veiligheid').

Herijken van regionale en lokale financiering van het beleidsterrein Bescherming en Opvang

De middelen voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen gaan tot nog toe grotendeels naar de centrumgemeente, maar de wettelijke taak voor uitvoering ligt bij alle regiogemeenten. De regiogemeenten bepalen tot nog toe gezamenlijk beleid en besteden de middelen via de regionale begroting voor bescherming en opvang. Per 2021 gaan de middelen voor beschermd wonen en mogelijk ook de maatschappelijke opvang niet langer naar de centrumgemeente, maar naar elke gemeente afzonderlijk. Tegelijkertijd passen we het financieel verdeelmodel aan én doen we een uitname vanwege de openstelling van de Wet langdurige zorg (Wlz) voor mensen die langdurig zijn aangewezen op beschermd wonen (onderdeel van de Wmo). Dit sluit inhoudelijk aan op de afbouw en ambulantisering van het beschermd wonen. Doordecentralisatie van de middelen en de verdere afbouw van het beschermd wonen maken het noodzakelijk om met de regiogemeenten opnieuw te kijken welke taken we nog gezamenlijk via de regionale begroting willen financieren en welke taken we lokaal gaan financieren. Het is nog niet duidelijk of de regiogemeenten in Gooi en Vechtstreek er financieel op vooruit of op achteruit gaan.

Uitvoering Wet verplichte GGz

De Wet verplichte GGz (WvGGz) is per 2020 van kracht. Nieuwe taak hierbij is onder meer het uitvoeren van een verkennend onderzoek als er een melding is gedaan waarbij een vermoeden bestaat van psychische zorgnood. Dit kan leiden tot een gedwongen opname of gedwongen behandeling via het Openbaar Ministerie. Zie ook programma 2 Veiligheid.

Verbeteren van de monitoring

We sluiten aan bij de gemeentezorgspiegel van Vektis (gegevens Wlz, ZvW en GGz) en koppelen deze aan de Staat van de Regio. Eventueel breiden we deze uit met aanvullende gegevens. Hiermee ontstaat één plek waar alle gegevens met betrekking tot zorg, gezondheid en ondersteuning in de regio tot op wijkniveau beschikbaar is.

7.6.2 Stoppen huiselijk geweld en kindermishandeling

Onze opgave is huiselijk geweld en kindermishandeling en seksueel geweld terug te dringen, de schade ervan te beperken en zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken. Onze ambitie is geweld eerder en beter in beeld te hebben en duurzaam te stoppen en op te lossen. Daarbij besteden we extra aandacht aan de meest kwetsbaren, zoals kinderen en ouderen. Wij werken daarvoor nauw samen met Veilig Thuis, met onze partners in het Zorg- en Veiligheidshuis en met de professionals in het veld. Dit geweld is namelijk een domeinoverstijgend probleem. Het raakt aan het veiligheidsbeleid, sociaal beleid, preventie, huisvesting, onderwijs en participatie.

Maatregelen

Faciliteren Veilig Thuis.

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis is er voor slachtoffers, plegers en bezorgde omstanders. Veilig Thuis staat hen met raad en daad bij. Ook de professionals in het veld, bijvoorbeeld uit het onderwijs en het maatschappelijk werk, kunnen bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling met Veilig Thuis schakelen. Hiervoor wordt gewerkt met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Uitvoeren actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis 2019-2021'.

Dit actieprogramma houdt o.a. in het intensiveren van de aanpak van ouderenmishandeling en het verbeteren van traumascreening en -behandeling. Ook de ontwikkeling van de aanpak MDA++ maakt deel uit van dit actieprogramma. MDA staat voor Multi Disciplinaire Aanpak. Dit is een gefaseerde aanpak, waarbij eerst samenwerken voor (directe en daarna stabiele) veiligheid voorop staat, om vervolgens te werken aan duurzaam herstel. De eerste + staat voor de inzet van specialisten naast generalisten. De tweede + staat voor intersectorale en integrale samenwerking van ketenpartners bij de aanpak van structureel onveilige situaties. Ook bij MDA++ werken we volgens het principe 1 gezin, 1 plan, 1 regie.

7.7 Dierenwelzijn

Wat willen we bereiken?

7.7.1 Een goed leven voor dieren

De gemeente heeft zorgplicht voor dieren, als er niet voor ze gezorgd wordt of als ze niet voor zichzelf kunnen zorgen. De regelgeving over dieren is vastgelegd in de Wet dieren. De Wet dieren is de kaderwet waarin specifieke wetten zijn ondergebracht, zoals de Wet dierenbescherming. Binnen deze nationale kaders hebben gemeenten mogelijkheden om een positieve impact op dierenwelzijn te hebben. Wij streven ernaar om binnen de eigen bevoegdheden het dierenwelzijn te bevorderen van zowel gehouden als vrij levende dieren binnen de gemeentegrenzen van Gooise Meren.

Maatregelen

Notitie Dierenwelzijn uitvoeren

In de notitie dierenwelzijn staan vier doelstellingen:

1. Het verminderen van dierenleed.
2. het verbeteren van de leefomgeving van dieren.
3. het verbeteren van kennis van inwoners over omgaan met dieren.
4. het verbeteren van de samenwerking met partners en regiogemeenten.

Beleidsindicatoren

Taakveld 4. Onderwijs

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
17.	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerplichtigen	DUO	0,1	0,1	1,82	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.	Periode 2017. We vinden het van belang dat jongeren onderwijs volgen om zo hun kansen in de maatschappij te vergroten. Daarom zetten we in op het verminderen van het verzuim, dat ieder jaar verder daalt.
18.	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerplichtigen	DUO	21,5	20,28	23,28	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.	Periode 2018. We vinden het van belang dat jongeren onderwijs volgen om hun kansen in de samenleving te vergroten. Daarom zetten we in op het verminderen van verzuim, dat ieder jaar verder daalt.
19.	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado	1,1	0,9	1,9	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	Periode 2018. Zonder startkwalificatie kunnen jongeren geen goede plek verwerven op de arbeidsmarkt, één van de voorwaarden om

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
								zelfredzaam te zijn. We zetten in op het verminderen van het aantal VSV'ers, dat ieder jaar verder daalt.

Taakveld 6. Sociaal Domein

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroott 2020 Gooise Meren	Begroott 2020 Gemeente n 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
29.	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	6	8,5	11,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	Referentiejaar 2018. We zien een stijging in het aantal jongeren met jeugdhulp, ook op landelijk niveau. Met ons beleid willen we inzetten op een daling.
30.	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	0,6	0,7	1,3	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een Jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	Referentiejaar 2018. We zien een stabilisatie in het aantal jongeren met jeugdbescherming. Met ons beleid willen we inzetten op een daling.
31.	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	0,1	0,2	0,4	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	Referentiejaar 2018. We zien een stabilisatie in het aantal jongeren met jeugdreclassering. Met ons beleid willen we inzetten op een daling.
32.	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	600	630	600	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 137 deelnemende gemeenten.	Referentiejaar VNG is 2017. We verwachten een stijging van het aantal cliënten o.a. door de invoering van het abonnements-tarief.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
626 Onderwijshuisvesting	3.704	4.150	6.138	6.303	6.446	7.006
627 Overige onderwijs	1.734	1.995	2.032	1.997	1.997	1.997
628 Collectieve voorzieningen	3.451	3.892	3.567	3.578	3.475	3.475
629 Maatwerkvoorzieningen wmo	6.817	8.548	8.764	8.759	8.758	8.758
630 Maatwerkvoorzieningen jeugd	10.293	10.374	10.418	10.368	10.367	10.367
631 Opvang en beschermd wonen	6.839	5.315	5.354	5.353	5.352	5.352
632 Gezondheidszorg	2.287	2.694	2.755	2.753	2.712	2.712
Totaal Lasten	35.124	36.969	39.030	39.112	39.107	39.667
Baten						
626 Onderwijshuisvesting	-24	0	0	0	0	-240
627 Overige onderwijs	-311	-244	-281	-281	-281	-281
628 Collectieve voorzieningen	-113	-133	-133	-133	-133	-133
629 Maatwerkvoorzieningen wmo	-698	-737	-732	-732	-732	-732
630 Maatwerkvoorzieningen jeugd	-22	0	0	0	0	0
631 Opvang en beschermd wonen	-6.425	-5.388	-5.388	-5.388	-5.388	-5.388
632 Gezondheidszorg	-10	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-7.603	-6.503	-6.534	-6.534	-6.534	-6.774
Resultaat voor bestemming	27.521	30.466	32.496	32.578	32.573	32.893
Stortingen						
626 Onderwijshuisvesting	0	2.100	13.090	0	0	0
629 Maatwerkvoorzieningen wmo	1.234	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	1.234	2.100	13.090	0	0	0
Onttrekkingen						
626 Onderwijshuisvesting	0	-6.323	-2.290	-2.289	-2.288	-2.286
627 Overige onderwijs	-2	-204	-2	-2	-2	-2
628 Collectieve voorzieningen	-30	-300	-270	-270	-270	-270
630 Maatwerkvoorzieningen jeugd	0	-15	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	-32	-6.842	-2.562	-2.561	-2.559	-2.558
Saldo reserves	1.201	-4.742	10.528	-2.561	-2.559	-2.558
Resultaat na bestemming	28.722	25.724	43.023	30.017	30.014	30.335

Toelichting financiële verschillen

Onderdeel programma 7	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Onderwijshuisvesting: De uitwerking van de tijdelijke huisvesting onderwijs leidt in 2020 tot kapitaallasten van € 2.170.000 (in 2019 was € 500.000 begroot). Deze worden gedekt door een onttrekking aan de hiervoor ingestelde reserve tijdelijke huisvesting. (N 1.670.000)	1.670	N
Collectieve voorzieningen: Verlaging doorbelaste personeelskosten t.o.v. 2019.	225	V
Maatwerkvoorzieningen WMO: Verhoging kostenbudget WMO-voorzieningen en Persoonsgebondenbudget door verwerking meicirculaire van het Rijk (inflatiecorrectie).	216	N
Maatwerkvoorzieningen Jeugd: Verhoging kostenbudget Jeugd-voorzieningen door verwerking meicirculaire van het Rijk (inflatiecorrectie).	44	N
Gezondheidszorg: Hogere regiobijdrage Gooi en Vechtstreek t.o.v. 2019.	62	N
Overig onderwijs: Lagere onttrekking uit reserve Onderwijsachterstandenbeleid.	202	N
Reserves		
Onderwijshuisvesting: De tijdelijke huisvesting tijdens renovatie en nieuwbouw voor primair- en voortgezet onderwijs gaat ongeveer € 15,2 miljoen kosten in de periode 2019-2025. In de perspectiefnota is voorgesteld om voor de dekking hiervan een bestemmingsreserve in te stellen ten laste van de Algemene Reserve. De onttrekking uit de algemene reserve staat in programma 9 (budgetneutraal). In 2019 is hiervan € 2,1 mln. gestort. In 2020 de aanvullende 13,1 mln.	11.000	N
Onderwijshuisvesting: Onttrekking uit de Reserve tijdelijke huisvesting onderwijs ter dekking afschrijvingslasten 2020 van € 2.170.000 (in 2019 is een onttrekking van € 500.000	4.300	N

Onderdeel programma 7	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
geraamd, derhalve in 2020 een voordeel van € 1.670.000) en uitwerking van de nota Reserves & Voorzieningen in 2019 waarbij de Reserve Godelindeschool is gesplitst en deels naar reserve MFC Keverdijk (zie Programma 4) is overgeheveld (N € 5.725.000) en de Reserve Onderwijsachterstandenbeleid is vrijgevallen ten gunste van de Algemene Reserve (N € 200.000). Daarnaast waren er in 2019 incidentele onttrekkingen conform het CUP voor de digitale sociale kaart en gezondheidsbeleid leidend tot een nadelig verschil in 2020 (N € 45.000)		
Overige verschillen < € 70.000	30	N
Totaal	17.299	N

Investerings

Het totaal aan voorgenomen investeringen voor dit programma in 2020 bedraagt € 7,6 miljoen (Schoolgebouwen en IKC). Met het vaststellen van de begroting wordt voor de in de onderstaande tabel opgenomen investering het krediet gevoteerd. Voor de andere voorgenomen investeringen worden in 2020 separate voorstellen aan u voorgelegd. De bijbehorende kapitaallasten zijn al in deze begroting verwerkt.

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 7		
Nieuwbouw Oranje Nassau School	Vorbereidingskrediet van € 50.000 voor de nieuwbouw Oranje Nassau School (ONS). De nieuwbouw (verwachte start in 2022) is gerelateerd aan de bouw van IKC Muiden. De gemeente wordt naar verwachting bouwheer van het IKC en we zullen daarbij een nader haalbaarheidsonderzoek uitvoeren inzake de locatie voor ONS.	50.000
Totaal		50.000

* Investeringsbedrag exclusief bijdragen van derden

8. Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Ambitie

Cultuur, cultuurhistorie, sport en recreatie zijn belangrijke op zichzelf staande waarden; deze waarden zijn ook van betekenis voor de sociale structuur van de gemeente. Het mes snijdt aan twee kanten. We willen sport, cultuur en recreatie inzetten om de verbinding tussen inwoners te versterken. Het aanbod van voorzieningen zal daarom breed toegankelijk moeten zijn om de ontwikkeling en ontspanning van inwoners te verzekeren en verbinding tussen inwoners te realiseren.

Kunst en Cultuur zijn belangrijk voor het welzijn van inwoners en leveren een bijdrage aan maatschappelijke vorming. Dat geldt vooral voor kennismaking met cultuur door met name kinderen. Samenwerking tussen culturele instellingen wordt bevorderd.

De gemeente is trots op haar cultuurhistorisch erfgoed. Dit cultureel bezit (erfgoed) draagt bij aan de kwaliteit van wonen en (samen)leven. Deze kwaliteiten willen we meer benutten ten behoeve van educatie, recreatie, toerisme, ontmoeting en verbinding. Door het erfgoed voor meer mensen toegankelijk te maken wordt de betrokkenheid van inwoners met de gemeente bevorderd. Ook voor bezoekers en investeerders is die historische identiteit van belang. Het maakt onze gemeente interessanter voor toeristisch bezoek en is ook een steeds belangrijker vestigingsfactor.

Sport en bewegen draagt op positieve en laagdrempelige wijze bij aan vitale en gezonde inwoners en een inclusieve samenleving. De gemeente stimuleert (sportief) bewegen van jeugdige en kwetsbare inwoners en ondersteunt (sport)aanbieders zich (door) te ontwikkelen tot betrokken en vitale organisaties. Gooise Meren draagt bij aan een duurzame en toegankelijke beweeg- en sportinfrastructuur.

We bieden inwoners en bezoekers van jong tot oud mogelijkheden om te recreëren en te spelen in de openbare ruimte. Dit doen we door de instandhouding van parken en bij de vraag van de jeugd passende speelplaatsen en door het creëren van doorgaande wandel- en fietsroutes.

8.1 Kunst en Cultuur

Wat willen we bereiken?

8.1.1 Bevorderen cultureel aanbod

We willen het gevarieerde culturele aanbod in de gemeente in stand houden en waar mogelijk nieuwe initiatieven ondersteunen.

Maatregelen

Subsidie verstrekken aan culturele instellingen.

De subsidies zijn voor het merendeel nog gelijk aan de subsidies die de voormalige gemeentes verstrekten. De onderlinge verschillen zijn in sommige gevallen groot. De subsidies moeten nog geharmoniseerd worden. Dit gebeurt via het op te stellen kunst- en cultuurbeleid. De verdeling kan anders worden en wellicht ook de wijze van subsidiëring.

Harmoniseren van bestaande subsidies en afspraken.

De bestaande subsidies zijn nog gebaseerd op afspraken van vóór de fusie. In sommige gevallen zijn de verschillen in de hoogte van de subsidie tussen vergelijkbare organisaties groot. Via nieuw beleid worden de subsidies geharmoniseerd en wordt aangedrongen op samenwerking tussen de verschillende organisaties.

8.1.2 Opstellen beleidsvisie Kunst en Cultuur

De beleidsvisie zal in 2020 aan de raad worden voorgelegd ter vaststelling

Maatregelen

Concipiëren van beleidsnota met participatie

De beleidsnota vormt onze visie voor de periode 2020-2025 over de wijze waarop we met cultuur binnen de gemeente willen omgaan. Onderdeel hiervan is cultuureducatie. Daarnaast fungeert de nota als toetsingskader voor nieuwe initiatieven. In de voormalige gemeenten Bussum en Muiden en Naarden was de afgelopen periode geen cultuurbeleid. De nota die we gaan opstellen, leidt ten minste tot harmonisatie van, voor zover mogelijk, bestaande afspraken. Verder wordt de rol van de gemeente beschreven die zij heeft bij grote evenementen.

8.1.3 Kerncollectie eigen kunst

De kerncollectie kunst in eigendom van de gemeente wordt in 2020 definitief vastgesteld.

Maatregelen

De waardevolle eigendommen laten taxeren

Voor de verzekering is taxatie van onze kunstcollectie noodzakelijk. Deze taxatie wordt nu ook gebruikt om in beeld te krijgen wat de huidige waarde is van onze collectie, ook van het deel dat afgestoten wordt. Naast deze waardebepaling vindt een inhoudelijke beoordeling plaats van de kunstobjecten.

Afstoten overige deel kunstcollectie

Het overige deel van de kunstcollectie willen we afstoten. Over de wijze waarop deze afstoting zal plaatsvinden zijn nog geen beslissingen genomen.

8.2 Cultureel Erfgoed

Wat willen we bereiken?

8.2.1 Behouden, versterken en ontwikkelen van cultureel erfgoed

Wij hechten veel waarde aan het aanwezige cultureel erfgoed. Erfgoed versterkt de identiteit van de kernen en draagt bij aan de kwaliteit van wonen en (samen)leven. We willen deze kwaliteiten meer benutten ten behoeve van educatie, recreatie, toerisme, ontmoeting en verbinding. Met het voor meer mensen toegankelijk maken van erfgoed wordt de betrokkenheid van inwoners met de gemeente bevorderd. Ook voor bezoekers en investeerders is die historische identiteit van belang. Het maakt onze gemeente interessanter voor toeristisch bezoek en is een steeds belangrijker vestigingsfactor. Wij beogen om cultureel erfgoed zorgvuldig te behouden, te versterken en indien mogelijk te ontwikkelen. Daarnaast willen we de beleving van ervan vergroten.

Maatregelen

Opstellen beleidsnota cultureel erfgoed

De beleidsnota vormt onze visie voor de periode 2020-2025 over de wijze waarop we met het aanwezige cultureel erfgoed binnen de gemeente willen omgaan. Daarnaast fungeert de nota als toetsingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen waar erfgoed bij betrokken is. In de voormalige gemeenten Bussum en Muiden zijn respectievelijk in 2013 en 2014 nota's cultuurhistorie opgesteld. Voor de voormalige gemeente Naarden is deze niet aanwezig. De gemeentebrede nota die we gaan opstellen leidt ten minste tot harmonisatie van bestaand beleid. Daarnaast hanteren we als voorlopig uitgangspunt dat erfgoed kan bijdragen aan het versterken van de identiteit van Gooise Meren en van de verschillende kernen. Ook vinden we het van belang om erfgoed naar buiten toe beter op de kaart te zetten en de aanwezige kennis omtrent erfgoed bij betrokkenen te vergroten. Verder willen we onderzoeken hoe (potentiële) monumenteigenaren meer proactief kunnen worden gefaciliteerd. We zoeken hierbij de samenwerking met deskundige derden zoals de SMB en andere monumentenorganisaties. In de beleidsnota willen we de integrale samenhang tussen de verschillende facetten van het cultureel erfgoed en met andere beleidsvelden (o.a. ruimtelijke ordening,

natuur en landschap, recreatie en toerisme, economie, kunst & cultuur) aangeven. Verder geven we een prioritering voor de projecten en de daarmee gepaard gaande investeringen van onze gemeente voor het cultureel erfgoed. Erfgoed is immers één van de kernkwaliteiten die wonen in de gemeente Gooise Meren zo aantrekkelijk maken.

Opstellen beleidskader historisch erfgoed in gemeentelijk bezit

In lijn met het uitgangspunt om als gemeente alleen vastgoed in eigen bezit te hebben voor maatschappelijke taken, wordt een lijst opgesteld van het te verkopen vastgoed. In het geval van het afstoten van historisch erfgoed zorgen we voor een waarborg tot behoud van het erfgoed. Op dit moment zijn 20 gemeentelijke panden bekend met de status van gemeentelijk of rijksmonument. Ook zijn er terreinen, waaronder bijvoorbeeld de schootsvelden, waar zich gemeentelijk vastgoed bevindt. Via het op te stellen beleidskader kan beredeneerd worden aangegeven welk historisch erfgoed in gemeentelijk bezit moet worden verworven, behouden dan wel kan worden afgestoten. Daarnaast geven we voorwaarden voor gebruik, behoud en onderhoud van de betreffende panden in het geval van afstoting, met als uitgangspunt dat historisch erfgoed in beginsel niet wordt afgestoten. Het beleidskader volgt op de Nota cultureel erfgoed (vast te stellen in 2020).

Actualiseren van de gemeentelijke monumentenlijst

In onze gemeente zijn op dit moment 200 panden beschermd als gemeentelijk monument. In het verleden zijn met name in Naarden en Bussum monumenten aangewezen, in Muiden en Muiderberg gaat het om enkele adressen. Momenteel actualiseren we het monumentenbestand in Bussum. De volgende stap is Muiden en Muiderberg. Daarna bekijken we of er nog hiaten in het bestand zijn. Te denken valt aan 'vergeten' panden of panden met een jonger bouwjaar. De actualisatie die in gang is gezet in 2019, loopt door tot en met 2022. Het aanwijzen betreft een cyclisch proces. Aanvragen door derden voor de verschillende kernen, worden gedurende het betreffende jaar behandeld. Bij de actualisatie zal ook aandacht worden besteed aan groen erfgoed, zoals parken. Met de aanwijzing van de panden en objecten wordt de monumentenlijst uitgebreid. Dit leidt tot een betere bescherming van het cultureel erfgoed van de gemeente Gooise Meren.

Opstellen archeologische waardenkaart en beleidskader

Als een inwoner tijdig weet waar zich archeologische waarden in de bodem bevinden of worden verwacht, dan kan hij of zij er in de plannen rekening mee houden. Dat maakt een archeologische waarden- en beleidskader tot een nuttig instrument bij ruimtelijk beleid. In Gooise Meren zijn in de loop der tijd verschillende kaarten gemaakt voor de kernen en het buitengebied die zijn opgenomen in bestemmingsplannen. In 2019 is gestart met het opstellen van een integrale kaart voor de gehele gemeente. Daartoe vindt harmonisatie tussen de gebieden plaats en actualisatie van de aanwezige kaarten. Vervolgens maken we keuzes over welke waarden moeten worden beschermd en welke niet. Dit wordt vastgelegd in het beleidskader. De verwachting is dat de nieuwe archeologische waardenkaart en het beleidskader begin 2020 worden vastgesteld. Dit beleid wordt vervolgens geïntegreerd in het bestemmingsplan en naderhand omgevingsplan. Een archeologische waardenkaart en beleidskader leiden tot een betere bescherming van het archeologische erfgoed van de van de gemeente Gooise Meren.

8.3 Sport

Wat willen we bereiken?

8.3.1 Stimuleren van beweeg- en sportactiviteiten voor alle inwoners

Wij willen dat alle inwoners de mogelijkheid hebben om te bewegen en/of sporten op een manier die bij hem/haar past. Een ieder mag en kan daarbij zijn/haar eigen beweegredenen hebben, zoals werken aan een goede gezondheid, het onderdeel laten zijn van je leefstijl of je door sporten/bewegen betrokken voelen binnen de samenleving. De komende jaren richten wij ons met name op het stimuleren van de volgende specifieke doelgroepen, zoals genoemd in de beweeg- en sportvisie 2017-2021:

- Jeugdigen (0 t/m 18 jaar);
- Inwoners die vanwege een barrière amper/niet sporten/bewegen;
- Inwoners die (opnieuw) aansluiting zoeken bij de samenleving.

In 2020 worden onder andere de buurtsportcoaches ingezet om meer beweeg- en sportaanbod te organiseren voor deze groepen. Ook wordt het bestaande beweeg- en sportaanbod in de gemeente nadrukkelijker onder de aandacht gebracht, onder andere middels brochures en boekjes.

Maatregelen

Inzet van buurtsportcoaches en/of verenigingsondersteuning (Brede Impuls Combinatiefuncties)

Door inzet van buurtsportcoaches stimuleren we het (sportief) bewegen van inwoners, met name de specifieke doelgroepen, zoals genoemd in de sportvisie 2017-2021. De buurtsportcoaches organiseren verschillende projecten/activiteiten ten behoeve van hen. Daarnaast stimuleren en ondersteunen zij sport- en beweegaanbieders om structureel sportaanbod te ontwikkelen gericht op specifieke doelgroepen.

Subsidie voor sportverenigingen voor het organiseren van een kleinschalig sportevenement

Wij bieden sportverenigingen de mogelijkheid subsidie te vragen voor het organiseren van kleinschalige sportevenementen met als doel inwoners kennis te laten maken met een sport en/of sportvereniging, te zorgen voor saamhorigheid en ontmoeting en toename van sportdeelname.

Subsidie voor sportverenigingen voor het organiseren van sportactiviteiten voor specifieke doelgroepen

Wij bieden sportverenigingen de mogelijkheid een subsidie te vragen voor het organiseren van een sportactiviteit voor specifieke doelgroepen, met als doelstelling inwoners binnen de specifieke doelgroepen kennis te laten maken met een sport en/of sportverenigingen en toename van sportaanbod en sportdeelname voor inwoners binnen specifieke doelgroepen, zoals omschreven in de sportvisie 2017-2021.

8.3.2 Het realiseren van betrokken en vitale sportorganisaties

De gemeente kiest ervoor om sportverenigingen/sportaanbieders de komende jaren te ondersteunen bij het (door)ontwikkelen naar betrokken en vitale organisaties. Sportverenigingen hebben een belangrijke rol binnen de gemeente. Wij waarderen de inzet van sportverenigingen zeer en dragen daarom bij aan de ontwikkeling van vitale verenigingen door middel van verenigingsondersteuning en bijeenkomsten gericht op kennisdeling, informatievoorziening en netwerken. Daarnaast stimuleren wij (sport)aanbieders, die zich bewust zijn van hun maatschappelijke rol, om meer sport-/beweegaanbod te gaan aanbieden aan inwoners die zelf (nog) niet in de gelegenheid zijn om te gaan sporten/bewegen of door barrières geen aansluiting vinden bij de sport.

Maatregelen

Inzet van buurtsportcoaches en/of verenigingsondersteuning (Brede Impuls Combinatiefuncties)

Zie maatregel 8.3.1.

Subsidie voor sportverenigingen voor het organiseren van een kleinschalig sportevenement

Zie maatregel 8.3.1.

Subsidie voor sportverenigingen voor het organiseren van sportactiviteiten voor specifieke doelgroepen

Zie maatregel 8.3.1.

8.3.3 Het bevorderen van een duurzame en toegankelijke sportinfrastructuur

Om alle inwoners de gelegenheid te geven om te sporten en/of bewegen draagt de gemeente bij aan voldoende, kwalitatief goede, duurzame en toegankelijke sportaccommodaties en een sportieve buitenruimte. Hierbij moet worden gedacht aan zowel de inrichting van (sportieve) buitenruimte (o.a. wandel- en fietspaden) als de binnen- en buitensportaccommodaties. De gemeente voert onderzoeken uit om de bestaande sportinfrastructuur in beeld te brengen, voert capaciteitsberekeningen uit en bekijkt welke mogelijkheden er zijn om haar gemeentelijk vastgoed (waaronder de sportaccommodaties) te verduurzamen en toegankelijk te maken.

Maatregelen

Toegankelijkheid en duurzaamheid bij sportaccommodaties vergroten

Gooise Meren houdt bij vervanging en/of investering toegankelijkheid en duurzaamheid bij sportaccommodatie in acht. Wanneer haalbaar wordt gekozen voor een toegankelijke en/of duurzame maatregel. Denk hierbij aan LED-verlichting, een duurzaam beregeningssysteem, een invalidentoilet etc.

8.3.4 Gooise Meren hanteert een eenduidig en transparant beleid met betrekking tot alle sportverenigingen

Maatregelen

Harmonisatie beheer- en tariefstelsel buitensportaccommodaties

De huidige afspraken over beheer, onderhoud, exploitatie, eigendom en tarifiering van de sportaccommodaties vloeien nog voort uit de drie voormalige gemeente Bussum, Naarden en Muiden. De diversiteit is daardoor groot. In de beweeg- en sportvisie is een aantal kaders gesteld voor een nieuw beheer- en tariefstelsel. Op basis van deze uitgangspunten is een onderzoek gestart om te komen tot een meer geharmoniseerd beheer- en tariefstelsel voor de buitensportaccommodaties. In het kader van het onderzoek is intensief gesproken met alle betrokken sportverenigingen. Dit onderzoek zal in 2020 worden afgerond.

8.4 Spelen en recreëren

Wat willen we bereiken?

8.4.1 Wij zorgen voor voldoende speelplaatsen die verspreid over de kernen liggen

Kinderen en jongeren moeten vrij en zelfstandig van de buitenruimte gebruik kunnen maken. Dat is belangrijk voor hun persoonlijke ontwikkeling. We zorgen voor voldoende ruimte om te spelen, veilige routes en voorzieningen die tot de verbeelding spreken. Renovaties van speelplekken worden in overleg met de kinderen, buurtbewoners en/of buurtplatforms uitgevoerd.

Maatregelen

Realisatie van een kaart op de website met de formele speellocaties

Wij maken voor de inwoners op eenvoudige wijze digitaal inzichtelijk waar formele speellocaties zich bevinden in de gemeente.

Bewegen in de openbare ruimte wordt gefaciliteerd

Wij faciliteren inwoners om te bewegen in de buitenruimte. Denk aan beweegtuinten binnen de bestaande parken en wandelgebieden. Buurtsportcoaches zijn hiervoor beschikbaar (zie 8.3 sport).

8.4.2 Onze buitenruimte meer bespeelbaar maken

Onze buitenruimte is voor minimaal 3% van de oppervlakte bespeelbaar. Een bespeelbare buitenruimte is goed voor iedereen, ook als er niet direct speeltoestellen worden geplaatst. Het maakt een buurt sterk en betrokken en daardoor aantrekkelijk en waardevol. Waar voldoende buitenruimte is voor spel, sport en ontmoeting, voelen kinderen en jongeren zich meer verantwoordelijk voor de ruimte. Waar zij kunnen spelen in een natuurlijke omgeving, ontwikkelen zij een gevoel van verbondenheid en verantwoordelijkheid voor de natuur.

Maatregelen

Onderzoek naar de bespeelbaarheid van de buitenruimte

Spelen en bewegen is belangrijk en gebeurt niet alleen op speellocaties met toestellen. Wij zetten in op een buitenruimte die nog veel meer benut wordt om te spelen en bewegen. Gelijktijdig met de ontwikkeling van 'Buitenruimte in Beeld' (programma 5.3) onderzoeken wij de bespeelbaarheid van de openbare ruimte.

8.4.3 Wij streven inclusieve speellocaties na

We willen dat iedereen mee doet, inwoners, medewerkers, jong en oud, met of zonder beperking. Eén van de onderwerpen die extra aandacht vragen, is het samen spelen en het toegankelijk maken van speelplekken. Werken aan samen spelen in een gemeente betekent dus werken en vooral samenwerken, intern en extern op allebei deze gebieden, het fysieke én het sociale domein. Met de resultaten uit de Week van de Toegankelijkheid in oktober 2018 met als thema 'Vrije tijd' gaan we aan de slag. (Zie inclusie programma 1).

Maatregelen

Realiseren van inclusieve speellocaties

Bij de renovaties van speellocaties wordt beoordeeld of een speellocatie (deels) inclusief gemaakt kan worden zodat alle kinderen mee kunnen doen.

Beleidsindicatoren

Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie. Onderwijs

Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Jaarstukken 2018	Begroot 2020 Gooise Meren	Begroot 2020 Gemeenten 50.000 - 100.000 inwoners	Beschrijving	Toelichting
20	Niet wekelijkse sporters	%	GGD CBS RIVM	40%	40%	51%	Het percentage inwoners dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.	Cijfers uit 2016. Deze indicator wordt elke vier jaar onderzocht met behulp van de gezondheidsmonitor van de GGD. In Gooise Meren hebben we meer inwoners die wekelijks sporten ten opzichte van vergelijkbare gemeenten

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
633 Culturele vorming	1.487	1.568	1.544	1.543	1.543	1.543
634 Sport	3.016	3.164	3.096	3.344	3.285	3.283
635 Kunst	888	941	937	855	854	854
636 Monumenten en musea	655	668	577	550	546	545
637 Recreatie	157	238	237	237	235	235
642 Speelvoorzieningen	450	449	528	498	510	526
Totaal Lasten	6.652	7.027	6.919	7.027	6.973	6.987
Baten						
633 Culturele vorming	-6	-13	-13	-13	-13	-13
634 Sport	-478	-1.489	-713	-713	-713	-713
635 Kunst	-12	0	0	0	0	0
636 Monumenten en musea	-113	-121	-93	-93	-93	-93
637 Recreatie	-12	-9	-9	-9	-9	-9
642 Speelvoorzieningen	-18	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-639	-1.632	-827	-827	-827	-827
Resultaat voor bestemming	6.013	5.395	6.092	6.200	6.146	6.160
Onttrekkingen						
634 Sport	-168	-410	-151	-158	-150	-148
Resultaat na bestemming	5.845	4.985	5.941	6.042	5.995	6.011

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 8	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Sport In 2019 zijn er vanuit het CUP incidentele budgetten verstrekt voor capaciteitsonderzoek en duurzame vervanging. Op de lasten geeft dit incidenteel een voordeel van € 80.000. Uitwerking nota reserves en voorzieningen. Op de bate geeft dit incidenteel een nadeel van € 784.000. Per saldo € 704.000 nadeel.	704	N
Monumenten en Musea Er zijn door het Rijk monumentensubsidies voor onderhoudswerkzaamheden aan De Kazerne en Het Muizenfort in Muiden, de kerktoren in Muiderberg en de Turfloods in Naarden aan de gemeente verstrekt. In voortgangsverslag 1 2019 is hiervoor aanvullend incidenteel budget verstrekt. Op de lasten kant geeft dit incidenteel een voordeel van € 135.000 en op de lasten geeft dit een incidenteel nadeel van € 28.000. Per saldo een voordeel van € 107.000	107	V
Speelvoorzieningen Abusievelijk zijn in de begroting 2019 niet meegenomen de bespeelbaarheid buitenruimte en de digitale kaart, beide onderdeel van de visie buitenruimte. Op de lasten geeft dit een incidenteel nadeel van € 50.000.	50	N
Overige verschillen Diverse posten < € 70.000	50	N
Reserves		
Sport Uitwerking van de nota Reserves en voorzieningen. Vrijval in 2019 van de reserve buurtsportcoaches ten gunste van de algemene reserve.	259	N
Totaal	956	N

Investerings

Het totaal aan voorgenomen investeringen voor dit programma in 2020 bedraagt € 4,8 miljoen (Sport, Bewegingsonderwijs en Speelvoorzieningen). Met het vaststellen van de begroting worden voor de in de onderstaande tabel opgenomen investeringen kredieten gevoteerd. Voor de andere voorgenomen investeringen worden in 2020 separate voorstellen aan u voorgelegd. De bijbehorende kapitaallasten zijn al in deze begroting verwerkt.

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 8		
Vervangingen Sport 2020	Jaarlijks wordt een deel van de velden, banen en parkinrichtingen vervangen. Het doel is de borging van goede en veilige buitensportaccommodaties in Gooise Meren.	210.000
Vervanging speeltoestellen 2020	Naast regulier onderhoud van de speelvoorzieningen is het ook nodig om toestellen of ondergronden te vervangen. Meestal omdat het gebruik en ouderdom slijtage veroorzaken die niet te repareren zijn. Soms ook door schade of om diversiteit aan te brengen in het speel- en beweegaanbod. Bij het vervangen wordt ook daar waar mogelijk aanpassingen gedaan om de speelvoorziening aan te passen aan de inclusieve samenleving.	180.225
Totaal		390.225

* Investeringsbedragen exclusief bijdragen van derden

9. Programma baten en lasten

Ambitie

Gooise Meren is financieel gezond en belast inwoners en ondernemers niet zwaarder dan voor de gemeentelijke financiële huishouding nodig is. Het bestuur van Gooise Meren gaat zorgvuldig om met de middelen die ze tot haar beschikking heeft gekregen om al haar taken uit te voeren en Gooise Meren een gemeente te laten zijn, waar het goed wonen, werken en recreëren is. We kiezen voor een zorgvuldige en behoedzame wijze van begroten, zonder dat een groter beroep gedaan hoeft te worden op inwoners dan nodig is.

Wij staan voor een gedegen financieel beleid en een sluitende begroting. De begroting dient dan ook meerjarig reëel en structureel in evenwicht te zijn. Het is belangrijk om gedegen en strak te begroten en genoeg weerstandsvermogen en -capaciteit te hebben, zodat financiële risico's kunnen worden opgevangen zonder dat dit een nadelig effect heeft op de lopende begroting en de gemeentelijke taken.

Wij willen een klantvriendelijke, dienstverlenende en faciliterende gemeente zijn, die als een i-Overheid op innovatieve wijze de inwoners bereikt en bedient. Willen we de kansen die digitalisering ons hiervoor biedt optimaal benutten, dan moeten we blijven investeren in informatiebeveiliging en digitalisering.

9.1 Sluitende begroting

Wat willen we bereiken?

9.1.1 Kritisch op uitgaven en financieel bewust

Het college voert een duurzaam financieel beleid. Ook in meerjarenperspectief weet het college de gemeentefinanciën verantwoord en evenwichtig te houden. We gaan zorgvuldig en zuinig om met de middelen die we tot onze beschikking hebben gekregen om taken uit te voeren. De voorliggende begroting kent een structureel positief financieel beeld. De verwachting is echter dat de financiële druk op de meerjarenbegroting de komende jaren zal toenemen, en daar is de gemeente Gooise Meren niet uniek in. Dit komt door diverse onzekere ontwikkelingen, zoals de Jeugdzorg, de transitie in het fysiek domein, toename van kapitaallasten van huidige uitgestelde investeringen, onzekerheid over de uitkering uit het gemeentefonds, macro economische ontwikkelingen. De boodschap uit de Perspectiefnota blijft dus ongewijzigd. De druk op onze meerjarenbegroting zal toenemen en maatregelen zullen nodig zijn om een sluitende meerjarenbegroting te behouden. Willen we de financieel gezonde en robuuste gemeente blijven die we nu zijn, dan blijft scherp en terughoudend begroten het uitgangspunt.

Maatregelen

Jaarlijks investeringsprognoses actualiseren

Het meerjareninvesteringsprogramma bevat alle voorgenomen investeringen. Dit leidt tot forse jaarlijkse uitgaven en bijbehorende financieringsbehoefte. De daarmee gepaard gaande kapitaallasten leggen een groot beslag op de financiële begroting en de financiële positie. Om beter zicht te hebben en te houden op de toekomstige uitgaven en kapitaallasten beoordelen we periodiek de voorgenomen investeringen en actualiseren wij de investeringsprognoses. In aanloop naar de volgende perspectiefnota wordt het instrument kapitaallastenplafond nader uitgewerkt en zo mogelijk toegepast vanaf begroting 2021.

Begrotingsscan

Het college voert een duurzaam financieel beleid. We gaan zorgvuldig en zuinig om met de middelen die we tot onze beschikking hebben gekregen om taken uit te voeren. De begrotingsscan is een van de maatregelen die we hiervoor treffen. Het gemeentebreed monitoren en sturen van onderbestedingen past bij ons beleid om de financiële huishouding op orde te houden.

Jaarlijks maken wij voorafgaand aan de totstandkoming van de begroting een begrotingsscan. Hierdoor krijgen wij meerjarig (met terugwerkende kracht) inzicht in de ontwikkeling van de verschillende budgetten, zonder dat dit ten koste gaat van de afgesproken onderliggende gemeentelijke activiteiten.

9.1.2 Adequaat Planning & Control instrumentarium

De gemeente zet in op een goede dienstverlening aan onze inwoners. Daar hoort ook bij dat we inwoners van Gooise Meren op een toegankelijke manier informeren over de inkomsten en uitgaven van onze gemeente. We willen op een eenvoudige en transparante manier inzichtelijk maken wat we voor inwoners doen. Dat doen we aan de hand van de vragen: Wat wil de gemeente bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? En wat mag dat kosten? Als gemeente vinden wij het belangrijk dat we de goede dingen doen en dat we de dingen ook goed doen. Dit vraagt om een goede planning en control cyclus en bijbehorend instrumentarium. Planning en control is geen doel op zich maar een hulpmiddel dat het mogelijk maakt om het proces van plannen, uitvoeren en evalueren zo te sturen en te beheersen dat de doelen die het bestuur nastreeft ook gerealiseerd worden. Een goed werkende planning en control is gebaseerd op een samenspel van maatregelen op het gebied van organisatie, processen, instrumenten én gedrag. En juist dit laatste zal in Gooise Meren nog meer aandacht krijgen.

Maatregelen

Vernieuwing Planning en Control

We willen met de gemeenteraad onderzoeken of het huidige planning en control proces verbeterd kan worden. Een eventueel vernieuwde P&C-cyclus moet het gemeentebestuur in staat stellen slagvaardig en transparant te opereren c.q. te besluiten richting de inwoners van de gemeente Gooise Meren.

Beleidsindicatoren

In de Programmabegroting zijn verplichte indicatoren opgenomen⁴. Over het algemeen zeggen de verplichte indicatoren niet veel over de effectiviteit van het beleid. We streven ernaar indicatoren te ontwikkelen die deze informatie wel bieden en die daarmee ook sturingsmogelijkheden geven. Het ontwikkelen van een adequate indicator, vraagt conceptuele helderheid en goede datakwaliteit.

9.2 Belastingen

Wat willen we bereiken?

9.2.1 Lasten stabiel

Het komende jaar houden we de OZB op het huidige niveau. De gehanteerde inflatiecorrectie levert per saldo geen lastenverzwaring op omdat lonen en prijzen ook worden aangepast. De kosten die bij de verschillende voorzieningen worden gemaakt, worden zoveel als mogelijk doorberekend naar de gebruiker van die voorziening ('de vervuiler betaalt'). Daarnaast laten we prijsstijgingen ook in de tarieven doorwerken. Het streven naar maximale (lees: 100%) kostendekking van de verschillende leges en tarieven blijft hierbij het uitgangspunt.

9.2.2 Taxeren op basis van gebruikersoppervlakte

De Waarderingskamer heeft besloten dat het taxeren van woningen op gebruiksoppervlakte verplicht wordt per 1 januari 2022. Dit betekent dat de WOZ-Waarden bij de aanslagoplegging in februari 2022 getaxeerd moeten zijn op basis van de gebruiksoppervlakte i.p.v. op basis van inhoud. Het project "taxeren op basis van gebruiksoppervlakte" heeft als uitgangspunt dat de gevolgen voor de OZB tarieven en de WOZ-waardes zo klein mogelijk worden gehouden. Met alle stappen/acties/controles en risicobewaking die we in het plan van aanpak hebben opgenomen gaan we dit realiseren. Echter wijzigingen in de WOZ-Waardes vallen niet uit te sluiten gezien de impact die deze omvorming heeft. In het plan van aanpak is ook een communicatieplan opgenomen om iedereen binnen de gemeente Gooise Meren over deze omvorming te informeren.

---

⁴ Voor het toelichten van de effecten van beleid op de programma's gebruiken gemeenten beleidsindicatoren. Alle gemeenten zijn verplicht (vanuit Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) dit in ieder geval te doen aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren.

Aan het einde van het project (2021) kennen we pas de nieuwe WOZ-waarden en daarmee de afwijkingen t.o.v. de dan geldende WOZ-Waarden (nog op basis van inhoud). Op basis van deze gegevens wordt de bandbreedte (percentage) van die afwijking bepaald. Met alle belanghebbenden, die buiten deze bandbreedte vallen, zal zorgvuldig worden gecommuniceerd. Het project "taxeren op basis van gebruiksoppervlakte" is in 2019 gestart en wordt in 2020 planmatig verder uitgevoerd. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met onder andere de waarderingskamer, woningbouwverenigingen en omliggende gemeenten

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten						
638 Uitkeringen Gemeentefonds	0	18	9	9	8	8
639 Belastingen	676	759	745	745	591	591
640 Overige baten en lasten	0	204	1.823	1.977	744	632
641 Rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
644 Huisvesting Gooise Meren	67	18	0	0	0	0
646 Overhead	14.755	17.072	17.899	18.115	18.418	18.440
Totaal Lasten	15.497	18.072	20.477	20.847	19.762	19.671
Baten						
638 Uitkeringen Gemeentefonds	-67.515	-74.162	-72.250	-73.214	-73.856	-74.504
639 Belastingen	-12.725	-12.899	-13.222	-13.339	-11.318	-11.470
640 Overige baten en lasten	-7.374	-1.633	-2.085	-2.217	-2.151	-2.122
641 Rekening van baten en lasten	4.856	0	0	0	0	0
644 Huisvesting Gooise Meren	-86	0	0	0	0	0
646 Overhead	-2.769	-103	-82	-82	-82	-82
Totaal Baten	-85.614	-88.797	-87.640	-88.852	-87.408	-88.179
Resultaat voor bestemming	-70.116	-70.725	-67.163	-68.006	-67.646	-68.508
Stortingen						
639 Belastingen	0	0	0	0	0	0
640 Overige baten en lasten	11.438	11.654	0	0	0	240
641 Rekening van baten en lasten	1.502	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	12.940	11.654	0	0	0	240
Onttrekkingen						
639 Belastingen	0	0	0	0	0	0
640 Overige baten en lasten	-1.601	-6.167	-13.990	-550	-300	0
641 Rekening van baten en lasten	-4.856	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	-6.456	-6.167	-13.990	-550	-300	0
Saldo reserves	6.484	5.487	-13.990	-550	-300	240
Resultaat na bestemming	-63.632	-65.238	-81.153	-68.556	-67.946	-68.268

Toelichting financiële verschillen

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 9	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
<i>Uitkeringen Gemeentefonds</i> De uitkering 2020 is enerzijds lager omdat in 2019 een additionele uitkering is ontvangen van € 3,3 miljoen in het kader van de bommenregeling Krijgsman en Crailo. Hiertegenover staat de in de Perspectiefnota 2020 opgenomen compensatie voor loon- en prijsstijging ad. € 1,4 mln.	1.910	N
<i>Belastingen</i> De belastingopbrengsten stijgen in 2020 door verhoging van de tarieven met 2,5%, conform uitgangspunt in Perspectiefnota 2020.	325	V
<i>Overhead</i> De lonen worden in 2020 met 3,5% (incl. 1% pensioenpremie) verhoogd, conform uitgangspunt in Perspectiefnota 2020. Daarnaast is de activiteit documentaire informatievoorziening (DIV) toegevoegd aan overhead.	800	N
Overige baten en lasten Hogere bespaarde rente door met name de activering van de uitgaven voor tijdelijke huisvesting onderwijs.	450	V
<i>Reserves (lasten)</i> In 2020 is sprake van fors lagere stortingen dan in 2019. Dit heeft te maken met de uitwerking in 2019 van de nota reserves en voorzieningen welke leidde tot stortingen in de Algemene reserve in verband met vrijval van de Algemene Reserve Grondexploitatie (€ 3,8 mln.), Reserve MFC Keveerdijk (€ 3,7 mln.), Reserve Sociaal Domein (€ 1,2 mln.), Reserve Onderwijsachterstandenbeleid (€ 0,2 mln.) en Reserve Buurtsportcoaches (€ 0,2 mln.). Daarnaast is in 2019 de bestemming van het rekeningresultaat 2018 (€ 1,1 mln.) in de Algemene Reserve gestort; in 2020 is het begrotingssaldo (nog) niet in de Algemene Reserve gestort.	11.654	V
<i>Reserves (baten)</i> In 2020 is sprake van fors hogere onttrekkingen dan in 2019. In 2020 wordt een bedrag van € 13 mln. onttrokken aan de Algemene Reserve ter dekking van de ingestelde bestemmingsreserve tijdelijke huisvesting Onderwijs (in 2019 was al € 2,1 mln. onttrokken). Daarnaast is sprake van onttrekkingen in 2019 uit de reserve van het rekeningresultaat 2018 (€ 1,5 mln.) en de nadelige saldi uit de	7.823	V

Toelichting verschillen begroting 2020 t.o.v. begroting 2019		
Onderdeel programma 9	Vershil (x € 1.000)	V/N (V= voordeel, N= nadeel)
Voortgangsverslagen 2018-2 en 2019-1 (samen € 0,8 mln.). Het restant wordt verklaard door onttrekkingen in 2019 (t.b.v. groenstructuurplan/biodiversiteit en Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan; samen € 0,1 mln.) die in 2020 niet terugkomen.		
In de bovenstaande tabel is het saldo van de begroting 2020 meegenomen.	1.622	N
<i>Overige verschillen</i> Diverse posten < € 70.000	5	N
Totaal	15.955	V

Investeringsen

Het totaal aan voorgenomen investeringen voor dit programma in 2020 bedraagt € 1,4 miljoen (Tractie en Hard-/software). Met het vaststellen van de begroting worden voor de in de onderstaande tabel opgenomen investeringen kredieten gevoteerd. De bijbehorende kapitaallasten zijn al in deze begroting verwerkt.

Omschrijving investering	Toelichting	Investeringsbedrag * in €
Programma 9		
Mitsubishi Canter (2 stuks)	Vervanging Canter (gladheidsbestrijding) in 2020	55.000
Zoutstrooiers (8 jr)	Vervanging van acht zoutstrooiers	305.000
Mobiele werkplekken/devices (3 jr)	Vervanging van laptops en tablets	125.000
Programma digitalisering 2020 (5 jaar)	Investeringsen conform het Masterplan Digitalisering voor Wet- en regelgeving, Landelijke ontwikkelingen en Maatschappelijke en bestuurlijke organisatieontwikkelingen.	485.000
Fysieke hosts, acces switches, wifi (5 jaar)	Vervangingsinvesteringen draadloos internet	200.000
Storage&backup/core switches (5 jaar)	Investeringsen met betrekking tot de opslag van data	210.000
Totaal		1.380.000

* Investeringsbedragen exclusief bijdragen van derden

Financiële begroting

Financiële recapitulatie programma's

Financiële recapitulatie programma's

Programma	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
LASTEN						
Inwoners en Bestuur	8.548.912	5.443.387	4.736.584	4.719.171	4.531.669	4.531.669
Veiligheid	6.629.142	8.734.545	5.775.975	5.775.845	5.786.424	5.867.639
Openbare ruimte en verkeer	11.685.093	8.218.734	8.571.113	9.082.504	9.090.733	9.106.692
Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen, Economie en Toerisme	12.111.712	15.685.693	11.714.855	12.274.366	10.116.733	10.052.165
Duurzaamheid en water	17.300.237	18.245.772	18.847.456	18.874.723	18.571.518	18.553.330
Werk en Inkomen	20.602.603	20.800.720	20.852.025	20.586.826	20.480.852	20.480.852
Zorg en welzijn, onderwijs en jeugd	35.123.995	36.969.079	39.029.648	39.111.590	39.106.970	39.666.642
Sport, Cultuur en Recreatie	6.652.383	7.027.070	6.919.319	7.026.969	6.972.651	6.986.625
Algemene baten en lasten	15.497.422	18.071.614	18.854.700	19.023.490	19.340.396	19.181.465
Totaal lasten	134.151.497	139.196.613	135.301.676	136.475.484	133.997.946	134.427.079
BATEN						
Inwoners en Bestuur	-1.267.019	-840.872	-681.272	-758.043	-680.422	-680.422
Veiligheid	-119.849	-123.311	-125.211	-125.211	-125.211	-125.211
Openbare ruimte en verkeer	-5.077.836	-2.622.101	-2.749.001	-2.749.001	-2.749.001	-2.749.001
Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen, Economie en Toerisme	-11.031.621	-6.497.759	-7.134.563	-5.796.863	-5.796.863	-5.796.863

Programma	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Duurzaamheid en water	-13.458.058	-13.728.703	-14.246.451	-14.265.787	-14.369.286	-14.398.641
Werk en Inkomen	-15.062.342	-13.040.172	-13.040.172	-12.920.172	-12.920.172	-12.920.172
Zorg en welzijn, onderwijs en jeugd	-7.603.258	-6.502.725	-6.534.042	-6.534.042	-6.534.042	-6.774.042
Sport, Cultuur en Recreatie	-639.319	-1.632.468	-827.098	-827.098	-827.098	-827.098
Algemene baten en lasten	-86.314.488	-88.796.948	-87.639.700	-88.852.103	-87.407.554	-88.178.596
Totaal Baten	-140.573.791	-133.785.060	-132.977.510	-132.828.321	-131.409.649	-132.450.047
Resultaat voor bestemming	-6.422.294	5.411.554	2.324.166	3.647.163	2.588.297	1.977.032
Totaal toevoegingen reserves	16.866.982	19.602.155	13.090.000	0	0	240.000
Totaal onttrekkingen reserves	-11.946.374	-25.013.708	-17.035.970	-5.470.182	-3.009.442	-2.706.231
Totaal reserves saldo	4.920.608	-5.411.554	-3.945.970	-5.470.182	-3.009.442	-2.466.231
Lasten inclusief reserves	151.018.479	158.798.768	148.431.676	136.475.484	133.997.946	134.667.079
Baten inclusief reserves	-152.520.165	-158.798.768	-150.013.480	-138.298.503	-134.419.091	-135.156.278
Resultaat na bestemming	-1.501.686	0	-1.621.804	-1.823.019	-421.145	-489.199

Investerings

Het totaal aan voorgenomen investeringen voor het begrotingsjaar 2020 bedraagt € 25,5 miljoen, exclusief bijdragen van derden € 1,7 miljoen (zie bijlage 1 Overzicht investeringen). De kapitaallasten van alle voorgenomen investeringen zijn verwerkt in het meerjarenperspectief van deze programmabegroting en dus in principe afgedekt binnen die begroting.

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 1				
Lasten				
Doorontwikkeling digitale producten voor inwoners	75.000	0	0	0
Inclusie: alle inwoners kunnen meedoen	100.000	80.000	0	0
Totaal incidentele lasten	175.000	80.000	0	0
Baten				
Dekking inclusieve samenleving uit Reserve Sociaal Domein	-100.000	-80.000	0	0
Totaal incidentele baten	-100.000	-80.000	0	0
Saldo programma 1	75.000	0	0	0

Toelichting programma 1

College-uitvoeringsprogramma

Doorontwikkeling digitale producten voor inwoners

We werken aan het doorontwikkelen van digitale producten voor inwoners waar gebruikersgemak en selfservice centraal staan. Naast de ICT implementatie is begeleiding nodig op de werk- en klantprocessen.

Transitie inclusieve samenleving

We werken binnen en buiten de gemeentelijke organisatie aan bewustwording (welke rol iedereen daar zelf in speelt) dat mensen (vaak ongewild) worden buitengesloten. Doel is gedragsverandering. Bewustwording is een voorwaarde om tot gedragsverandering te komen. Eerst inclusief denken dan inclusief doen. Deze kosten worden gedekt uit de Reserve Sociaal Domein.

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 3				
Lasten				
Uitvoeringsplan leefbaarheid	300.000	250.000	200.000	0
Totaal incidentele lasten	300.000	250.000	200.000	0

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 3				
Baten				
Dekking uitvoeringsplan leefbaarheid uit Algemene Reserve	-300.000	-250.000	-200.000	0
Totaal incidentele baten	-300.000	-250.000	-200.000	0
Saldo programma 3	0	0	0	0

Toelichting programma 3

College-uitvoeringsprogramma

Actieplan Leefbaarheid

Op basis van het Actieplan Leefbaarheid, dat in 2019 samen in met inwoners is opgesteld, wordt het actieplan uitgevoerd (2020 – 2022). Onderdeel van dit plan is het Actieplan Geluid, dat gemeenten verplicht zijn op te stellen. Het Actieplan Leefbaarheid omvat onderwerpen waar inwoners last van ondervinden (rommel, geluidsoverlast, verkeer) en onderwerpen die de kwaliteit van de leefomgeving juist verbeteren (vergroening, verduurzaming, ontmoeting). Het Actieplan Leefbaarheid is een coproductie van inwoners en gemeente en sluit nauw aan bij de agenda duurzaamheid, de omgevingswerk en het versterken van de sociale basis (zie programma 5 en 7). De kosten voor het uitvoeringsplan leefbaarheid worden gedekt uit de Algemene Reserve.

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 4				
Lasten				
Afkoop huursom MFC	0	2.000.000	0	0
Totaal incidentele lasten	0	2.000.000	0	0
Baten				
Dekking afkoop huursom MFC uit Reserve MFC Keverdijk	0	-2.000.000	0	0
Totaal incidentele baten	0	-2.000.000	0	0
Saldo programma 4	0	0	0	0

Toelichting programma 4

Afkoop huursom MFC

De gemeente wordt de huurder van de begane grond van het MFC gedurende 25 jaar. De huursom wordt ineens afgekocht en dit wordt gedekt uit de Reserve MFC Keverdijk.

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 5				
Lasten				
Energietransitie	200.000	100.000	0	0
Totaal incidentele lasten	200.000	100.000	0	0
Baten				
Dekking energietransitie uit Algemene Reserve	-200.000	-100.000	0	0
Totaal incidentele baten	-200.000	-100.000	0	0
Saldo programma 5	0	0	0	0

Toelichting programma 5

College-uitvoeringsprogramma Energietransitie

Het Rijk legt de regie van de energietransitie voor de gebouwde omgeving bij gemeenten. Het doel is dat alle wijken in 2050 aardgasvrij zijn. Dit betekent dat wij voor Gooise Meren de verantwoordelijkheid en bevoegdheid krijgen om besluiten te nemen over de lokale energievoorziening. We zetten de regionale samenwerking in 2020 voort met onze partners die de regionale energiestrategie getekend hebben. Deze strategie zet in op de realisatie van de energietransitie in de gebouwde omgeving. De kosten voor de energietransitie worden gedekt uit de Algemene reserve.

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 6				
Lasten				
Inrichten procesregie statushouders	120.000	0	0	0
Verbreden MVO-programma	100.000	100.000	0	0
Totaal incidentele lasten	220.000	100.000	0	0
Baten				
Bijdrage Rijk inrichting procesregie statushouders	-120.000	0	0	0

Dekking verbreden MVO-programma uit Reserve Sociaal Domein	-100.000	-100.000	0	0
Totaal incidentele baten	-220.000	-100.000	0	0
Saldo programma 6	0	0	0	0

Toelichting programma 6

Procesregie statushouders

Jaarlijks t/m 2020 ontvangt de gemeente middelen voor maatschappelijke begeleiding per gehuisveste statushouder, ca. € 120.000 per jaar (€ 2.370 per volwassen statushouder). Naast de extra uitgaven voor de maatschappelijke begeleiding door vluchtelingenwerk en Versa (45.000), is het noodzakelijk om de uitvoeringsdienst uit te breiden met een procesregisseur voor statushouders (€ 82.000). Er is behoefte aan een integrale en pro-actieve benadering van deze (kwetsbare) groep.

Voorgesteld wordt om de rijksinkomsten (€ 120.000) aan te wenden om procesregie statushouders in te richten en de intensieve begeleiding voort te zetten. Derhalve budgetneutraal.

College-uitvoeringsprogramma

Verbreden MVO programma

We realiseren met ondernemers en onderwijs een inclusieve arbeidsmarkt door in te zetten op drie sporen: werk naar werk; school naar werk en uitkering naar werk.

- *Werk naar werk.* We gaan het sociaal economisch platform (SEP) (overleg ondernemers en bestuurders) verder ontwikkelen ten behoeve van de inclusieve arbeidsmarkt. Werk naar werk. Ondernemers worden ondersteund in duurzaam ondernemen met informatie en advies (banenafspraken, SROI, etc.) over duurzame inzetbaarheid via het ondernemersloket.
- *School naar werk.* We zetten in begeleiding van kwetsbare jongeren naar school en of werk. Uitkering naar werk. We zetten in op een effectieve uitvoering van de in 2018 vastgestelde verordening werk en participatie. Inwoners met een uitkering worden op basis van hun talenten begeleid naar werk en/of participatie.
- *Uitkering naar werk.* Inwoners die vanwege een beperking niet het wettelijk minimumloon kunnen verdienen zijn opgenomen in het doelgroepenregister (banenafspraken).

De kosten voor het verbreden MVO programma worden gedekt uit de reserve Sociaal Domein.

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 7				
Lasten				
Diverse kosten tijdelijke huisvesting onderwijs PO	2.473.800	2.430.400	2.387.000	2.343.600
Dotatie bestemmingsreserve tijdelijke huisvesting onderwijs PO	13.090.000	0	0	0
Innovatiebudget	250.000	250.000	250.000	0
Totaal incidentele lasten	15.813.800	2.680.400	2.637.000	2.343.600

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 7				
Baten				
Terugkoop tijdelijke huisvesting PO	0	0	0	-240.000
Dekking diverse kosten tijdelijke huisvesting onderwijs PO uit Reserve Tijdelijke huisvesting onderwijs PO	-2.170.000	-2.170.000	-2.170.000	-2.170.000
Dekking innovatiebudget uit Reserve Sociaal Domein	-250.000	-250.000	-250.000	0
Totaal incidentele baten	-2.420.000	-2.420.000	-2.420.000	-2.410.000
Saldo programma 7	13.393.800	260.400	217.000	-66.400

Toelichting programma 7

Onderwijshuisvesting

Diverse kosten tijdelijke huisvesting onderwijs PO, waaronder kapitaallasten. De kapitaallasten worden gedekt uit de Reserve Tijdelijke huisvesting onderwijs PO.

Tijdelijke huisvesting onderwijs

De verwachting is dat de tijdelijke huisvesting tijdens renovatie en nieuwbouw voor primair- en voortgezet onderwijs ongeveer € 13 miljoen gaat kosten in de periode 2019-2025. Voorgesteld wordt om voor de dekking hiervan een bestemmingsreserve in te stellen ten laste van de Algemene Reserve (Zie programma 9). Ten behoeve van de uitvoering in 2019, vooruitlopend hierop, de instelling van deze bestemmingsreserve voor 2019 al middels een separaat raadsvoorstel aan de gemeenteraad voorgelegd. In 2023 wordt er een incidentele baat verwacht door verkoop tijdelijke huisvesting PO. De opbrengst van deze verkoop wordt gestort in de Algemene Reserve (Zie programma 9).

College-uitvoeringsprogramma

Innovatiebudget

Met een innovatiebudget sociaal domein stimuleren we nieuwe uitvoeringspraktijken die de kanteling naar inwoners en ondersteuning in buurten en wijken kunnen versterken. We willen een substantiële verschuiving realiseren van individuele specialistische inzet naar meer algemene voorzieningen in de wijk die een breed pakket op het gebied van leefbaarheid, zorg en ondersteuning bieden met op afzienbare termijn lagere kosten. Eigen kracht en zelf oplossend vermogen staan voorop en vermindering van het beroep op specialistische voorzieningen. Oplossingen moeten zo veel mogelijk worden gezocht in de reguliere omgeving van kwetsbare mensen. Activiteiten en pilots die bijdragen aan deze beweging komen in aanmerking voor bekostiging uit het innovatiebudget. De kosten voor de uitvoering innovatiebudget sociaal domein worden gedekt uit de Reserve Sociaal Domein.

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 9				
Lasten				

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 9				
Terug storting in Algemene Reserve als gevolg van terugkoop tijdelijke huisvesting PO	0	0	0	240.000
Totaal incidentele lasten	0	0	0	240.000
Baten				
Dekking dotatie aan bestemmingsreserve tijdelijke huisvesting onderwijs PO uit Algemene Reserve	-13.090.000			
Totaal incidentele baten	-13.090.000	0	0	0
Saldo programma 9	-13.090.000	0	0	240.000

Toelichting programma 9

Algemene Reserve

In 2023 wordt de opbrengst verkoop tijdelijke huisvesting PO gestort in de Algemene Reserve (Zie programma 7). Het instellen van de bestemmingsreserve Tijdelijke Huisvesting Onderwijs komt ten laste van de Algemene Reserve (Zie programma 7).

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Overige posten				
Lasten				
Overige posten incidentele lasten	196.400	76.400	30.000	30.000
Totaal incidentele lasten	196.400	76.400	30.000	30.000
Baten				
Overige posten incidentele baten	-21.400	-21.400	-30.000	-30.000
Totaal incidentele baten	-21.400	-21.400	0	0
Saldo overige posten	175.000	55.000	0	0

Incidentele baten en lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal				
Lasten				
Totaal incidentele lasten, inclusief overige posten	16.905.200	5.286.800	2.867.000	2.613.600
Totaal incidentele lasten	16.905.200	5.286.800	2.867.000	2.613.600
Baten				
Totaal incidentele baten, inclusief overige posten	-16.351.400	-4.971.400	-2.650.000	-2.440.000
Totaal incidentele baten	-16.351.400	-4.971.400	-2.650.000	-2.440.000
Saldo begroting incidentele baten en lasten	553.800	315.400	217.000	173.600

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
<i>+ = negatief saldo; - = positief saldo</i>				
Saldo baten en lasten	2.324	3.647	2.588	1.977
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-3.946	-5.470	-3.009	-2.466
Begrotingssaldo na bestemming	-1.622	-1.823	-421	-489
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	554	315	217	174
Structurele begrotingssaldo	-2.176	-2.138	-638	-663

Balans

Balans

Balansontwikkeling	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Stand per ultimo jaar</i>	<i>bedragen in € x 1.000</i>					
Materiële Vaste Activa	195.748	203.079	222.320	231.394	240.033	241.817
Vlottende activa	29.959	11.418	18.193	18.257	19.865	21.157
Totale Activa	225.707	214.498	240.513	249.651	259.898	262.974
Reserves	58.191	52.780	48.834	43.364	40.354	37.888
Voorzieningen	23.829	22.164	21.509	20.578	20.889	21.194
Langlopende leningen	114.446	117.011	140.930	156.469	169.414	174.650
Vlottende passiva	29.241	29.241	29.241	29.241	29.241	29.241
Totale Passiva	225.707	214.498	240.513	249.651	259.898	262.974

Het balanstotaal, i.c. de materiële vaste activa en de langlopende leningen, neemt de komende jaren toe door investeringen in onderwijshuisvesting en civiele herinrichtingsprojecten.

EMU-saldo

Met het EMU-saldo wil het Rijk de begroting en de jaarrekening van gemeenten monitoren om te kunnen voldoen aan afspraken die gemaakt zijn binnen de Economische en Monetaire Unie (EMU).

Het EMU-saldo is gebaseerd op het kasstelsel en bestaat uit het saldo van alle inkomsten en uitgaven op kasbasis, ongeacht of dit ten behoeve van bedrijfsvoering of investering is. Het belangrijkste verschil tussen het door de gemeente gehanteerde stelsel van lasten en baten met het door het Rijk gehanteerde kasstelsel is dat de gemeente door middel van afschrijvingen de investeringen over meerdere jaren ten laste brengt van de exploitatie, daar waar het Rijk deze investeringen in één keer ten laste brengt van het investeringsjaar.

Het EMU-saldo toont een negatief beeld door het hoge volume aan voorgenomen investeringen bij met name onderwijshuisvesting (IHP) en civiele herinrichtingsprojecten.

EMU-berekening

no.	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021
		Volgens begroting 2019	Volgens begroting 2020	Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	5.412	2.254	3.617
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	7.581	7.823	8.559
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	5.705	4.645	4.657
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	14.912	27.064	17.633
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-

no.	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021
		Volgens begroting 2019	Volgens begroting 2020	Volgens meerjarenraming in begroting 2020
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:			
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-	-	-
8	Baten bouwgrondexploitatie:			
	Baten voor zover transacties niet op de exploitatie verantwoord	-	-	-
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	6.329	4.094	4.515
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
	Berekend EMU-saldo	-2.543	-16.436	-5.315

Stand en verloop reserves

Reserves	Saldo 31-12-2019	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2020	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2021	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2023
Algemene Reserve	36.868.627	-	13.990.000	22.878.627	-	550.000	22.328.627	-	300.000	22.028.628	240.000	-	22.268.627
Totaal Algemene reserve	36.868.627	-	13.990.000	22.878.627	-	550.000	22.328.627	-	300.000	22.028.628	240.000	-	22.268.627
Bestemmingsreserves:													
Algemene Reserve Grondexploitatie	1.818.780	-	96.404	1.722.376	-	-	1.722.376	-	-	1.722.376	-	-	1.722.376
Reserve Parkeren centrum Bussum	2.179.241	-	-	2.179.241	-	-	2.179.241	-	-	2.179.241	-	-	2.179.241
Reserve Godelindeschool	3.031.049	-	120.375	2.910.674	-	119.036	2.791.638	-	117.700	2.673.938	-	116.362	2.557.576
Reserve MFC Keverdijk	2.000.000	-	-	2.000.000	-	2.000.000	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Grondwater Masterplan 't Gooi	42.800	-	21.400	21.400	-	21.400	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Sociaal Domein	2.538.563	-	485.000	2.053.563	-	450.000	1.603.563	-	270.000	1.333.563	-	270.000	1.063.563
Reserve Bovenwijkse voorz. Krijgsman	39.818	-	-	39.818	-	-	39.818	-	-	39.818	-	-	39.818
Reserve Grote projecten Muiden	650.000	-	-	650.000	-	-	650.000	-	-	650.000	-	-	650.000
Reserve Egalisatie Talent Primair	37.828	-	1.778	36.050	-	1.578	34.472	-	1.578	32.894	-	1.578	31.316
Reserve Uitbreiding sportvoorzieningen	1.187.634	-	151.013	1.036.621	-	158.168	878.453	-	150.164	728.289	-	148.291	579.998
Reserve Groot onderhoud De Zandzee	785.488	-	-	785.488	-	-	785.488	-	-	785.488	-	-	785.488
Reserve Tijdelijke Huisvesting Onderwijs	1.600.000	13.090.000	2.170.000	12.520.000	-	2.170.000	10.350.000	-	2.170.000	8.180.000	-	2.170.000	6.010.000
Totaal	15.911.200	13.090.000	3.045.970	25.955.230	-	4.920.182	21.085.048	-	2.709.442	18.325.606	-	2.706.231	15.619.375

Reserves	Saldo 31-12-2019	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2020	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2021	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2023
bestemmingsreserves													
Totaal reserves	52.779.827	13.090.000	17.035.970	48.833.857	-	5.470.182	43.363.675	-	3.009.442	40.354.233	240.000	2.706.231	37.888.002

In 2020 is sprake van een aanvulling met € 13 miljoen aan de reserve Tijdelijke Huisvesting Onderwijs door een onttrekking aan de Algemene Reserve. Jaarlijks wordt uit de Reserve tijdelijke huisvesting onderwijs ruim € 2 mln. onttrokken ter dekking van de kapitaallasten.

Stand en verloop voorzieningen

Voorzieningen	Saldo 31-12-2019	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2020	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2021	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's													
Spaarpremies hypoth. Ambt.	94.135	7.200	-	101.335	6.350	37.621	70.064	5.804	-	75.868	5.804	-	81.672
Afkoopsommen begraafrechten	1.347.460	45.000	100.167	1.292.293	45.000	100.167	1.237.126	45.000	100.167	1.181.959	45.000	100.167	1.126.792
Voorziening Pensioen/wachtg. wethouders	6.709.805	133.381	508.776	6.334.410	134.522	441.669	6.027.263	134.522	441.669	5.720.116	134.522	441.669	5.412.969
Voorziening personele kosten	404.529	-	124.568	279.961	-	81.005	198.956	-	15.914	183.042	-	15.914	167.128
Totaal overige voorzieningen	8.555.928	185.581	733.511	8.007.998	185.872	660.462	7.533.408	185.326	557.750	7.160.984	185.326	557.750	6.788.560
Onderhoudsvoorzieningen													
Voorziening onderhoud gebouwen	823.043	886.652	911.665	798.030	886.652	418.465	1.266.217	886.652	643.016	1.509.853	886.652	643.016	1.753.489
Voorziening onderhoud wegen	2.719.285	1.337.367	2.017.164	2.039.488	1.337.367	1.082.733	2.294.121	1.337.367	1.908.355	1.723.133	1.337.367	1.908.355	1.152.144
Voorziening groot onderhoud zwembad	443.044	1.305.253	340.216	1.408.081	1.305.253	2.077.309	636.024	1.305.253	720.439	1.220.838	1.305.253	720.439	1.805.652
Voorziening onderhoud civieltechnische kunstwerken	718.524	110.000	179.080	649.444	110.000	260.680	498.764	110.000	104.320	504.444	110.000	104.320	510.124
Voorziening onderhoud water	90.240	50.120	13.000	127.360	50.120	153.600	23.880	50.120	7.000	67.000	50.120	7.000	110.120

Voorzieningen	Saldo 31-12-2019	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2020	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2021	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2023
Totaal onderhoudsvoorzieningen	4.794.136	3.689.391	3.461.125	5.022.403	3.689.391	3.992.787	4.719.007	3.689.391	3.383.130	5.025.269	3.689.391	3.383.130	5.331.530
Door derden bekleemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting													
Egalisatie rioolheffing	6.643.584	-	420.266	6.223.318	-	434.602	5.788.716	-	497.499	5.291.217	-	526.854	4.764.363
Egalisatie afvalstoffenheffing	1.371.066	-	680.506	690.560	-	496.463	194.097	40.601	-	234.698	40.601	-	275.299
Egalisatie sociale recherche	105.284	8.000	5.000	108.284	8.000	4.000	112.284	8.000	-	120.284	8.000	-	128.284
Vervangingsvoorziening riolering	693.919	762.189	-	1.456.108	774.037	-	2.230.145	826.018	-	3.056.163	850.278	-	3.906.441
Totaal voorzieningen derden	8.813.853	770.189	1.105.772	8.478.270	782.037	935.065	8.325.242	874.619	497.499	8.702.362	898.879	526.854	9.074.387
Totaal voorzieningen	22.163.918	4.645.161	5.300.408	21.508.671	4.657.300	5.588.314	20.577.658	4.749.336	4.438.379	20.888.615	4.773.596	4.467.734	21.194.477
Totaal reserves en voorzieningen	74.943.745	17.735.161	22.336.378	70.372.528	4.657.301	11.058.496	63.941.333	4.749.337	7.447.821	61.242.848	5.013.596	7.173.965	59.082.479

Financiële positie

Algemene Dekkingsmiddelen

Bedragen in € x 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Algemene Dekkingsmiddelen						
Belastingen	12.049	12.899	13.222	13.339	11.318	11.470
Algemene uitkering	67.515	74.162	72.250	73.214	73.856	74.504
Dividend	255	282	282	282	282	282
Saldo financieringsfunctie	2.562	1.298	1.799	1.929	1.864	1.835
Overige alg. dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal	82.381	88.641	87.553	88.764	87.320	88.091
Overige informatie						
Bedrag voor onvoorzien	16	50	50	50	50	50
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit

- Belastingen: (on)roerende zaakbelasting, precariobelasting (tot en met 2021) en toeristenbelasting
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds op basis van de septembercirculaire 2018 (in 2019 incidenteel hoger door een uitkering van ruim € 3 miljoen ten behoeve van de zogenoemde 'bommenregeling')
- Dividend is gebaseerd op de aandelen BNG
- Het saldo van de financieringsfunctie betreft de zogenoemd 'bespaarde' rente, zijnde de intern doorberekende rente over de activa verminderd met de feitelijke rente over de leningenportefeuille.
- De gemeente Gooise Meren kent geen overige algemene dekkingsmiddelen

Overige informatie

Er is een vast jaarlijks bedrag opgenomen in de meerjarenbegroting van € 50.000 voor onvoorziene, onvermijdelijk en onuitstelbare uitgaven. Met de belastinginspecteur is overleg gevoerd over de aangifte vennootschapsbelasting 2016 - 2018 (Vpb). De uitkomst is dat gemeente Gooise Meren met haar activiteiten volgens de Wet op de Vennootschapsbelasting vooralsnog geen onderneming drijft. Derhalve is geen Vpb verschuldigd.

Overhead

Bedragen in € x 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
<i>Overhead</i>						
Lasten	14.755	17.072	17.899	18.115	18.418	18.440
Baten	-2.769	-103	-82	-82	-82	-82
Totaal	11.986	16.969	17.817	18.033	18.336	18.358

De overhead wordt, conform de regelgeving (BBV), separaat toegelicht. De overhead bestaat uit de baten en lasten van de ondersteunende afdelingen, te weten Bestuurs- en managementondersteuning, Financiën en Belastingen, Facilitaire Zaken, Informatisering en Automatisering, Strategie & Control, Documentaire Informatievoorziening en de Directie. Daarnaast bestaat de overhead uit alle baten en lasten die gepaard gaan met de bedrijfsvoering, waaronder het gemeentehuis. Tenslotte worden ook alle leidinggevenden tot de overhead gerekend.

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

Overzicht lokale heffingen

Lokale heffingen zijn algemeen of hebben betrekking op een bestemming.

Algemene heffingen

- Onroerendezaakbelasting (OZB)
- Roerende zaakbelasting (RZB)
- Precariobelasting buizen, kabels en leidingen
- Precariobelasting overige zaken
- Toeristenbelasting
- Watertoeristenbelasting
- Reclamebelasting
- Parkeerbelasting

Bestemmingsheffingen

- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Lijkbezorgingsrechten
- Marktgelden
- Bouwleges
- Overige leges

Voor bestemmingsheffingen geldt dat de vast te stellen tarieven niet mogen leiden tot geraamde opbrengsten die hoger zijn dan de geraamde kosten (maximaal kostendekkende tarieven).

Het doel van deze paragraaf lokale heffingen is om op één centrale plaats in de begroting alle zaken met betrekking tot de lokale heffingen te groeperen en inzicht te geven in:

- het gemeentelijk beleid (in hoofdlijnen) dat voor de lokale heffingen geldt;
- de tariefvoorstellen 2020;
- de lastendruk.

Beleid lokale heffingen

De lokale heffingen zijn een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente. Het beleid van de lokale heffingen is vastgelegd in verschillende verordeningen en is in de voorbereiding van de fusie zoveel mogelijk geüniformeerd. Vanaf 2018 zijn alle verordeningen geharmoniseerd. Hondenbelasting wordt vanaf 2019 niet meer in de gemeente geheven.

In deze begroting wordt voorgesteld om de indexering van de tarieven, voor zover van toepassing, op 2,5 % te stellen, gelijk aan de verwachte stijging van de lasten. Het tarief voor de precariobelasting op kabels en leidingen mag wettelijk niet meer worden verhoogd. De afvalstoffenheffing wordt vanaf 2020 tevens verhoogd met de wettelijk opgelegde verbrandingsbelasting (+ 2%).

Kwijtscheldingsbeleid

Belastingplichtigen die de belastingschuld niet kunnen voldoen door het ontbreken van (voldoende) vermogen of inkomen kunnen kwijtschelding aanvragen. Het beleid dat hierbij gehanteerd wordt, ligt vast in de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019. Voor de afvalstoffenheffing wordt in 2020 kwijtschelding verleend tot maximaal het tarief behorende bij een meerpersoons huishouden. Voor andere gemeentelijke belastingen wordt geen kwijtschelding verleend.

Belastingen op onroerende zaakbelastingen Gooise Meren 2020 (OZB)

De berekening en de vaststelling van de OZB tarieven 2020 is feitelijk een reken technische aangelegenheid, omdat wordt uitgegaan van de geraamde OZB opbrengst, inclusief indexering. Met gebruikmaking van de gecorrigeerde WOZ waarde (voor belastingjaar 2020 met waarde peildatum 1-1-2019) en de geraamde OZB opbrengst 2020 komen de OZB tarieven voor 2020 voor de gemeente Gooise Meren dan uit op de volgende percentages:

Tariefgroepen	Geraamde OZB opbrengst	Gecorrigeerde WOZ waarde	Percentage
Woningen eigenaar	8.345.883	11.480.811.000	0,0727
Niet - woningen eigenaar	1.343.572	1.028.887.000	0,1306
Niet-woningen gebruiker	986.595	887.125.879	0,1112
Totaal	10.676.050		

Met deze OZB tarieven zal de in de begroting van Gooise Meren geraamde netto OZB opbrengst 2020 van € 10.676.050 worden gerealiseerd.

Effect voor inwoners

Deze nieuwe ozb tarieven hebben bij een gemiddelde WOZ waarde (peildatum 1-1-2019: € 440.000; peildatum 1-1-2018: € 407.000) voor de eigenaren van woningen de volgende effecten:

Gemeente	Gemiddelde OZB aanslag 2019	Gemiddelde OZB aanslag 2020	Verhoging
Gooise Meren	310	320	10

Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten Gooise Meren 2020 (RZB)

Naast de onroerende zaakbelastingen biedt de Gemeentewet de mogelijkheid om ook voor roerende zaken een belasting te heffen. Deze belastingen wordt de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten (RZB) genoemd. De totaal geraamde opbrengst voor deze belastingen in 2020 bedraagt afgerond € 11.000. In artikel 221 (derde lid) van de Gemeentewet is voorgeschreven dat de tarieven voor de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten gelijk zijn aan die van de OZB. Daarom stellen wij u voor de hiervoor genoemde OZB tarieven 2020 ook te hanteren voor de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten in de Gooise Meren 2020.

Om de heffing van de onroerende zaakbelastingen en de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten in 2020 mogelijk te maken is het noodzakelijk om nieuwe belastingverordeningen voor 1 januari 2020 vast te stellen.

Rioolheffing Gooise Meren

Vanaf 2018 wordt rioolheffing opgelegd op basis van de uitgangspunten, zoals vastgesteld door de raad op 12 oktober 2016. Voor woningen is de eigenaar daarvan belastingplichtig; voor niet-woningen de gebruiker/huurder.

Tarieven en opbrengsten

Tarieven Gooise Meren 2020

In onderstaande tabel worden de tarieven voor het jaar 2020 weergegeven.

Heffing	Grondslag	Tarief 2020
<i>Algemene heffingen</i>		
OZB woning eigenaar	% WOZ-waarde woning	0,0727%
OZB niet-woning eigenaar	% WOZ-waarde niet-woning	0,1306%
OZB niet-woning gebruiker	% WOZ-waarde niet-woning	0,1112%
RZB	Zie OZB	Zie OZB
Precariobelasting	Buizen, kabels, draden of leidingen per strekkende m	€ 2,50
Toeristenbelasting	Per overnachting	€ 1,78
Watertoeristenbelasting	Per etmaal	€ 1,78

Heffing	Grondslag	Tarief 2020
<i>Bestemmingsheffingen</i>		
Rioolheffing woning eigenaar	Per aansluiting op de riolering	€ 204,49
Rioolheffing niet-woning gebruiker [1]	Niet meer afgevoerd dan 500 m ³	€ 199,20
Rioolheffing niet-woning gebruiker	501-1.000 m ³	€ 298,80
Rioolheffing niet-woning gebruiker	1.001-2.000 m ³	€ 597,61
Rioolheffing niet-woning gebruiker	2.001-5.000 m ³	€ 1.394,41
Rioolheffing niet-woning gebruiker	5.001-10.000 m ³	€ 2.988,02
Rioolheffing niet-woning gebruiker	> 10.000 m ³	€ 5.976,03
Afvalstoffenheffing	Eénpersoonshuishouden	€ 184,75

Heffing	Grondslag	Tarief2020
gezinnen		
Afvalstoffenheffing gezinnen	Meerpersoonshuishouden	€ 290,35

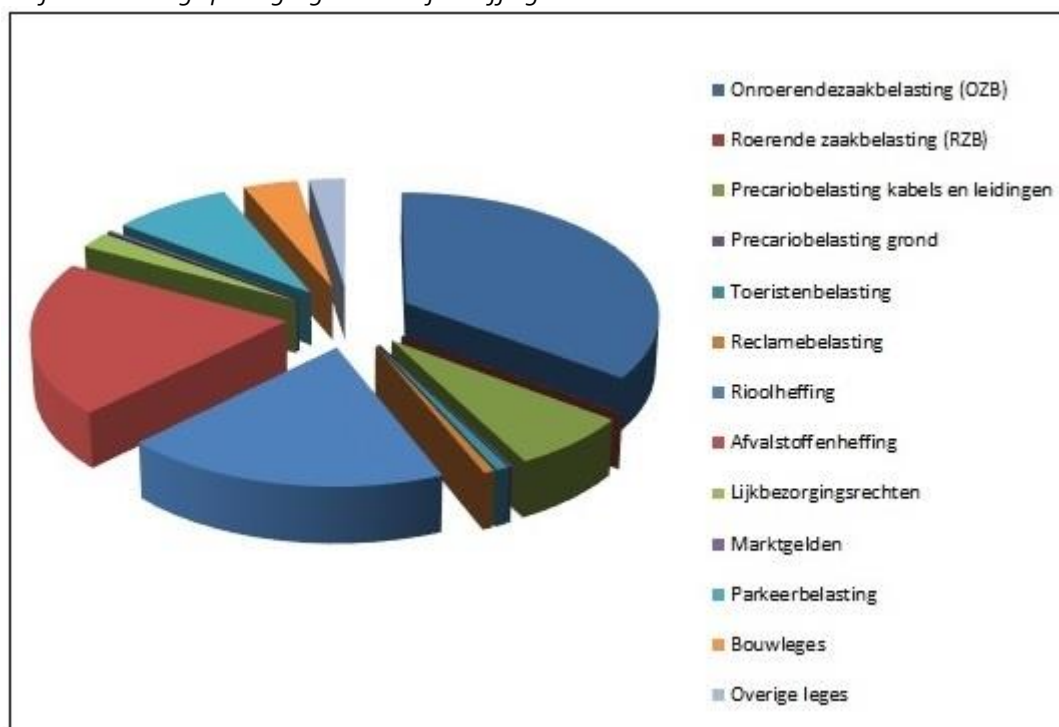
[1] Gebaseerd op gemiddeld verbruik

Opbrengsten en tarieven lokale heffingen

Op basis van het beleid, de tarieven en volumeontwikkelingen is in de begroting 2020 een totale belastingopbrengst geraamd van circa €30,4 miljoen. De samenstelling van de voor 2020 geraamde opbrengst ziet er als volgt uit:

Heffing	% aandeel	opbrengst 2020
Onroerendezaakbelasting (OZB)	35,14%	€ 10.676.050
Roerende zaakbelasting (RZB)	0,04%	€ 11.311
Precariobelasting kabels en leidingen	7,14%	€ 2.169.806
Precariobelasting grond	0,13%	€ 39.600
Toeristenbelasting	0,74%	€ 225.730
Reclamebelasting	0,62%	€ 189.192
Rioolheffing	18,80%	€ 5.712.940
Afvalstoffenheffing	20,19%	€ 6.134.355
Lijkbezorgingsrechten	2,18%	€ 661.507
Marktgelden	0,32%	€ 97.739
Parkeerbelasting	8,35%	€ 2.537.595
Bouwleges	3,83%	€ 1.162.466
Overige leges	2,52%	€ 765.865
Totaal	100,00%	€ 30.384.156

Grafiek: Verdeling opbrengst gemeentelijke heffingen

Lokale belastingdruk

Lokale belastingdruk voor huishoudens

De lokale belastingdruk voor huishoudens is gerelateerd aan het wonen. Dit betekent berekeningen van de belastingdruk per huishouden (gebruikers en/of eigenaren van woningen) aan de hand van de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de lokale belastingdruk, gerelateerd aan de waarde van de woning. Deze berekeningen zijn indicaties. De gemiddelde (WOZ)-waarde van een woning in Gooise Meren voor belastingjaar 2020 is circa € 440.000.

Gemiddelde woonlasten	
Gemiddelde waarde woning (1-1-2019)	€ 440.000
Afvalstoffenheffing	€ 290,35
Rioolheffing	€ 204,49
Onroerendezaakbelasting	€ 319,85
Totaal	€ 814,70

Op basis van de gemiddelde WOZ-woningwaarde per gemeente en de gegevens van 2019 zijn voor de gemeente de woonlasten per huishouden van de gemeenten in de regio in beeld gebracht (bron Coelo).

Gemeente	Gemiddelde WOZ-waarde	Tarief OZB	OZB bedrag	Rioolheffing	Afvalstoffen-heffing	Totaal woonlasten
Blaricum	€ 622.725	0,1106%	€ 689	€ 207	€ 278	€ 1.174
Gooise Meren	€ 407.000	0,0762%	€ 310	€ 200	€ 278	€ 787
Hilversum	€ 312.156	0,0859%	€ 268	€ 193	€ 245	€ 706
Huizen	€ 307.856	0,0575%	€ 177	€ 213	€ 304	€ 694
Laren	€ 628.474	0,1029%	€ 647	€ 199	€ 264	€ 1.110
Weesp	€ 287.155	0,0874%	€ 251	€ 210	€ 297	€ 758
Wijdmeren	€ 384.300	0,1220%	€ 469	€ 270	€ 271	€ 1.010
Gemiddeld regio	€ 421.381	0,0953%	€ 402	€ 213	€ 277	€ 891
Nederland gemiddeld	€ 266.000	0,1115%	€ 297	€ 196	€ 263	€ 756

Kostendekkende heffingen

Per onderdeel worden kostenonderbouwingen opgesteld zodat inzichtelijk wordt gemaakt welke kosten zijn toe te rekenen en wat de inkomsten zullen zijn. Daarnaast wordt rekening gehouden met de rente- en overheadregels van de BBV. Hiermee kan de kostendekkendheid worden bepaald.

Berekening van kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld afval	5.538
Inkomsten taakveld afval, excl. heffingen	-10
Netto kosten taakveld	5.528
Toe te rekenen kosten kwijtschelding	210
Overhead	42
BTW op exploitatie en investeringen	1.154
Totale kosten	6.934
Opbrengst heffingen	6.254
Dekkingspercentage	90,2%

In de begroting 2020 wordt € 680.000 onttrokken aan de voorziening Egalisatie afvalstoffenheffing, waardoor het dekkingspercentage voor de afvalstoffenheffing 100% wordt.

Berekening van kostendekkendheid van de rioolheffing	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld riolering	4.786
Inkomsten taakveld riolering, excl. heffingen	-42
Netto kosten taakveld	4.744
Overhead	512
BTW op exploitatie en investeringen	878
Totale kosten	6.133

Berekening van kostendekkendheid van de rioolheffing	2020 Bedragen x € 1.000
Opbrengst heffingen	5.713
Dekkingspercentage	93%

Na onttrekking van € 420.000 aan de voorziening Egalisatie rioolheffing wordt 100% kostendekkendheid gerealiseerd.

Berekening van kostendekkendheid van de begraafrechten	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld begraven	1.116
Inkomsten taakveld begraven, excl. heffingen	-147
Netto kosten taakveld	969
Overhead	499
Totale kosten	1.468
Opbrengst heffingen	662
Dekkingspercentage	45%

Ten opzichte van de begroting 2019 is het dekkingspercentage gedaald. Dit is met name het gevolg van bijgestelde opbrengsten en het wegvallen van de onttrekking aan de reserve Exploitatie begraafplaatsen. Deze reserve is in 2019 opgeheven.

Berekening van kostendekkendheid van de marktgelden	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld marktgelden	85
Inkomsten taakveld marktgelden, excl. heffingen	-3
Netto kosten taakveld	82
Overhead	53
BTW	5
Totale kosten	140
Opbrengst heffingen	96
Dekkingspercentage	69%

Berekening van kostendekkendheid van de leges in totaal	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld leges	1.734
Inkomsten taakveld leges, excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.734
Overhead	1.257
Totale kosten	2.992
Opbrengst heffingen	2.040
Dekkingspercentage	68%

Berekening van kostendekkendheid van de leges Titel 1; Algemene dienstverlening	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld leges titel 1	657
Inkomsten taakveld leges titel 1, excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	657
Overhead	330
Totale kosten	987
Opbrengst heffingen	548
Dekkingspercentage	56%

Berekening van kostendekkendheid van de leges Titel 2; Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld leges titel 2	1.007
Inkomsten taakveld leges titel 2, excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.007
Overhead	873
Totale kosten	1.881
Opbrengst heffingen	1.441
Dekkingspercentage	77%

Het hogere dekkingspercentage voor het jaar 2020 ten opzichte van 2019 wordt met name verklaard door een hogere leges opbrengst Krijgsman.

Berekening van kostendekkendheid van de leges Titel 3; Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	2020 Bedragen x € 1.000
Kosten taakveld leges titel 3	70
Inkomsten taakveld leges titel 3, excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	70
Overhead	54
Totale kosten	124
Opbrengst heffingen	52
Dekkingspercentage	42%

Op basis van het ingeschatte aantal APV-vergunningen voor de begroting 2020 zijn de kosten voor dit taakveld naar beneden bijgesteld. Hierdoor dalen de kosten in 2020 voor de legestitel 3 ten opzichte van 2019 en stijgt het dekkingspercentage.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risicobeheersing

Door inzicht in de risico's is de organisatie in staat om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's die gerelateerd zijn aan toekomstige activiteiten in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's te verkrijgen worden er risico-inventarisaties uitgevoerd. De inventarisatie wordt gedurende het jaar bijgewerkt. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de meest recente risico-inventarisatie om een zo actueel mogelijk beeld te geven. Op basis van de geïnventariseerde risico's is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Dit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit om het weerstandsvermogen van Gooise Meren te berekenen.

Risicoprofiel

Om de risico's van gemeente Gooise Meren in kaart te brengen, is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp de applicatie NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem), waarmee risico's systematisch in kaart zijn gebracht en beoordeeld. In totaal zijn 87 risico's in beeld gebracht. De geïnventariseerde risico's zijn in klassen ingedeeld en geplaatst in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om aandacht. Een risico met een risicoscore in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve of reducerende maatregelen kunnen de kans of het gevolg terugbrengen naar een niveau dat een meer acceptabele waarde heeft.

$x > € 1.000.000$	1	2	3	1	1
$€ 500.000 < x < € 1.000.000$	2	2	2		1
$€ 100.000 < x < € 500.000$	3	8	15	5	7
$€ 10.000 < x < € 100.000$	3	8	5	3	2
$x < € 10.000$					
Geen financiële gevolgen of PM	4	6	2		1
Kans	1%	10%	25%	50%	75%

In onderstaand overzicht zijn de tien risico's gepresenteerd, die de hoogste bijdrage hebben aan de benodigde weerstandscapaciteit. In deze tabel leest u een korte omschrijving van het risico, een beschrijving van het verwachte financiële gevolg, percentage dat aangeeft hoeveel procent dit risico bijdraagt aan het verwachte totale financiële gevolg. Dit zijn dus de tien risico's die mogelijk de grootste verwachte financiële impact hebben. In de laatste kolom is aangegeven of het risico ten opzichte van de laatste gepresenteerde stand (Jaarstukken 2018) nieuw of ongewijzigd is in de top 10. De stand van de laatste risico-inventarisatie wordt gebruikt om een zo actueel mogelijk beeld te geven.

Nr.	Risico	Financieel gevolg	Invloed	
1	Bouwkosten Onderwijshuisvesting: Aanbestedingen van het	Budget ontoereikend voor de realisatie van een kwalitatieve	11.77%	O

Nr.	Risico	Financieel gevolg	Invloed	
	werk / te realiseren voorziening onderwijshuisvesting vallen hoger uit	huisvestingsvoorziening die voldoet aan wettelijke eisen		
2	Krijgsman: Hoge kosten Toerit voor te realiseren bruggen over de Trekvaart	Budgetoverschrijding	9.97%	O
3	Crailo: De huidige geurcirkel van de manege wordt gehandhaafd, waardoor er minder ontwikkelmogelijkheden zijn	Verminderde inkomsten	9.39%	O
4	Juridische procedures en behandelen WOB- verzoeken	Extra beslag op ambtelijke organisatie en rechtzaakkosten	6.98%	O
5	GNR: Mogelijke uittreding Amsterdam en Provincie Noord-Holland	Stijging van het financiële aandeel van Gooise Meren	4.82%	O
6	Garantie- en vaststellingsovereenkomsten Gooiberg: Eigenaren van woningen op Gooiberg doen bij verkoop van hun woning een beroep op deze overeenkomst met de gemeente	De gemeente dient per woning het verschil tussen de marktwaarde (onvervuild) en de verkoopprijs bij te passen incl. taxatie- en veilingkosten	4.81%	O
7	WIKRO leiding: Claim van AGV wordt door de rechter toegewezen en de gemeente is aansprakelijk voor vertragingschade	Vertragingschade	4.29%	O
8	Jeugd: De effecten van wijzigingen binnen de declaratiesystematiek, de invoering van een nieuw bekostigingsmodel voor Jeugd-GGZ en het nog ontbreken van gegevens over de daadwerkelijke verzilveringsgraad van toegewezen voorzieningen leidt tot onzekerheden	Budgetoverschrijding	2.65%	N
9	Wmo: Het kabinet heeft per 2019 één (gemaximeerd) lager abonnementstarief voor de eigen bijdrage Wmo ingevoerd, waardoor de gemeenten minder eigen bijdragen ontvangen. Daarnaast is hierdoor een aanzuigende werking op Wmo-voorzieningen ontstaan	Het kabinet stelt geen middelen beschikbaar om dit financieel te compenseren, wel is over een periode van 3 jaar een monitor ingesteld.	2.40%	N
10	AVG (Algemene verordening gegevensbescherming): Het niet voldoen aan de regels van deze wet	Mogelijke boete van het AP (Autoriteit Persoonsgegevens)	1.58%	O

Ten opzichte van de risico-inventarisatie bij de Jaarstukken 2018 is de totale financiële impact van de financiële risico's afgenomen € 57.586.500 naar € 43.571.500. De daling komt door het naar beneden bijstellen van de hoogte van een mogelijke boete vanuit van de Autoriteit Persoonsgegevens, inzake het mogelijk niet voldoen aan de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming). Vanwege de onzekerheid bij de invoering van de nieuwe wet werd er eerst nog gerekend met de hoogst mogelijke boete (€ 20.000.000).

Voorgedaan risico:

- Naast de eikenprocessierups zorgen ook de reuzenberenklauw en de Japanse duizendknoop voor veel overlast voor inwoners en hun omgeving. De bestrijding van de overlast heeft geleid tot extra uitgaven.

- Het bouwbedrijf Noordersluis dat het project Bensdorp Bussum bouwt, is failliet gegaan. De gemeente heeft haar vordering op Noordersluis bij de curator ingediend.

Vervallen risico:

De provincie Noord-Holland en gemeente Gooise Meren hebben een overeenkomst getekend, waarin de afspraken over afkoop van de grondwaterverontreinigingen zijn opgenomen. De afkoop houdt in dat de gemeente een bedrag betaalt in ruil waarvoor de provincie de publiekrechtelijke en de privaatrechtelijke verantwoordelijkheid voor het verontreinigde grondwater overneemt.

Nieuw in top 10:

De risico's rond het Sociaal Domein zijn groot doordat het veelal open einderegelingen zijn. Ook is de afgelopen jaren gebleken dat bijgestelde budgetten aan het einde van het jaar niet altijd toereikend zijn.

Weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een Monte-Carlo risicosimulatie uitgevoerd. Deze simulatie berekent duizenden keren per risico het gevolg maal de kans. De risicosimulatie wordt toegepast, omdat het reserveren van het maximale risicobedrag ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat bij een betrouwbaarheidspercentage van 90% alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6.905.989.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van gemeente Gooise Meren bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. De samenstelling en omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit is in de onderstaande tabel opgenomen. In gemeente Gooise Meren is een aantal reserves dat (ten dele) herbestemd kan worden. In totaal het bedrag van € 45.206.000

Beschikbare weerstandscapaciteit	2020
Algemene reserve per 1 januari 2020	€ 36.868.000
Onbenutte belastingcapaciteit 2020	PM
Stelpost onvoorzien	€ 50.000
Vrij besteedbare bestemmingsreserves	€ 8.288.000
Totale weerstandscapaciteit (vooral nog excl. onbenutte belastingcapaciteit)	€ 45.206.000

Ratio weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de benodigde weerstandscapaciteit (financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten, ook wel 'ratio weerstandsvermogen', wordt in onderstaande figuur weergegeven, waarbij het van belang is dat de beschikbare capaciteit groter is dan de benodigde capaciteit.

Ratio weerstandsvermogen = 6,55 (Beschikbaar € 45.206.000 / Benodigde € 6.905.989)

Om te weten of de berekende ratio een 'uitstekend' of 'onvoldoende' vermogen aangeeft, wordt onderstaande normtabel gebruikt van de Universiteit Twente. De ratio van Gooise Meren valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Kengetallen

Verloop van de kengetallen	Rekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
netto schuldquote	58,1%	69,0%	87,8%	106,2%	110,9%	120,6%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	58,0%	68,9%	87,8%	106,2%	110,9%	120,6%
solvabiliteitsratio	25,1%	26,2%	20,3%	17,4%	15,5%	14,4%
structurele exploitatieruimte	5,5%	-0,7%	1,6%	1,6%	0,5%	0,5%
grondexploitatie	1,1%	1,1%	5,2%	0,0%	0,0%	0,0%
belastingcapaciteit	111,0%	107,4%	107,7%	107,7%	107,7%	107,7%

De hieronder gebruikte categorieënenindeling voor de financiële kengetallen wordt gehanteerd door de provincie. Dit is gebaseerd op de signaleringswaarden, zoals die bij stresstesten voor 100.000+ gemeenten worden gehanteerd.

Netto gecorrigeerde schuldquote

Netto gecorrigeerde schuldquote (= schuldlast ten opzichte van eigen middelen). De nettoschuld betreft de totale schuldlast (aangegane leningen). De schuldlast vermindert met alle doorgeleende/verstrekte leningen leidt tot een gecorrigeerde nettoschuld.

Categorie A = kleiner dan 90% het minst risicovol

Categorie B = 90-130% matig risico

Categorie C = groter dan 130% zeer risicovol

Toelichting:

De netto schuldquote valt in 2020 onder categorie A, minst risicovol. Door forse voorgenomen investeringen (met name onderwijshuisvesting en herinrichtingen) neemt het risico toe.

Solvabiliteit

Solvabiliteitsratio (= in hoeverre is de gemeente in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen).

Categorie A = groter dan 50% het minst risicovol

Categorie B = 20-50% matig risico en

Categorie C = kleiner dan 20% zeer risicovol

Toelichting:

Door de voorgenomen inzet Algemene Reserve voor tijdelijke huisvesting onderwijs daalt dit percentage naar matig risico.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (= welke structurele ruimte heeft de gemeente om haar eigen lasten te dragen).

Categorie A = groter dan 0% het minst risicovol

Categorie B = 0% matig risico

Categorie C = kleiner dan 0% zeer risicovol

Toelichting:

De structurele exploitatieruimte is bijna nihil, ofwel alle structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

Grondexploitatie risico

Grondexploitatie (= hoe verhoudt de waarde van de grond zich tot de totale (geraamde) baten)

Categorie A = kleiner dan 20% het minst risicovol

Categorie B = 20-35% matig risico

Categorie C = groter dan 35% zeer risicovol

Toelichting:

Met 5% valt Gooise Meren onder categorie A. Dit risico is voor Gooise Meren erg laag, omdat de gemeente weinig grondexploitaties heeft en ook de financiële omvang klein is. De toename t.o.v. 2019 wordt verklaard door de vastgestelde grondexploitatie Bredius.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit (= hoe verhoudt de belastingdruk zich ten opzichte van het landelijke gemiddelde).

Categorie A = kleiner dan 95% het minst risicovol

Categorie B = 95-105% matig risico

Categorie C = groter dan 105% zeer risicovol

Toelichting:

Met 107,7% valt Gooise Meren onder categorie C, zeer risicovol. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De gemiddelde woonlasten liggen iets hoger dan gemiddeld in Nederland. Dit komt voornamelijk door de hogere WOZ-waarden van de woningen in Gooise Meren, ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Dat zorgt voor een gemiddeld hogere OZB (onroerendezaakbelasting). Het percentage (tarief per eenheid) van de OZB in Gooise Meren ligt onder het gemiddelde van Nederland. Dat tarief van Gooise Meren (0,0727) ligt ruim onder het door het Ministerie bepaalde 'redelijk peil' voor toelating tot artikel 12 voor 2020, zijnde 0,1853 (i.c. berekening onbenutte belastingcapaciteit), waardoor wij het kengetal 'belastingcapaciteit' niet als risico zien.

Beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen

Op basis van bovenstaande uitkomsten kunnen we stellen dat de financiële positie van de gemeente goed is. Alleen de kengetallen solvabiliteit en belastingcapaciteit vallen onder matig risico resp. zeer risicovol, maar deze laatste geeft een vertekend beeld in de situatie van Gooise Meren en wordt niet als een risico gezien. Het hoge voorgenomen investeringsvolume vraagt wel om zorgvuldigheid. Daarom worden, zoals verwoord in

Programma 9, periodiek de voorgenomen investeringen beoordeeld en de investeringsprognoses geactualiseerd.

Paragraaf Onderhoud

kapitaalgoederen

Inleiding

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geeft via een dwarsdoorsnede van de begroting inzicht in de mate van onderhoud en de financiële lasten die daarmee gepaard gaan. Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de begroting gemoeid. Een helder en volledig overzicht is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie.

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen worden de volgende kapitaalgoederen opgenomen:

- Riolering
- Wegen
- Kunstwerken
- Openbare verlichting
- Speelvoorzieningen
- Gebouwen
- Groen en natuur
- Sportvelden en accommodaties
- Waterwegen
- Verkeersregelininstallaties
- Exploitatie onroerende zaken
- Sportfondsen Naarden
- MFA De Zandzee

Van deze kapitaalgoederen wordt aangegeven:

- Het beleidskader
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
- De ontwikkelingen in 2020

Beleidskader

Het beleid, beheer en de financiële gegevens met betrekking tot het onderhoud van kapitaalgoederen zijn in het volgende schema samengevat.

Nr.	Kapitaalgoed	Beheer-/beleidsplan	Looptijd t/m	Achterstallig onderhoud	Begrote exploitatielast 2020 bedragen x € 1mln.
1	Riolering	Verbreed GRP 2018-2022/ Visie Buitenruimte (vGRP vastgesteld in 2019)	2022	Nee	4,409
2	Wegen	Beheerplan Wegen 2.0/ Visie Buitenruimte	2022	Ja	3,893
3	Kunstwerken	Beheerplan 2.0/ Visie Buitenruimte	2022	Nee	0,267

Nr.	Kapitaalgoed	Beheer-/beleidsplan	Looptijd t/m	Achterstallig onderhoud	Begrote exploitatielast 2020 bedragen x € 1mln.
4	Openbare verlichting	Beheerplan Openbare verlichting 1.0/ Visie Buitenruimte (beheerplan niet vastgesteld)	2022	Nee	0,584
5	Speelvoorzieningen	Beheerplan Spelen 3.0/ Visie Buitenruimte	2023	Nee	0,528
6	Gebouwen	Beheerplan Gebouwen 3.0/ Visie Buitenruimte	2022	Nee	0,767
7	Groen	Beheerplan Groen 3.0/ Visie Buitenruimte	2023	Ja	4,439
8	Sportvelden en accommodaties	Beheerplan Sportvelden 3.0/ Visie Buitenruimte	2023	Nee	1,884
9	Waterwegen	Beheerplan Water / Visie Buitenruimte	2023	Nee	0,487
10	Verkeersregelininstallaties	Beheerplan Verkeersinstallaties 1.0/ Visie Buitenruimte (beheerplan niet vastgesteld)	2022	Nee	0,515
11	Exploitatie onroerende zaken	MJOP	2024	Nee	0,919
12	Sportfondsen Naarden	MJOP	2021	Nee	0,608
13	MFA De Zandzee	MJOP	2031	Nee	2,037
				Totaal	21,338

De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

De vastgestelde Visie Buitenruimte is vertaald naar beheerplannen voor de verschillende kapitaalgoederen. Hierin zijn de financiële middelen ten behoeve van het dagelijks onderhoud, het planmatig onderhoud alsmede de benodigde investeringen opgenomen. De beheerplannen zijn in 2018 vastgesteld door het college.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De hierboven genoemde financiële middelen zijn voor wat betreft het dagelijks onderhoud als exploitatielast opgevoerd. Het planmatig onderhoud heeft geleid tot ophoging van de dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen en de investeringen zijn meegenomen in het meerjareninvesteringsplan. De daaruit voortvloeiende kapitaallasten zijn verwerkt in onderliggende begroting.

Ontwikkelingen 2020

1. Riolering

In 2020 worden alle straat- en trottoirkolken weer gereinigd, hiervoor is in 2017 een meerjarig onderhoudscontract afgesloten.

Er wordt in 2020 een meerjarig onderhoudscontract afgesloten om delen van het hoofdriool te reinigen en inspecteren.

Het planmatig schoonmaken/inspecteren van de pompputten wordt eind 2020 voor meerdere jaren aanbesteed. Deze onderhoudswerkzaamheden starten gelijk in 2021.

Om de rioolpompen, overstorten, bergbezinkvoorzieningen op afstand te kunnen controleren en/of uit te lezen wordt de benodigde hoofdpomp/meetsystemen hiervoor opnieuw aanbesteed begin 2020.

Begin 2020 wordt de laatste hand gelegd aan het op orde brengen van data en het beheerpakket.

2. Wegen

Beheer – Beheerplan Wegen 2.0

In Beheerplan Wegen 2.0 is naast een verdere uitdieping van de onderhoudsplanning en de financiële vertaling daarvan, ook de vastgestelde beleidsmatige kaders verwerkt. Tevens is er in deze versie meer aandacht voor een integrale benadering van het kapitaalgoed Wegen, doordat ook aspecten als gladheidsbestrijding en straatreiniging zijn betrokken.

Onderhoud

Het gangbaar en veilig houden van de wegen is een belangrijk taak en wordt in 2020 dagelijks uitgevoerd. De meldingen van bewoners of weggebruikers worden geregistreerd en zo snel mogelijk opgelost. Het klein dagelijks onderhoud wordt hoofdzakelijk door onze eigen medewerkers Beheer en Service uitgevoerd; tevens kan de contract aannemer ingezet worden.

In en rondom de kernen Muiden en Muiderberg wordt in 2020 gestart met uitvoering van de werkzaamheden die voortkomen uit het Wegenbeheerplan.

De maatregelen worden integraal uitgevoerd met de vakdisciplines riolering, groenvoorzieningen, openbare verlichting en speelplaatsen.

De deelprojecten 'Mariahoeve (Muiden) & Eikenlaan (Muiderberg)' starten in het 2e kwartaal 2020 en loopt qua uitvoering door tot eind 2020. Bewoners van deze wijk en straat zijn betrokken bij de projecten door middel van info avonden en enquêtes. De reacties en ideeën worden in de reactienota verwerkt.

De wegen in Bussum en Naarden worden in het 4e kwartaal 2019 geïnspecteerd. Vanuit deze nieuwe inspectie resultaten wordt de huidige onderhoudsstaat van de wegen zoals de elementenverhardingen (klinkers, tegels) en de asfaltverhardingen inzichtelijk. Vervolgens worden de te nemen onderhoudsmaatregelen vanuit de nieuwe inspectie getoetst en zo nodig ter uitvoering gepland.

Grootschalige vervangingen – herinrichtingsprojecten

In 2020 wordt gestart met het project Beerensteinerlaan en Burgemeester van Wettumweg. Gelijktijdig met de vervanging van de riolering wordt de bovengrondse weginrichting in deze laan en straat gewijzigd en alle verhardingen totaal vernieuwd. Het project is naar verwachting begin 2021 gereed.

Het asfalt van de Brediusweg, IJselmeerweg en Amsterdamsestraatweg worden in 2020 vervangen voor een nieuwe asfalt deklaag. Deze deklaag wordt uitgevoerd in een geluid reducerend asfalt zodat omwonenden minder last hebben van geluidsoverlast door motorvoertuigen.

Toegankelijkheid wegen

In het kader van inclusie en de uitvoering van de visie buitenruimte optimaliseren we in 2020 de toegankelijkheid van de openbare ruimte van Gooise Meren. Het gaat om de toegankelijkheid bij oversteek locaties en stoepen, het in en uit lopen van openbare voorzieningen en haltering locaties openbaar vervoer. Ook wordt er in de ontwerpfasen van een nieuw inrichtingsplan de toegankelijkheid openbare ruimte getoetst a.d.h.v. de richtlijnen kennisplatform CROW.

Straatreiniging

Het kwaliteitsniveau voor de straatreiniging binnen het gebied Gooise Meren wordt op beeldkwaliteit onderhouden. De afgelopen jaren is het kwaliteitsniveau Voldoende gehanteerd. In de Visie Buitenruimte is vastgesteld dat de centra van de vier stadskernen en de stations in Gooise Meren op het kwaliteitsniveau Goed wordt onderhouden.

3. Kunstwerken

Het borgen van de veiligheid en het goed functioneren van de Kunstwerken wordt in 2020 de volgende onderhoudswerkzaamheden volgens het Beheerplan Kunstwerken uitgevoerd:

- Herengracht, Damwand planken vervangen
- Purperreiger, vervangen brugdek en schilderwerk
- Prinses Beatrixbrug, herstel brugdek en schilderwerk
- de Kwakel, schilderwerk
- de Pijp, schilderwerk

Het onderhoud en storings aan de beweegbare bruggen worden in 2020 uitgevoerd door de contract aannemer. De werkzaamheden die vanuit het contract uitgevoerd worden zijn het reinigen van de bruggen, het smeren en mechanisch op orde houden van de bruggen.

De bediening van de beweegbare bruggen in de kernen Muiden en Muidenberg wordt door Waternet uitgevoerd. De bruggen in de kern Naarden wordt door de afd. Beheer en Service bediend.

De boogbrug Oud Blaricumerweg wordt in 2020 geheel gerenoveerd. Deze brug wordt vanuit het team Projecten als project opgepakt en gerealiseerd. De houten leuning van de fietsbrug Oud Blaricumerweg worden hergebruikt bij de herstelwerkzaamheden van de brug Purperreiger en de brug Regenwulp, beide gelegen in Muidenberg. Tevens worden de rijdek planken vervangen.

Het brugdek van de Prinses Beatrixbrug wordt in 2020 vervangen en wordt het brugwachtershuisje en ijzerwerk geconserveerd en geschilderd. De planken van de damwand Herengracht in Muiden worden vervangen.

In het 3e /4e kwartaal 2019 worden alle Kunstwerken gelegen binnen het beheersareaal van de gemeente Gooise Meren geïnspecteerd op de Constructieve veiligheid. Vanuit deze Constructieve veiligheidsinspectie volgen mogelijk nieuw te nemen maatregelen en financiële behoeften.

4. Openbare Verlichting

De openbare verlichting op de wegen en straten, woon en industriegebieden zijn bijna onmisbaar na zonsondergang. De gemeente Gooise Meren zorgt dat de verlichting goed functioneert en er verzorgd uitziet. In 2020 wordt door de contract aannemer het reguliere onderhoud aan de openbare verlichting uitgevoerd. De onderhoudswerkzaamheden betreffen het schoonmaken van de lichtmasten en armaturen, het verwijderen van bestikking, en het vervangen van gloeilampen voor duurzame led verlichting om energie te besparen. De schade en storingsmeldingen worden wekelijks afgehandeld, dit wordt gemonitord door een 4 wekelijks overleg Gooise Meren met de contract aannemer. Verplaatsingen van lichtmasten of aanpassingen van de armaturen worden per aanvraag getoetst en op maatwerk uitgevoerd.

Voor de diverse projecten, zoals de Mariahoeve is een nieuw lichtplan gemaakt. Tevens is er via de buurtparticipatie drie nieuwe armaturen voorgesteld waaruit bewoners kunnen kiezen. De bewoners hebben hieruit een keuze gemaakt. Dit duurzame armatuur wordt tijdens uitvoering van het project in combinatie met herstelwerkzaamheden aan de bestrating en riolering in 2020 aangebracht.

Ook in 2020 wordt a.d.h.v. een nieuw vervangingslichtplan de verlichting armaturen in het industrie Gooimeer Noord en de gebieden Bos van Bredius, Bollenlaan, Huizerstraatweg en het Naarderwoonbos vervangen. Voor de laatste drie genoemde gebieden moet de armatuur door middel van participatie nog worden gekozen.

5. Speelvoorzieningen

Vanaf 2018 worden de speellocaties en speeltoestellen beheerd volgens het beheerplan speelvoorzieningen 3.0. Dit houdt in dat we zorgen dat locaties en toestellen; heel, schoon (basis) en veilig zijn. De jaarlijkse veiligheidsinspectie wordt uitgevoerd volgens de normen voor speeltoestellen (NEN-EN 1176) en ondergronden (NEN-EN 1177). Resultaten worden in het gemeentelijk beheerprogramma (Greenpoint) vastgelegd en noodzakelijke onderhouds- en herstelwerkzaamheden worden voorbereid en uitgevoerd.

Vervangingen (kapitaal investeringen)

Jaarlijks wordt een deel van de ondergronden en speeltoestellen vervangen. Redenen hiervoor zijn schade, einde levensduur en veroudering. Bij vervangingen of herinrichting wordt, in het kader van speelbaarheid van de openbare ruimte, gekeken of er in de directe omgeving speelmogelijkheden zijn of gecreëerd kunnen worden waarbij de huidige locatie aansluit, kleiner/anders ingericht kan worden of misschien zelfs kan vervallen. Herinrichtingen worden vroegtijdig aan de buurt kenbaar gemaakt middels bewonersbrieven en de gemeentelijke website. Buurtparticipatie is een vast gegeven binnen ontwerp en inrichtingselementen. Vanaf

2019 houden wij bij een herinrichting of vervangen rekening met de inclusieve samenleving. Daar waar mogelijk wordt de speelvoorziening aangepast zodat iedereen kan komen spelen.

6. Gebouwen

- Middels het ESCo project wordt vanaf 2020 het dagelijks en groot onderhoud van 5 gemeentelijke gebouwen uitbesteed voor een vast bedrag per pand per jaar, dat gelijk staat aan het jaarlijks onderhoudsbedrag dat nu toe begroot is. Dit geldt o.a. voor het gemeentehuis en het Jan Ligthartcentrum. Doel is om via dit project, te komen tot nul-op-de-meter panden. En tegelijk ervaring op te doen om de andere panden ook duurzamer te maken.
- Ten aanzien van de SIM-subsidies zijn alle toegekende bedragen ingezet en de afronding hiervan zal in 2020 plaatsvinden. Daarnaast zal er in 2020 onderzocht worden voor welke monumentale panden er een nieuwe aanvraag zal worden ingediend.
- De planmatig vastgestelde werkzaamheden zoals schilderwerk en groot onderhoud daken zijn medio 2019 opgedragen voor een periode van 4 jaar. In 2020 zullen deze werkzaamheden volgens plan verder worden uitgevoerd.
- In 2020 zullen de planmatig vastgestelde werkzaamheden voor de W/E-installaties worden aanbesteed voor een periode van 4 jaar.
- Er zal in 2020 verder onderzocht worden of de automatisering van integrale veiligheid worden gekoppeld aan een basisregistratiesysteem.

7. Groen

Gooise Meren is groen. Onder 'groen' verstaan we de samenhang tussen 'straatgroen' (bomen, heesters, gras), grotere groeneenheden en de natuur- en landbouwgronden die grenzen aan de kernen. Groen is een kernkwaliteit van onze gemeente die we willen houden en het liefst willen versterken. Het kapitaalgoed groen heeft betrekking op alle beplantingen, bomen en grasachtige vegetaties die bij Gooise Meren in eigendom en beheer zijn.

Bij onderhoud wordt geen onderscheid gemaakt tussen groot en dagelijks onderhoud. Er is eigenlijk geen sprake van groot onderhoud, immers de werkzaamheden zijn jaarlijks terugkerend. Het klein of dagelijks onderhoud wordt rechtstreeks bekostigd vanuit de exploitatie, en de reconstructies of vervangingen worden gezien als een investering met kapitaallasten voor de exploitatie. Jaarlijks is sprake van een vervangingsinvestering groen waarmee een deel van de beplanting vervangen wordt. De laatste jaren komen er steeds meer exoten in het groen voor en is sprake van een toenemende plaagdruk door insecten zoals de eikenprocessierups en de Japanse duizendknoop. Bij reconstructies wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. Dit helpt bijvoorbeeld bij de bestrijding van de eikenprocessierups doordat meer natuurlijke vijanden aanwezig zijn in het groen. Bij een grotere biodiversiteit zijn de risico's op ziektes en plagen kleiner. De boomveiligheidscontrole is op basis van de landelijk BVC methode. Per jaar wordt 25% van het areaal geïnspecteerd en alle risico-bomen.

8. Sportvelden en accommodaties

Gooise Meren werkt toe naar een eenduidig en transparant beleid met betrekking tot het beheer, eigendom en de tarieven van de buitensportaccommodaties. Hierdoor zullen kleedkamers, velden en installaties van eigenaar veranderen en daarmee ook de onderhoudsverantwoordelijke. Dit zal gevolgen hebben voor de onderhoudsbudgetten. Denk hierbij aan overname van kleedkamers en velden.

De buitensportaccommodaties worden beheerd volgens het beheerplan Sportvelden 3.0. Dit betekent dat we zorgen dat de sportcomplexen functioneel, schoon (basis) en veilig zijn. Velden en banen zijn ingericht en functionerend volgens bondsnormen van de betreffende sporttakken. In Gooise Meren zijn dit; voetbal, hockey, tennis, rugby, handbal, korfbal en atletiek. Groot onderhoud en vervangingen zijn ingepland naar aanleiding van een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd door KIWA-Isa-sport in 2018. Dit onafhankelijk onderzoek naar de kwaliteit van velden en parken zal vierjaarlijks herhaald worden.

Vervanging/kapitaalinvesteringen:

Jaarlijks wordt een deel van de velden, banen en parkinrichtingen vervangen. Het doel is de borging van goede buitensportaccommodaties in Gooise Meren. We hebben een groot aantal kunstgras sportvelden in Gooise Meren. De technische levensduur van deze velden bepaald veelal het vervangingsjaar. Overige elementen zoals veldverlichting, hekwerk, paden en groen zijn ook opgenomen in een vervangingsplan. Voor de benodigde vervangingen zal begin 2020 een investeringsaanvraag gedaan worden. Bij vervangingen wordt

uitdrukkelijk gezocht naar kansen om duurzaamheid mee te nemen in de voorbereidingen. Denk hierbij aan LED verlichting voor velden en een duurzaam beregeningssysteem.

9. Waterwegen

Behoudens het reguliere onderhoud zijn er in 2020 geen bijzonderheden.

10. Verkeersregelininstallaties (VRI)

In 2020 geldt voor verkeersregelininstallaties dat ze vanzelfsprekendheid hun werk doen. Ze zorgen ervoor dat op kruispunten veilig kan worden overgestoken en dat wachttijden worden beperkt. Een nieuwe contract aannemer voert het reguliere onderhoud aan alle VRI's, doseerlichten en hydraulische afsluitingen uit. In het geval van storing of uitval wordt een veilige verkeersafwikkeling gegarandeerd door de storing zo snel mogelijk te verhelpen en mogelijk met ondersteuning van de inzet verkeersregelaars. In 2020 worden een aantal VRI's aangesloten op de verkeerscentrale van de Provincie Noord-Holland. Vanwege de inventarisatie van wachttijdvoorspellers en rateltickers in 2019 wordt een plan opgesteld om deze bij geselecteerde VRI's te plaatsen.

In 2020 maken wij een start met het structureel bezien van de verkeersprestatie van verkeersregelininstallaties. (Na verloop van jaren blijken verkeersregelininstallaties steeds inefficiënter te gaan werken. Dit leidt tot onnodig lange wachttijden en roodlichtnegatie). Vanwege de samenwerkingsovereenkomst met de provincie, voert de provincie deze taak voor ons uit.

11. Exploitatie onroerende zaken

MFA De Rijver en het stadhuis in Naarden zullen vanaf 2020 ook middels het ESCo project onderhouden gaan worden. De onderhoudsuitgaven zijn daardoor vaste bedragen, als vergoeding voor het dagelijks en het geplande groot onderhoud. Voor MFA de Kazerne, - Breeduit en – het Muizenfort zijn geen andere onderhoudsuitgaven buiten het geplande groot onderhoud voorzien, gebaseerd op de nieuwe duurzame meerjaren onderhoudsplannen.

12. Sportfondsen Naarden

Behoudens het reguliere onderhoud zijn er in 2020 geen bijzonderheden. Wel is er inmiddels een nieuw meerjaren onderhoudsplan opgesteld, waaronder een variant waarbij duurzaamheid een belangrijke rol speelt.

13. MFA De Zandzee

Ook MFA De Zandzee zal vanaf 2020 middels het ESCo project onderhouden gaan worden. De onderhoudsuitgaven zijn daardoor vaste bedragen, als vergoeding voor het dagelijks en het geplande groot onderhoud.

Paragraaf Financiering

Algemene ontwikkelingen

De gemeente dient een paragraaf Financiering in zowel de begroting als in het jaarverslag op te nemen waarin aangegeven wordt op welke manier er uitvoering wordt gegeven aan de financieringsfunctie. Het uitgangspunt hierbij is het beheersen van risico's, met name het renterisico. Bij een hoog renterisico zijn de gevolgen van een stijgende rente groot voor de financiële resultaten in een bepaald jaar. Daarnaast zijn er risico's op kredieten, liquiditeiten en koersen.

Financieringsbeleid

De beleidsdoelstelling van het Financieringsbeleid van de gemeente Gooise Meren kan als volgt worden omschreven: De gemeente voert, gelet op haar publiekrechtelijke taak om maatschappelijk kapitaal te beheren, een risicomijdend financieringsbeleid. Binnen dit risicomijdende beleid stelt de gemeente zich ten doel zo laag mogelijke kosten over leningen en/of een zo hoog mogelijk rendement over het belegd vermogen te realiseren, voor zover nog mogelijk binnen de opgelegde regeling voor schatkistbankieren. Dit binnen de daarvoor geldende randvoorwaarden en ter beperking van risico's.

Renterisico's

Een hoofddoel van financiering is het beperken van de gevolgen van een stijgende rente. Aan de andere kant dient er optimaal geprofiteerd te worden van lage rentestanden. Met behulp van het bijhouden van de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt en de grote diversiteit in leningsproducten wordt continu geprobeerd om een zo optimaal mogelijk resultaat te behalen tegen een verantwoord risico.

Door de Wet verplicht schatkistbankieren zijn deze mogelijkheden echter ingeperkt. De Wet verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. (Onderdelen van) decentrale overheden mogen ongeacht de vormgeving dus geen bewaarfunctie voor publieke middelen vervullen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op de korte termijn weer. Hieronder vallen alle kortlopende financieringen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar. De kasgeldlimiet is gericht op het voorkomen van ongewenste renterisico's die ontstaan door het aangaan van overmatige korte termijn financieringen en stelt een grens aan de omvang van de korte schuld waarover de gemeente renterisico mag lopen. De toegestane kasgeldlimiet is 8,5% van de totale begroting. Voor 2020 ziet de kasgeldlimiet er als volgt uit.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020
1 Begrotingstotaal (grondslag 1 jan 2020)	135.302
2 Percentage regeling	8,50%
3 (1*2) Kasgeldlimiet	11.501

Deze ruimte zal zoveel mogelijk worden benut omdat bij een normale rentestructuur kortlopende geldleningen goedkoper zijn dan langlopende geldleningen of de roodstand faciliteit bij onze huisbankier.

Renterisiconorm

In de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) is door het Rijk de renterisiconorm geïntroduceerd. Met de invoering van deze renterisiconorm wordt een kader gesteld tot een zodanige opbouw van de

leningenportefeuille van de gemeente, dat het renterisico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De renterisiconorm houdt in dat het totaal aan renteherzieningen en aflossingen in een jaar niet hoger mag zijn dan 20% van het begrotingstotaal van dat jaar. Dit betekent dat voor het jaar 2020 de renterisiconorm als volgt kan worden berekend:

Renterisiconorm	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
(bedragen x € 1.000)				
1 Renteherzieningen	0	0	0	0
2 Aflossingen	7.681	9.261	10.034	11.104
3 (1+2) Renterisico	7.681	9.261	10.034	11.104
4a Begrotingstotaal (grondslag 1 jan 2020)	135.302			
4b Percentage regeling	20%			
4 (4ax4b/100) Renterisiconorm	27.060	27.060	27.060	27.060
5a (4>3) Ruimte onder renterisiconorm	19.379	17.799	17.026	15.956
5b (3>4) Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0

Aangezien het bedrag aan aflossingen lager is dan de renterisiconorm kan gesteld worden dat er voldaan wordt aan de eisen in de Wet Fido.

Kredietrisico's

Ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak kunnen gemeenten leningen verstrekken. Op deze verstrekte leningen loopt de gemeente kredietrisico. Gooise Meren heeft in totaal voor circa € 25 miljoen aan leningen verstrekt.

Financiering

Dit onderdeel geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringspositie van onze gemeente en de daarbij behorende financieringsbehoefte, rekening houdend met (geplande) (des-)investeringen en beschikbare interne en externe middelen. In feite gaat het hier om het opstellen van een liquiditeitsbegroting. De ontwikkeling van de financieringspositie is bepalend voor de leningenportefeuille. De activa van de gemeente Gooise Meren zullen per begin 2020 als volgt gefinancierd worden:

Omschrijving	Bedrag
Boekwaarde vaste activa	203.079.140
<i>vaste financieringsmiddelen</i>	
Reserves	52.779.827
Voorzieningen	22.163.918
Langlopende leningen	117.010.565
Totaal vaste financieringsmiddelen	191.954.310
Vlottende financieringsmiddelen	11.124.829

Prognose financieringsbehoefte

In onderstaand schema worden de mutaties van de leningenportefeuille voor begrotingsjaar 2020 weergegeven.

Omschrijving	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2020	117.010.565	2,28%
Nieuwe leningen	31.600.000	1,50%
Reguliere aflossingen	7.680.946	
Vervroegde aflossingen		
Stand per 31 december 2020	140.929.619	2,33%

Voor het aantrekken van nieuwe leningen wordt rekening gehouden met een percentage van 1,5%. De hoogte van de nieuwe leningen is gebaseerd op het volume van de voorgenomen investeringen zoals in bijlage 1 weergegeven. De bepaling van de rekenrente is vanaf 2017 veranderd op grond van de nieuwe BBV-regels. De rekenrente wordt bepaald aan de hand van het feitelijke rentepercentage van de aangegane leningen. Voor grondexploitaties wordt daarbij ook de verhouding eigen/vreemd vermogen toegepast. In de tabel hieronder is te zien hoe de berekening tot stand komt.

Renteberekening	Begroting 2020	
Externe rentelasten over korte en lange financiering		2.732
Externe rentebaten		<u>-</u>
Totaal door te rekenen externe rente		2.732
Rente door te berekenen aan grondexploitaties	106	
Rente projectfinanciering toe te rekenen aan taakvelden	<u>-</u>	
		<u>106</u>
Saldo door te rekenen externe rente		2.626
Rente over eigen vermogen		1.111
Rente over contante waarde voorzieningen		<u>-</u>
De aan taakvelden toe te rekenen rente	1,68%	3.738
Aan taakvelden toegerekende rente (afgerond op 0,5%)	2,00%	<u>4.062</u>
Renteresultaat		1.435

De rekenrente is, na toegestane afronding, bepaald op 2% voor de vaste activa. Ook de grondexploitaties worden tegen 2% belast.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

Doelstelling van deze paragraaf is inzicht geven in de aandachtspunten van de bedrijfsvoering in 2020.

Organisatieontwikkeling GroeiMee!

De gemeente van vandaag is in beweging. Dat moet ook wel. Ontwikkelingen in de samenleving, decentralisatie van overheidstaken, digitalisering én slimmer met de beschikbare middelen omgaan vragen om een andere manier van werken. Een manier van werken die bijna altijd samenwerken is. Daarbij is niet langer de werkelijkheid van de eigen organisatie leidend, maar het effectief organiseren van oplossingen. Dit alles vraagt om een groot verbindend vermogen van gemeenten, om te zorgen dat inwoners en organisaties zich betrokken voelen en 'partners' worden bij de aanpak van maatschappelijke problemen. Maar het vraagt ook om een nieuw organiserend vermogen: het vermogen om te organiseren in flexibele netwerken, met wisselende rollen en partners. Niet meer wat je als losstaande speler bent bepaalt je identiteit en je slagkracht, maar de veelheid, variëteit en effectiviteit van je verbindingen met anderen. Bij de veranderende omgeving past een gemeentelijke organisatie, die de behoeften en opgaven uit de samenleving als uitgangspunt neemt voor haar handelen. Daarvoor hebben we een slagvaardige en flexibele organisatie nodig, die maximaal gebruik maakt van de kennis en kunde in de samenleving en die duurzaam met middelen omgaat en kosteneffectief werkt. Een organisatie die functioneert als een netwerkorganisatie en in verbinding staat met de samenleving. Dat is een permanent proces van doorontwikkeling van de organisatie. Om deze uitdaging het hoofd te kunnen bieden, zijn we in 2016 gestart met het organisatieontwikkelingstraject GroeiMee! Destijds is gekozen voor een organisch en praktisch ingestoken proces, waar we allemaal een steentje aan bijdragen. Het college door richting te geven, zorgvuldig en transparant te handelen, vertrouwen te geven, lef te tonen. Managers door te inspireren, stimuleren en faciliteren. Medewerkers door te delen, te durven experimenteren en al werkend te leren. De afgelopen jaren zijn er mooie stappen gezet. Nu is het moment gekomen om meer te focussen en iets meer structuur te geven aan het vervolg. Daarvoor is in 2019 een routekaart ontwikkeld, die in 2020 wordt uitgewerkt. De routekaart beschrijft in praktische stappen waar de organisatie nu staat, waar ze naartoe wil en welke acties ze daartoe concreet moet ondernemen in 2020.

Organisatie / HRM

De gemeente wil een aantrekkelijke werkgever zijn; voor toekomstige en zittende medewerkers. Ook in 2020 zetten we hier sterk op in. We gaan andere vormen van werving en selectie inzetten om de juiste kandidaten voor vacatures te vinden. En we verbeteren het introductieprogramma zodat nieuwe collega's zich welkom voelen, snel en productief kunnen meedraaien en daarbij over de juiste kennis beschikken. In een netwerkorganisatie liggen verantwoordelijkheden laag en leveren medewerkers/teams vanuit eigen talenten en deskundigheden hun toegevoegde waarde aan de opgaven van Gooise Meren. Thema's als sturing en eigenaarschap zijn hierbij van belang. We stimuleren medewerkers om zich te blijven ontwikkelen en om duurzaam inzetbaar te zijn en te blijven. Opleiding, coaching en begeleiding spelen hierin een belangrijke rol. In 2020 optimaliseren we ons HR-instrumentarium om het werken in een netwerkorganisatie te ondersteunen en daarmee het zijn van een aantrekkelijk werkgever te versterken. Bovengenoemde elementen nemen we daarin mee. Daarnaast is in 2019 een Risico-Inventarisatie en Evaluatie inclusief een Psychosociale Arbeidsbelasting onderzoek uitgevoerd. Dit heeft ons inzicht gegeven in de belangrijkste verbeterpunten om het verzuim te verminderen en de inzetbaarheid van medewerkers te vergroten. Tot slot starten we in 2020 met strategische personeelsplanning en het introduceren van een flexibele schil. De genoemde ontwikkelingen vinden binnen de reguliere budgetten plaats.

Informatisering & Automatisering

Onze ambitie is om de dienstverlening te laten aansluiten bij zowel de verwachtingen van onze inwoners en ondernemers als aan die van onze medewerkers. De uitvoeringsdoelen voor 2020 sluiten daarom aan bij de jaaragenda van VNG Realisatie en richten zich op de doorontwikkeling naar één digitale overheid en het verder digitaliseren en automatiseren van de dienstverlenings- en bedrijfsvoeringsprocessen. Speerpunten voor 2020 zijn het verder invulling geven aan het formuleren, monitoren en sturen op kernprestatie-

indicatoren en het treffen van de laatste voorbereidingen voor aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

We blijven kostenbewust investeren in een moderne, betrouwbare, en veilige informatievoorziening. Om deze kostenbewustheid te objectiveren wordt gebruik gemaakt van de benchmark ICT (Informatisering & Automatisering). Hieruit blijkt dat Gooise Meren ruim onder de gemiddelde ICT kosten scoort. Echter in het transitietijdperk van digitalisering en informatisering is het zaak voldoende vooruit te blijven kijken. De gelijkwaardige samenwerking met de gemeente Hilversum op ICT gebied wordt daarom in passend tempo en op basis van meerwaarde uitgebreid. Na de gedeelde ServiceDesk, een gedeelde ICT backup- en uitwijkvoorziening en een gezamenlijke glasfiber, is de volgende stap een gedeeld datacentrum. Hierdoor wordt goed geanticipeerd op de wedloop van steeds toenemende complexiteit.

Informatieveiligheid en privacy

De BIG wordt in 2020 vervangen door de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO legt meer nadruk op risicomanagement dan de BIG. Aan de hand van een GAP-analyse wordt vastgesteld welke maatregelen al in de organisatie aanwezig zijn en welke nog niet. Een overzicht van de benodigde maatregelen zal in een informatiebeveiligingsplan worden opgenomen, waarna implementatie volgt. Met het opstellen van een overkoepelende gemeentebrede informatiebeveiligingsbeleid, op basis van de BIO, worden de belangrijkste informatiebeveiligingsbeleidsuitgangspunten, 'het wat en waarom' en verantwoordelijkheden beschreven.

Ook vindt in 2020 zowel de horizontale (= de interne verantwoording vanuit het College van B&W aan de gemeenteraad) als de verticale (= de tweedelijns toezichthouders, zoals BZK en SZW) verantwoording plaats via ENSIA (Eenduidige Normatieve Single Information Audit).

De (meerjarige) bewustwordingscampagne informatieveiligheid en privacy wordt voorgezet, met als einddoel medewerkers 'bewust bekwaam' te maken.

Met de implementatie van de AVG is al veel gerealiseerd, maar met het VNG Borgingsmodel beseffen we dat er nog veel te doen is. Dat betreft dan de onderdelen beleid, processen, organisatorische inbedding, rechten van betrokkene, samenwerking, beveiliging en verantwoording. Om de awareness rond de AVG zo breed mogelijk in de organisatie gestalte te geven, ligt er een advies om per afdeling zogenaamde privacy ambassadeurs aan te wijzen (door de lijnmanagers). Deze mensen zijn het AVG-aanspreekpunt voor de afdeling en voeren enkele nevenwerkzaamheden (zoals bijhouden register van gegevensverwerkingen) uit.

Control

Control is het geheel van activiteiten dat in het teken staat van het verschaffen van kaders waarbinnen gehandeld wordt, het signaleren en adviseren over afwijkingen en het rapporteren over de bereikte resultaten ten opzichte van de kaders. Simpel gezegd: 'control is beheersing'. Doel is een rechtmatige, doelmatige en doeltreffende totstandkoming en uitvoering van beleid. In 2020 worden de volgende zaken verder opgepakt:

- De rechtmatigheidsverklaring zal met ingang van het boekjaar 2021 een feit zijn. Het college moet vanaf dat moment zelf, in plaats van de accountant, verantwoording afleggen aan de gemeenteraad over de rechtmatigheid. In 2020 wordt er verder gewerkt aan de voorbereidingen om dit mogelijk te maken. Voorbereidingen betreffen onder andere heldere kaders waarbinnen het college een verklaring kan afgeven en de professionalisering van de interne beheersorganisatie.
- Er wordt verder ingezet op het versterken van het risicomanagement als onderdeel van interne processen en op strategische onderwerpen.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin de gemeente zowel bestuurlijk als financieel een belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen beschikbaar stelt, die zij mogelijk kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen verhaald kunnen worden op de gemeente. In praktijk is deelname in NV's, BV's, VOF's, CV's en Gemeenschappelijke Regelingen (per definitie) een verbonden partij. Ook stichtingen en (coöperatieve) verenigingen kunnen onder verbonden partijen vallen, als de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt.

Voor de raad is inzicht in de verbonden partijen belangrijk, aangezien het gaat om afwegingen over de taken en activiteiten waartoe de raad de kaders uitzet. Voor het aangaan en onderhouden van contacten met verbonden partijen is het van belang om af te wegen wat de meest doelmatige wijze is om een taak uit te voeren, welke manier de meeste garantie geeft dat de taak wordt uitgevoerd zoals de gemeente voor ogen staat en hoe er voldoende inhoudelijk en financieel inzicht in het uitvoeren van een taak wordt gekregen. Eventuele financiële risico's van de verbonden partijen zijn meegenomen in de paragraaf

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.

In deze paragraaf is een overzicht opgenomen van de belangrijkste ontwikkelingen die zich binnen verbonden partijen voordoen. De volgende gegevens moeten worden weergegeven:

- het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- de veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente onderscheidenlijk provincie in de verbonden partij heeft.
- de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar.
- de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar
- de eventuele risico's van de verbonden partij voor de financiële positie van de gemeente

Overzicht verbonden partijen Gooise Meren

Naam verbonden partij	Vestigingsplaats	Bijdrage
Regio Gooi en Vechtstreek	Bussum	9.860.184
Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek	Hilversum	4.443.766
Stichting Goois Natuurreservaat	Hilversum	571.760
Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek	Lelystad	896.699
Coöperatie Gastvrije Randmeren U.A.	Harderwijk	27.971
Werkvoorzieningschap Tomingroep	Hilversum	1.727.275
GEM Crailo BV	Laren	pm
Gemeenschappelijke Regeling Gemeentearchief Gooise Meren en Huizen	Naarden	pm
Stichting Basisonderwijs Gooi en Vechtstreek (werknaam Talent Primair)	Bussum	N.v.t. (renteloze lening)
BNG Bank N.V.	Den Haag	pm

Regio Gooi en Vechtstreek

Ontwikkelingen

Bestuurlijke ontwikkelingen

Er is een jaar ervaring opgedaan met een nieuwe bestuurlijk model in de Regio, waarbij het Algemeen Bestuur niet langer bestaat uit burgemeesters, maar uit de voorzitters van de portefeuillehoudersoverleggen. Verder is de nieuwe stemhouding ingevoerd volgens het 'one – man – one vote' principe, waardoor alle deelnemers een gelijke invloed hebben op besluiten. Dit model moet leiden een verbindende vorm van besturen. Een tweede belangrijke ontwikkeling die ook impact kan hebben op de Regio is het stoppen van de zgn Arhi-procedure, waardoor de fusies tussen Huizen, Blaricum en Laren en die tussen Hilversum en Wijdemeren voorlopig geen doorgang zullen vinden. De Regio zal – na het vertrek van Weesp uit de Regio voorzien in 2024 – bestaan uit 6 gemeenten. Deze zes gemeenten hebben de opdracht regionale bestuurskracht te realiseren, waarbij de Regio een centrale rol kan vervullen. Daarbij heeft de positie van de gemeenteraden de aandacht.

Inhoudelijke ontwikkelingen

De Regio werkt met zeven programma's: sturing, inkoop en contractbeheer, maatschappelijke dienstverlening, Jeugd en gezin, gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD), Regionale Ambulance Voorziening (RAV) en Grondstoffen- en Afvalstoffendienst (GAD). De voornaamste ontwikkelingen op deze vlakken zijn de onderstaande. M.b.t. sturing: Medio juli 2019 stellen de gemeenten de regionale samenwerkingsagenda vast 2019 - 2022. Na vaststelling stelt het algemeen bestuur in samenwerking met de colleges een uitvoeringsprogramma op dat loopt tot eind 2020. De RSA 2019 – 2022 geeft uitdrukking aan de samenwerkingsambities van de gemeenten.

Inkoop en contractbeheer werken aan de verdere ontwikkeling van inkoopmodellen en de contractbeheerfunctie, waarbij zal geïnvesteerd worden in een meer inhoudelijk relatie met de te contracteren partijen.

Op het vlak van Maatschappelijke dienstverlening is de belangrijkste ontwikkeling de vorming van een Integrale Crisisdienst en de invoering van de aanpak van Acut en structureel geweld.

Onder noemer Jeugd en gezin worden taken verricht op het vlak van jeugdgezondheidszorg, centrum voor jeugd en gezin en leerlingzaken zoals leerplicht en voortijdig schoolverlaten. Jeugd en gezin werkt gebiedsgericht. In 2020 staat de verdere samenwerking met gemeentelijke uitvoeringsdiensten op de agenda. De GGD en de RAV intensiveren de samenwerking met Flevoland, onder meer door aan één programma GHOR te werken (GGD) en door de gezamenlijk voorbereiding van een Meldkamer Midden-Nederland in 2021 (RAV).

De GAD werkt in 2020 verder aan de realisatie van een circulaire economie. Daartoe wordt een regionale visie opgesteld met een doorkijk naar 2030.

Financiële ontwikkelingen

De bijdrage van Gooise Meren aan de Regio 2020 is in totaal € 9.860.184. Ten opzichte van de initiële begroting 2019 betekent dit een stijging van zo'n € 440.000.

De belangrijkste oorzaken voor de verhoging zijn een loon- en prijsstijging van 2,5 % en de toename van de kosten GAD door een hoger tarief van de door het Rijk opgelegde verbrandingsbelasting per ton restafval (afvalstoffenbelasting). Deze verhoging bedraagt voor Gooise Meren zo'n € 300.000.

Risico's

Ten behoeve van het VANG-project heeft de Regio omvangrijke investeringen gepland, welke mogelijk met langlopende geldleningen gefinancierd moeten worden. Dit kan gevolgen hebben voor de financiële positie van de Regio, met eveneens effect op de nettoschuldquote en de solvabiliteit.

Het vertrek van Weesp uit de Regio brengt ook financiële risico's met zich mee. Aandachtspunt daarbij is dat de inschatting van de kosten van de vertrekkende partij (Weesp/ Amsterdam) overeenstemmen met de berekeningen die de Regio maakt.

Het totale risicoprofiel van de Regio is bepaald op € 1.526.000 voor 2020. Dit profiel is de optelsom van alle geschatte risico's afgezet tegen de kans op voordoen. Hoog in deze lijst staan: het vertrek van Weesp, de kosten rond afvalverwerking en recycling en de ontwikkeling van loonkosten.

Regio Gooi en Vechtstreek	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	De Regio is een openbaar lichaam op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.
Programma	Programma 1: Inwoners en bestuur; Programma 3: Openbare ruimte en verkeer; Programma 7: Zorg en Welzijn, Onderwijs en Jeugd; Programma 9: Algemene baten en lasten
Taakvelden	0.4 Overhead 1.2 Openbare orde en veiligheid 3.1 Economische ontwikkeling 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken 5.5 Cultureel erfgoed 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie 6.2 Wijkteams 6.5 Arbeidsparticipatie 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ 6.82 Geëscaleerde zorg 18- 7.1 Volksgezondheid 7.3 Afval 7.4 Milieubeheer 7.5 Begraafplaatsen en crematoria 8.1 Ruimtelijke Ordening 8.3 Wonen en bouwen
Deelnemende gemeenten	Blaricum, Eemnes, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdmeren.
Doel/Openbaar belang	Intergemeentelijke beleidsvorming- en afstemming dan wel uitvoering van taken op terreinen waarvan vaststaat dat dit toegevoegde waarde heeft in vergelijking met taakbehartiging door de individuele gemeente.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft rechtstreekse invloed op de besluitvorming. Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd op basis van een verdeelsleutel van één stem per 10.000 inwoners (met een minimum van twee stemmen per lid). Dit is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage is begroot voor het jaar 2020 op € 9.860.184.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 7.372.000
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 40.966.000
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	0,18

Regio Gooi en Vechtstreek	
Onderwerp	Kerngegevens
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 6.485.000
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 46.091.000
Solvabiliteit per 31-12-2020	0,14
Geraamd resultaat 2020	Het geraamde resultaat is € 913.000 negatief. Dit negatieve resultaat wordt gedekt door een onttrekking uit de algemene reserve.

Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek

Ontwikkelingen

Zoals reeds vorig jaar bekend gemaakt staat de begroting van de Veiligheidsregio onder druk. Er zijn geen mogelijkheden meer om te besparen. De besturen van de veiligheidsregio's Flevoland en Gooi en Vechtstreek en de GGD-en hebben in oktober 2017 een intentieverklaring ondertekend in het proces van een eventuele fusie. De verkenning is in 2018 voortgezet en heeft geresulteerd in het besluit om voor nu in te zetten op intensiveren van de samenwerking. Op dit moment wordt er vanuit beide veiligheidsregio's hard gewerkt aan de voorbereidingen van een Samenwerkingsovereenkomst (SOK). Er wordt naar gestreefd deze in december 2019 te ondertekenen door beide veiligheidsregio's en GGD-en. De raden worden over dit onderwerp onder andere door raadsinformatiebrieven op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Voor verdere ontwikkelingen, risico's en uitgevoerde taken, verwijzen wij naar de jaarrekening 2018 en begroting 2020 van de Veiligheidsregio.

Risico's

Naar verwachting worden de risico's in de jaarrekening 2018 van de Veiligheidsregio opgenomen. Volledigheidshalve verwijzen wij hiernaar. De jaarrekening 2018 is samen met de begroting 2020 in mei aan de Raad ter zienswijze aangeboden. Op 3 juli jl. heeft het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek voornoemde stukken vastgesteld. Middels een raadsinformatiebrief is de raad van Gooise Meren geïnformeerd over de vaststelling van deze stukken.

Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	De Veiligheidsregio is een openbaar lichaam op basis van de Wet veiligheidsregio's en de Wet gemeenschappelijke regelingen.
Programma	Programma 2: Veiligheid
Taakvelden	1.1 Crisisbeheersing en brandweer
Deelnemende gemeenten	Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdmeren.
Doel/Openbaar belang	De veiligheidsregio heeft tot doel door samenwerking doelmatig georganiseerde en gecoördineerde preventieve en repressieve brandbestrijding en hulpverlening bij ongevallen en rampen in het verzorgingsgebied te verzorgen.

Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek

Onderwerp	Kerngegevens
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur heeft zeven leden (met zeven plaatsvervangers). De gemeente Gooise Meren is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Daarmee heeft zij rechtstreekse invloed. Een en ander is geregeld in de gemeenschappelijke regeling.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage is begroot voor het jaar 2020 op € 4.443.766.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 1.758.263
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 13.712.010
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	0,13
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 1.776.948
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 12.875.656
Solvabiliteit per 31-12-2020	0,14
Geraamd resultaat 2020	Het geraamde resultaat is € 81.000 positief.

Stichting Goois Natuurreservaat

Ontwikkelingen

In 2016 heeft het GNR het Transitieplan 2016-2018 vastgesteld. In dit rapport beschrijft GNR op welke wijze zij gaan werken aan een versterking van haar identiteit, de bestuurskracht, de werkorganisatie en de financiële positie. De bestuursstructuur is in 2016 vernieuwd. Er is één bestuur, bestaande uit bestuurders van de participanten en drie onafhankelijke bestuurders. Er zijn onderzoeken verricht naar verdienmogelijkheden, fondsenwerving en naar samenwerkingen om de werkorganisatie te versterken. In het uitvoeren van het transitieplan blijkt dat de opbrengsten van de verdienmogelijkheden tegenvallen. Gemeente Amsterdam en Provincie Noord-Holland willen beide uit het SOK van de GNR treden. De Gooise gemeenten moeten op (de langere) termijn de structurele financiële verplichtingen van PNH en Amsterdam opvangen. De Gooise gemeenten zijn in onderhandeling over (financiële) voorwaarde van de uittreding. Gedurende de onderhandelingen geldt de bestaande SOK. De uiteindelijke uitkomst van de financiële voorwaarde van de uittreding is bepalend voor het risico dat de gemeente loopt.

Risico's

De bijdragen van Gooise Meren naar de GNR stijgt i.v.m. tegenvallende opbrengsten uit de verdienmogelijkheden. Bij faillissement van het GNR zullen de participanten als eigenaren van de stichting de financiële gevolgen voor hun rekening krijgen. Het faillissement kan gevolgen hebben voor het beheer van de natuur en de recreatieve voorzieningen. De kans op faillissement is zeer gering, aangezien tekorten worden aangevuld naar de procentuele verdeling van alle participanten.

Kerngegevens

Stichting Goois Natuurreservaat	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	Stichting
Programma	Programma 3: Openbare ruimte en vervoer
Taakvelden	5.7 Openbaar groen en (openlucht recreatie)
Deelnemende gemeenten	Amsterdam, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en provincie Noord-Holland.
Doel/Openbaar belang	<ol style="list-style-type: none"> 1. De instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van aldaar gelegen terreinen, ten einde ten eeuwigen dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden. 2. Aan het publiek door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon verzekeren.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur heeft 17 leden en evenzoveel plaatsvervangers. De gemeente Gooise Meren is met 3 leden en zijn/haar plaatsvervanger vertegenwoordigd. De vertegenwoordiger van de Gooise Meren zit ook in het dagelijks bestuur.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage is begroot voor het jaar 2020 op € 571.760.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 1.148.100
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 731.400
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	1,57
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 1.085.800
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 728.800
Solvabiliteit per 31-12-2020	1,49
Geraamd resultaat 2020	Het geraamde resultaat is € 62.300 negatief. Dit negatieve resultaat wordt gedekt door een onttrekking uit een bestemmingsreserve.

Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek

Ontwikkelingen

Geen bijzonderheden.

Risico's

Gooise Meren heeft al haar milieutaken ondergebracht bij de Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek (OFGV). Op grond van een wettelijke verplichting (Wet VTH) zijn gemeenten verplicht om een groot aantal

milieutaken bij een uitvoeringsdienst, in dit geval de OFGV, onder te brengen. Dit zijn de zogenaamde basistaken. Daarnaast staat het gemeenten vrij om ook andere taken bij deze dienst onder te brengen, de zogenaamde plustaken. Gooise Meren heeft zowel basistaken als plustaken op milieugebied bij de OFGV ondergebracht. Bij een eventueel faillissement van de OFGV loopt Gooise Meren het maatschappelijke risico dat milieutaken niet meer uitgevoerd zullen worden. Dit kan ook niet overgenomen worden door eigen medewerkers aangezien er binnen het ambtelijk apparaat geen milieukennis (meer) aanwezig is. Aangezien in ieder geval de wettelijke verplichting bestaat om basistaken bij een uitvoeringsdienst onder te brengen (binnen de eigen regio) zal Gooise Meren, net als de andere partners bij de OFGV, ook financieel moeten ingrijpen om het voortbestaan van de OFGV, en daarmee de uitvoering van de wettelijke milieutaken, te garanderen.

Kerngegevens

Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	De omgevingsdienst is een openbaar lichaam op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.
Programma	Programma 3: Openbare ruimte en verkeer
Taakvelden	7.4 Milieubeheer
Deelnemende gemeenten	De provincies Flevoland en Noord-Holland en de gemeenten Almere, Zeewolde, Dronten, Noordoostpolder, Urk, Lelystad, Blaricum, Hilversum, Huizen, Laren, Gooise Meren, Weesp en Wijdmeren.
Doel/Openbaar belang	Deze regeling is opgezet door de deelnemers met als doel een robuuste uitvoeringsdienst te vormen ten behoeve van een adequate uitvoering van milieutaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de provincie Flevoland, de provincie Noord-Holland en de regio Gooi en Vechtstreek. De deelnemers kiezen voor een verbetering van de kwaliteit en de integraliteit van de uitvoering van de taken door deze onder te brengen in deze regionale uitvoeringsdienst. De uitvoering wordt bij de uitvoeringsdienst belegd met het behoud van de eigen bevoegdheden van alle deelnemers. Tevens kan de OFGV taken verrichten op basis van de WABO voor zover de deelnemers hiertoe opdracht verlenen.
Bestuurlijk belang	Gemeenten en provincies zijn opdrachtgever van de Omgevingsdienst en vormen samen het Algemeen Bestuur (AB). De stemverdeling in het AB is gebaseerd naar rato van de ingebrachte financiële bijdrage per deelnemende partij aan de gemeenschappelijke regeling.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage is voor het jaar 2020 begroot op € 896.699, bestaande uit de reguliere bijdrage van € 884.289 en de bijdrage voor de directe productiekosten van € 12.410.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 919.000
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 4.500.393
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	0,20
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 919.000
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 4.500.393
Solvabiliteit per 31-12-2020	0,20
Geraamd resultaat 2020	€ 0

Coöperatie Gastvrije Randmeren U.A.

Gastvrije Randmeren is een samenwerkingsverband voor de Randmeren in de vorm van een coöperatieve vereniging. Van uit deze coöperatie zorgen de gemeenten gelegen aan deze Randmeren voor het recreatief beheer en onderhoud van recreatieve voorzieningen in de Randmeren. Naast deze taak streeft de Coöperatie

naar het versterken van de natuurwaarden in het gebied en zet het gebied op de recreatieve kaart via gebiedspromotie.

Ontwikkelingen

Als gevolg van een verbeterde waterkwaliteit in het Gooimeer neemt de hoeveelheid waterplanten toe. Op een aantal locaties wordt daardoor het recreatief gebruik van het water gehinderd. In 2019 zijn om deze reden in opdracht van de Coöperatie Gastvrije Randmeren extra hectares waterplanten gemaaid in het Gooimeer om de recreatieve mogelijkheden beter te kunnen benutten. Ook in 2020 worden extra hectares aan waterplanten gemaaid. Hiervoor draagt de Gemeente Gooise Meren incidenteel €7.500 extra bij. Voor de integrale ontwikkeling van fiets- en waterrecreatie rondom en in de Randmeren heeft de coöperatie een uitvoeringsagenda (UA) opgesteld die de komende jaren wordt uitgevoerd.

Risico's

In de afgelopen jaren was de begroting van de coöperatie Gastvrije Randmeren niet sluitend. Het bestuur heeft opdracht gegeven om de meerjarenbegroting sluitend te maken en heeft hiervoor reeds de nodige maatregelen genomen.

Uitvoeringsagenda

De projecten die zijn gekoppeld aan de uitvoeringsagenda worden niet uitgevoerd (en bekostigd) door de coöperatie, maar door de afzonderlijke gebiedspartijen zelf gedragen. De proceskosten en eventuele gezamenlijke projectkosten van deze Uitvoeringsagenda kunnen gedekt worden uit de middelen van de coöperatie. Daarnaast heeft Rijkswaterstaat ingestemd met het inzetten van het restant van de IIVR-gelden (die oorspronkelijk bedoeld waren voor gebiedsontwikkeling). Voor een toelichting over de middelen van de coöperatie wordt verwezen naar de jaarrekening 2018.

Vermogensbeheer

De organisatie hanteert een vergelijkbaar risiconiveau als bij toepassing van de wet Fido. De Wet financiering decentrale overheden is van toepassing voor gemeenten. De coöperatie hanteert voor haar beleggingen een beleggingsstatuut (vastgesteld 8 februari 2018).

Gevolgen Faillissement

Bij een eventueel faillissement van de coöperatie loopt de gemeente Gooise Meren het risico dat de uitvoeringstaken die nu door de coöperatie worden gedaan niet meer worden uitgevoerd. Dit heeft gevolgen voor de recreatieve vaarmogelijkheden die vanuit havens in de gemeente plaatsvinden.

Kerngegevens

Coöperatie Gastvrije Randmeren U.A.	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging
Programma	Programma 5: Duurzaamheid en Water; Programma 8: Sport en Recreatie, Cultuur en Toerisme
Taakvelden	2.4 Economische havens en waterwegen
Deelnemende gemeenten	Alle gemeenten gelegen aan Gooi- en Eemmeer en Veluwerandmeren
Doel/Openbaar belang	1. Het behartigen van de bovengemeentelijke belangen van de recreatie binnen het gebied van de Randmeren; 2. Het behartigen van de belangen van de natuur binnen het gebied van de Randmeren; 3. Het bewaren en bevorderen van het natuur- en landschapsschoon

Coöperatie Gastvrije Randmeren U.A.

Onderwerp	Kerngegevens
	binnen het gebied van de Randmeren; 4. Het bevorderen van de watersportsector in het gebied van de Randmeren.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 5 leden, waarvan 1 bestuurder de voormalige blauwe as (leden B) vertegenwoordigt. De gemeente Gooise Meren heeft op basis van haar jaarlijkse bijdrage 4 stemmen in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage is voor het jaar 2020 begroot op € 27.971. Leden zijn niet aansprakelijk voor de schulden van de coöperatie en zijn op geen enkele wijze verplicht om bij te dragen in een eventueel tekort bij de ontbinding van de coöperatie.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 3.162.000
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 9.941.000
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	0,32
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 2.867.000
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 9.228.000
Solvabiliteit per 31-12-2020	0,31
Geraamd resultaat 2020	Het geraamde resultaat is € 295.000 negatief. Dit negatieve resultaat wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve B&O Groot Onderhoud.
De begroting 2020 van de coöperatie is nog niet opgesteld. De gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op de meerjarenbegroting 2019-2022 van de coöperatie.	

Werkvoorzieningschap Tomingroep

Ontwikkelingen

De gemeenschappelijke regeling richt zich op het bieden van werk aan mensen met een wsw-dienstverband. Met de inwerkingtreding van de Participatiewet in 2015 neemt het aantal wsw'ers jaarlijks af. Daarbij heeft de gemeente verantwoordelijkheid gekregen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In 2015 hebben de deelnemende gemeenten Tomingroep daarom de opdracht gegeven te transformeren richting arbeidsontwikkelbedrijf. In het nieuwe bedrijfsplan 2018 "Tomin maakt er werk van" geeft de BV aan hoe zij de opdracht uit gaat voeren. Het plan komt er op neer dat de sociale werkvoorzieningschap door natuurlijk verloop kleiner wordt en dat vacatures ingevuld worden door mensen in de participatiewet en inwoners die een indicatie (nieuw) beschut werk krijgen.

Risico's

Financiële risico's worden afgedekt door de Tomingroep BV, voor zover de reserves toereikend zijn. Voor 2018 (laatst bekende jaarcijfers) is het geconsolideerd vermogen van de WSW en Tomingroep B.V. als adequaat beoordeeld. Indien de reserves niet toereikend zijn komt een eventueel tekort voor rekening van de deelnemende gemeenten.

Kerngegevens

Werkvoorzieningschap Tomingroep	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	BV
Programma	Programma 6: Werk en Inkomen
Taakvelden	6.4 Begeleide participatie
Deelnemende gemeenten	Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdmeren, Eemnes en Almere.
Doel/Openbaar belang	De gemeenschappelijke regeling richt zich op het bieden van werk aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt met een Wsw-indicatie. Tevens is de doelstelling zoveel mogelijk Wsw'ers richting de reguliere arbeidsmarkt te begeleiden/ontwikkelen. Om dit te bereiken maakt de gemeenschappelijke regeling gebruik van Tomin BV, waar zij een honderd procent deelneming in heeft. De BV heeft een aantal bedrijfsactiviteiten ingericht om de doelstellingen te behalen.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur heeft negen leden en wordt geadviseerd door twee vaste adviseurs. De gemeente Gooise Meren is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.
Financieel belang	De Rijksvergoeding o.b.v. de meicirculaire 2019 ad. € 1.727.275 wordt doorbetaald aan Tomingroep. De deelnemende gemeenten zijn gezamenlijk financieel verantwoordelijk voor de gemeenschappelijke regeling. Vooralsnog staat de BV garant voor afdekking van dit risico. Mochten de winst en de Algemene Reserves van de BV echter niet volstaan, zullen de gemeenten zelf extra moeten bijdragen.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 1.906.000
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 12.971.000
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	0,15
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 1.906.000
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 12.471.000
Solvabiliteit per 31-12-2020	0,15
Geraamd resultaat 2020	Het geraamde resultaat is € 987.000 negatief. In het jaarcontract tussen Tomingroep BV en het Werkvoorzieningschap is vastgelegd dat Tomingroep BV een nihil resultaat bij het Werkvoorzieningschap Tomingroep garandeert. Door de fors dalende wsw-subsidie

Werkvoorzieningschap Tomingroep	
Onderwerp	Kerngegevens
	wordt voor de begroting 2020 een garantiebijdrage door Werkvoorzieningschap Tomingroep ad. € 987.000 voorzien.

Tomingroep BV	
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 21.600.000
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 7.600.000
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	2,84
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 21.600.00
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 7.600.000
Solvabiliteit per 31-12-2020	2,84
Geraamd resultaat 2020	Het geraamde resultaat is € 200.000 positief (na afdracht Werkvoorzieningschap Tomingroep)

GEM Crailo BV

Ontwikkelingen

Eind 2017 zijn de gronden van Crailo aangekocht door de gemeenten Hilversum, Laren en Gooise Meren. De gemeenten hebben op 19 december 2017 besloten tot het aangaan van de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsontwikkeling Crailo (hierna: SOK) en tot oprichting van GEM Crailo BV. De GEM Crailo B.V. is op 1 mei 2018 opgericht om de Gebiedsontwikkeling uit te voeren, er is op dat moment ook een projectdirecteur aangesteld.

In 2019 is een stedenbouwkundig plan voor Crailo opgesteld dat begin 2020 zal worden voorgelegd aan de raden van Laren, Hilversum en Gooise Meren. Na vaststelling door de raden van dit stedenbouwkundig plan, zal dit door de GEM Crailo worden uitgewerkt in een ontwerp bestemmingsplan verbrede reikwijdte dat in 2020 kan worden vrijgegeven voor zienswijzen en voorgelegd aan de drie gemeenteraden. Dit gebeurt in nauw overleg met de drie betrokken gemeenten. Verder wordt in 2020 een aantal van de bestaande opstallen circulair gesloopt.

De gemeenten nemen deel in het kapitaal van GEM Crailo BV in de verhouding: 45% gemeente Hilversum, 45% gemeente Gooise Meren, 10% gemeente Laren. Conform afspraken in de SOK hebben partijen gekozen om in de financieringsbehoefte van GEM Crailo B.V. te voorzien door middel van externe financiering. Op 18

december 2018 is een collegebesluit genomen om de akte van borgtocht voor de garantstelling voor deze externe financiering te ondertekenen, voor Gooise Meren is dat een bedrag van € 9 miljoen. Door de GEM wordt vanaf 2019 jaarlijks een jaarplan opgesteld. Deze wordt in de AVA behandeld. Hierin wordt ook de beheersmaatregel van monitoring en rapportage en risicomanagement opgenomen.

Risico's

Voor de herontwikkeling van Crailo is door de raad een Grondexploitatie vastgesteld. Op dit moment is het netto eindresultaat positief. Wanneer het netto eindresultaat negatief is, dan draaien de aandeelhoudende gemeenten op voor het verlies. De gemeenten nemen deel in het kapitaal van GEM Crailo BV in de verhouding: 45% gemeente Hilversum, 45% gemeente Gooise Meren, 10% gemeente Laren. Beheersmaatregel is monitoring en rapportage en risicomanagement binnen de GEM Crailo BV. Daarnaast worden de gemeenteraden gevraagd garant te staan voor de externe financiering. De deelnemende gemeenten draaien op voor hun deel, voor Gooise Meren is dat een bedrag van € 9 miljoen.

Kerngegevens

GEM Crailo BV	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	BV
Programma	Programma 3: Openbare ruimte en verkeer
Taakvelden	8.1 Ruimtelijke Ordening
Deelnemende gemeenten	Gooise Meren, Hilversum en Laren
Doel/Openbaar belang	Het doel van de Gebiedsontwikkeling is om een innovatieve en ambitieuze woonwijk te realiseren, waarbij duurzaamheid en de groene omgeving centraal staan, in combinatie met ruimte voor vormen van bedrijvigheid en natuur, zoals beschreven in het Ambitiedocument Buurtschap Crailo, waarvoor het Ruimtelijk kader het vertrekpunt is geweest.
Bestuurlijk belang	Aan ieder der aandeelhouders van GEM Crailo BV komt in de aandeelhoudersvergadering van GEM Crailo BV stemrecht toe in de verhouding van deelname van kapitaal in GEM Crailo BV (45% gem. Hilversum, 45% gem. Gooise Meren, 10% gem. Laren.
Financieel belang	Gem. Hilversum neemt voor 45% deel in het kapitaal van GEM Crailo BV. Gem. Gooise Meren neemt voor 45% deel in het kapitaal van GEM Crailo BV. Gem. Laren neemt voor 10% deel in het kapitaal van GEM Crailo BV.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 1.000 aandelenkapitaal
Vreemd vermogen per 1-1-2020	Zie toelichting
Toelichting	Het volgestorte aandeelekapitaal van Gem Crailo BV bedraagt (oprichting 1 mei 2018) € 1.000. Het aandeel van Gooise Meren daarin is 45% (€ 450). GEM Crailo BV heeft een kredietfaciliteit bij de BNG Bank van € 20 mln., waarvan de maximale opnamelimiet tot 1 juli 2020 is vastgesteld op € 10 mln. De gemeente Gooise Meren staat voor 45% borg (gemeente Hilversum voor 45% en gemeente Laren

GEM Crailo BV	
Onderwerp	Kerngegevens
	voor 10%).
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	n.v.t.
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 1.000 aandelenkapitaal
Vreemd vermogen per 31-12-2020	Zie toelichting
Solvabiliteit per 31-12-2020	n.v.t.
Geraamd resultaat 2020	Het saldo contante waarde per 1-1-2021, verdisconteerd met 2%, bedraagt € 1.549.000. Gebaseerd op een winstgevende eindwaarde per 31-12-2020 van € 1.851.000. Het financieel resultaat van de verbonden partij vloeit voort uit de intergemeentelijke grondexploitatie, die jaarlijks geactualiseerd zal worden.

Gemeenschappelijke Regeling Gemeentearchief Gooise Meren en Huizen

Ontwikkelingen

De gemeenschappelijke regeling voert de taken uit die voortvloeien uit de Archiefwet voor de gemeente Gooise Meren en Huizen: de bewaring en het beheer van overgebrachte, historische archieven, de dienstverlening daaruit en toezicht en advisering inzake het informatiebeheer van de aangesloten gemeenten. Dit laatste omdat nu gevormde informatie het archief van de toekomst is. Plaats van vestiging is Naarden-Vesting.

Gooise Meren is centrumgemeente van deze lichte gemeenschappelijke regeling. Het gemeentearchief heeft geen eigen begroting. De diverse archiefgerelateerde posten worden binnen de begroting van de gemeente Gooise Meren begroot. De gemeente Huizen betaalt een vaste bijdrage per inwoner, die jaarlijks wordt geïndexeerd. In het begrotingsjaar 2018 hebben zich geen veranderingen voorgedaan, en in 2019 evenmin. De fusieonderzoekplannen naar een combinatie van de eigen archiefdienst met de dienst die onder de centrumgemeente Hilversum ressorteert, leidt in het najaar van 2019 waarschijnlijk tot een voorstel tot fusie aan de gemeenteraad. Hier zal een businesscase aan ten grondslag liggen die de financiële implicaties inzichtelijk maakt.

Risico's

Bij onvoldoende investeren in de archiefdienst voldoet de gemeente niet aan de archiefwettelijke verplichting om overheidsinformatie duurzaam te bewaren, te beheren en ter beschikking te stellen voor de samenleving. Wat dit laatste betreft, ook de archiefdienst moet mee in de digitalisering van de dienstverlening.

Kerngegevens

Gemeenschappelijke Regeling Gemeentearchief Gooise Meren en Huizen	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	Gooise Meren is centrumgemeente o.g.v. art. 8 Wgr
Programma	Programma 9: Algemene baten en lasten
Taakvelden	o.4 Overhead
Deelnemende gemeenten	Gooise Meren, Huizen

Doel/Openbaar belang	Het Gemeentearchief voert voor de aangesloten gemeenten de Archiefwet uit v.w.b. de historische archivering. Tevens wordt jaarlijks per aangesloten gemeente aan de hand van Kritische Prestatie Indicatoren geïnspecteerd en daarmee toegezien op de kwaliteit van de gemeentelijke Informatiehuishouding.
Bestuurlijk belang	Gemeente Gooise Meren heeft 1 vertegenwoordiger in de commissie van advies.
Financieel belang	Gemeente Huizen is jaarlijks een vergoeding aan de centrumgemeente Gooise Meren verschuldigd.
Eigen vermogen per 1-1-2020	N.v.t.
Vreemd vermogen per 1-1-2020	N.v.t.
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	N.v.t.
Eigen vermogen per 31-12-2020	N.v.t.
Vreemd vermogen per 31-12-2020	N.v.t.
Solvabiliteit per 31-12-2020	N.v.t.
Geraamd resultaat 2020	N.v.t.

Stichting Basisonderwijs Gooi en Vechtstreek (werknaam Talent Primair)

Ontwikkelingen

De gemeenten zijn wettelijk verplicht openbaar onderwijs aan te bieden. De gemeenten hebben er dus groot belang bij dat de scholen met openbaar onderwijs goed worden bestuurd. Talent Primair oefent alle taken en bevoegdheden van het bevoegd gezag uit inzake de openbare basisscholen in de gemeenten Gooise Meren, Wijdmeren, Huizen, de BEL-gemeenten en Weesp. Om de regie op de werkzaamheden van de stichting te behouden is door de gemeenteraden binnen het werkgebied van Talent Primair een samenwerkingsovereenkomst aangegaan. Op basis daarvan vormen de portefeuillehouders Onderwijs in de Regiegroep het extern toezichthoudend orgaan. De Raad van Toezicht van Talent Primair is de interne toezichthouder. Talent Primair is een stabiele onderwijsorganisatie.

Risico's

Er is geen sprake van significante risico's. Het leerlingaantal is toegenomen met 70 leerlingen (cijfers 2018). Er is sprake van laag ziekteverzuim (afgerond 4,5% ten opzichte van landelijk 6%).

Kerngegevens

Stichting Basisonderwijs Gooi en Vechtstreek (werknaam Talent Primair)	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	Stichting
Programma	Programma 7: Zorg en Welzijn, Onderwijs en Jeugd

Stichting Basisonderwijs Gooi en Vechtstreek (werknaam Talent Primair)

Onderwerp	Kerngegevens
Taakvelden	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken
Deelnemende gemeenten	Gooise Meren, Huizen, Blaricum, Eemnes, Weesp, Wijdmeren, Stichtse Vecht en Laren.
Doel/Openbaar belang	Talent Primair oefent alle taken en bevoegdheden van het bevoegd gezag uit inzake de openbare basisscholen in de gemeenten Gooise Meren, Stichtse Vecht, Wijdmeren, Weesp, Huizen en de BEL-gemeenten. De gemeenten zien toe op de financiën en werkzaamheden van de stichting en op het functioneren van het bestuur. Daartoe bestaat een bestuurlijke Regiegroep op grond van een samenwerkingsovereenkomst tussen de voornoemde gemeenten.
Bestuurlijk belang	De bestuurlijke Regiegroep bestaat uit 7 leden. Het betreft de collegeleden met Onderwijs/Talent Primair in portefeuille vanuit de bovengenoemde gemeenten van het werkgebied. De stichting heeft een College van Bestuur (CvB) van maximaal 3 leden en een Raad van Toezicht (RvT) van maximaal 7 natuurlijke personen. In de huidige praktijk bestaat het CvB uit één directeur-bestuurder. De directeur-bestuurder is belast met het besturen van de stichting. De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directeur-bestuurder en op de algemene gang van zaken in de onder de stichting ressorterende scholen. In de huidige statuten is opgenomen dat 3 leden van de RvT worden benoemd op voordracht vanuit de gemeenten waar de stichting scholen exploiteert. De directeur-bestuurder heeft een actieve informatieplicht. Hij informeert de RvT en de Regiegroep tijdig, zowel over de voortgang als ook wanneer er (financiële) omstandigheden ontstaan die de continuïteit van de stichting in gevaar brengen.
Financieel belang	De gemeente Gooise Meren heeft een renteloze lening van € 274.413 (€ 132.913 Naarden /€ 96.500 Bussum/€ 45.000 Muiden) verstrekt aan de rechtsvoorganger van de huidige stichting.
Eigen vermogen per 1-1-2020	€ 6.105.855
Vreemd vermogen per 1-1-2020	€ 5.580.510
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	1,09
Eigen vermogen per 31-12-2020	€ 6.105.855
Vreemd vermogen per 31-12-2020	€ 4.812.283

Stichting Basisonderwijs Gooi en Vechtstreek (werknaam Talent Primair)

Onderwerp	Kerngegevens
Solvabiliteit per 31-12-2020	1,27
Geraamd resultaat 2020	€ 0

De begroting 2020 van Talent Primair is nog niet opgesteld. De gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op de meerjarenbegroting 2019-2022 van Talent Primair.

BNG Bank N.V.

Ontwikkelingen

Geen bijzonderheden in 2018.

Risico's

Geen bijzonderheden in 2018.

Kerngegevens

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	
Onderwerp	Kerngegevens
Rechtsvorm	N.V.
Programma	Programma 9: Algemene baten en lasten
Taakvelden	0.5 Treasury
Deelnemende gemeenten	Het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen
Doel/Openbaar belang	BNG Bank N.V. is de bank van en voor overheden en instellingen met maatschappelijk belang. Het is de huisbankier van de gemeente.
Bestuurlijk belang	De gemeente Gooise Meren heeft 100.698 van de 55.690.720 aandelen in zijn bezit. Muiden had 3.510 aandelen en Bussum 97.188 aandelen. De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van € 2,50).
Financieel belang	De aandelen staan voor € 251.745 op de balans (= € 2,50 per aandeel)
Eigen vermogen per 1-1-2020	n.n.b.
Vreemd vermogen per 1-1-2020	n.n.b.
Solvabiliteit per 1-1-2020 EV / VV	n.n.b.

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.

Onderwerp	Kerngegevens
Eigen vermogen per 31-12-2020	n.n.b.
Vreemd vermogen per 31-12-2020	n.n.b.
Solvabiliteit per 31-12-2020	n.n.b.
Geraamd resultaat 2020	n.n.b.

Jaarlijks voorziet BNG Bank N.V. haar klanten van informatie over de BNG Bank N.V., die zij kunnen gebruiken voor het invullen van hun begrotingsparagraaf over verbonden partijen. Provincies en gemeenten worden geacht daarbij vooruit te kijken tot en met het komende begrotingsjaar, maar helaas kan de bank die financiële informatie niet verstrekken.

BNG Bank N.V. emitteert leningen, die beursgenoteerd zijn. Om die reden is BNG Bank N.V. gehouden aan de regels die de Autoriteit Financiële Markten stelt aan het verstrekken van mogelijk koersgevoelige informatie. Het verstrekken van cijfers en verwachtingen over eigen vermogen en netto resultaat valt daar uitdrukkelijk onder. BNG Bank N.V. gaat pas tot publicatie van de gerealiseerde resultaten over na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de Raad van Commissarissen.

Overzicht gemeentelijke bijdragen 2020

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
Regio Gooi en Vechtstreek	0.4 Overhead	27.346
	1.2 Openbare orde en veiligheid	54.458
	3.1 Economische ontwikkeling	61.467
	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	166.958
	5.5 Cultureel erfgoed	122.934
	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	73.463
	6.2 Wijkteams	57.302
	6.5 Arbeidsparticipatie	234.448
	6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	199.033
	6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	281.017
	6.81 Geëscaleerde zorg 18+	34.481
	6.82 Geëscaleerde zorg 18-	556.838

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
	7.1 Volksgezondheid	2.215.425
	7.3 Afval	5.471.891
	7.4 Milieubeheer	61.467
	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	20.682
	8.1 Ruimtelijke Ordening	102.445
	8.3 Wonen en bouwen	118.529
Totale gemeentelijke bijdrage		9.860.184

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.443.766
Totale gemeentelijke bijdrage		4.443.766

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
Stichting Goois Natuurreservaat	5.7 Openbaar groen en (openlucht recreatie)	571.760
Totale gemeentelijke bijdrage		571.760

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
OFGV	7.4 Milieubeheer	896.699
Totale gemeentelijke bijdrage		896.699

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
Coöperatie Gastvrije Randmeren U.A.	2.4 Economische havens en waterwegen	27.971
Totale gemeentelijke bijdrage		27.791

Naam verbonden partij	Taakvelden	Bijdrage
Werkvoorzieningschap Tomingroep	6.4 Begeleide participatie	1.727.275
Totale gemeentelijke bijdrage		1.727.275

Paragraaf Grondbeleid

Hoofdlijnen

Het grondbeleid omvat de activiteiten en calculaties voor de grondverwerving, toekomstige ontwikkelingen, beheer en uitgifte van de gronden. Het Grondbeleid Gooise Meren inclusief flankerend beleid zoals de compensatieregeling en snippergroenbeleid moet nog door de raad worden vastgesteld. Het Grondbeleid biedt instrumenten om binnen ruimtelijke ontwikkelingen gemeentelijke ambities uit diverse beleidsterreinen (economisch, ruimtelijk, volkshuisvestelijk, maatschappelijk en financieel) te realiseren en geeft inzicht in welke situaties welke instrumenten inzetbaar zijn. De raad treedt daarbij kaderstellend en controlerend op. Het college voert uit.

Bouwgronden in exploitatie

Stork-locatie

Binnen de gemeente Gooise Meren is het complex Stork-locatie in exploitatie.

Doel grondexploitatie	Het realiseren van woningbouw
Raadsbesluit vaststelling exploitatieplan	Naarden RV 15.026
Jaar van start ontwikkeling	2009
Verwacht jaar van afsluiting	2020

Begrote financiële ontwikkeling 2020

Begrote boekwaarde per 1-1-2020	€ 1.531.000
Begrote lasten 2020	€ 31.000
Begrote baten 2020	€ 1.332.000
Begrote boekwaarde per 31-12-2020	€ 230.000
Begroot eindresultaat	-/- € 230.000

Toelichting

Beide scholen in deze ontwikkeling zijn inmiddels voltooid en in gebruik genomen. Uni-locatie Godelindeschool oktober 2018, Wellant college na de zomervakantie 2019. Eind 2019 is het oude Wellant college gesloopt en zijn de te bouwen 42 woningen in het dure segment in de verkoop gegaan. De verwachting is in maart/april met de bouw te kunnen gaan starten. De Alliantie heeft Latei aangetrokken voor de ontwikkeling van de woningen en het openbaar gebied. Wij begeleiden het proces en zien toe op de naleving van de gemaakte afspraken met externe partijen. Zodra 70% van de woningen verkocht zijn vindt de nabetaling van de Alliantie plaats. De inrichting van het speelveld is samen met de kinderen in de buurt tot stand gekomen.

Bredius

De Bredius is in 2019 aangekocht door onze gemeente van het rijk. De raad heeft besloten de gronden te bestemmen voor sport en woningen in het sociale karakter en geld gevoteerd voor de voorbereiding van het

terrein voor de ontwikkeling. In 2019 is het stedenbouwkundig ontwerp samen met een grondexploitatie vastgesteld door de raad ter vaststelling. Hierna worden de projectonderdelen verder uitgewerkt. Het ophogen van de Bredius met zand is in 2018 afgerond evenals het graafwerk van de groenzones eromheen. In het voorjaar 2019 is de groene strook tussen de sportvelden en wijk Zuidwest ingeplant. In 2020 wordt het definitieve ontwerp van de sporthal vastgesteld. Hierna volgen de onderdelen: sportvelden en woningen. De grondexploitatie kent een verwacht verlies van ongeveer € 5,8 miljoen (netto contante waarde). Hiervoor is in 2019 een verliesvoorziening getroffen, gedekt door een onttrekking aan de Algemene Reserve, omdat de Algemene Reserve Grondexploitaties hiervoor ontoereikend is.

Doel grondexploitatie	Het realiseren van woningbouw
Raadsbesluit vaststelling exploitatieplan	Zaaknr. 1221664
Jaar van start ontwikkeling	2018
Verwacht jaar van afsluiting	2023

Begrote financiële ontwikkeling 2020

Begrote boekwaarde per 1-1-2020	€ 5.520.000
Begrote lasten 2020	€ 1.360.000
Begrote baten 2020	€ 0
Begrote boekwaarde per 31-12-2020	€ 6.880.000
Begroot eindresultaat (NCW)	-/- € 5.800.000

Niet in exploitatie genomen gronden

Daarnaast is de gemeente vanuit haar publieke taak betrokken bij de ontwikkeling van drie locaties welke niet zijn aan te merken als grondexploitaties voor de gemeente:
De Krijgsman (KNSF-terrein), De BOR-gronden en Crailo.

De Krijgsman (KNSF-terrein)

In 2020 zullen volgens de huidige planning weer ongeveer 200 woningen worden gerealiseerd. Daarnaast zullen de eerste deelgebieden mogelijk worden over gedragen naar de gemeente. Voor de Krijgsman wordt jaarlijks een werkplan opgesteld en is een meerjarenbegroting gemaakt. Dit geeft inzicht in de kosten/opbrengsten verbonden aan de inzet van de verschillende disciplines ten behoeve van het planproces.

De BOR-gronden

Met de vaststelling van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen door de gemeenteraad eind 2019, is de basis vastgelegd waarop het stedenbouwkundig plan, het ontwerp bestemmingsplan, en het beeld kwaliteitsplan gebaseerd kunnen worden. Al deze drie documenten worden tegelijkertijd opgepakt zodat een compleet pakketje gaat ontstaan waarmee het plan wordt vormgegeven en waarop de uitvoering gebaseerd kan worden. Het streven is eind 2020 deze documenten met de inzet van inspraak dan wel burgerparticipatie te voltooien. In 2020 wordt ook gestart met het opstellen van een anterieure overeenkomst, de economische onderbouwing van het bestemmingsplan. Inzet is hierin dekking te verkrijgen voor de gemeentelijke plankosten en bovenwijkse plankosten.

Crailo

De gemeenten van Hilversum, Laren en Gooise Meren hebben op 19 december 2017 besloten tot het aangaan van de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsontwikkeling Crailo (hierna: SOK) en tot oprichting van GEM

Crailo BV. De SOK is op 21 december 2017 getekend en de Akte van oprichting GEM Crailo BV is op 1 mei 2018 door de notaris gepasseerd, waarmee GEM Crailo BV is opgericht. Bij het oprichten van de SOK is ook de intergemeentelijke grondexploitatie Crailo als financieel kader voor de ontwikkeling en realisatie van Crailo door de drie raden vastgesteld. Alle kosten m.b.t. de gebiedsontwikkeling Crailo worden betaald vanuit deze grondexploitatie (o.a. stedenbouwkundig plan, overall bestemmingsplan, aanleg openbare ruimte, beheer tijdelijke situatie, kosten externe projectorganisatie GEM Crailo B.V.) In de SOK is opgenomen dat alle interne kosten van partijen voor eigen rekening zijn.

Reserves en risico's grondexploitaties

De reserve Grondexploitatie (verwacht saldo 1 januari 2020: € 1,8 mln.) vormt een buffer voor de financiële fluctuaties en risico's die samenhangen met de grondexploitaties. Als op een gemeentelijke grondexploitatie een tekort wordt verwacht, wordt hiervoor een voorziening gecreëerd die van de reserve Grondexploitatie wordt afgeschreven. De risico's vanuit de grondexploitaties worden per project in beeld gebracht. Voor een verdere uitleg van de risico's verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht Investerings

Overzicht investeringen

In deze bijlage worden de voorgenomen investeringen gepresenteerd voor de meerjarenbegroting 2020 – 2023. De kolommen Totaal uitgaven en Totaal inkomsten bevatten de uitgaven en inkomsten van de voorgenomen investeringen van 2019 tot en met 2027. De investeringen welke bij het vaststellen van de begroting 2020 al worden gevoteerd zijn gepresenteerd bij de desbetreffende programma's.

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
1	2	Verbouwing brandweergarage Muiden	1.600.000		300.000		900.000		400.000			
2		subtotaal Brandweer	1.600.000		300.000		900.000		400.000			
3												
4	2	subtotaal Programma 2	1.600.000		300.000		900.000		400.000			
5												
6	3	Wegen Beerensteinerlaan e.o. Pj 190	1.074.100	665.000	805.000	332.500	269.100	332.500				
7	3	Wegen Herenstraat e.o. Pj 189	171.063				171.063					
8	3	Wegen Lorentzweg e.o. Pj 192	603.750				86.250		517.500			
9	3	Wegen Vlietlaan Pj 193 (incl. sloopksten)	708.500		404.250		304.250					
10	3	Wegen Spiegelstr. e.o. Pj 194	637.100				86.250		550.850			
11	3	Veldweg Wegen	181.125				40.250		140.875			
12	3	Kloosterweg wegen	287.500									
13	3	Olmenlaan wegen	391.000									
14	3	VBK Olmenlaan Pj 206	40.250									
15	3	Veerstraat/Veerplein	655.500								46.000	

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
		wegen										
16	3	Energiestraat wegen	115.000		115.000							
17	3	Voorbereidingskrediet herinrichting Spiegelstraat e.o.	57.500		57.500							
18	3	Kerkstraat wegen	195.500	-					100.000		95.500	
19	3	Verlegging van de Mariahoeveweg	1.530.000	850.000			765.000	425.000	765.000	425.000		
20	3	Mariahoeveweg zand/ondergrond	1.590.000	1.290.000	795.000	645.000	795.000	645.000				
21	3	Aanpassing wegvakken overwegen	163.500	75.000	163.500	75.000						
22	3	Stationsgebied	1.225.000				1.225.000					
23	3	Inrichting buitenterrein gemeentehuis GM	400.000				400.000					
24	3	Burg. Van Wettumweg	212.500		212.500							
25	3	Laadplein 2019	75.000				25.000		25.000			
26	3	Laadplein 2020	75.000		75.000							
27	3	Laadplein 2021	75.000				75.000					
28	3	Laadplein 2022	75.000						75.000			
29		subtotaal Wegen	10.538.888	2.880.000	2.627.750	1.052.500	4.242.163	1.402.500	2.174.225	425.000	141.500	
30												
31	3	Voetpad P&R richting Krijgsman (15 jaar)	115.000		115.000							
32	3	Busbaan en brug naar Krijgsman (20 jaar)	202.070		202.070							
33	3	Meubilair afvalbakken (scheiding fracties)	150.000		150.000							

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
34		subtotaal Div ov investerings	467.070		467.070							
35												
36	3	Brug Prinses Beatrixhof Anna van Buurenlaan	46.000		46.000							
37		subtotaal Kunstwerken	46.000		46.000							
38												
39	3	Op. Verl. Beerensteinerlaan Pj 190	150.650		150.650							
40	3	Vervanging OV: Keverdijk (incl. Vaartweg)	141.000		141.000							
41	3	Op.verl. Herenstraat e.o. Pj 189	60.375		5.750		54.625					
42	3	Lorentzweg OV	172.500				8.625		163.875			
43	3	Op.verl. Vlietlaan Pj193	138.000		88.000		50.000					
44	3	Op.verl. Nieuwe Spiegelstr. e.o. Pj 194	190.325				14.375		175.950			
45	3	Veldweg OV	51.750				5.750		46.000			
46	3	Olmenlaan OV	57.500								5.750	
47	3	Veerstraat/Veerplein OV	92.000								5.750	
48	3	ov Energiestraat	40.250		40.250							
49	3	Openbare Verlichting 2018	250.000		250.000							
50	3	Openbare Verlichting 2019	230.000				230.000					
51	3	Openbare Verlichting 2020	230.000						230.000			
52		Openbare Verlichting	230.000								230.000	

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
		2023										
53		subtotaal Openbare Verlichting	2.034.350		675.650		363.375		615.825		241.500	
54												
55	3	Vervanging VRI Laarderweg-Prinsenstraat (Bussum)	138.000		138.000							
56	3	Doseerinstallatie Amsterdamsestraatweg	92.000		-		92.000					
57	3	Doseerinstallatie Kap. Meyerweg	92.000		-		92.000					
58	3	Doseerinstallatie Burg. Van Wettumweg	92.000		-		92.000					
59	3	Comm.verkeersregeli.met computer prov. N-H 2018	69.000		69.000							
60	3	Comm.verkeersregeli.met computer prov. N-H 2019	69.000		69.000							
61	3	Graaf Lodewijklaan	131.604		-		131.604					
62		subtotaal Verkeersregelininstallaties	683.604		276.000		407.604					
63												
64	3	Verder met de Vesting Muiden	600.000	300.000	400.000	250.000	50.000	50.000				
65	3	Vestingplein	1.600.000	800.000	800.000	400.000	-					
66		subtotaal cultuurhistorische wegen	2.200.000	1.100.000	1.200.000	650.000	50.000	50.000				

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
67												
68	3	Voorber krediet Tuindorp Keverdijk	111.465				111.465					
69	3	Uitvoering herinrichting Tuindorp Keverdijk	402.500						402.500			
70		subtotaal gebiedsontwikkeling	513.965				111.465		402.500			
71												
72	3	Vervanging p-automaten (p/14)	88.000		88.000							
73	3	Modernisering parkeervoorzieningen	450.000		450.000							
74		subtotaal parkeerautomaten	538.000		538.000							
75												
76	3	subtotaal Programma 3	17.021.877	3.980.000	5.830.470	1.702.500	5.174.607	1.452.500	3.192.550	425.000	383.000	
77												
78												
79	5	Riolering Beerensteinerlaan Pj 190	1.508.800		1.150.000		358.800					
80	5	Riolering Herenstraat e.o. Pj 189	301.875		5.750		296.125					
81	5	Riolering Lorentzweg e.o. Pj 192	862.500				5.750		856.750			
82	5	Riolering Vlietlaan Pj 193	690.000		295.000		295.000					
83	5	Riolering Spiegelstr. e.o. Pj 194	908.500		-		8.625		899.875			

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
84	5	Veldweg riool	258.750				5.750		253.000			
85	5	Riolering Energiestraat riool	201.250		201.250							
86	5	Groot Onderhoud riolering Muiden/Muiderberg	2.300.000		1.955.000							
87	5	Uitvoering maatregelen kwetsbare locaties wateroverlast	920.000		230.000		230.000		230.000			
88	5	Afkoppelen particuliere bij projecten openbare ruimte	920.000		230.000		230.000		230.000			
89	5	Waterbestendig herinrichten en (ver)bouwen	184.000		46.000		46.000		46.000			
90	5	Duurzaam ruimtelijk ontwikkelen (klimaatadaptatie)	460.000		115.000		115.000		115.000			
91	5	Vergroenen openbaar gebied en gebouwen	230.000		57.500		57.500		57.500			
92	5	Beschoeiingen 2020	95.000		95.000							
93	5	Beschoeiingen 2022	90.000						90.000			
94		subtotaal riolering	9.930.675		4.380.500		1.648.550		2.778.125			
95												
96	5	Upgraden begraafplaatsen	95.000		95.000							
97	5	Uitbreiden Nieuw Valkeveen	250.000		250.000							
98		subtotaal begraafplaatsen	345.000		345.000							

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
99												
100	5	Plantsoen Beerensteinerlaan Pj 190	262.000		262.000							
101	5	Plantsoen Herenstraat e.o. Pj 189	26.250		5.000		21.250					
102	5	Lorentzweg groen	75.000				12.500		62.500			
103	5	Plantsoen Vlietlaan Pj 193	60.000		30.000		30.000					
104	5	Plantsoen Spiegelstr. e.o. Pj 194	80.000		-		12.500		67.500			
105	5	Veldweg groen	25.000				5.000		20.000			
106	5	Olmenlaan groen	40.000		-						5.000	
107	5	Herinrichting Keverdijk	97.920		-				97.920			
108	5	Losloopgebieden	50.000		50.000							
109	5	Vervangingsinvesteringen groen 2020	26.000		26.000							
110	5	Vervangingsinvesteringen groen 2021	164.383				164.383					
111	5	Vervangingsinvesteringen groen 2022	234.383						234.383			
112	5	Vervangingsinvesteringen groen 2023	234.383								234.383	
113	5	Aanleg Tiny Forest (30 jr)	30.000		30.000							
114	5	Bomenplan Muiderberg (30 jr)	400.000		400.000							
115		subtotaal Groen	1.805.319		803.000		245.633		482.303		239.383	

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
116												
117	5	subtotaal Programma 5	12.080.994		5.528.500		1.894.183		3.260.428		239.383	
118												
119		PO (Primair Onderwijs)										
120	7	Nieuwbouw ONS	3.881.640		50.000				284.515		1.933.155	
121	7	Renovatie Vondelschool	3.579.520				1.976.116		1.317.042			
122	7	Renovatie Juliana Daltonschool	2.017.720		1.856.302							
123	7	Renovatie Julianaschool kwartln	1.635.466				130.869				1.504.597	
124	7	Renovatie RK Montessorieschool	5.163.285		-		295.840					
125	7	Renovatie Indonschool	1.491.620		1.372.290							
126	7	Nieuwbouw Min. Calsschool	2.117.687		-		143.360		1.318.912		655.415	
127	7	Nieuwbouw Tweemaster	2.714.000		1.485.178		1.011.702					
128		VO (Voortgezet Onderwijs)										
129	7	Renovatie W. de Zwijger	10.622.240				3.127.188		4.690.781		1.954.492	
130	7	Renovatie Vituscollege	7.897.597								774.274	
131	7	St. Vitus Mavo	3.440.872				275.270		1.519.489		1.012.993	
132	7	Renovatie Goois Lyceum	12.308.240								3.550.417	
133	7	IKC	7.230.000		2.880.000							

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
134												
135	7	subtotaal Programma 7	64.099.887		7.643.770		6.960.435		9.130.740		11.385.343	
136												
137	8	Hockeyvelden Bredius	1.300.000		1.000.000							
138	8	Vervangingen Sport 2020	210.000		210.000							
139	8	Vervangingen Sport 2021	210.000				210.000					
140	8	Vervangingen Sport 2022	210.000						210.000			
141		Vervangingen Sport 2023	210.000								210.000	
142	8	Overname activa ihkv tariefharmonisatie (10 jr)	300.000		300.000							
143	8	Ombouwen hoofdveld NVC (12 jr)	550.000		550.000							
144		subtotaal Sport	2.990.000		2.060.000		210.000		210.000		210.000	
145												
146	8	Sporthal Bredius	3.050.000		2.550.000							
147		subtotaal Bewegingsonderwijs	3.050.000		2.550.000							
148												
149	8	Vervanging speeltoestellen 2020	180.225		180.225							
150	8	Vervanging speeltoestellen 2021	155.225				155.225					
151	8	Vervanging speeltoestellen 2022	155.225						155.225			
152	8	Vervanging speeltoestellen 2023	155.225								155.225	
153		subtotaal Speelvoorzieningen	645.900		180.225		155.225		155.225		155.225	

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
154												
155	8	subtotaal Programma 8	6.685.900		4.790.225		365.225		365.225		365.225	
156												
157	9	Vw Caddy (2 stuks)	62.000						62.000			
158	9	Mitsubishi Canter (2 stuks)	55.000		55.000							
159	9	Volkswagen transporter (VD-662-L)	57.000				57.000					
160	9	volkswagen transporter (VD-518_S))	57.000						57.000			
161	9	Mega Worker (electrisch voertuig)	50.000						50.000			
162	9	Piaggio Porter 2 stuks (VJ-968-F)(VJ-969-F)	54.000						54.000			
163	9	volkswagen Caddy (28-HTD-4)	31.000						31.000			
164	9	Zoutstrooiers (8 jr)	305.000		305.000							
165	9	Volkswagen Transporter (8 jr)	57.000								57.000	
166	9	VW Amarok (8 jr)	57.000								57.000	
167	9	VW Transporter (8 jr)	57.000								57.000	
168	9	Volkswagen Transporter (8 jr)	57.000								57.000	
169	9	Volkswagen Amarok (8 jr)	57.000								57.000	
170	9	DAF vrachtwagen (8 jr)	175.000								175.000	
171	9	Volkswagen Transporter (8 jr)	57.000								57.000	
172		subtotaal Tractie	1.188.000		360.000		57.000		254.000		517.000	

Regelnr.	Progr.	Activum	Totaal Uitgaven	Totaal inkomsten	Uitgaven 2020	Inkomsten 2020	Uitgaven 2021	Inkomsten 2021	Uitgaven 2022	Inkomsten 2022	Uitgaven 2023	Inkomsten 2023
173												
174	9	Vaste werkplekken (5 jaar)	140.000				140.000					
175	9	Mobiele werkplekken/devices (3 jr)	375.000		125.000		125.000		125.000			
176	9	Mobiele werkplekken/devices (3 jr)	375.000								125.000	
177	9	Kassa en Zuilen (5 jaar)	50.000				50.000					
178	9	Firewall/reverse proxy (5 jaar)	50.000						50.000			
179	9	Programma digitalisering 2020 (5 jaar)	485.000		485.000							
180	9	Programma digitalisering 2021 (5 jaar)	390.000				390.000					
181	9	Programma digitalisering 2022 (5 jaar)	315.000						315.000			
182	9	Programma digitalisering 2023 (5 jaar)	435.000								435.000	
183	9	Fysieke hosts, acces switches, wifi (5 jaar)	476.000		200.000		140.000		52.000		84.000	
184	9	Werkplekvirtualisatie en backup (5 jaar)	350.000				350.000					
185	9	Storage&backup/core switches (5 jaar)	210.000		210.000							
186		subtotaal Hard-/software	3.651.000		1.020.000		1.195.000		542.000		644.000	
187												
188	9	subtotaal Programma 9	4.839.000		1.380.000		1.252.000		796.000		1.161.000	
189												
190		Totaal programma's PB2020	106.327.658	3.920.000	25.472.965	1.702.500	16.546.360	1.452.500	17.144.942	425.000	13.533.951	

Bijlage 2 Taakvelden

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten				
0.1 Bestuur	1.447	1.447	1.447	1.447
0.2 Burgerzaken	1.643	1.625	1.568	1.568
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.369	3.399	1.337	1.332
0.4 Overhead	19.546	19.762	19.935	19.957
0.5 Treasury	14.529	15.650	16.117	16.907
0.61 OZB woningen	591	591	591	591
0.62 OZB niet-woningen	154	154	0	0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	9	9	8	8
0.8 Overige baten en lasten	1.818	1.972	739	626
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.823	4.825	4.838	4.920
1.2 Openbare orde en veiligheid	812	809	806	806
2.1 Verkeer en vervoer	6.972	7.504	7.527	7.546
2.2 Parkeren	1.599	1.578	1.564	1.560
2.4 Economische havens en waterwegen	506	509	487	491
3.1 Economische ontwikkeling	985	980	978	978
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	28	28	28	28
3.4 Economische promotie	310	310	310	310
4.1 Openbaar basisonderwijs	85	82	82	82
4.2 Onderwijshuisvesting	6.789	6.948	7.086	7.640
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.947	1.915	1.915	1.915
5.1 Sportbeleid en activering	1.212	1.226	1.242	1.259
5.2 Sportaccommodaties	4.530	4.764	4.668	4.594
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.003	920	919	919
5.4 Musea	91	91	91	91
5.5 Cultureel erfgoed	486	459	455	454
5.6 Media	1.506	1.506	1.506	1.506
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.957	5.953	5.845	5.885
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.634	4.594	4.490	4.490
6.3 Inkomensregelingen	16.734	16.702	16.700	16.700
6.4 Begeleide participatie	1.866	1.779	1.778	1.778
6.5 Arbeidsparticipatie	1.750	1.706	1.603	1.603
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	3.356	3.325	3.324	3.324
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	6.698	6.662	6.662	6.662
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	8.705	8.666	8.666	8.666
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	5.354	5.353	5.352	5.352
7.1 Volksgezondheid	2.755	2.753	2.712	2.712
7.2 Riolering	4.409	4.554	4.488	4.596
7.3 Afval	5.606	5.605	5.645	5.645
7.4 Milieubeheer	1.954	1.813	1.687	1.533
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1.154	1.148	1.137	1.137
8.1 Ruimtelijke ordening	1.780	1.707	1.654	1.654

Taakveld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.297	911	910	910
8.3 Wonen en bouwen	1.650	1.648	1.634	1.636
Totaal Lasten	151.447	153.944	150.531	151.818
Baten				
0.2 Burgerzaken	-583	-623	-583	-583
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-864	-859	-859	-859
0.4 Overhead	-180	-217	-179	-179
0.5 Treasury	-16.609	-17.862	-18.263	-19.024
0.61 OZB woningen	-9.719	-9.836	-9.985	-10.137
0.62 OZB niet-woningen	-1.057	-1.057	-1.057	-1.057
0.63 Parkeerbelasting	-2.145	-2.145	-2.145	-2.145
0.64 Belastingen overig	-2.410	-2.410	-240	-240
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-72.250	-73.214	-73.856	-74.504
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	-105	-105	-105	-105
2.1 Verkeer en vervoer	-209	-209	-209	-209
2.2 Parkeren	-394	-394	-394	-394
2.3 Recreatieve havens	0	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	-27	-27	-27	-27
3.1 Economische ontwikkeling	-379	-379	-379	-379
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-98	-98	-98	-98
3.4 Economische promotie	-226	-226	-226	-226
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.080	-1.080	-1.080	-1.320
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-281	-281	-281	-281
5.1 Sportbeleid en activering	-182	-182	-182	-182
5.2 Sportaccommodaties	-973	-973	-973	-973
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-22	-22	-22	-22
5.5 Cultureel erfgoed	-93	-93	-93	-93
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-317	-322	-322	-322
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-273	-153	-153	-153
6.3 Inkomensregelingen	-12.920	-12.920	-12.920	-12.920
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-732	-732	-732	-732
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	-5.388	-5.388	-5.388	-5.388
7.2 Riolerings	-6.161	-6.175	-6.238	-6.267
7.3 Afval	-6.934	-6.934	-6.975	-6.975
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-808	-808	-808	-808
8.1 Ruimtelijke ordening	-434	-419	-419	-419
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-2.213	-896	-896	-896
8.3 Wonen en bouwen	-1.435	-1.435	-1.435	-1.435
Totaal Baten	-147.501	-148.473	-147.521	-149.352
Totaal exclusief mutaties reserves	3.946	5.470	3.009	2.466
Stortingen				
0.10 Mutaties reserves	13.090	0	0	240
Onttrekkingen				
0.10 Mutaties reserves	-17.036	-5.470	-3.009	-2.706

Taakveld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal mutaties reserves	-3.946	-5.470	-3.009	-2.466
Totaal	0	0	0	0